

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Bakalářská práce

Martina Nývltová

**Psaní velkých písmen v samostatně vydaných českých Nových
zákonech 15. a 16. století**

Capitalization in Separately Published Czech New Testaments of the 15th
and 16th Century

Praha 2014

Vedoucí práce: Mgr. Alena Andrlová Fidlerová, Ph.D.

Poděkování

Chtěla bych vyjádřit poděkování vedoucí práce Mgr. Aleně A. Fidlerové, Ph.D. za trpělivé vedení, časté konzultace a poskytnutí potřebných materiálů. Dále bych zde chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu po celou dobu studia a v průběhu psaní této práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne...

Martina Nývltová

Abstrakt

Tato práce se zabývá vývojem psaní velkých písmen ve starých českých tiscích samostatně vydaných Nových zákonů. Pro tento výzkum bylo vybráno sedm Nových zákonů (jeden prvotisk a šest tisků ze 16. století), ze kterých byly analyzovány dva úseky. Metodicky vycházíme z článků Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010) a Fidlerové (2013) o používání majuskulí v raněnovověkých českých tištěných biblích. Zabýváme se velkými písmeny z lexikálního hlediska, podle slovních druhů. Substantiva, adjektiva a numeralie byly rozděleny do dílčích kategorií podle zmiňovaných studií a následně bylo vypočítáno procento majuskulí v každé z těchto skupin. Zjištěné skutečnosti jsou průběžně porovnávány s výchozími studiemi. Práce obsahuje množství grafů a tabulek, které přehledně podávají výsledky bádání. Oproti předcházejícím výzkumům jsme se zabývali i celky slov tištěnými dohromady s předcházející předložkou.

Klíčová slova: český jazyk, humanismus, grafický systém, pravopis, velká písmena, Bible, Nový zákon, český biblický překlad

Abstract

This thesis deals with the development of the capitalization in the old Czech prints of separately published New Testaments. Seven New Testaments (one incunabulum and six prints from the 16th century) were chosen for this research. Two excerpts were analysed from each of them. We use the method of the articles by Fidlerová, Dittmann and Vladimírová (2010) and Fidlerová (2013). These articles focused on the usage of capital letters in early modern prints of Czech Bibles. We deal with the capitals from the lexical point of view (according to parts of speech). Substantives, adjectives and numerals were divided into particular categories corresponding to the mentioned studies. Afterwards, the percentage of majuscules in each of these groups was calculated. The results are continuously compared with the initial studies. The thesis includes numerous graphs and tables which clearly present the discovered facts. In addition to the previous research we deal with the clusters of a word printed together with the previous preposition.

Key words: Czech language, humanism, graphical system, orthography, capitalization, Bible, New Testament, Czech Bible translation

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Předchozí výzkumy psaní velkých písmen	12
2.1	Fidlerová, Dittmann a Vladimírová (2010)	12
2.1.1	Metoda výzkumu	12
2.1.2	Výchozí texty	12
2.1.3	Kategorie substantiv	13
2.1.4	Vymezení slov a zásady třídění	13
2.1.5	Výsledky výzkumu	14
2.2	Fidlerová (2013)	14
2.2.1	Metodika	14
2.2.2	Výsledky	15
2.3	Bergmann et al. (1998)	16
2.3.1	Metodika	16
2.3.2	Výsledky studie.....	17
3	Reflexe používání majuskulí	20
3.1	Pravopis používaný v 15. a 16. století	20
3.1.1	Spřežkový pravopis.....	21
3.1.2	Diakritický pravopis	21
3.1.3	Počátky knihtisku.....	21
3.1.4	Náměšťská mluvnice	22
3.1.5	Bratrský pravopis	22
3.1.6	Interpunkce	23
3.2	Velká písmena v gramatikách 16. století	23
3.2.1	Náměšťská mluvnice	24
3.2.2	<i>Isagogicon</i>	24
3.2.3	<i>Grammatica</i> Jana Blahoslava	25
3.2.4	<i>Knížka slov českých vyložených</i>	25
3.2.5	Shrnutí.....	25
3.3	Velká písmena v publikacích o českých biblích.....	25
3.4	Majuskule starších českých textů v jazykovědných a editorských příručkách poslední doby	26
4	Zkoumaný materiál	28

4.1	Výběr výchozích textů	28
4.2	Tisky Nových zákonů vybrané pro tuto práci	30
4.2.1	Dlabačův Nový zákon	30
4.2.2	Klaudyánův Nový zákon	31
4.2.3	Pekkův Nový zákon	31
4.2.4	Optátův Nový zákon	31
4.2.5	Blahoslavův Nový zákon (1. vyd.)	33
4.2.6	Melantrichův Nový zákon (6. vyd.)	33
4.2.7	Dačického Nový zákon	34
5	Metodologie	35
5.1	Zaměření výzkumu na lexikální rovinu	35
5.2	Kategorie jednotlivých slovních druhů	35
5.2.1	Substantiva	36
5.2.2	Adjektiva	36
5.2.3	Numeralia	37
5.3	Poznámky k zařazování slov do kategorií	37
5.4	Předložkové celky	38
6	Výsledky	39
6.1	Substantiva	39
6.1.1	Celkový stav v rámci samostatně stojících substantiv	40
6.1.2	Stav ve skupinách proprií – jména osob (SVP), geografické názvy (SVG) – a ve skupině nomina sacra (SAS)	42
6.1.3	Stav u apelativ: označení osob (SAPP), ostatní konkréta (SAK) a abstrakta (SAA)	46
6.1.4	Méně zastoupené kategorie substantiv	49
6.1.5	Celky substantiv s předcházející předložkou	50
6.2	Adjektiva	52
6.2.1	Adjektivní nomina sacra (AS) a další skupiny adjektiv – odvozeniny od geografických názvů (ARVG) a označení národů (ARVP); přivlastňovací adjektiva od osobních jmen (ARVV)	53
6.2.2	Adjektiva odvozená od substantiv (ARPP + ARSK + ARSA), adjektiva užitá jako syntaktická substantiva (AX) a ostatní adjektiva (AA)	56
6.2.3	Srovnání adjektiv odvozených z apelativ se substantivy-apelativy	57
6.2.4	Stav ve spojení adjektiv s předložkou	60

6.3	Numeralia.....	61
6.3.1	Samostatně stojící číslovky.....	62
6.3.2	Číslovky v předložkových celcích.....	63
6.4	Ostatní slovní druhy.....	63
6.5	Celkové porovnání majuskulí u substantiv, adjektiv a numeralí.....	63
7	Závěr.....	66
8	Použitá literatura.....	68
8.1	Prameny.....	68
8.2	Odborná literatura.....	69
9	Přehled vyobrazení.....	75
9.1	Seznam grafů.....	75
9.2	Seznam tabulek.....	76
10	Příloha 1 – absolutní počty slov v jednotlivých kategoriích s malým/velkým písmenem.....	77
10.1	Substantiva.....	77
10.2	Adjektiva.....	77
10.3	Numeralia.....	78
11	Příloha 2 – Transliterace textů doplněné značkami.....	79
11.1	Dlabačův Nový zákon (1476–1487, Urb-XLIV).....	79
11.1.1	Janovo evangelium, 1.–5. kapitola.....	79
11.1.2	List Galatským.....	85
11.2	Klaudyánův Nový zákon (1518, K17096).....	90
11.2.1	Janovo evangelium, 1.–5. kapitola.....	90
11.2.2	List Galatským.....	98
11.3	Pekkův Nový zákon (1527, K17098).....	104
11.3.1	Janovo evangelium, 1.–5. kapitola.....	104
11.3.2	List Galatským.....	115
11.4	Optátův Nový zákon (1533, K17099).....	123
11.4.1	Janovo evangelium, 1.–5. kapitola.....	123
11.4.2	List Galatským.....	131
11.5	Blahoslavův Nový zákon – 1. vyd. (1564, K17110).....	137
11.5.1	Janovo evangelium, 1.–5. kapitola.....	137
11.5.2	List Galatským.....	146
11.6	Melantrichův Nový zákon – 6. vyd. (1582, K17115).....	153

11.6.1	Janovo evangelium, 1.–5. kapitola.....	153
11.6.2	List Galatským.....	162
11.7	Dačického Nový zákon (1596, K17118)	169
11.7.1	Janovo evangelium, 1.–5. kapitola.....	169
11.7.2	List Galatským.....	177

1 Úvod

Tato práce se zabývá vývojem používání velkých písmen ve vybraných nejstarších českých tiscích samostatně vydaných Nových zákonů. Tímto tématem jsme se rozhodli zabývat na základě toho, že tomuto problému nebylo věnováno mnoho pozornosti. Psaní velkých písmen je výhradně grafickou záležitostí, proto se jím dosud zabývalo jen málo studií. I když se jedná o relativně opomíjenou záležitost, užívání velkých písmen není ani v raném novověku náhodné nebo chaotické, a jeho zkoumání má tedy své opodstatnění.

Zde představený výzkum navazuje na dvě v nedávné době vydané práce. Jedná se o článek Aleny A. Fidlerové, Roberta Dittmanna a Veroniky S. Vladimírové Užívání velkých písmen v českých tištěných Biblích raného novověku, publikovaný ve sborníku z mezinárodní konference Dějiny českého pravopisu (do r. 1902), která proběhla v Brně roku 2010, a dále o navazující studii Aleny A. Fidlerové Uplatnění lexikálního principu v užívání velkých písmen v českých tištěných biblích raného novověku, která vyšla v časopise *Historie – Otázky – Problémy* 5 (2013). Oba články používají stejnou metodu, která již byla užita v práci R. Bergmanna et al. (1998), jež zkoumala situaci v němčině v 16. a 17. století. Jejich autoři se zabývají českými tisky biblí vydanými do r. 1780, ve kterých zkoumají to, jak se proměňovalo v průběhu doby používání majuskulí. Výzkum je zaměřen na všechny tisky celých českých biblí (tj. vydání, která obsahují Starý i Nový zákon) od prvtisků až po 3. vydání Bible svatováclavské (1778–1780).

Klademe si za cíl rozvinout tyto studie a porovnat užití velkých písmen v samostatně vydaných Nových zákonech s výsledky, ke kterým dospěli Fidlerová, Dittmann a Vladimírová. Metodicky vycházíme z jejich článků. Zabýváme se majuskulemi motivovanými lexikálně (tedy významem slova, např. jestli se jedná o proprium či apelativum), nikoli velkými písmeny stojícími na začátku vět, veršů a podobně, které jsou motivované syntakticky.

Rozdíl oproti předcházejícím pracím spočívá v tom, že pro náš výzkum byl vybrán vzorek sedmi tisků Nových zákonů, a to vydaných do konce 16. století. Nezabýváme se tedy všemi samostatnými Novými zákony, ale zaměřujeme se pouze na vybrané tisky ze 16. století a jeden prvtisk (Dlabačův Nový zákon). Dalším rozdílem je také zkoumání celků slov psaných dohromady s předcházející předložkou, které byly v první studii opomíjeny a v druhém článku posuzovány jako předložky.

Nejprve shrneme studie, ze kterých tato práce vychází, tj. články Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010), Fidlerové (2013) a také německou práci Bergmanna et al. (1998). V další části naší práce se budeme zabývat tím, jak bylo používání majuskulí popisováno v soudobých gramatikách, a částečně i pravopisem daného období obecně. Dále popíšeme, jak reflektovaly velká písmena práce o českých biblích, a také novější práce o grafické stránce starší češtiny – jazykovědné studie a návrhy edičních zásad. Hlavní část této práce tvoří vlastní výzkum majuskulí ve vybraných Nových zákonech. Jednotlivé tisky jsou popsány na začátku příslušné kapitoly. Následuje popis zde použité metodologie včetně rozdělení zkoumaných slovních druhů do kategorií. Toto rozdělení zůstává stejné jako ve Fidlerové et al. (2010) a Fidlerové (2013). Výsledky jsou strukturovány podle zmiňovaných článků a jsou průběžně porovnávány se zmiňovanými studiemi. Práce obsahuje mnoho grafů a tabulek, které přehledně podávají dosažené hodnoty a které lze opět srovnat s grafy a tabulkami ve výchozích studiích. V příloze se nachází tabulka absolutních počtů majuskulí i minuskulí u slov zařazených do jednotlivých kategorií a ukázka transliterace textů doplněné příslušnými značkami.

2 Předchozí výzkumy psaní velkých písmen

V této kapitole popíšeme výzkumy psaní majuskulí, ze kterých naše práce vychází metodologicky a s kterými jsou naše výsledky průběžně porovnávány. Jedná se o práci Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010), která se týká užívání velkých písmen u substantiv. Ostatními slovními druhy se dále zabývala Alena A. Fidlerová (2013). Obě studie aplikují na české prostředí výzkum R. Bergmanna et al. (1998), který se zabýval historickým vývojem psaní velkých písmen v němčině.

2.1 Fidlerová, Dittmann a Vladimírová (2010)

Výsledky výzkumu vývoje psaní velkých písmen v českých biblích byly publikovány v článku Užívání velkých písmen v českých tištěných Biblích raného novověku, který vyšel ve sborníku *Dějiny českého pravopisu (do r. 1902)*. Sborník vyšel k příležitosti mezinárodní konference o českém pravopisu, pořádané v Brně roku 2010. Článek obsahuje přehledné tabulky a grafy, se kterými porovnáme výsledky našeho výzkumu Nových zákonů.

2.1.1 Metoda výzkumu

Autoři chtěli prozkoumat, jak se vyvíjelo psaní velkých písmen v českých raněnovověkých biblických tiscích. Metoda výzkumu byla převzata z práce kolektivu vedeného R. Bergmannem a D. Neriusem, která se zabývala situací v německých tiscích z let 1500–1700 (viz oddíl 2.3). Oproti německému výzkumu se Fidlerová, Dittmann a Vladimírová zabývali texty celých českých biblí vydaných do roku 1780 (studie Bergmanna a kol. biblické tisky nezahrnovala). Překlady bible byly vybrány z důvodu uvedeného v článku: „[T]voří ucelenou skupinu obsahově velmi blízkých textů, které vycházely po celé sledované období a jejichž jazykové i typografické úrovni byla věnována velká pozornost.“ (Fidlerová et al., 2010, s. 291). Dále se tento výzkum liší od německého zaměřením pouze na lexikální rovinu, konkrétně na substantiva.

2.1.2 Výchozí texty

Výzkum se zabývá všemi celými českými biblemi od prvotisků ke 3. vydání Bible svatováclavské (1778–1780), tedy celkem 21 tisky. Z každého tisku byly vybrány dva úryvky ze Starého a dva úryvky z Nového zákona. Jedná se o prvních pět kapitol Genese, Ezechiele a Janova evangelia a list Galatským (šest kapitol). Tyto části byly

vybrány proto, že se autoři studie snažili, aby byly zahrnuty části dějové, úvahové i výčtové, a podle možnosti se vyhýbali veršovaným pasážím (Fidlerová et al., 2010, s. 291). Ze zkoumaných úseků byl brán v úvahu jen holý text bez doprovodných poznámek. Celková délka analyzovaných úseků z každého tisku byla zhruba 11 000 slov, z toho asi 2 400 substantiv.

2.1.3 Kategorie substantiv

Fidlerová, Dittmann a Vladimírová se snažili o studii srovnatelnou se zmiňovaným německým výzkumem, rozlišovali proto stejné kategorie (kromě kategorií definovaných na základě německých slovotvorných prostředků, tj. např. přípon adjektiv *-isch* a *-er*).¹ Tyto skupiny přejímáme shodně do naší práce. Substantiva byla rozdělena na vlastní jména a apelativa. V rámci těchto skupin byly vymezeny další kategorie na základě významu. Výzkum Fidlerové et al. (2010) se zabýval pouze slovním druhem substantiv.

2.1.4 Vymezení slov a zásady třídění

Za slovo byl považován jeden grafický celek oddělený mezerami. Pokud bylo slovo vytištěno dohromady s předložkou, nebylo do výzkumu zahrnuto. Vynechána byla substantiva, u kterých bylo použito velké písmeno ze syntaktického či textového důvodu (tj. u slov stojících na začátku kapitol, odstavců, veršů, vět či přímé řeči). Pokud bylo slovo na této pozici tištěno s malým písmenem, do výzkumu započítáno bylo, použití minuskule bylo s největší pravděpodobností založeno na lexikálním principu.

Zařazení do jednotlivých kategorií (viz oddíl 5.2.1) záviselo na kontextu, ve kterém bylo slovo použito. Jedno slovo se tedy mohlo vyskytovat v různých kategoriích podle smyslu textu.² Každý výskyt slova byl započítán pouze do jedné kategorie (s výjimkou cizích slov, která byla zařazena do příslušné kategorie a navíc počítána do skupiny cizích slov).

¹ K třídění do skupin v německé studii viz Bergmann et al., 1998, s. 42–75, zvláště seznam kategorií na s. 72–75.

² Autoři studie se řídili rozlišováním na konkrétní a abstraktní popsáním ve studii Petry Ewaldové (1992).

2.1.5 Výsledky výzkumu

Závěry vyvozené z tohoto bádání byly prezentovány ve formě přehledných grafů a tabulek s procenty velkých písmen v jednotlivých kategoriích. Porovnána byla apelativa s proprii a celkový výskyt velkých písmen u substantiv. Dále byly porovnávány subkategorie u proprií a apelativ zvlášť – v rámci prvního z těchto grafů se srovnávala osobní jména, místní názvy a nomina sacra, v rámci druhého označení osob, ostatní konkrétní a abstraktní.

Výzkum Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové měl porovnat situaci v tiscích českých biblí se situací v německých tiscích z let 1500–1700. V závěru studie autoři shrnují své výsledky následovně: „[Z]atímco v německých tiscích dosahuje podíl majuskulí u apelativ kolem r. 1590 asi 70 % a dále roste, takže na konci sledovaného období překračuje 90 % [...], v našem materiálu nacházíme nejvyšší hodnoty jen kolem 50 % [...], v soudobých Biblích kralické tradice a v Biblích pozdějších jsou však výrazně nižší“ (Fidlerová et al., 2010, s. 301). Fidlerová, Dittmann a Vladimírová se domnívají, že hlavní vliv na nahrazení velkých písmen malými u většiny substantiv měla tradice Bible kralické a návazně Bible svatováclavské.

Dalším výsledkem je tvrzení, že „začátek nárůstu počtu substantiv s iniciální majuskulí přichází v německých luteránských tiscích dříve než v češtině“ (Fidlerová et al., 2010, s. 302). Také u německých katolických tisků je použití velkých písmen častější než v češtině (tamtéž).

2.2 Fidlerová (2013)

Alena A. Fidlerová navázala na výzkum z roku 2010 studií Uplatnění lexikálního principu v užívání velkých písmen v českých tištěných biblích raného novověku v časopise *Historie – Otázky – Problémy* 5, 2013. Článek vycházel ze stejného materiálu jako předchozí studie, tj. z vybraných úseků textu celých českých biblí vytištěných do roku 1780 (prvních pět kapitol z Genesis, Ezechiele a Janova evangelia a list Galatským). V této studii se zabývala použitím majuskulí u dalších slovních druhů, zejména u adjektiv a číslovek.

2.2.1 Metodika

Metoda použitá v tomto výzkumu opět vycházela z práce R. Bergmanna et al. (1998). Adjektiva a číslovky byly rozděleny do několika kategorií podle svého sémantického

obsahu. U adjektiv byly vymezeny hlavní skupiny: adjektivní nomina sacra, adjektiva odvozená od proprií a označení národů, dále adjektiva odvozená od označení osob, adjektiva odvozená od ostatních substantiv, ostatní adjektiva a pseudosubstantiva (adjektiva substantivizovaná). Rozlišení adjektiv bylo podrobnější než v německém výzkumu (srov. Fidlerová, 2013, s. 161). Číslovky byly rozděleny na substantivní číslovky a číslovky ostatní.³ Rozdělení podle Fidlerové jsme převzali do našeho výzkumu, abychom mohli porovnat naše výsledky s výsledky, ke kterým dospěla Fidlerová (rozdělení do kategorií viz oddíl 5.2.2 a 5.2.3). K zásadám třídění do skupin je potřeba poznamenat, že za číslovky byly považovány pouze výrazy primárně vyjadřující kvantovost, a to jak číslovky určité, tak neurčité. Výrazy použité jako zájmena (např. *jeden druhého břemena neste*) nebyly mezi číslovky započítány. V případě výskytu předložky tištěné dohromady s následujícím slovem Fidlerová zacházela s tímto celkem jako s předložkou (2013, s. 162).

2.2.2 Výsledky

Výsledky byly shrnuty několika grafy a doplněny tabulkou absolutních hodnot výskytů sledovaných kategorií v jednotlivých tiscích. Fidlerová ve svém výzkumu samostatně hodnotila jen kategorie zastoupené zhruba 25 slovy v každém tisku. V naší práci vycházíme z těchto grafů, abychom mohli situaci lépe porovnat. Nejprve byly srovnány výskyty majuskulí u substantiv, adjektiv a numerálií celkem, poté se Fidlerová věnovala některým skupinám podrobněji.

Porovnávána byla kategorie⁴ adjektivní nomina sacra (AS) s adjektivy odvozenými od proprií (ARVG, ARVP, ARVV). Další zkoumání proběhlo v rámci adjektiv odvozených od apelativ (ARPP, ARSK, ARSA). Tato adjektiva byla srovnávána s příslušnými substantivy (SAPP, SAK, SAA). V závěru článku byla popsána situace v rámci číslovek.

Fidlerová dospívá k závěru, že užívání majuskulí u substantiv - proprií a skupiny nomina sacra se rozšiřuje i na další slova s nimi příbuzná či podobná (2013, s. 169). To se týká především Melantrichových biblí. Slovní druhy jako slovesa, předložky, spojky a citoslovce se používají téměř výhradně s minuskulí. Nejvíce velkých písmen se

³ Rozdělení proběhlo na základě morfologického kritéria, oproti německému výzkumu, kde byly substantivní číslovky vymezeny na základě jejich použití ve větě jako substantiv (srov. Bergmann et al., 1998, s. 67–68). Fidlerová se domnívá, že toto kritérium „je pro češtinu relevantnější“ (2013, s. 168).

⁴ Rozdělení adjektiv do kategorií viz oddíl 5.2.2.

vyskytuje ve všech kategoriích adjektiv odvozených od substantiv. Ostatní adjektiva se s majuskulí objevují zřídka. Závěrem je, že u adjektiv je „ve zkoumaném období užití majuskule motivováno zejména sémanticky“ (Fidlerová, 2013, s. 170). Dalším výsledkem studie je, že slovní druhy kromě substantiv, adjektiv a číslovek nemají tendenci k používání majuskule.

Kolem roku 1590 se v českých tiscích nachází kolem 50 % velkých písmen u apelativ, zatímco v němčině je to kolem 70 % a dále se jejich podíl zvyšuje. Fidlerová vyvozuje závěr, že „vývoj v češtině probíhal sice v 16. století mírně opožděně, ale v zásadě paralelně jako v němčině, nikdy však u biblických tisků plně nedosáhl stavu, kdy se rozhodujícím faktorem pro užití velkého písmene stane slovnědruhovú příslušnost k substantivům“ (2013, s. 170). Ke konci tohoto období nastupuje kralická tradice, která počet majuskulí výrazně redukuje. V melantrišských biblích je navíc patrný sklon psát s velkým písmenem i některé číslovky. Tuto skutečnost Fidlerová vysvětluje jejich důležitostí v textu (2013, s. 170). Tato tendence je patrná i v němčině (srov. Bergmann et al., 1998, s. 895–897).

2.3 Bergmann et al. (1998)

Fidlerová, Dittmann a Vladimírová vycházejí z rozsáhlé studie R. Bergmanna a D. Neriuse (1998), která se zabývá vývojem psaní velkých písmen v německém jazyce v období 1500 až 1700. Pro tuto analýzu bylo vybráno 145 textů. Tyto texty byly zkoumány z hlediska textové roviny, syntaktické roviny a roviny lexikální. V současné němčině se na rozdíl od většiny ostatních jazyků píše všechna substantiva a substantivizace s velkým písmenem, původně tomu však tak nebylo. Použití velkých písmen oproti malým přináší určitou další informaci, a také vyzvedává důležitost slova.⁵

2.3.1 Metodika

Zdrojové texty pro studii Bergmanna et al. byly vybrány podle časových a geografických kritérií tak, aby rovnoměrně pokrývaly zvolené časové období i celé území dnešního Německa. Výsledky výzkumu byly srovnány s údaji ze soudobých gramatik a pravopisných příruček.

⁵ „Die Großbuchstabe drückt jedoch nicht nur wie der Kleinbuchstabe als Graphem beziehungsweise Bestandteil eines (Phono-)Graphems einen Phonembezug aus, sondern er gibt darüber hinaus noch weitere, zusätzliche Informationen, indem er bestimmte Positionen und Elemente im geschriebenen Text hervorhebt, die Aufmerksamkeit auf sie lenkt und dadurch die Erfassung des Textes unterstützt.“ (Bergmann et al., 1998, s. 2).

Jak již bylo řečeno, studie zkoumala užívání velkých písmen z hlediska tří rovin, a to textové, syntaktické a lexikální. Zde se budeme zabývat jen lexikální rovinou, která je relevantní pro tuto práci. Analýza velkých písmen na lexikální rovině⁶ probíhala v rámci jednotlivých vět. Slova byla rozdělena do kategorií na základě slovních druhů.

Pozornost byla věnována všem slovním druhům. V úvahu byla brána jen slova, u nichž nebyl žádný textový ani syntaktický důvod k použití velkého písmene. Za slovo bylo považováno slovo grafické, tj. oddělené mezerami.⁷ V rámci slovních druhů byly vytvořeny na sémantickém základě další podkategorie. Substantiva byla rozdělena na nomina sacra (slova hodná křesťanské úcty – např. Bůh, Pán, apoštol, nebe), vlastní jména (osob, geografická, ostatní), jména označující osoby (tituly, odvozeniny od geografických názvů, ostatní), ostatní konkrétní, abstrakta, desubstantivizace, cizí apelativa. Adjektiva se dělila na odvozená od geografických názvů (na *-isch*, na *-er* a ostatní), odvozeniny od osobních jmen, nomina sacra, odvozeniny od označení osob (od titulů a ostatní), adjektiva vyjadřující úctu (např. *allmächtig*), ostatní adjektiva a pseudosubstantiva. Pronomina tvoří zájmena osobní, zájmena používaná při oslovení (*Du, Ihr, Sie* a odpovídající přivlastňovací zájmena), substantivní zájmena a ostatní.

2.3.2 Výsledky studie

Z grafů je patrné, že už na počátku zkoumaného časového úseku se psala vlastní jména (zvláště geografické názvy a jména osob) s velkým písmenem častěji než apelativa (k substantivům viz Bergmann et al., 1998, s. 829–874⁸). Psaní velkých písmen u proprií se také dříve ustálilo. U apelativ bylo procento velkých písmen zpočátku velmi malé, nejprve zaznamenala prudký nárůst nomina sacra. Dále vzrostlo procento velkých písmen u jmen označujících osoby (v pořadí odvozeniny od geografických názvů, označení titulů a ostatní). Poté se zvýšilo procento velkých písmen u ostatních konkrétních. Nejdéle se ustalovala velká písmena u abstrakt (nejméně velkých písmen bylo u abstrakt vzniklých konverzí). Více velkých písmen bylo zaznamenáno u cizích apelativ než u apelativ domácího původu. Začátek (0 %) i konec (100 %) vývoje leží mimo zkoumaný časový úsek.

6 Psaní velkých písmen z hlediska lexikální roviny jsou věnovány kapitoly Großschreibung als Ausdruck des lexikalischen Prinzips (Bergmann, 1998, s. 37–75) a Der Befund auf der lexikalischen Ebene (Bergmann, 1998, s. 829–911).

7 V tomto bodě se liší od této práce, kde bereme v úvahu i spojení slova s předložkou, protože se v našich textech v hodně případech vyskytuje velké písmeno i po předložce v rámci jednoho grafického celku.

⁸ Grafy zaznamenávající vývoj v jednotlivých kategoriích substantiv se nacházejí na s. 832, 834, 843, 845, 851, 854.

Výzkum substantiv ukazuje, že motivace užívání velkých písmen u substantiv vycházela od vlastních jmen a pokračovala přes substantiva blízká propriím po všechna substantiva (srov. Bergmann et al., 1998, s. 872). Rozhodujícími faktory pro použití majuskule byly jedinečnost substantiva a chybějící lexikální význam, tedy vlastnosti typické pro vlastní jména. Svou úlohu hrála i úcta k označenému.

Ani adjektiva na počátku sledovaného období nebyla psána všechna s malým písmenem. Na konci tohoto období, tj. kolem roku 1710, byly všechny odvozeniny od osobních jmen psány s velkým písmenem, stejně jako většina odvozenin od geografických názvů, polovina adjektiv zařazených mezi nomina sacra a přes polovinu odvozenin od označení osob. Velká písmena u adjektiv se zdají být také primárně sémanticky motivovaná.

Slovesa ze zkoumaného období jsou jen řídce psána s velkým písmenem, ale v několika textech se více vyskytují majuskule u sloves cizího původu nebo u sloves odvozených od substantiv. Zájmena jsou ve většině textů psána s malým písmenem a i ve zbývajících částech textů je jejich procento s velkým písmenem nízké. Vývoj psaní majuskulí u číslovek nebylo možné ze zkoumaného materiálu přesněji popsat. Pravděpodobně byla velká písmena u číslovek motivována jejich funkcí, zástupností substantiva. Texty s větším počtem majuskulí u číslovek byly rozmístěny po celém sledovaném období. Pro spojky je charakteristické psaní malých písmen, s velkým písmenem se jich vyskytovalo ve zkoumaném materiálu jen několik. Adverbia byla ve většině případů psána s malým písmenem, ojedinělé výjimky tvořila příslovce cizího původu. Předložky a členy byly psány s minuskulí, přesto se jich několik objevilo s velkým písmenem, což mohly být tiskařské chyby. Spojky, předložky a členy byly psány s velkým písmenem pouze na základě syntaktického principu. Citoslovce se vyskytovala ve zkoumaných textech v jednotkách případů, většinou s malým písmenem. Pokud bylo písmeno velké, mohlo být tak napsáno na základě syntaktického principu.

Velká písmena vyskytující se uvnitř slov byla zaznamenána u slov složených ze dvou částí. Druhým typem psaní majuskulí uvnitř slova bylo použití dvou velkých písmen na začátku slov, případně o vytištění celého slova kapitálkami. Jednalo se o nomina sacra (např. *GOtt*, *HERR*), případně o jména osob či geografické názvy.

Vývoj psaní velkých písmen u německých substantiv směřoval k používání majuskule pro všechna podstatná jména. Zpočátku byla motivem potřeba odlišit vlastní jména a dále také vyjádření úcty. Nakonec se velké písmeno začalo používat pro odlišení celého slovního druhu včetně abstrakt. Výzkum Bergmanna a Neriuse byl shrnut také v knize

Das Frühneuhochdeutsche als sprachgeschichtliche Epoche z r. 1999. Příslušnost k slovnímu druhu substantiv jako důvod pro použití majuskule byla zaznamenána nejdříve od r. 1680, abstrakta se začala psát s velkým písmenem později (srov. Bergmann, 1999, s. 71).

3 Reflexe používání majuskulí

V této kapitole se budeme věnovat teoretickým východiskům našeho výzkumu. Nejprve se stručně zmíníme o pravopisu daného období. Poté popíšeme, jak se o velkých písmenech zmiňovaly soudobé gramatiky. Dále se budeme zabývat tím, co psali o majuskulích někteří autoři publikací o starších českých biblích. V poslední části kapitoly se zaměříme na jazykovědné studie a ediční zásady a jejich poznámky a doporučení ohledně velkých písmen.

3.1 Pravopis používaný v 15. a 16. století

V tomto oddíle se budeme zabývat českým pravopisem daného období. Základní informace k dějinám českého pravopisu se nacházejí např. v publikaci *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky* (Pleskalová et al., 2007, s. 499–539), kde lze nalézt i soupis literatury k tomuto tématu (s. 532–539). V nedávné době vyšel sborník z mezinárodní konference Dějiny českého pravopisu (do r. 1902) konané v Brně r. 2010 (Čornejová et al., 2010).⁹

Na konci 15. století a v 16. století docházelo k ustalování českého pravopisu pod vlivem knihtisku. Na začátku tohoto období se mísil diakritický a spřežkový pravopis, později se vyvinul pravopis bratrský. Pravopis se od prvních tisků pomalu sjednocoval. Na jeho vývoj měly zásadní vliv náměšťská mluvnice (1533),¹⁰ doprovázející vydání Optátova Nového zákona (1533), a Blahoslavův překlad Nového zákona¹¹ s jeho Grammatikou (1571),¹² ze kterého vycházeli překladatelé Bible kralické (1579–1594).¹³

Vydáváním knih postupně vznikla tradice, která ovlivňovala další tiskaře, kteří ji museli zohlednit. Popis českého pravopisu v gramatikách způsobil, že hláskové změny pronikaly do psané podoby jazyka pomaleji.

Jaroslav Porák píše o humanistickém pravopisu následující: „Soudíme, že na pravopis tohoto období je možno nazírat nejen tak, jak chápeme pravopis v současném spisovném jazyce, tj. jako na záležitost vnější (populárně řečeno: jak se která hláska

⁹ V tomto sborníku se nachází i studie Fidlerové et al. (2010), ze které vychází naše práce.

¹⁰ Náměšťská mluvnice vyšla r. 1974 ve Frankfurtu nad Mohanem, kniha obsahuje 1. a 3. vyd. gramatiky. Obě tato vydání jsou dostupná také z: <http://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/mluvnice>.

¹¹ Blahoslavův Nový zákon vydal J. Konopásek ve dvou dílech, fotokopii s komentářem v letech 1931 a 1932.

¹² Blahoslavova *Gramatika česká* byla vydána J. Jirečkem a I. Hradilem ve Vídni r. 1857, další vydání pořídili v Brně M. Čejka, D. Šlosar a J. Nechutová r. 1991.

¹³ Bible kralická je v současné době vydávána podle vydání z r. 1613 např. Českou biblickou společností.

vyjadřuje v písmu), ale také jako na činitele, jehož prostřednictvím se ve spisovném jazyce ustalují a kodifikují některé jevy fonologického systému.“ (1983, s. 10) a o několik stránek dále: „Nejvýrazněji se úsilí o jednotu projevilo v pravopisu.“ (s. 14). Pravopis měl tedy vliv na vnímání a do určité míry i šíření hláskových změn.

3.1.1 Spřežkový pravopis

Mladší spřežkový pravopis používal (stejně jako starší spřežkový pravopis) pro zápis hlásek, které se nevyskytují v latinské abecedě, spojení dvou nebo více písmen (tzv. spřežky). Spřežky rozlišovaly především znělé a neznělé sykavky ([s]-[z], [š]-[ž]).¹⁴ Používání různých spřežek kolísalo, někde se uplatňovaly i spřežky ovlivněné němčinou (tz. pro [c], *sch* pro [š]). Mladší spřežkový pravopis byl používán od 30. let 14. stol., k jeho ustálení došlo na konci 14. stol. (Fidlerová et al., 2008, s. 23).

3.1.2 Diakritický pravopis

Diakritický pravopis byl navržen spisem *Ortographia bohemica* (1. polovina 15. stol.)¹⁵, který je tradičně připisován Janu Husovi. Reforma představená v tomto díle měla nahradit spřežky písmeny s diakritikou – diakritické znaménko nad písmenem označovalo příznakovou hlásku, tedy nejen nahrazení spřežek, ale i tvrdé l (Porák, 1983, s. 16). Cílem bylo psát každou hlásku jen jedním písmenem. Tento návrh se ujímal postupně, spřežkový pravopis se využíval i nadále.

3.1.3 Počátky knihtisku

Vynálezem knihtisku vznikla potřeba používat jednotný pravopis pro záznam textů. Tištěné knihy byly šířeny rychleji a ve větším množství než rukopisy a byly určeny pro širší vrstvy. Zpočátku bylo psaní některých hlásek omezeno vybavením tiskárny. Písmena, která vyžadovala diakritická znaménka, byla nahrazována spřežkami, protože

¹⁴ Zde je rozdíl oproti staršímu spřežkovému pravopisu, ve kterém byly přesně rozlišovány ostré ([s], [z], [c], [dz]) a tupé sykavky ([š], [ž], [č], [dž]) (Fidlerová et al., 2008, s. 22).

¹⁵ Datum vzniku tohoto spisu i jeho autor jsou předmětem sporů. Text objevil roku 1827 František Palacký. Před tím byla známá jen část obsahující abecedu ze spisu *Výklad na Otčenáš* (1545). Badatelé se různí v určování autorství (spis se přisuzuje Janu Husovi či Janovi z Holešova) i doby vzniku tohoto traktátu (uvažuje se o jeho napsání v čase od počátku 15. století až do jeho 40. let). *Ortographia Bohemica* byla vydána A. V. Šemberou (1857), novou edici připravil J. Schröpfer (1968). Spis sloužil jako školní pomůcka (Pleskalová, ed. et al., 2007, s. 500).

tiskárny neměly litery s diakritikou. Tento problém přetrvával i později v majuskulích a odlišných typech písma.¹⁶

3.1.4 Náměšťská mluvnice

Potřebu sjednocení českého pravopisu vnímali i autoři *Grammatyky české* z roku 1533 (číslo *Knihopisu* K06637), Beneš Optát, Petr Gzel a Václav Philomates.¹⁷ Tato mluvnice souvisela s Optátovým překladem Nového zákona (1533). Optát potřeboval pro svůj překlad nějaká pevná pravidla, proto vytvořil s Petrem Gzelem *Ortographii*, první část jejich gramatiky. K té byla přidána část *Etymologia*, jejímž autorem je Václav Philomates.

Tato mluvnice se snaží, aby se psalo pokud možno tak, jak se vyslovuje, bez ohledu na tradici. Ponechává kolísání, doporučuje psaní jednoho l, důsledněji píše diakritika (tzv. vršky) místo spřežek (Kyas, 1997, s. 143-148). Vydání této příručky ovlivnilo český pravopis v dalších letech. K principům pravopisu uvedeným v náměšťské mluvnici se vyjadřuje ve své *Grammatice* Jan Blahoslav.

3.1.5 Bratrský pravopis

Termínem bratrský pravopis se označuje pravopis používaný v tiscích od konce 16. století do doby národního obrození. Nazývá se tak z toho důvodu, že se ustálil díky členům Jednoty bratrské, překladatelům a tiskařům Bible kralické, kteří vycházeli z díla Jana Blahoslava. Jednalo se o upravený diakritický pravopis. Tečka nad souhláskami byla nahrazena háčkem, dlouhé samohlásky se označovaly čárkou. Používala se spřežka *ff* místo [š], hláska [j] byla psána literou *g* (v dvojhláskách a často i před zadní samohláskou *y*), po *c*, *z*, *s* a ve spojení se psalo *y*. Rozlišovalo se dvojí l. Dlouhé [ú] vzniklé z [uo] se označovalo *û*, dlouhé [i:] se psalo buď jako *j* nebo *ij* (k bratrskému pravopisu viz Fidlerová et al., 2008, s. 25–27).

Mezi pravopisem používaným v tiscích a v rukopisech byl velký rozdíl. Zatímco tiskaři uplatňovali častěji nové pravopisné zvyklosti, písaři přijímali změny pomaleji. Mezi

¹⁶ K dějinám knihtisku viz obsáhlou publikaci Voit (2006).

¹⁷ Rozbor této mluvnice viz Kyas (1952). *Grammatyka česká* byla znovu vydána r. 1974 ve Frankfurtu nad Mohanem. K velkým písmenům v této gramatice viz výše oddíl 3.1.1, dále viz oddíl 4.2.4 o Optátově Novém zákoně.

rukopisy byly značné individuální rozdíly. Tento dvojí stav byl zachycen i v soudobých gramatikách (srov. Porák, 1983, s. 14).

3.1.6 Interpunkce

Na počátku námi pozorovaného období se používalo jen jedno interpunkční znaménko, které oddělovalo souvětí a jednotlivé věty podle pauz ve výslovnosti. Nedocházelo k oddělování kratších vložených vět a vokativů. Interpunkce se začala zdokonalovat v 16. století. I v tomto období přetrvává pauzový princip. Používání interpunkčních znamének se však stává obligatorním oproti dřívějšímu stavu, kdy se interpunkce užívala jen fakultativně (srov. Pleskalová, 2003).

Náměšťská mluvnice se k interpunkci vyjadřuje podrobně v Druhé stránce české Ortografie (1533, f. B4r–C2r). V této části gramatiky se popisuje „yak se která řeč / kterými pu[n]cty dělij / y k oddechnutij když se čte / y k snadnějšímu smysla poznání.“ (1533, f. B4r). Rozlišuje šest členicích znamének: virgula (lomítko v platnosti čárky) nebo suspensivus (čárka), geminus (dvojtečka), periodon – comma (tečka), interrogativus (otazník), partitivus – divisivus (dělicí znaménko na konci řádku) a parenthesis (závorky). Jan Blahoslav pozměňuje terminologii první české mluvnice. Virgula / suspensivus se označuje comma, geminus jako colon, periodon nahrazuje v Blahoslavovi periodus (srov. Blahoslav, 1991, s. 57–61). K interpunkci Blahoslavova období se vyjadřuje Šlosar (1964). Pleskalová shrnuje dělení interpunkčních znamének do tří stupňů – tečka označovala konec souvětí či periody, dvojtečka rozdělovala složitější souvětí na jednotlivé části a uvozovala přímou řeč a čárka se používala k oddělování menších úseků. Někdy se místo dvojtečky používal středník k uvozování přímé řeči. (Pleskalová, 2003, s. 109).

3.2 Velká písmena v gramatikách 16. století

Popis toho, co říkají o psaní velkých písmen raněnovověké gramatiky, podal už článek Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010, s. 287–289). Tam nalezneme i srovnání se situací v německých příručkách (Fidlerová et al., 2010, s. 287).¹⁸ Zde podrobněji připomeneme jen texty o češtině vztahující se k námi zkoumanému období, tj. do konce 16. století.

¹⁸ Srov. Bergmann, 1998, s. 912–962.

3.2.1 Náměšťská mluvnice

První česká mluvnice se v části věnované teče (periodon) zmiňuje o použití velkého písmene po tomto znaménku: „Punct gest ľám dole gedíný / takto / . / Poňemž ľe znowu k počátku giné pořádné řeči werľále pijľse: Neb když také ľtogij zadu při dokonánij wľľij řeči,“ a dále následuje názorný příklad z Nového zákona s vysvětlením: „Tu g[es]t giž y ľmyľla / y řeči plné vyplňenij / k doľtatečnému wyrozuměnij. Neb giž potom y hned werľále gest: a počátek giné řeči / z giného proroka.“ (Optát et al., 1533, f. B4v).¹⁹

Tato gramatika se tedy zabývá velkými písmeny jen z hlediska syntaktického. O lexikálně motivovaném užití majuskule se nezmiňuje. Z hlediska našeho výzkumu nám neposkytuje žádné informace.

3.2.2 *Isagogicon*

Optát se k velkým písmenům podrobněji vyjadřuje ve spisu *Isagogicon*.²⁰ Text se nalézá na konci první části Orthographie: „Také y to k miľrnému / a k ozdobjnému pľaníj / podle zpráwné Orthoľgraphij přiľľľľľľ. Aby wľľecka gména powýľľenoľti / wľďdy napřed / werľálnij literau pľána byla . Yako p[ře]dkem gména Božij / Kryľtowa . Při tom gmeena wľľatnij ľwatých . Yako / Marya / Petr / Paweľ . Potom y mezy lidmi /gména duchownij / y ľwěťľké powýľľenoľti : když ľe k nim w gegich powýľľenoľti poľťawený pijľse. Yako / Papežij Kardynáli / Biľkupu etc. Králi / Knijžeti / Hraběti a giným welikým / znamenitým Pánom / a auřednijkom Heytmanom / Kanclijřom / Marľľalkom etc. Těž také / wľľecka wľľatnij gména / zemij a národůw / zámkuw / měľt / měľteček / y wľý / wľďdy napřed werľálnij literau magij pľána býti. Yakož pak y Ržekowé / y Latinjcy / y Niemcy / w ľwee Orthoľgraphij zachowáwagij.“ (Optát et al., 1535, f. D4v–E1r).

Oproti náměšťské mluvnici zde tedy najdeme navíc doporučení pro psaní velkých písmen u některých skupin substantiv (tj. zabývá se i lexikálním hlediskem). Jedná se o skupiny SAS – nomina sacra, SVP – vlastní jména osob (jména svatých), SAPT – označení titulů a postavení, SVG – geografické názvy a SAPG – značení osob odvozená od geografických jmen a příslušníků národů.

¹⁹ Transliterace podle prvního vydání dostupného z <http://vokabular.ujc.cas.cz/>. Háček se v této mluvnici píše mezi písmeny.

²⁰ První vydání vyšlo v Náměšti nad Oslavou u Jana Pytlíka z Dvořišť roku 1535 (číslo *Knihopisu* K06640), druhé vydání jako součást *Knížek početních* z r. 1548 (číslo *Knihopisu* K06641).

3.2.3 *Grammatica* Jana Blahoslava

Jan Blahoslav se ve své mluvnici v pasáži komentující výše zmíněná Optátova slova o tečce (periodon) nevyjadřuje k velkému písmenu po tečce následujícím. K tečce píše jen toto: „Periodus, puňkt ten jediný, celý a již zavřený smysl znamenající, své místo jakž takž míval, jako i nyní u mnohých.“ (Blahoslav, 1991, s. 61)

3.2.4 *Knížka slov českých vyložených*

Matouš Benešovský zvaný Philonomus v *Knížce slov českých vyložených* říká o velkém písmenu po tečce: „Po každém Bodu má fe weliká čtena začjnati.“ (2003, s. 81) Benešovský tedy zmiňuje jen syntaktický princip psaní velkých písmen. Lexikálně motivovanými velkými písmeny se nezabývá.

3.2.5 Shrnutí

Z příruček 16. století se k psaní velkých písmen nejpodrobněji vyjadřuje *Isagogicon*. Pouze v něm nalezneme doporučení pro používání velkých písmen u některých podstatných jmen. *Isagogicon* se zabývá velkými písmeny z hlediska lexikálního, což je v tehdejší době ojedinělé. Ostatní gramatické příručky buď nezmiňují pravidla pro velká písmena vůbec, nebo se vyjadřují stručně pouze k syntaktickému principu jejich používání.

3.3 Velká písmena v publikacích o českých biblích

Shrnutí toho, co říkají o psaní majuskulí práce o českých biblích, podává už článek Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010). V. Kyas (1997) se o psaní velkých písmen v biblických tiscích zmiňuje celkem na čtyřech místech: na s. 164 o druhé Severýnově bibli (1537): „Množí se psaní počátečních velikých písmen u podstatných jmen posvátného obsahu,“ na s. 166 o dvojím vydání Nového zákona v Norimberku (1534, 1538): „U substantiv s posvátným významem se zavádí psaní velkých písmen,“ na s. 169 o druhé Melantrichově bibli (1556/1557): „[...] psaní velkých počátečních písmen je u substantiv rovněž častější.“

Poslední zmínka o majuskulích je na s. 218 o Svatováclavské bibli (1677 Nový zákon, 1712 a 1715 Starý zákon), která však již leží mimo námi zkoumaný časový úsek.

V dřívější práci V. Kyase (1943) čteme o velkých písmenech následující srovnání Kralické bible a Blahoslavova Nového zákona: „[Kralická bible] s větší důsledností zachovává veliká počáteční písmena zvláště u posvátných jmen (Anděl, Duch svatý, Otec, Pán, Písmo, Prorok, Učedníci, Velikanoc, Zbor apod., také Pohan, Satan), ale píše: půst, svatý, svatba apod., kde Blahoslav mívá veliké písmeno. Zájmeno první osoby píše BL důsledně *Já*, KR důsledně s písmenem malým. Blahoslav zachovával celkem střední cestu mezi Benešem Optátem, který píše vůbec jen malá písmena kromě jmen vlastních, a Melantrichem, který naopak většinu substantiv píše s velkými počátečními písmeny“ (s. 195).

Majuskulí si všímá i Mánek (1975), především jejich zvýšeného výskytu v Melantrichových biblích: „Uspořádání stránek je velmi věrným napodobením Severýnovy bible, na rozdíl od níž je u podstatných jmen, která nejsou vlastními ani místními jmény, užíváno počátečních velkých písmen, ač nedůsledně“ (s. 29). Dále tvrdí, že majuskule jsou v Melantrichových biblích nadužívány, stejně jako v pozdější Veleslavínově bibli: „[P]odobně jako v Bibli Melantrichově jsou i zde [tj. v bibli Veleslavínově] mnohá substantiva bezdůvodně tištěna s velkými počátečními písmeny“ (s. 29).

Tato pozorování tvoří však jen okrajové zmínky v pracích věnovaných historii a jazykové stránce českých biblických překladů. Téma velkých písmen v českých biblích nebylo před studií Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové podrobněji zpracováno.

3.4 Majuskule starších českých textů v jazykovědných a editorských příručkách poslední doby

Podrobný přehled shrnující vývoj reflexe psaní majuskulí ve starší češtině podávají Fidlerová et al. (2010). V úvodu k jejich článku se nachází shrnutí jazykovědných studií a návrhů edičních zásad, které se k používání majuskulí ve starších českých textech vyjadřují. Publikace o vývoji českého jazyka (historické mluvnice) velká písmena opomíjely, nejspíše proto, že se jedná pouze o grafickou záležitost, která neměla vliv na mluvený jazyk (srov. Fidlerová et al., 2010, s. 285).

To, že je psaní velkých písmen ve starších tiscích editorským problémem, potvrzuje například Bohatcová et al.: „Moderní editoři se krom toho dost natrápí s neoznačenou či dnes jinak označovanou délkou samohlásek, s velkými písmeny, která staří tiskaři kladli porůznu, systematicky i nesystematicky, také uvnitř větného sledu, s interpunkčními

znaménky, která se nejen jinak označovala, ale i jinak cítila nežli dneska, i s rozdělováním textu na věty.“ (1990, s. 149). Je proto překvapivé, že se tímto tématem zabývá jen málo studií.

Směrnice pro vydávání starších českých textů J. Daňhelky ohledně psaní velkých písmen doporučují zavádět moderní pravopis (1985, s. 290). Do transkribované edice mladších středověkých textů povoluje mimo velká písmena po tečce a u vlastních jmen přenést i některé další zásady (např. v oslovení), ale zdůrazňuje, že „[r]ozhodně však např. psaní každého podstatného jména s velkým písmenem na začátku takovou zásadou není.“ (s. 295).

Užívání majuskulí tak reflektují jen některé ediční nebo transkripční poznámky v edicích jednotlivých děl (srov. Fidlerová et al., 2010, s. 286).

4 Zkoumaný materiál

Postup práce jsme převzali ze studií Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010) a Fidlerové (2013). Texty vybrané pro tuto práci byly podrobeny důsledné analýze, při které proběhla transliterace z konkrétního tisku, každé slovo patřící mezi zkoumané slovní druhy (podstatné jméno, přídavné jméno a číslovka) bylo „označkováno“ a zařazeno do příslušné kategorie. Značka obsahovala označení velkého/malého písmene (1/0), zkratku kategorie a to, jestli bylo slovo použito v rámci předložkového celku. Následně byly značky sečteny a výsledky vyhodnoceny pomocí grafů a tabulek.

Nejprve budou představeny texty, ze kterých jsme vycházeli, tj. vybrané Nové zákony (oddíly 4.1 a 4.2). Poté se zaměříme na metody našeho výzkumu (viz kapitolu 5), po kterých budou následovat vlastní výsledky (viz kapitolu 6). Výsledky jsou strukturovány podle článků Fidlerové et al. (2010) a Fidlerové (2013).

4.1 Výběr výchozích textů

Abychom porovnali náš výzkum s prací Fidlerové et al. (2010), vybrali jsme úryvky z Nového zákona. Výhodou použití biblických textů pro výzkum je jejich opakované vydávání v průběhu námi sledovaného období a vysoká úroveň jejich zpracování (srov. Fidlerová et al., 2010, s. 291).

Knihopis digital (tisky z let 1501–1800) uvádí pod heslem Zákon, Nový 42 tisků samostatně vydaných Nových zákonů. Tyto tisky mají čísla K17095–K17136. Z nich bylo do konce námi zkoumaného období, tj. do konce 16. století, vytištěno 25 (čísla K17095–K17119). Kromě toho existují tři prvotisky samostatných Nových zákonů: Urb-XLIII (Nový zákon se signetem), Urb-XLIV (Nový zákon Dlabačův) a Urb-XLV (Nový zákon ilustrovaný).

Historii českých biblických překladů podává zejména práce V. Kyase *Česká bible v dějinách národního písemnictví* (1997). Stručné shrnutí vývoje překladu Bible najdeme i v článcích J. Vašici vydaných souborně v *Esejích a studiích ze starší české literatury* (2001, s. 121–165). Starší soupis biblických tisků podává F. Novotný z Luže [1810] a také J. Jungmann ve své *Historii literatury české* (1849).

Bylo vybráno sedm českých tisků samostatně vydaných Nových zákonů tak, aby bylo pokryto celé období od počátků knihtisku do konce 16. století, a zároveň byly zahrnuty dva nejvýznamnější tisky z této doby – Optátův Nový zákon (1533) a první vydání

Nového zákona Blahoslavova (1564). Toto rozvržení umožňuje pozorovat vývoj psaní velkých písmen od prvních tisků, kde se velká písmena téměř nevyskytovala, až do konce následujícího století. Budeme se zabývat pouze samostatně vydanými Novými zákony, abychom získali výsledky, které srovnáme s výzkumem celých biblí. Jedná se konkrétně o prvotisk Dlabáčův Nový zákon (mezi 1476 a 1487, *Knihopis* č. 26²¹, Urb-XLIV²²) a dále o Klaudyánův Nový zákon (1518, K17096²³), Pekkův Nový zákon (1527, K17098), již zmíněný Optátův Nový zákon (1533, K17099), 1. vydání Blahoslavova Nového zákona (1564, K17110), 6. vydání Melantrichova Nového zákona (1582, K17115) a Nový zákon Dačického (1596, K17118).

tisk	rok vydání	<i>Knihopis</i>
Dlabáč	1476-1487	Urb-XLIV
Klaudyán	1518	K17096
Pekk	1527	K17098
Optát	1533	K17099
Blahoslav (1. vyd.)	1564	K17110
Melantrich (6. vyd.)	1582	K17115
Dačický	1596	K17118

Tabulka 1: Přehled tisků vybraných pro tuto práci.

Tyto tisky jsme vybírali tak, aby byla zahrnuta různá místa vydání. Zastoupeny jsou tedy tisky mimopražské – Dlabáčův (asi Plzeň), Klaudyánův (Mladá Boleslav), Pekkův (Plzeň), Optátův (Náměšť nad Oslavou), Blahoslavův (Ivančice) – i pražské – Melantrichův a Dačického. Také jsme se snažili, aby byly zastoupeny tisky určené různému konfesnímu prostředí, tj. tisky pro katolíky – Pekkův Nový zákon, českobratrské – Klaudyánův a Blahoslavův Nový zákon, utrakvistický Optátův překlad, Melantrichův tisk, který používali po cenzuře i katolíci, nekatolický Dačického Nový zákon a prvotisk Dlabáčův, jehož původ je neznámý.

Z každého tisku byly zkoumány dva úseky – prvních pět kapitol Janova evangelia a list Galatským, celkem tedy jedenáct kapitol. Délka zkoumaných úseků z každého tisku je přibližně 5 500 slov. Výběr těchto úseků byl proveden v souladu s výzkumem celých biblí, který se zabýval právě těmito dvěma úseky z Nového zákona a dalšími dvěma úseky ze Starého zákona – prvními pěti kapitolami Genesis a Ezechiele.

²¹ Původní číslo *Knihopisu* (1925).

²² Číslo prvotisku podle Urbánkové (1994).

²³ V závorkách u následujících tisků jsou uvedena na druhém místě čísla *Knihopisu* (*Knihopis digital*).

4.2 Tisky Nových zákonů vybrané pro tuto práci

V této části stručně popíšeme Nové zákony vybrané pro tuto práci. U každého tisku uvádíme jeho číslo podle *Knihopisu digital*. Základní popis (místo a rok vydání, formát) čerpáme z této elektronické databáze.

4.2.1 Dlabáčův Nový zákon

Číslo *Knihopisu I* (1925): 26, Urbánková (1986): 6, *Knihopis digital*: Urb-XLIV.

Tento tisk objevil strahovský mnich Bohumír Jan Dlabáč roku 1816. Jediný dochovaný výtisk ve Strahovské knihovně je neúplný (listy chybí i uvnitř), jedná se o 212 listů tištěných jednosloupcově. Dvacet listů tohoto vydání (známých ze strahovského exempláře) bylo nalezeno ve Švédsku (srov. Kyas, 1997, s. 125). Tisk je dostupný v digitalizované podobě na www.manuskriptorium.cz.²⁴ Dochovaný exemplář začíná částí rejstříku a vlastní text obsahuje Mt 12,44 až Zj 22,9 (verše nejsou číslovány). Datum jeho vzniku není známo, odhaduje se, že byl vytištěn mezi lety 1476 a 1487, jeho formát je 4° (www.manuskriptorium.cz). Pravděpodobné místo vydání je Praha nebo Plzeň (Kyas, 1997, s. 125).

Dlabáčův Nový zákon je tištěn bastardou (Bohatcová et al., 1990, s. 130). Bohatcová et al. dále k tomuto tisku uvádí: „Při bližším prostudování Dlabáčova Nového zákona zjišťujeme, že znamená další krok dopředu: tiskař užívá signatury a reprezentanty, má písmena s českými diakritickými znaménky č, ř, š, ž, má více interpunkčních znaků, první zavedl do českého tisku signatury archů. Sazba prozrazuje zkušeného mistra. Dlabáčův Nový zákon lze datovat zhruba do let 1485–1487.“ (1990, s. 130). V *Tabulích Knihopisu* z roku 1925 nalezneme následující popis: „Tisk se signaturami; sloupec na str. o 36 ř.; místo pro iniciálky a versalie; užito různě ozdůbky; nadpisy stránek; označení kapitol a rubrik; doplňky řádků.“ (s. [15]). V *Textu Knihopisu* jsou k tiskaři Dlabáčova Nového zákona tyto poznámky: „Tiskař ten měl v tištění českých knih větší zručnost a zkušenost nežli tiskař „Kroniky Trojanské“ z r. 1468. Jeho tisk byl jednosvazkový, jest sázen jistou rukou, jest korigován, nemá mimovolných výpustek...“ (1925b, s. 13).

F. Novotný z Luže [1810] ještě tento tisk nezmiňuje, protože byl objeven až roku 1816.

J. Jungmann (1849) klade jeho vznik do let 1480/1481 (1849, III. část, č. 568, s. 93).

²⁴ Další informace o tomto tisku viz např. <http://www.clavmon.cz/clavis/sttisky/repertorium/urb44.html>. Zde viz také základní literaturu k tomuto tisku.

4.2.2 Klaudyánův Nový zákon

Knihopis digital: K17096.

Nový zákon Klaudyánův byl vytištěn v Mladé Boleslavi roku 1518. Jedná se o první bratrské vydání Nového zákona (Vraštil, 1926, s. 336). Knihu vytiskl Mikuláš Klaudyán na povolení Lukáše Pražského ve formátu 8°. Kniha má 416 listů po 25 řádcích (Novotný z Luže, [1810], s. LXII). František Novotný z Luže popisuje tento tisk následovně: „Nazad připogeny gľau ťarozákonnj řeči, které ťe mjľto Epistľol we dny neděľnj a ťwátečnj čjtagj, a Registřa. Text má literami mniľškými z cyclera ťľwabachu; cytacy na ťřanách, a kapitoly ťľowau rozdľľowé, totiž: Rozdľľ prwnie, druhy, a tak ďale.“ ([1810], s. LXIV; další popis pod č. 28, s. LXII–LXIV). Jungmann se o tomto vydání zmiňuje v III. části *Historie literatury české* (1849) pod č. 571 na s. 93.

J. Vraštil v *Českém slovníku bohovědném* píše o této knize: „Předmluva je zajímavá tím, že upravovatel jeho vracel se k starším formám, které už bible Benátská z r. 1506 byla vymýtila.“ (1926, s. 336). O předmluvě se zmiňuje i V. Kyas: „Význam Klaudyánova tisku je v tom, že začal v předmluvě polemiku, proti převládajícímu tištěnému znění postavil textovou variantu, a tím ukázal cestu celému jednomu směru tištěného novozákonního překladu [...]“ (1997, s. 134).

4.2.3 Pekkův Nový zákon

Knihopis digital: K17098.

Tiskařem tohoto Nového zákona byl Jan Pekk. Tisk byl vydán roku 1527 v Plzni ve formátu 4°. Tyto údaje uvádí i Jungmann (1849) ve IV. části pod č. 1170 na s. 196.

V. Kyas píše, že tento tisk byl určen pro katolické čtenáře a mírné podobojí (1997, s. 139). K vývoji tohoto překladu pak říká: „Plzeňský text vznikl revizí znění bratra Lukáše tak, že jeho výstřelky opustil a vrátil se k biblí Benátské i částečně ke Klaudyánovi.“ (s. 139). Novotný z Luže charakterizuje to, jak je Pekkův Nový zákon vytištěn, následovně: „[...] literami z cyclera ťľwabachu na 225. liľtech w dwau kolumnách po 35. řádcích, s figurami, s ťygnaturou, s počtem řřan, s ťummaryemi, cytacymi na řřanách [...]“ ([1810], s. LXV; další popis pod č. 30 na s. LXV–LXVII).

4.2.4 Optátův Nový zákon

Knihopis digital: K17099.

Tento tisk byl vydán roku 1533 v Náměšti nad Oslavou u Matěje Pytlíka z Dvořiště ve formátu 8°.

Václav Beneš Optát hledal vhodnou cestu, jak přeložit do češtiny Erasmův Nový zákon. Pro překlad využil pomoci Petra Gzela. Jednalo se o první odklon od latinského překladu Bible, Vulgáty. Už na titulním listu autoři tohoto vydání žádají čtenáře, aby jejich překlad rovnou neodsuzoval: „Protož kdožkoli milugeš prawú Teologij : čti : rozeznáwey : a potom ľud.“ Optátův překlad stojí na pomezí staré církve a protestantství (Kyas, 1997, s. 149).

Toto vydání Nového zákona souvisí s první českou gramatikou – náměšťskou mluvnicí (1. vyd. 1533²⁵, číslo *Knihopisu* K06637),²⁶ na které se podíleli Beneš Optát, Petr Gzel (část *Orthographia*) a Václav Filomates (část *Etymologia*). Gramatika obsahuje zásady pravopisu použité v Optátově překladu. Jazykové úrovni tohoto překladu Nového zákona byla věnována velká pozornost.²⁷ V. Kyas oceňuje i úpravu tohoto tisku: „Po stránce typografické je Optátovo vydání velmi vkusné. Má trojí písmo a přitom nejmenší formát ze všech tisků Nového zákona, vydaných do té doby (menší 8°); jednotlivé kapitoly jsou zřetelně rozčleněny na odstavce podle smyslu, básnické části jsou vytištěny odděleně po jednotlivých verších [...] Po této stránce je náměšťské vydání ojedinělé úpravou, vkusem a přehledností, že je nepředčí ani vydání moderní.“ (1997, s. 151–152). F. Novotný z Luže popisuje vzhled tohoto tisku následovně: „[...] literami corpus flwabach řečenými, bez kultodu a figur, s počtem ftran, s fygnaturou, s fummaryemi, cytacými na fpacyum [...]“ ([1810], s. LXVII, další popis pod č. 31 na s. LXVII–LXX). Ve své *Bibliotéce* Optátův Nový zákon hodnotí velmi vysoko: „To wydánj nadewflsecka předefllá y některá potomněgflj předčj. Slowa ftará a nefrozumitedlná gfau z něho wyprawena; čeřřtina pěkná, způfob, gak se má dobře po čelku pláti, výborný, ortograffie vrčítá a wfřludy ftegná y od nyněgflj nehrubě se děljcy. Českkému národu dělá to wydánj welikau čeřř.“ (s. LXX). Stejně si tohoto Nového zákona cení i Jungmann: „To wydání nade wfsecka starší i některá potomnějšj předčí.“ (1849, s. 196; další popis ve IV. části pod č. 1171 na s. 196).

²⁵ Druhé vyd. u Jiřího Jakuba Dačického 1588 (K06638), třetí vyd. v pražské Jezuitské tiskárně 1643 (K06639). Kromě toho existovalo podle J. Blahoslava (Blahoslav, 1991, s. 7) vydání v Norimberku z r. 1543 (K18149). První a druhé dochované vydání je dostupné z <http://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/mluvnice>. V roce 1974 vyšla fototypická edice této mluvnice ve Frankfurtu nad Mohanem, obsahuje vydání z r. 1533 a 1588.

²⁶ O náměšťské mluvnici viz např. V. Kyas (1952).

²⁷ Podrobný rozbor jazyka tohoto překladu viz Kyas, 1997, s. 152–160.

4.2.5 Blahoslavův Nový zákon (1. vyd.)

Knihopis digital: K17110.

První vydání Blahoslavova Nového zákona vyšlo roku 1564. Bylo vytištěno v bratrské tiskárně v Ivančicích. Má formát 12°.

J. Konopásek, který vydal 2. vyd. Blahoslavova Nového zákona (1568, K17112) ve fotomechanické reprodukci (r. 1931), považuje toto první vydání za provizorní. Argumentuje tím, že druhé vydání vyšlo jen o čtyři roky později, a upozorňuje na četné změny ve výkladových poznámkách (1932, s. X). Zabýval se i zdrojovým textem, ze kterého Blahoslav překládal, a dospěl k tomuto závěru: „Blahoslav měl jako pomůcku latinský text Bezův z r. 1559–1560 připojený (omylem tiskařovým) k textu řeckému neznámého autora.“ (1932, s. 19).

Z Blahoslavova překladu a jím stanovených zásad²⁸ vycházeli českobratrští překladatelé Bible kralické (6 dílů, 1579–1594, K01107). Šestý díl této bible byl Blahoslavův Nový zákon, poopravený podle řeckého textu. Otázky spojené s tímto překladem řešil J. Karafiát ve své studii z r. 1878. Úroveň Blahoslavova překladu oceňoval následovně: „Náš překlad Nového zákona jest ve svém způsobu tak výborný, jako jeho řeč.“ (s. 70). Tisk z r. 1564 obsahuje varianty překladu v hranatých závorkách (F. Novotný z Luže, [1810] je nazývá „háčky“, s. LXXVI) nebo na okrajích (další popis pod č. 42 na s. LXXVI). Listy jsou číslovány arabskými číslicemi, sváteční čtení jsou vyznačená ručičkou.²⁹ J. Jungmann zmiňuje obě Blahoslavova vydání ve IV. části *Historie literatury české* (č. 1180, s. 196).

Jan Blahoslav obnovil rozlišování dvojího l, stejně jako některé další archaismy (např. některé duálové tvary a přechodníky).³⁰

4.2.6 Melantrichův Nový zákon (6. vyd.)

Knihopis digital: K17115.

Jiří Melantrich z Aventýna mladší vytiskl tento tisk po smrti svého otce roku 1582 v Praze. Jeho formát je 8°.

F. Novotný z Luže označuje toto vydání za Melantrichovo čtvrté ([1810], s. LXXIX, další popis pod č. 44 na s. LXXVIII–LXXIX). Je to však šesté vydání, počítáme-li jako

²⁸ Blahoslavova *Grammatica* vyšla r. 1991 v Brně (podle rukopisu opsaného kolem r. 1670).

²⁹ Podrobnější popis tohoto tisku viz např. [Karafiát], 1878, s. 5–7).

³⁰ O jazyku Blahoslavova Nového zákona viz také Kyas, 1997, s. 175–182.

první vydání z r. 1551 u Bartoloměje Netolického (K17105). J. Jungmann (1849) vypočítává pět Melantrichových vydání (*Historie literatury české*, 1849, IV. část, č. 1178, s. 196), vydání u Netolického řadí zvlášť – jako č. 1176.

Jednalo se o překlad podle latinské Vulgáty, v době po Tridentském koncilu (1546) nebylo oficiálně možné používat jiné předlohy (Kyas, 1997, s. 172). V. Kyas³¹ vyzdvihoval důležitost Melantrichových Biblí, které jsou „neprávem opomíjeny“ ve srovnání s Biblí kralickou (tamtéž).

4.2.7 Dačického Nový zákon

Knihopis digital: K17118.

Tisk vydal roku 1596 Jiří Jakub Dačický v Praze. Formát tisku je 4°.

Verše v tomto vydání jsou číslované. Tisk obsahuje sumáře kapitol, tabulku konkordancí a registra nedělních a svátečních čtení. F. Novotný z Luže [1810] upozorňuje na zařazení svátku Jana Husa, který se vyskytoval jen v bratrských tiscích (s. LXXXI, další popis pod č. 48 na s. LXXX–LXXXI). Tuto skutečnost uvádí i J. Jungmann (1849, IV. část, č. 1182, s. 196).

³¹ V. Kyas (1997) se Melantrichovými biblickými tisky zabývá zejména na s. 167–172. Zde viz i rozbor Melantrichova jazyka.

5 Metodologie

Protože porovnáваме psaní velkých písmen v Nových zákonech s výzkumem Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010), rozdělení substantiv do kategorií (viz níže) zůstalo stejné. Vynechána byla jen kategorie cizích apelativ, protože ta se vyskytovala ve vybraných úsecích ve zcela zanedbatelném počtu. Oproti jejich výzkumu z roku 2010 se budeme zabývat ještě adjektivy a numeraliemi. Několika poznatky shrneme i další slovní druhy, pokud se v nich vyskytuje velké písmeno. Kategorie adjektiv a numeralií přebíráme z článku Aleny A. Fidlerové Uplatnění lexikálního principu v užívání velkých písmen v českých tištěných biblích raného novověku v časopise *Historie – Otázky – Problémy* 5, který navazuje na výzkum z roku 2010.

5.1 Zaměření výzkumu na lexikální rovinu

Zabýváme se psaním velkých písmen motivovaným lexikálně (podle slovních druhů a jejich kategorií), tj. ne syntakticky. Cílem naší práce je mimo jiné zjistit, jakým způsobem význam slova ovlivňuje použití majuskule, i proto byly vymezeny příslušné kategorie. Sčítány byly pouze případy, kdy použití velkého písmene nemělo jinou motivaci než lexikální. Stranou tedy ponecháváme velká písmena psaná na začátcích vět, veršů a přímé i nepřímé řeči. Velké písmeno po šikmici v platnosti čárky počítáme, v platnosti dnešní dvojtečky ne (např. na začátku přímé řeči).

5.2 Kategorie jednotlivých slovních druhů

V našem výzkumu jsme se zabývali substantivy, adjektivy a numeraliemi. U těchto skupin docházelo k použití velkých písmen nejčastěji. U dalších slovních druhů je použití majuskule výjimkou, např. u zájmena *Já* či příslovce *Židovſky* (obojí se nachází v Blahoslavově překladu Nového zákona).

Jednotlivé kategorie substantiv byly převzaty z práce Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010, s. 294), která vycházela z výzkumu Bergmanna et al. (1998 s. 72–73). Rozdělení adjektiv a číslovek vycházelo z článku Aleny A. Fidlerové (2013, s. 161), který prohlubuje výzkum psaní velkých písmen na lexikálním principu ve stejném zkoumaném materiálu.

5.2.1 Substantiva

Rozdělení substantiv vycházelo především z rozdílu mezi proprii a apelativy. V rámci těchto dvou podskupin byly vyčleněny další podkategorie³²:

Propria:

SVP – jména osobní (*Ježíš, Pavel*)

SVG – jména geograficko-politická a geograficko-topografická (*Jeruzalém, Jordán*)

SVB – jména staveb (*Chrám*)

SVI – jména institucí, církví, spolků apod. (*církve galatské*)

SVT – jména knih a spisů (*Písmo*)

SVA – apelativa blízká vlastním jménům (*sobota, Velikanoc*)

Apelativa:

SAS – nomina sacra (*Bůh, Kristus, apoštol*)

SAPG – označení osob odvozená od geografických jmen a příslušníků národů (*Řek, Žid, Samaritánka*)

SAPT – označení titulů a postavení (*mistr, král*)

SAPP – ostatní označení osob (*člověk, učedník*)

SAK – ostatní konkréta (*víno, tělo, země*)

SAA – abstrakta (*život, pravda, den*)

5.2.2 Adjektiva

Skupiny adjektiv byly převzaty z článku Aleny A. Fidlerové (2013), který doplňuje předchozí výzkum celých biblí.

AS – nomina sacra (*Boží, Páně, svatý*)

ARV – adjektiva odvozená od proprií, tj. antroponym a toponym, nebo od označení národů

ARVV – přivlastňovací odvozená od vlastních jmen osobních (*Ježíšův, Janův*)

ARVG – odvozená od názvů geograficko-politických a geograficko-topografických (*galilejský, samařský*)

³² Z přehledu byly vynechány kategorie, které se ve zkoumaných textech vůbec nevyskytovaly, např. jména hvězd a nebeských těles či jména historických událostí.

ARVP – odvozená od označení národů nebo jejich příslušníků (*izraelský, židovský*)

ARP – adjektiva odvozená od označení osob³³

ARPP – ostatní odvozená od označení osob (*kupecký, otcovský*)

ARS – adjektiva odvozená od ostatních substantiv nebo složeniny s první částí substantivního původu

ARSK – odvozená od konkrét (*zemský, kamenný*)

ARSA – odvozená od abstrakt nebo složeniny s abstraktem jako první částí (*sváteční*)

AA – ostatní adjektiva (*veliký, zdrav*)

AX – pseudosubstantiva (adjektiva substantivizovaná nebo užitá jako syntaktická substantiva; *hlas volajícího, vstal z mrtvých*)

5.2.3 Numeralia

Číslovky byly rozděleny na dvě skupiny v souladu s článkem Fidlerové (2013).

NS – substantivní číslovky, tj. morfologicky se podobající substantivům (např. *sto*)

NN – ostatní číslovky (*tři, druhý*)

Mezi číslovky byly počítány jen výrazy vyjadřující kvantovost, ne slova fungující jako zájmena, např. *jeden druhého břemena neste* (srov. Fidlerová, 2013, s. 162).

5.3 Poznámky k zařazování slov do kategorií

Postup třídění slov do kategorií vychází ze zmiňovaných studií Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010) a Fidlerové (2013). Tyto zásady viz Fidlerová et al., 2010, s. 294–295 a Fidlerová, 2013, s. 161–162. Dále viz také Bergmann et al., 1998, s. 37–75.

Do výzkumu byla započítána slova stojící samostatně i ta v rámci celků výrazu tištěného dohromady s předložkou (viz níže). Samostatné výrazy jsou hodnoceny zvlášť, aby se výsledky naší práce daly porovnat se zmiňovanými studiemi, které celky s předložkou nezapočítávají. Zkoumána byla jen slova, u kterých nebyly syntaktické ani

³³ Vynecháváme kategorii ARPT – odvozená od označení titulů a postavení, která se v námi zkoumaných úsecích nevyskytuje.

textové důvody k použití velkého písmene (viz oddíl 5.1). Každý výskyt slova byl zařazen pouze do jedné kategorie, stejný výraz mohl být zařazen do více skupin v závislosti na kontextu (např. slovo *otec* zařazené do kategorie SAPP v případě obecného označení, ale do kategorie SAS tam, kde označuje Boha Otce). Mezi adjektiva byly počítány jmenné části přísudků se sponou (*spravedlivý jest*), slovesná adjektiva (*přicházející*) i adjektiva ve jmenném tvaru (*živ, nemocen*). Jako číslovky byly brány všechny druhy číslovek vyjadřující kvantovost, tedy ne zájmenné výrazy (viz výše oddíl 5.2.3).

5.4 Předložkové celky

Oproti předchozímu výzkumu jsme zohlednili i použití majuskule v grafickém celku předložky a následujícího slova (viz oddíly 6.1.5, 6.2.4 a 6.3.2). Tyto případy Fidlerová et al. do výzkumu nezahrnuli, jak píše ve svém článku: „Pokud bylo substantivum tištěno dohromady s předcházející předložkou, nepočítali jsme ho“ (Fidlerová et al, 2010, s. 294). Fidlerová (2013) řeší případy těchto shluků zařazením mezi předložky (srov. s. 162).

Rozhodnutí prozkoumat i tyto celky bylo ovlivněno jejich větším výskytem v některých tiscích (zvláště Nový zákon Dlabáčův, Klaudyánův a Blahoslavův, v menší míře i Pekkův a Dačického). Uvnitř těchto spojení bylo často použito i velké písmeno.

6 Výsledky

Náš výzkum má za cíl porovnat výskyt velkých písmen ve vybraných českých tiscích Nových zákonů do konce 16. stol. s výzkumem Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010), kteří zkoumali stav v celých českých tištěných Biblích až do r. 1780. Výsledky jsme strukturovali podle grafů a tabulek, které použili Fidlerová et al. ve svém článku (2010). Kromě substantiv jsme se zabývali i adjektivy a číslovkami, v malé míře i velkými písmeny u dalších slovních druhů, což je v souladu s dalším výzkumem Aleny A. Fidlerové (2013). Dále jsme zkoumali situaci po předložkách psaných dohromady s následujícím slovem.

Substantiva jsme vyhodnotili ve třech hlavních oddílech podle procenta výskytu velkých písmen v sémantických kategoriích. V prvním z nich jsme porovnali celkový výskyt majuskulí s velkými písmeny u proprií a apelativ. Druhá část se zabývá situací u osobních (SVP) a místních jmen (SVG), která porovnává se skupinou nomina sacra (SAS). Třetí skupina vyhodnocuje stav u nejvíce zastoupených apelativ – označení osob (SAPP), ostatních konkrét (SAK) a abstrakt (SAA).

Porovnali jsme i celkový stav majuskulí u substantiv, adjektiv a číslovek. V příslušné části jsme srovnávali celkové procento majuskulí u slovního druhu, tj. ve všech dílčích kategoriích.

Dále jsme se zabývali adjektivy, kde jsme se věnovali situaci u adjektiv majících blízko k propriím a dále u těch, která jsou odvozená od apelativ. Jejich jednotlivé skupiny jsme porovnávali s příslušnými substantivy. Poté jsme zkoumali numeralie a další slovní druhy.

6.1 Substantiva

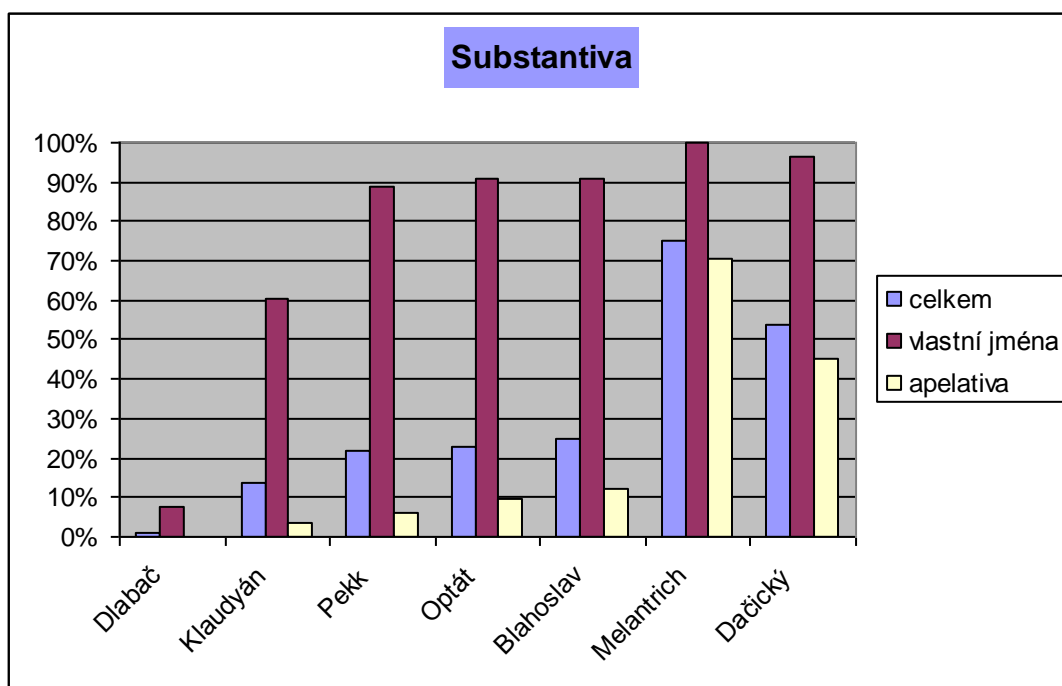
Počty substantiv v jednotlivých kategoriích (viz oddíl 5.2.1) jsou velmi různé, některé skupiny jsou zastoupeny jen několika málo slovy (např. jména staveb SVB jsou zastoupena jen slovem *Chrám*). Také z tohoto důvodu jsme postupovali podle Fidlerové et al. (2010) a zabývali jsme se podrobněji jen vybranými kategoriemi. Součet substantiv v námi zkoumaných úsecích je přibližně 1 200 v každém tisku. Výskyt malých a velkých písmen u substantiv samostatně stojících (tj. ne těch, která jsou psána v jednom celku společně s předcházející předložkou) v jednotlivých kategoriích můžeme porovnat na příkladu Optátova Nového zákona (1533):

	SVP	SVG	SVB	SVI	SVT	SVA	SAS	SAPG	SAPT	SAPP	SAK	SAA	celkem
malá	0	1	5	2	7	3	109	16	5	176	174	433	931
velká	137	42	0	0	0	0	84	9	1	4	0	0	277
celkem	137	43	5	2	7	3	193	25	6	180	174	433	1208

Tabulka 2: Přehled malých/velkých písmen v jednotlivých kategoriích substantiv v Optátově Novém zákoně.

6.1.1 Celkový stav v rámci samostatně stojících substantiv

V této části porovnáme celkové procento majuskulí u všech substantiv (tištěných samostatně) obsažených v námi zkoumaných tiscích se stavem v podskupinách proprií a apelativ. Nejprve se budeme věnovat celkovému součtu a poté jednotlivým podskupinám. Nakonec porovnáme naše výsledky s odpovídající částí výzkumu Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010). Stejně jako jejich výzkum se následující popis týká jen slov stojících samostatně, předložkové celky budou rozebrány níže (viz oddíl 6.1.5). Zde vidíme graf ukazující procenta výskytu velkých písmen u substantiv.

Graf 1: Procenta majuskulí u substantiv celkem, proprií a apelativ.

Prvotisk Dlabačův Nový zákon obsahuje celkově velmi málo velkých písmen (pod 2 %). Další tisky již mají majuskulí více. Počínaje Klaudyánem (13,5 %) procento velkých písmen stoupá. Peck, Optát a Blahoslav obsahují postupně stále více majuskulí,

rozdíly mezi nimi jsou poměrně malé (hodnoty od 22 do 25 %). Nejvíce velkých písmen z námi zkoumaných tisků obsahuje Melantrichův Nový zákon (75,3 %). Rozdíl oproti předchozím tiskům je značný. Dačický má majusculí méně, stále však jejich počet překračuje 50 %.

U vlastních jmen se nachází ve všech tiscích (včetně prvotisku Dlabace) větší procento velkých písmen než u apelativ. Dlabáč má majusculí u proprií nejméně. V dalších tiscích jejich procento roste – od Klaudyánových 60,3 % přes Pekka, Optáta a Blahoslava, kteří obsahují velkých písmen kolem 90 % (postupně stále více) k Melantrichovi. Melantrichovo vydání tiskne celých 100 % vlastních jmen s majusculí. Dačického tisk jich má o něco méně (96,4 %).

Apelativa jsou v Dlabáčově Novém zákoně psána vždy s malým písmenem, ale v ostatních tiscích najdeme alespoň nějaké zastoupení majusculí. Od Klaudyána po Blahoslava procento velkých písmen v této skupině pomalu roste, hodnoty jsou však nízké (od 3,7 do 12,1 %). V tiscích Melantricha a Dačického je patrný skok do hodnot přesahujících 40 %, v Melantrichově 6. vyd. je majusculí u apelativ nejvíce (70,5 %).

Přesná procenta velkých písmen v jednotlivých tiscích vidíme v následující tabulce:

	Dlabáč	Klaudyán	Pekk	Optát	Blahoslav	Melantrich	Dačický
celkem	1,2%	13,5%	22,0%	22,9%	25,0%	75,3%	53,6%
propria	7,8%	60,3%	88,8%	90,9%	90,9%	100,0%	96,4%
apelativa	0,0%	3,7%	5,9%	9,7%	12,1%	70,5%	45,4%

Tabulka 3: Procenta majusculí u substantiv celkem, proprií a apelativ.

Pokud srovnáme náš výzkum s Fidlerovou et al. (2010, s. 296), vidíme u prvotisků, že Dlabáčův Nový zákon obsahuje celkově méně velkých písmen (1,2 %) než Bible pražská (10,2 %), ale více než Bible kutnohorská se znakem (1,7 %). V Bibli pražské je významně větší podíl velkých písmen u proprií (41 %) než u Dlabace. I Bible kutnohorská tiskne vlastní jména s velkým počátečním písmenem častěji (10,7 %) než Dlabáč (7,8 %). Apelativa jsou v těchto tiscích s majusculí častěji (Bible pražská 5,4 %; Bible kutnohorská 0,3 %) než u Dlabace, kde jsou všechna s malým písmenem.

Porovnáme-li předmelantrišské bible s tisky Klaudyána, Pekka a Optáta, zjistíme, že v celých biblích pomalu roste podíl velkých písmen u substantiv od Bible benátské (1506; 14,5 %) po Bibli norimberskou (1540; 26,3 %), stejně jako roste od Klaudyána po Optáta. U proprií tiskne nejméně majusculí Klaudyán, ostatní tisky mají kolem 90 %

a více. Procento velkých písmen u apelativ s časem postupně stoupá v Nových zákonech i v celých biblích tohoto období, v Nových zákonech nepřesahuje 10 %, v celých biblích 15 %.

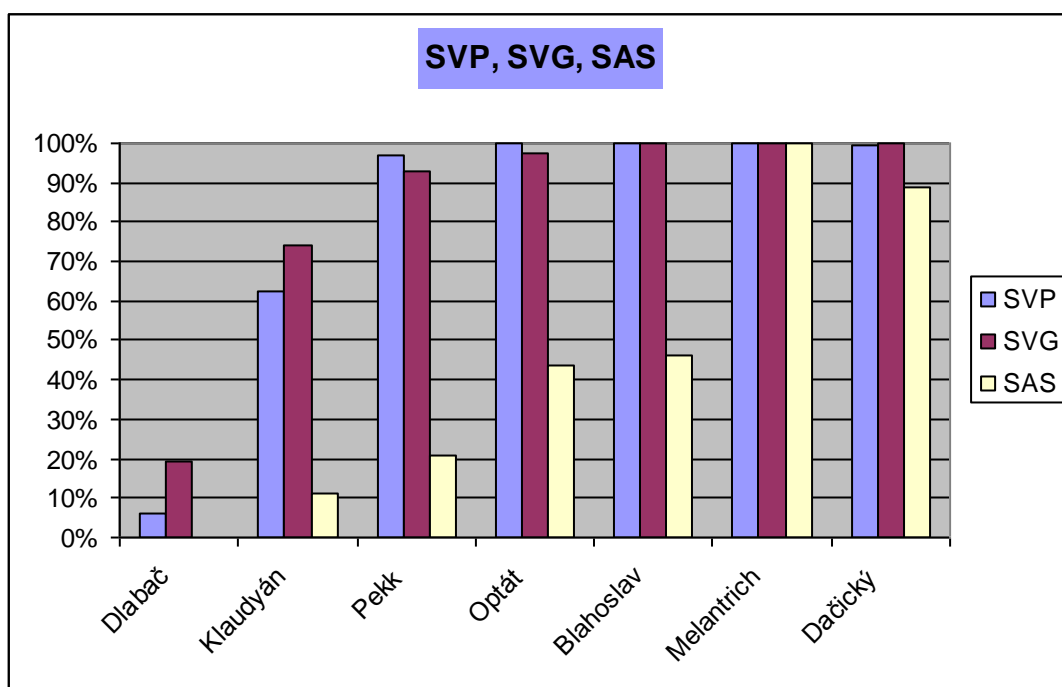
Melantrichovy bible a 6. vydání Melantrichova Nového zákona obsahují nejvíce velkých písmen ze všech tisků, u proprií téměř 100 %. Apelativa tisknou Melantrichovy bible postupem času stále více s velkými písmeny (od Bible Netolického: 38,3 % po 5. vyd.: 52,2 %, 6. vyd. Nového zákona jich však má ještě více (70,5 %)).

Blahoslavův Nový zákon srovnáme s kralickými tisky. Blahoslav má u substantiv 25 % velkých písmen, Bible kralické (šestidílná 1579–1594 a jednodílná 1596) kolem 30 %. Propria tiskne Blahoslav s majuskulí v 90,9 %; Kralické bible téměř ve 100 %. Apelativa jsou u Blahoslava s velkým písmenem ve 12,1 % případů, v kralických tiscích přibližně ve 20 %.

Tisk Dačického se z hlediska velkých písmen nejvíce blíží Melantrichovým tiskům, podobné hodnoty můžeme sledovat ve všech třech zde zkoumaných hlediscích (substantiva celkem, propria, apelativa).

6.1.2 Stav ve skupinách proprií – jména osob (SVP), geografické názvy (SVG) – a ve skupině nomina sacra (SAS)

Zde se budeme zabývat srovnáním početně nejzastoupenějších skupin proprií, jmen osob (SVP) a místních jmen (SVG), která porovnáme s kategorií nomina sacra (SAS). Opět vezmeme v úvahu slova samostatně stojící, případy celků s předložkou budeme popisovat později (viz oddíl 6.1.5). Nejprve se podíváme na graf znázorňující stav v těchto kategoriích.

Graf 2: Procento majusкул u proprií v kategoriích jména osob (SVP), geografické názvy (SVG) a skupině nomina sacra (SAS).

Z grafu lze vyčíst, že počet velkých písmen narůstá rychleji u jmen osob (SVP) a geografických názvů (SVG) než ve skupině nomina sacra (SAS). V prvotisku Dlabáčova Nového zákona se nenachází žádná majuskule v kategorii SAS, nejvíce velkých písmen zde vykazují geografické názvy (téměř 20 %), jména osob pak 6,2 %. Také Klaudyánův tisk má nejvíce majusкул u geografických názvů (74,3 %). Jména osobní jsou v něm s velkým písmenem méně často (v 62,6 %). Vydání Pekka a Optáta už mají více majusкул u jmen osob.

Od Pekka Nového zákona počty velkých písmen ve skupinách SVP a SVG přesahují 90 %. Optát, Blahoslav a Melantrich mají 100 % majusкул u jmen osob; Blahoslav, Melantrich a Dačický dosahují 100 % u geografických názvů. Odchyly od 100 % v Optátovi (u SVG) a Dačickém (u SVP) lze pravděpodobně přičíst tiskařským chybám (u obou tisků se jednalo o jeden výskyt minuskule v těchto kategoriích).

Nomina sacra (SAS) se vymezovala postupně. V Dlabáčově Novém zákoně se tato kategorie ještě majusкул neoznačovala. V následujících čtyřech tiscích pozorujeme rozšiřování této skupiny. U Melantricha se vyskytuje 100 % majusкул v této skupině.³⁴ Dačický jich má opět méně (88,7 %). Přehled slov zařazených do kategorie nomina

³⁴ Slova *čtení* (ve smyslu evangelium) a *řeč* (=slovo, označení Ježíše) se v tomto tisku nenachází.

sacra viz v tabulce. Křížkem jsou označeny tisky, ve kterých byl zaznamenán alespoň jeden výskyt daného slova s majuskulí.

	Dlaba č	Klaudyá n	Pek k	Optá t	Blahosla v	Melantric h	Dačick ý
Bůh				x	x	x	x
Kristus		x	x	x	x	x	x
Duch (svatý)					x	x	x
Otec						x	x
Syn		x			x	x	x
Pán					x	x	x
Mesiáš		x	x	x	x	x	x
Beránek						x	x
spasitel						x	
spasení						x	x
apoštol			x		x	x	x
apoštolství			x		x	x	x
prorok						x	x
anděl						x	x
evangelium				x	x	x	x
čtení (= evangelium)							
království (Boží)						x	x
nebe						x	x
Slovo (označení Ježíše)						x	x
řeč (= Slovo)							
matka (Ježíšova)						x	x

Tabulka 4: Nomina sacra použitá s velkými písmeny v jednotlivých tiscích.

Tabulka ukazuje, že jako první se začala psát s velkým písmenem nomina sacra označující Ježíše (*Kristus*, *Mesiáš*), a to už v Klaudyánově tisku.³⁵ Pekkův tisk píše s majuskulí i slova *apoštol* a *apoštolství*. Optátův Nový zákon tiskne tyto výrazy opět s malým písmenem, ale zavádí majuskuli u slov *Bůh* a *evangelium*. Blahoslavovo vydání se vrací k velkému písmeni u slov *apoštol* a *apoštolství* a přidává k nim ještě výrazy *Duch* (v kontextu, kde označuje Ducha svatého), *Syn* a *Pán* (vyjadřující Ježíše). U Melantricha jsou psána s majuskulí všechna námi rozlišovaná nomina sacra, která se v tomto tisku vyskytují. Dačický používá většinou také velká písmena, výjimkou je slovo *spasitel*.³⁶ V Melantrichově tisku se navíc vyskytují zápisy *PAně* a *PANu*. Nomina sacra ovlivnila i kategorie označení osob (SAPP) či abstrakta (SAA) v některých tiscích.

³⁵ Výraz *Syn* pro Ježíše Krista se v Klaudyánově tisku vyskytuje s velkým písmenem ojediněle.

³⁶ Tento výraz se v námi zkoumaných částech objevuje pouze jednou, může jít tedy v případě tohoto výskytu o tiskařskou chybu.

Jedná se o výskyty slov jako *Pán, Duch, Otec* a *Syn* s majuskulí v případech, kde jsou označením lidí a nespádají do kategorie nomina sacra (např. u Klaudyána *Y bieffe nieyaky Kralik/gehož to Syn nemoczen bieffe*).

Celkové zastoupení kategorií osobních jmen (SVP), geografických názvů (SVG) a skupiny nomina sacra (SAS) v procentech udává následující tabulka:

	Dlabač	Klaudyán	Pekk	Optát	Blahoslav	Melantrich	Dačický
SVP	6,2%	62,6%	97,0%	100,0%	100,0%	100,0%	99,3%
SVG	19,2%	74,3%	92,9%	97,7%	100,0%	100,0%	100,0%
SAS	0,0%	11,0%	20,7%	43,5%	46,3%	100,0%	88,7%

Tabulka 5: Procenta majuskulí v kategoriích SVP, SVG a SAS.

Ve srovnání s Fidlerovou et al. (2010, s. 297-298) u prvotisků zjišťujeme poněkud jiný stav. Bible pražská a kutnohorská mají více majuskulí u jmen osobních (SVP) než geografických (SVG). Autoři studie tedy docházejí k názoru, že se zde situace v českých prvotiscích liší od německých (s. 298; srov. Bergmann et al., 1998, s. 834), které mají více majuskulí u geografických názvů. V Dlabačově Novém zákoně je ale stav podobný jako v německých tiscích, nachází se zde totiž více velkých písmen u jmen místních (SVG) než osobních (SVP). Ještě v Klaudyánově tisku se tato situace opakuje. Fidlerová et al. (2010) zjišťují, že se ve všech jimi zkoumaných tiscích nachází více majuskulí u osobních jmen (SVP) než u místních (SVG). Výjimku tvoří Severýnovy bible (zvláště první vydání), kde je více majuskulí v kategorii geografických názvů, tedy jako u Dlabače a v německých tiscích.

Další námi zkoumané tisky už mají větší procento velkých písmen u jmen osob (SVP). 100 % v této kategorii dosahují Nové zákony počínaje Optátem.³⁷ V celých biblích je tento výsledek od Bible Netolického, resp. Norimberské bible (malá odchylka od 100 %). Geografické názvy (SVG) jsou tištěny se 100% výskytem od Blahoslavova Nového zákona, v případě celých biblí od Bible Netolického. Přes 97 % v této kategorii však už mají Severýnovy bible, Bible norimberská a Optátův Nový zákon.

Skupina nomina sacra, která v našem prvotisku (Dlabač) není s majuskulí vůbec zastoupena, v prvotiscích celých biblí dosahuje 26 % (Bible pražská) a 0,7 % (Bible kutnohorská) velkých písmen. V tiscích, které zkoumali Fidlerová et al. (2010), se počet majuskulí v této kategorii zvyšuje od Bible benátské až k Bibli Netolického (96,1 %) a

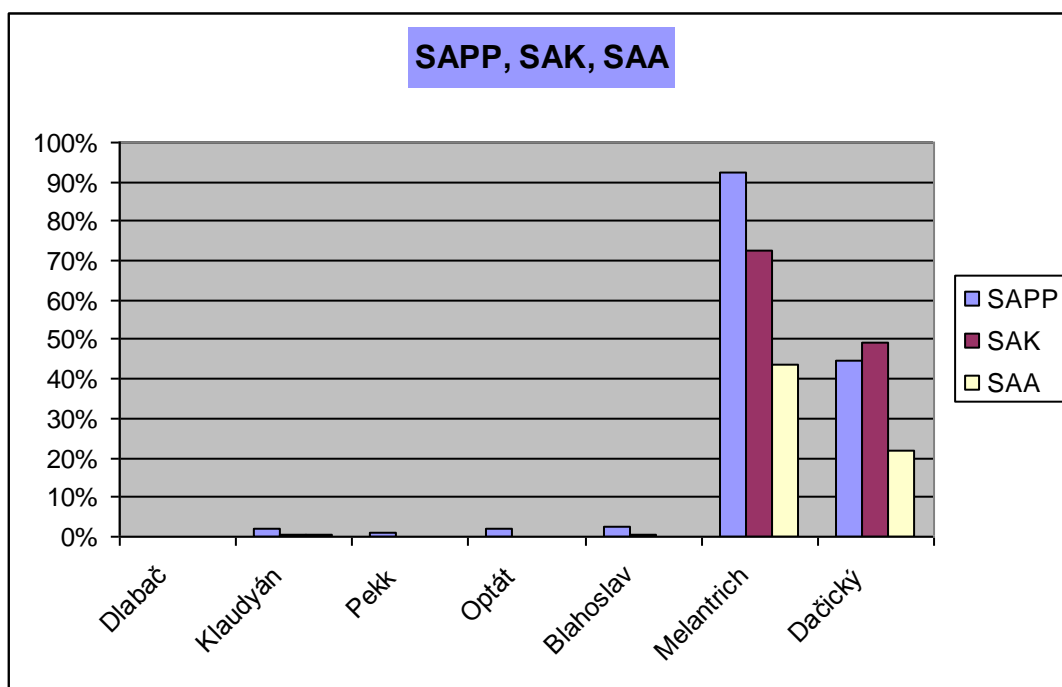
³⁷ Nepatrnou odchylku u Dačického nejspíše způsobily tiskařské chyby.

dále se už výrazněji nemění (do konce námi zkoumaného období, tj. do konce 16. století, už nikde neklesá pod 90 %). Už v druhém vydání Severýnovy bible (1537) přesahuje procento majuskulí u těchto substantiv 50 %. V tiscích Nových zákonů 50% hranice není překročena až po Blahoslavo vydání (včetně). Teprve Melantrich (100 %) a Dačický (88,3 %) tuto hranici překračují, a to výrazně.

Některé Melantrichovy bible používají majuskule u celých slov *PÁN* a *PÁNĚ*. Melantrichův Nový zákon obsahuje také velká písmena uvnitř slov *PAně* a *PANu* (viz výše).

6.1.3 Stav u apelativ: označení osob (SAPP), ostatní konkrétní (SAK) a abstrakta (SAA)

Na tomto místě rozebereme podrobně situaci v rámci apelativ. Zabývat se budeme nejvíce zastoupenými kategoriemi, a to obecnými označeními osob (SAPP), konkrétními nezařazenými do žádné jiné kategorie (SAK) a abstrakty (SAA). Zohledňujeme zde pouze samostatná slova, předložky spojené dohromady se substantivy popíšeme později (viz oddíl 6.1.5). Procenta majuskulí v těchto skupinách vidíme na grafu.

Graf 3: Procento majuskulí u apelativ v kategoriích ostatní označení osob (SAPP), ostatní konkrétní (SAK) a abstrakta (SAA).

Z grafu vidíme, že je velký rozdíl mezi Novými zákony do Blahoslavova vydání (včetně) a tisky Melantricha a Dačického. Zatímco první skupina má v těchto kategoriích hodnoty do 3 %, Melantrich a Dačický dosahují v jednotlivých kategoriích rozmezí 21,9 (Dačický, SAA) až 92,5 % (Melantrich, SAPP). Dlabáčův výtisk používá u apelativ pouze malé písmeno (viz oddíl 6.1.1). Většina tisků má nejvyšší procento majuskulí v kategorii označení osob (SAPP). Výjimku tvoří Dačického Nový zákon, který má nejvíce velkých písmen u konkrétní (SAK).

Z prvních pěti námi zkoumaných tisků má nejvyšší procento majuskulí Blahoslav a nejmenší Pekk, rozdíly jsou však velmi malé. Pekkův a Optátův Nový zákon nemají žádná velká písmena u konkrétní (SAK) a abstrakt (SAA). Klaudyánův tisk píše majuskuli u slov *Miloft* (SAA) a *Studnicze* (SAK); Blahoslav u výrazů *Židowstwo* (SAA) a *Kfafft* (SAK). Tato slova stojí na pomezí jiných kategorií – *Miloft* má blízko ke skupině SAS, *Studnicze Iakobowa* by se dala chápat jako geografický název (SVG), *Židowstwo* (míněno ve smyslu židovské víry) je ovlivněné kategorií příslušníků národů (SAPG) a v případě *Kfafft* by se dalo uvažovat o tom, že majuskule v něm je ovlivněna cizím původem tohoto výrazu.³⁸ Některá označení osob jsou ovlivněna kategorií nomina sacra. Jedná se o slova jako *Syn*, *Otec*, *Pán*, *Duch* v kontextech, kde nejsou posvátnými názvy (viz také oddíl 6.1.2).

³⁸ K majuskulím u cizích slov viz Fidlerová et al., 2010, s. 301; pro situaci v němčině Bergmann et al., 1998, s. 868–871.

Jak již bylo řečeno, nejvyšších procent velkých písmen v kategoriích apelativ dosahuje Melantrich. Ve skupině označení osob (SAPP) je to dokonce přes 90 %, konkréta (SAK) má s majuskulí ve více než 70 % případů. Nejnižší výsledky vykazuje u abstrakt (SAA), i v této skupině je jich poměrně hodně – přes 40 %. Dačický se pohybuje v rozmezí 21,9 % u kategorie abstrakt (SAA) a 49,1 % u konkrét (SAK). Označení osob (SAPP) tiskne s majuskulí v menší míře než konkréta (SAK), a to v 44,5 % případů.

Podrobné výsledky v rámci apelativ ukazuje tabulka:

	Dlabač	Klaudyán	Pekk	Optát	Blahoslav	Melantrich	Dačický
SAPP	0,0%	2,3%	1,1%	2,2%	2,5%	92,5%	44,5%
SAK	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,7%	72,8%	49,1%
SAA	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	43,6%	21,9%

Tabulka 6: Procenta majuskulí v kategoriích SAPP, SAK, SAA.

Fidlerová et al. (2010) ve svém článku píší, že: „Nejzajímavější a nejrozdílnější vývoj však můžeme pozorovat u těch substantiv, kde z dnešního hlediska není žádný závažný důvod pro užití majuskule.“ (s. 300). Výsledky Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010, s. 299–300) v rámci apelativ ukazují, že nejvíce velkých písmen používají Melantrichovy bible. Předchozí tisky celých biblí nepřesahují v žádné z dílčích kategorií 4,5 %. Podobný výsledek jsme pozorovali v našem výzkumu – nejvíce majuskulí používal Melantrichův Nový zákon, následovaný tiskem Dačického. Předchozí vydání Nových zákonů obsahovala velkých písmen maximálně 2,5 % (Blahoslav, SAPP). Blahoslavův Nový zákon sice obsahuje z těchto tisků majuskulí u apelativ nejvíce, rozdíl oproti starším vydáním však není tak velký, jako pozorovali Fidlerová et al. u kralických tisků. Bible kralické obsahovaly více majuskulí než předmelantrišské tisky ve skupinách označení osob (SAPP) a abstrakt (SAA). V těchto kategoriích dosahovaly až 12,7 % (šestidílka, SAPP). Co se týká prtotisků, v Dlabačově Novém zákoně se žádné majuskule v této kategorii nenacházejí, ale Fidlerová et al. pozorovali jejich řídký výskyt u Bible pražské (max. 2,2 % u SAK) i kutnohorské (max. 0,3 % u SAA).

Fidlerová et al. píší o Melantrichových biblích, že stav abstrakt v nich odpovídá situaci v němčině (srov. Bergmann et al., 1998, s. 851): Největší výskyt majuskulí byl pozorován u označení osob, dále u ostatních konkrét a nejméně velkých písmen se nacházelo u abstrakt (Fidlerová et al., 2010, s. 300). Tyto výsledky můžeme pozorovat

také v námi vybraných tiscích kromě Dačického, který obsahuje nejvíce majuskulí u konkrét (SAK), a Dlabáče, kde se u abstrakt používají jen malá písmena.

6.1.4 Méně zastoupené kategorie substantiv

Z menších kategorií byla nejvíce zastoupena skupina označení osob odvozených od geografických jmen a příslušníků národů (SAPG), počet jejích zástupců byl maximálně 30 výskytů. V Dlabáčově tisku se zde vyskytovaly jen minuskule, naopak Blahoslavův Nový zákon tiskne všechna tato označení s velkým písmenem. Z hlediska časového vývoje narůstá procento majuskulí až k Blahoslavovi, pak klesá. Fidlerová et al. rozlišují v rámci této kategorie tři skupiny tisků (2010, s. 300): nejstarší z nich, která používá téměř výhradně minuskule, druhou, tisknoucí s velkým písmenem slova jako *Samaritán*, *Izrael*, ale ne *žid* a nejmladší, která používá majuskule u všech těchto výrazů. V našem výzkumu nacházíme malé písmeno u slova *žid* v Klaudyánově, Pekkově a Optátově Novém zákoně. Ostatní zástupci této skupiny jsou zde většinou s velkým písmenem. Melantrich i Blahoslav používají majuskuli i u slova *Žid* a Dačický ji tiskne zhruba v 50 % výskytů. Prvotisk Dlabáčův Nový zákon velká písmena v této skupině neobsahuje. Situace v námi zkoumaných tiscích je tedy složitější.

Další kategorií jsou označení titulů a postavení (SAPT), která se vyskytují v každém tisku do 10 případů. Dlabáč, Pekk a Blahoslav neobsahují v této skupině žádnou majuskuli. Naopak Melantrich a Dačický zde používají jen velké písmeno. Klaudyán tiskne s majuskulí slovo *král*, ale ne *mistr*; Optát obsahuje jeden výskyt výrazu *Mistr* s velkým písmenem, slovo *král* píše s malým. Fidlerová et al. pozorují v této kategorii dvě skupiny – starší, používající malá písmena, a mladší, která dává přednost majuskulím. Toto rozdělení náš výzkum v podstatě potvrzuje, výjimku tvoří Klaudyánův Nový zákon, obsahující zhruba 40 % majuskulí v této kategorii.

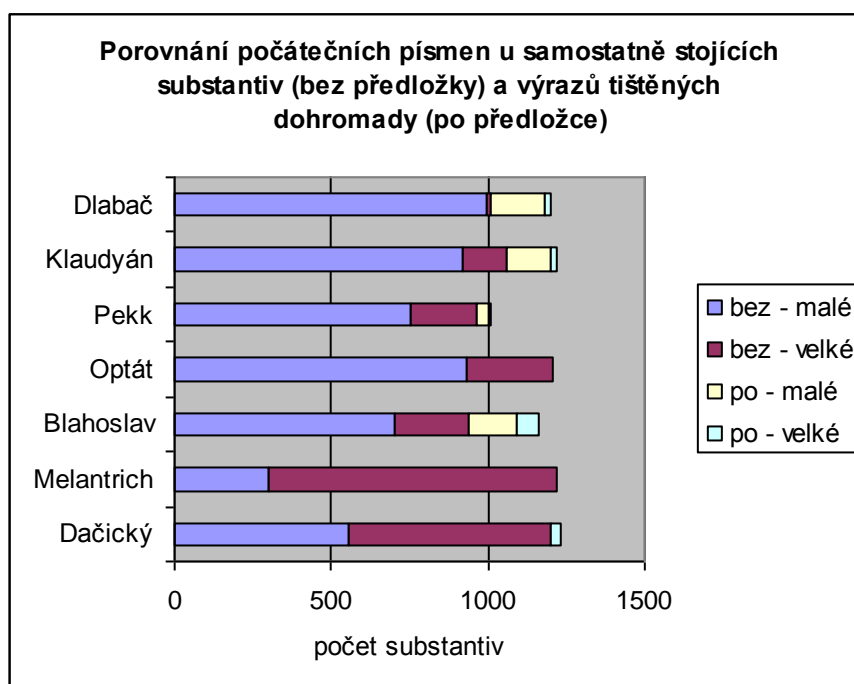
Následující kategorie už Fidlerová, Dittmann a Vladimírová nerozebírají; my se o nich zmíníme jen stručně. Skupina jmen knih a spisů (SVT), zastoupená v každém tisku maximálně 10 výskyty, je až do Blahoslavova Nového zákona (včetně) tištěna s malým písmenem. Naopak Melantrich zde používá výhradně majuskuli; Dačický je nevyhraněný (velké písmeno se nachází zhruba v polovině případů). Ostatní skupiny (SVB, SVI, SVA) v každém tisku dosahovaly nejvíce 6 případů. Do kategorie jmen staveb (SVB) bylo zařazeno jen slovo *Chrám*. To se s majuskulí vyskytuje u Melantricha; u Dačického a Klaudyána je velké písmeno v polovině případů. Jména

institucí, církví, spolků apod. (SVI) byla zastoupena pouze výrazem *církev galatské*. Zde používají majuskuli Melantrich a Dačický. Do kategorie apelativ blízkých vlastním jménům (SVA) jsme zařadili slova *sobota* a *Velikanoc*, kde se vyskytovalo velké písmeno u Melantricha a Dačického.

6.1.5 Celky substantiv s předcházející předložkou

V této části naší práce popíšeme stav u případů předložek tištěných dohromady s následujícím slovem. Tyto celky Fidlerová, Dittmann a Vladimírová do svého výzkumu nezahrnuli (srov. vymezení zásad třídění slov do kategorií u Fidlerové et al., 2010, s. 294). V námi zkoumaných tiscích se vyskytovalo poměrně dost případů, kdy se v těchto celcích nacházela majuskule. To byl jeden z důvodů, proč jsme se rozhodli se předložkovými celky zabývat. Druhým důvodem bylo to, že některé tisky využívaly spojení s předložkou velmi často. Domnívali jsme se tedy, že pokud bychom tyto případy do našeho výzkumu nezahrnuli, významně by to změnilo výsledky.

Nejvíce slov spojených s předložkou se vyskytovalo v Dlabáčově, Klaudyánově a Blahoslavově Novém zákoně. Naopak Optátův a Melantrichův Nový zákon tyto celky nepoužívají. Počet takto psaných substantiv byl nejvyšší u Blahoslava – přes 200 výskytů, Klaudyánův tisk jich obsahoval zhruba 180 a Dlabáč 150. Peck a Dačický použili podstatná jména tištěná dohromady s předložkou ve 30–40 případech.

Graf 4: Zastoupení malých a velkých písmen u samostatných substantiv a substantiv v předložkových celcích.

V prvotisku Dlabačova Nového zákona se v rámci celku substantiva s předložkou vyskytuje majuskule téměř v 10 % těchto případů. Propria jsou tištěna s velkým písmenem v necelé polovině spojení, ale u apelativ se vyskytuje zásadně minuskule. Klaudyán používá velké písmeno u 12 % předložkových celků; u vlastních jmen spíše majuskuli, u apelativ spíše malé písmeno. Pekk tiskne po předložce ve většině případů malé písmeno (v 5 % majuskuli). Optát tyto celky nepoužívá. U Blahoslava bylo pozorováno největší procento velkých písmen ve spojení substantiva s předložkou (33,2 %). V tomto tisku se vyskytují propria tištěná dohromady s předložkou s majuskulí v 84,1 %; apelativa přibližně ve 20 %. U Melantricha byl pozorován jen jeden celek s předložkou, ve kterém byla vytištěna majuskule. Pokud Dačického tisk používá předložkové celky, vyskytuje se v nich většinou velké písmeno, a to i u apelativ (propria jsou s majuskulí tištěna vždy, apelativa v necelých 90 %).

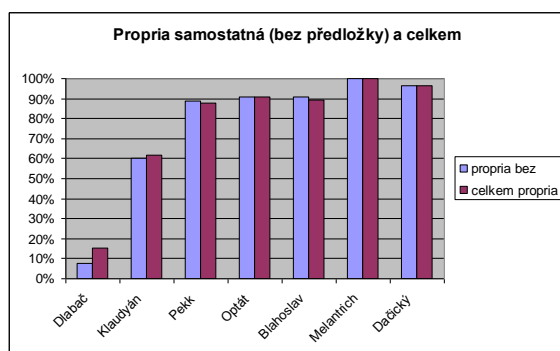
Následující tabulka ukazuje procenta majuskulí u substantiv tištěných dohromady s předcházející předložkou:³⁹

³⁹ 100% výsledek u Melantricha je dán jediným výskytem předložky tištěné dohromady s následujícím substantivem, ve kterém bylo použito velké písmeno (tento údaj tedy není příliš vypovídající). V Optátově Novém zákoně se tyto celky vůbec nevyskytují.

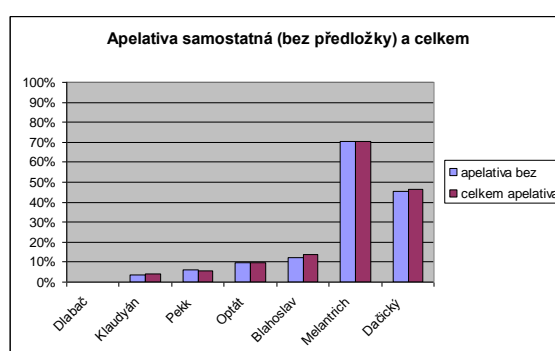
Procenta velkých písmen v předložkových celcích							
	Dlabač	Klaudyán	Pekk	Optát	Blahoslav	Melantrich	Dačický
celkem	9,3%	12,7%	5,0%	0%	33,2%	100,0%	90,3%
propria	45,0%	80,0%	33,3%	0%	84,1%	100,0%	100,0%
apelativa	0,0%	5,6%	2,7%	0%	20,7%	0%	88,9%

Tabulka 7: Procenta majusкул v předložkových celcích u substantiv celkem, proprií a apelativ.

Vycházeli jsme z předpokladu, že větší frekvence celků s předložkou v některých tiscích by mohla ovlivnit celkové výsledky použití majusкул. Pokud ale porovnáme grafy proprií a apelativ ukazující stav samostatně stojících substantiv a celkovou situaci včetně předložkových celků, zjistíme, že se příliš neliší:

Graf 5: Srovnání procent majusкул u proprií stojících samostatně a proprií v předložkových celcích.

Graf 6: Srovnání procent majusкул u apelativ stojících samostatně a apelativ v předložkových celcích.

Výraznější rozdíl pozorujeme jen u proprií v Dlabačově Novém zákoně, kde je celkový stav ovlivněn větším výskytem majusкул v předložkových celcích. Výskyt majusкул se v tomto případě zdvojnásobil. Tento nárůst je způsoben především používáním velkých písmen u kategorie osobních jmen (SVP) v případech, kdy byla tato substantiva tištěna dohromady s předcházející předložkou.

Mírné navýšení procent velkých písmen pozorujeme u proprií v Klaudyánovi, u apelativ u Blahoslava a Dačického. K malému snížení dochází v rámci proprií u Blahoslava, protože procento majusкул je vyšší u proprií samostatně stojících než u těch v předložkových celcích. V ostatních případech jsou rozdíly zcela zanedbatelné.

6.2 Adjektiva

Při třídění adjektiv do kategorií jsme postupovali v souladu s článkem Fidlerové (2013, s. 161). Tyto skupiny byly, podobně jako substantiva, různě početné. Celkový součet

adjektiv se v jednotlivých tiscích pohyboval mezi 200 a 250 slovy. Počty adjektiv (samostatně stojících, tj. ne v předložkovém celku) v dílčích skupinách ukazuje na příkladu Optátova Nového zákona (1533) následující tabulka:

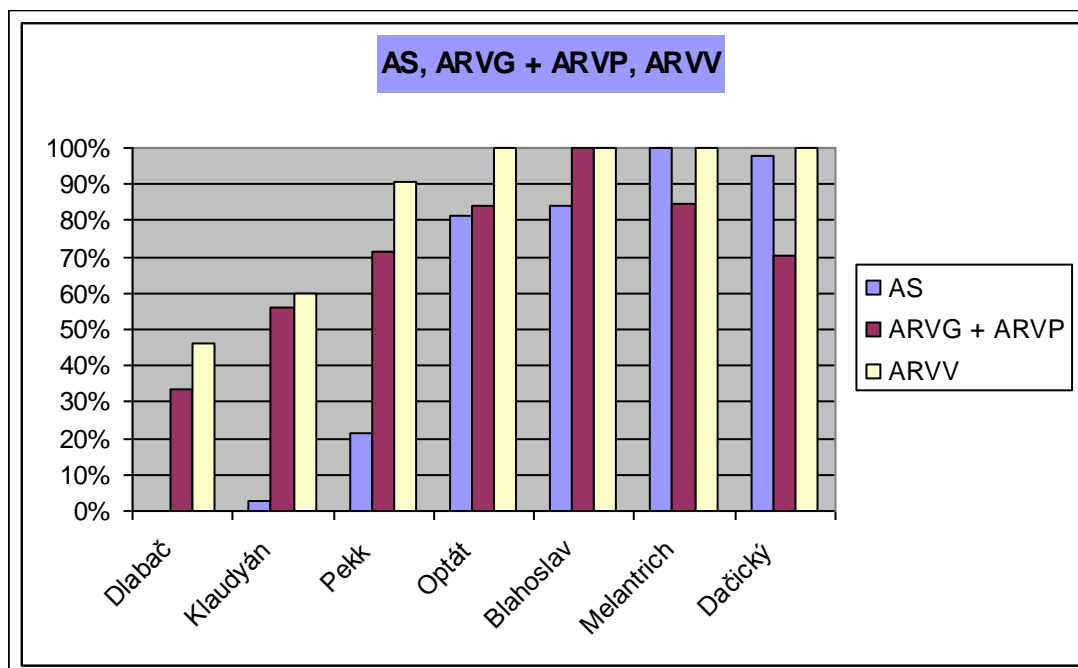
	AS	ARVV	ARVG	ARVP	ARPP	ARSK	ARSA	AA	AX	celkem
malá	7	0	0	3	3	4	5	123	33	178
velká	31	13	10	6	0	0	0	0	0	60
celkem	38	13	10	9	3	4	5	123	33	238

Tabulka 8: Přehled malých/velkých písmen v jednotlivých kategoriích adjektiv v Optátově Novém zákoně.

V dalším výzkumu jsme se samostatně zabývali jen vybranými kategoriemi. Postupovali jsme opět podle článku Fidlerové (2013), aby bylo možné vytvořené přehledy porovnat s jejími výsledky. O méně zastoupených skupinách se jen zmíníme. V závěru tohoto oddílu se zaměříme na adjektiva psaná dohromady s předcházející předložkou.

6.2.1 Adjektivní nomina sacra (AS) a další skupiny adjektiv – odvozeniny od geografických názvů (ARVG) a označení národů (ARVP); přivlastňovací adjektiva od osobních jmen (ARVV)

Skupinu adjektivní nomina sacra (AS) v této části porovnáme s přivlastňovacími přídavnými jmény, a to odvozenými od geografických názvů (ARVG), označení národů (ARVP) a osobních jmen (ARVV). Kategorie odvozenin od geografických názvů (ARVG) a označení národů (ARVP) byly spojeny do jedné skupiny podle Fidlerové (2013, s. 164). Znázornění vývoje v těchto skupinách vidíme na grafu.

Graf 5: Procenta majuskulí u adjektiv v kategoriích adjektivní nomina sacra (AS), odvozeniny od geografických názvů a označení národů (ARVG+ARVP) a přivlastňovací adjektiva od osobních jmen.

Už v Dlabáčově Novém zákoně můžeme pozorovat velká písmena u přivlastňovacích adjektiv odvozených od proprií. V obou pozorovaných skupinách (ARVG + ARVP a ARVV) dochází k postupnému nárůstu velkých písmen až k Blahoslavovu Novému zákonu, kde počet majuskulí u těchto kategorií vrcholí. V tomto tisku obě skupiny dosahují 100% výsledku. V kategorii přivlastňovacích adjektiv odvozených od osobních jmen (ARVV) mají 100 % velkých písmen i Nové zákony Melantricha a Dačického. Ve skupině přídavných jmen odvozených od geografických názvů a označení národů (ARVG + ARVP) počet majuskulí klesá – u Melantricha je velkých písmen v této skupině necelých 85 % a u Dačického ještě méně, přibližně 70 %.

Některá nomina sacra-adjektiva (AS) se objevují s majuskulí až od Klaudyánova Nového zákona. Nárůst velkých písmen v této skupině je nejpomalejší. Jak se velká písmena v této skupině vyvíjela, ukazuje následující tabulka (křížkem jsou označeny tisky, ve kterých se vyskytovalo alespoň jedno velké písmeno u adjektiva zařazeného do této kategorie):

	Dlabáč	Klaudyán	Pekk	Optát	Blahoslav	Melantrich	Dačický
Kristův		x	x	x	x	x	x
Boží; Božský				x	x	x	x
Páně					x	x	x
svatý						x	x

nebeský						x	x
Otcův						x	x

Tabulka 9: Adjektivní nomina sacra použitá s velkými písmeny v jednotlivých tiscích.

Z tabulky vidíme, že s majuskulí se nejdříve začalo psát přídavné jméno *Kristův*, a to od Klaudyánova tisku (jeden výskyt s velkým písmenem). Toto adjektivum se objevuje s majuskulí už ve všech následujících tiscích. Od Optátova Nového zákona se píše s velkým písmenem i adjektiva *Boží* a *Božský*, od Blahoslavova i slovo *Páně*. Tisky Melantricha a Dačického používají majuskuli u všech adjektiv námi zařazených do této kategorie.

Klaudyánův a Pekkův Nový zákon obsahují poměrně málo majuskulí u adjektiv ve skupině nomina sacra. U Optátova Nového zákona je patrný prudký skok k hodnotám nad 80 %. Melantrich a Dačický tisknou velká písmena u této kategorie téměř ve všech případech.

Při srovnání s Fidlerovou (2013, s. 164–165) zjišťujeme, že u prvotisků je situace velmi různorodá. U skupiny adjektivní nomina sacra se sice vyskytuje velmi málo velkých písmen ve všech pozorovaných tiscích (Bibli pražské, kutnohorské a Dlabáčově Novém zákoně), ale ostatní kategorie vykazují rozdílné výsledky. Bible kutnohorská obsahuje nepatrné množství majuskulí ve všech skupinách pozorovaných v tomto oddílu. Bible pražská používá majuskule u necelých 20 % případů odvozenin od geografických názvů a příslušníků národů (ARVG + ARVP), Dlabáčův Nový zákon jich má asi o 15 % více. U odvozenin od osobních jmen (ARVV) se v téměř 60 % výskytů v Bibli pražské tiskne velké písmeno, v Dlabáčově prvotisku v přibližně 45 %.

U předmelantrichovských tisků celých biblí Fidlerová (2013, s. 164) pozorovala postupný nárůst majuskulí u skupiny adjektivní nomina sacra (v Bibli benátské bylo jejich procento ještě nízké, od Severýnových biblí je patrný skokový nárůst). V našich tiscích před Optátem jsou procenta majuskulí nižší než v tiscích celých biblí z tohoto období. Také u ostatních dvou skupin adjektiv je v celých biblích více velkých písmen než u samostatných Nových zákonů z této doby (hodnoty v celých biblích vždy přesahují 80 %).

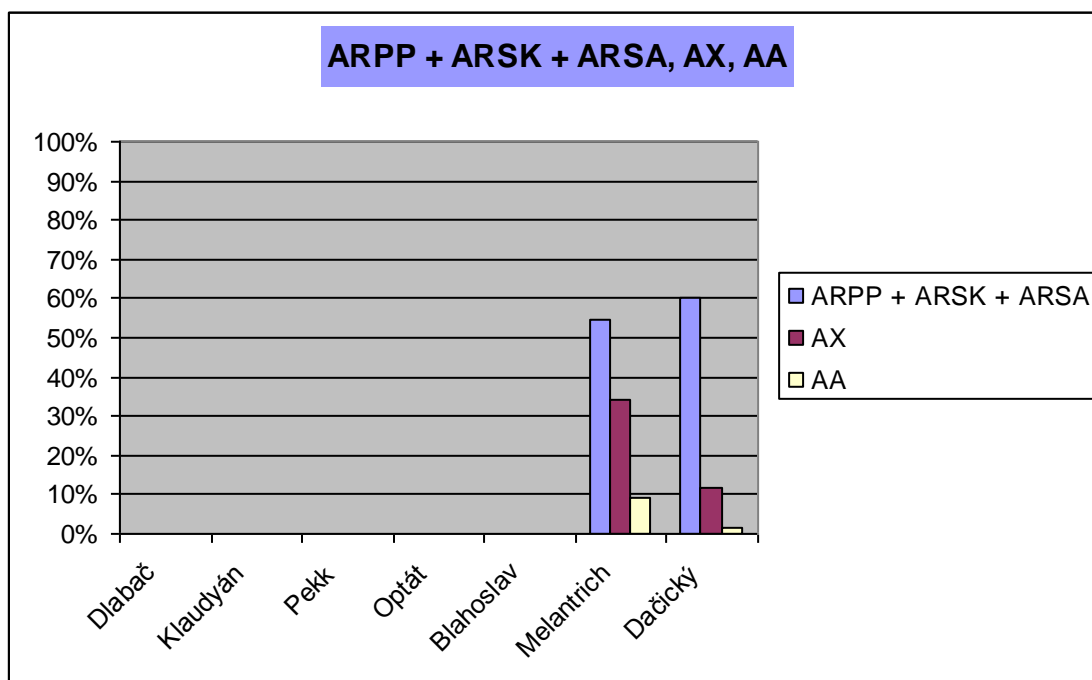
Melantrichovy celé bible přesahují ve všech zde sledovaných kategoriích 90 %. 6. vydání Melantrichova Nového zákona nedosahuje 90% hranice u odvozenin od geografických názvů a příslušníků národů (ARVG + ARVP), majuskulí v této kategorii

je přibližně 85 %. Oproti tomu ostatní dvě skupiny (AS a ARVV) mají 100% výskyt velkých písmen. Dačického Nový zákon má obdobné výsledky, jen u druhé skupiny pozorované v grafu má majusculí ještě méně (asi 70 %).

Kralické bible tisknou o trochu méně velkých písmen v kategorii adjektivní nomina sacra (AS; kolem 90 %), ale v ostatních dvou skupinách mají majusculí 100 %. Podobný výsledek je i u Blahoslava. V něm první kategorie přesahuje 80 %; ostatní skupiny dosahují 100 %.

6.2.2 Adjektiva odvozená od substantiv (ARPP + ARSK + ARSA), adjektiva užitá jako syntaktická substantiva (AX) a ostatní adjektiva (AA)

V tomto oddílu se budeme zabývat srovnáním adjektiv odvozených od apelativ, a to adjektiv odvozených od obecných označení osob (ARPP), od ostatních konkrétních (ARSK) a od abstrakt (ARSA), s adjektivy užitými jako syntaktická substantiva (AX) a ostatními adjektivy (AA). Tři kategorie relačních adjektiv (ARPP, ARSK a ARSA) byly pro tento účel spojeny do jedné skupiny v souladu s Fidlerovou (2013, s. 165–166). Následuje graf ukazující situaci v těchto kategoriích.

Graf 6: Procenta majusculí u adjektiv odvozených od substantiv (ARPP + ARSK + ARSA), adjektiv užitých jako syntaktická substantiva (AX) a ostatních adjektiv (AA).

Z grafu jasně vyplývá, že se velká písmena u zde pozorovaných skupin uplatnila jen v Melantrichově Novém zákoně a Novém zákoně Dačického. Předcházející tisky neobsahují žádné majuskule v těchto kategoriích. Největší procento velkých písmen mají ve dvou posledních tiscích adjektiva odvozená od apelativ, následována jsou kategorií adjektiv užitých jako syntaktická substantiva a nejméně majusculí se nachází ve skupině ostatních adjektiv. Nejvyšší hodnoty dosahuje Dačického tisk u odvozenin od apelativ (60 %), Melantrich má jen o trochu méně. Adjektiva použitá jako syntaktická substantiva mají nejvíce majusculí u Melantricha, a to přibližně 35 %; u Dačického jen mírně nad 10 %. Ostatní adjektiva ani v Melantrichově tisku nedosahují 10% hranice; Dačický má majusculí v této kategorii 1,6 %.

Fidlerová pozorovala zvýšenou frekvenci majusculí v těchto skupinách až v Melantrichových biblích. Nejvyšší hodnoty byly u těchto tisků ve skupině adjektiv odvozených od apelativ, stejně jako v Melantrichově Novém zákoně. Hodnoty se zde pohybovaly kolem 40 %. Adjektiva užitá jako syntaktická substantiva (AX) měla velkých písmen do 15 % a ostatní adjektiva (AA) do 5 %. Melantrichův Nový zákon má tedy majusculí ve všech skupinách ještě více.

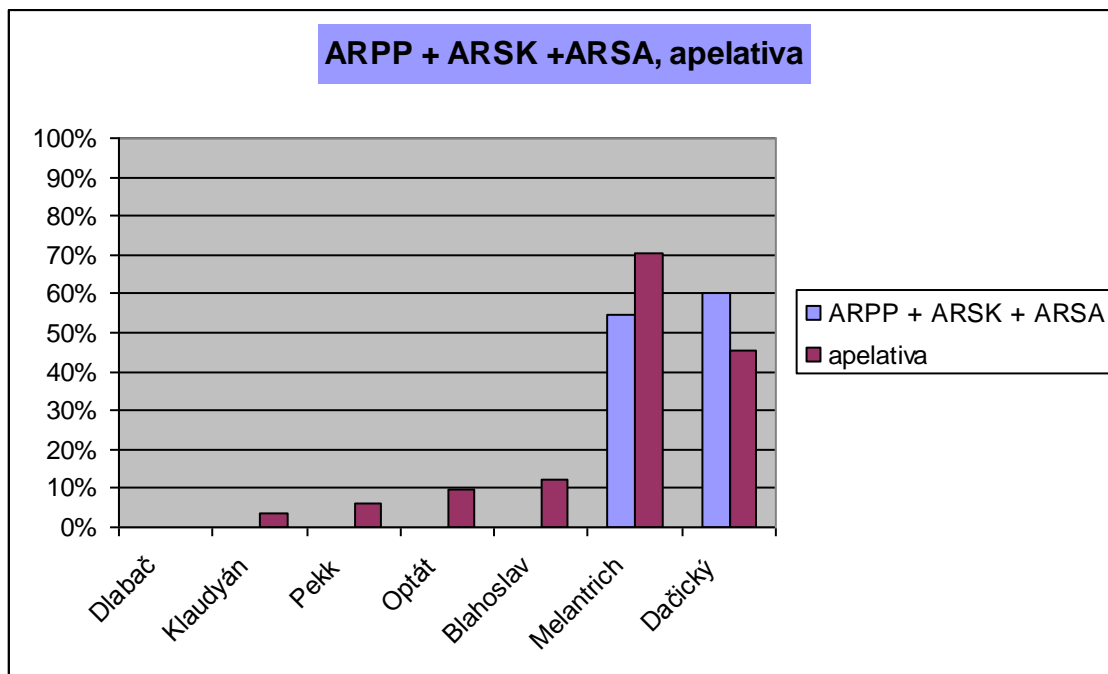
Předcházející bible nepřesahovaly v žádné skupině hranici 5 %. Naměřené hodnoty byly sice nízké, ale do grafu se promítly. Oproti tomu v našich předmelantrichovských Nových zákonech se nenacházely žádné majuskule ve zde porovnávaných kategoriích. Bible kralické používaly majuskule jen u adjektiv odvozených od apelativ (ARPP + ARSK + ARSA), ale i zde jich bylo nízké procento – necelých 5 %. Ostatní kategorie používaly jen minuskule. Srovnáme-li Bible kralické a Blahoslavův Nový zákon, vidíme, že u Blahoslava se nevyskytují v těchto skupinách majuskule žádné, ale v Kralických biblích jsou pozorované majuskule alespoň u jedné z kategorií.

6.2.3 Srovnání adjektiv odvozených z apelativ se substantivy-apelativy

Zde srovnáme výskyt majusculí u přídavných jmen odvozených od apelativ, tj. obecných adjektiv odvozených od označení osob (ARPP), od konkrét (ARSK) a od abstrakt (ARSA), se substantivy-apelativy. Protože výskyt adjektiv těchto kategorií je poměrně nízký (přibližně 10 výskytů v námi sledovaných částech z každého tisku), následující výsledky jsou jen orientační. Ve druhé části tohoto oddílu srovnáme

procenta majusкул u jednotlivých skupin adjektiv odvozených od apelativ s kategoriemi příslušných substantiv-apelativ.

Zde vidíme graf porovnávající adjektiva odvozená od apelativ a substantiva-apelativa.

Graf 7: Porovnání adjektiv odvozených z apelativ (ARPP + ARSK + ARSA) se substantivy-apelativy.

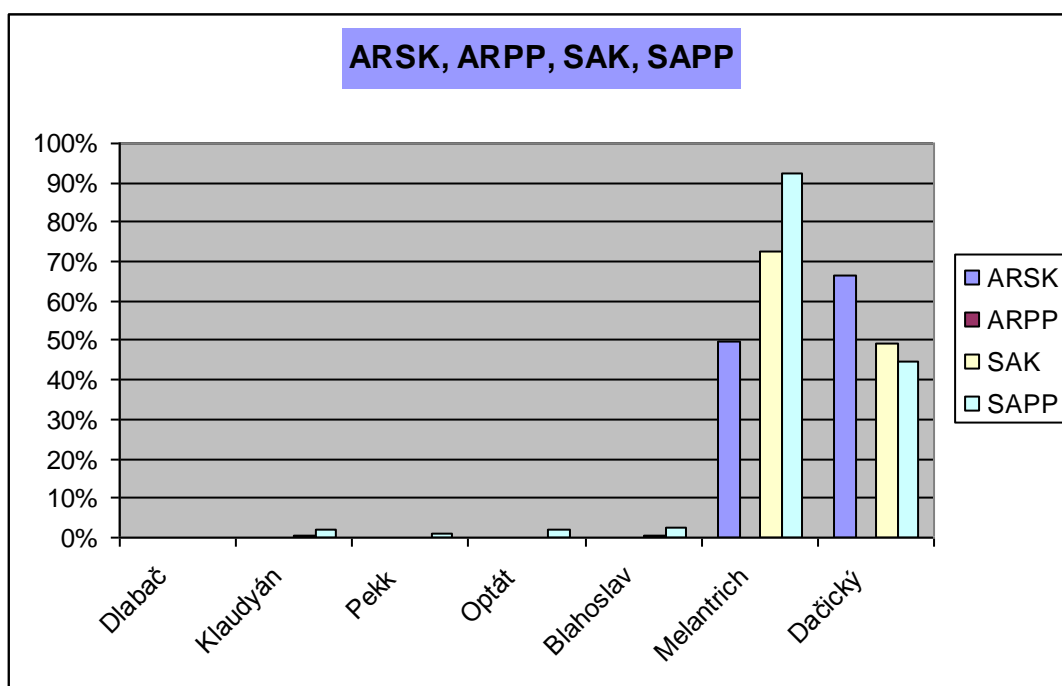
Jak můžeme vyčíst z grafu, tisky Melantricha a Dačického používají majuskule jak u relačních adjektiv od apelativ, tak u substantiv-apelativ ve zvýšené míře. Zatímco Melantrich tiskne více velkých písmen u substantiv-apelativ (nad 70 %), Dačický má více majusкул u zde pozorovaných adjektiv (60 %). V tiscích Nových zákonů před Melantrichem se postupně navyšuje procento velkých písmen u substantiv-apelativ (k přibližně 12 %), ale u adjektiv z kategorií ARPP + ARSK + ARSA se majuskule v těchto tiscích nevyskytují. Dlabačův Nový zákon neobsahuje velká písmena ani v jedné z těchto skupin.

Fidlerová (2013, s. 166) zaznamenala v předmelantrichovských tiscích pomalý nárůst majusкул u těchto adjektiv i substantiv, přičemž více velkých písmen se nacházelo ve většině případů u substantiv-apelativ. I zde však naměřené hodnoty nepřesahovaly 15 %, u adjektiv byla frekvence majusкул do 5 %. V tiscích předmelantrichovských celých biblí se tedy nějaké majuskule u těchto adjektiv vyskytovaly, v předmelantrichovských Nových zákonech však ne.

Melantrichovy bible znamenaly skokový nárůst majuskulí v obou skupinách – nad 35 % u adjektiv; u substantiv až do hodnot nad 50 %. Větší frekvence velkých písmen byla u substantiv.

Kralické bible měly velkých písmen v obou skupinách opět méně. Substantiva-apelativa tiskly s velkým písmenem zhruba ve 20 % případů; adjektiva jen do 5 %. Blahoslavův Nový zákon obsahuje majuskule jen u substantiv-apelativ.

Fidlerová (2013, s. 167) rozpracovává adjektiva odvozená od apelativ a substantiva-apelativa ještě podrobněji. Srovnává adjektiva odvozená od konkrét (SAK) a adjektiva odvozená od označení osob (ARPP) se substantivy-konkréty (SAK) a substantivy-označeními osob (SAPP). V námi zkoumaném materiálu se nachází jen velmi málo adjektiv zařazených do těchto skupin – maximálně pět výskytů v každé kategorii. Námi vytvořený graf tedy slouží jen k hrubému porovnání.

Graf 8: Porovnání adjektiv odvozených od konkrét (SAK) a adjektiv odvozených od označení osob (ARPP) se substantivy-konkréty (SAK) a substantivy-označeními osob (SAPP).

V tiscích do Blahoslavova Nového zákona (včetně) jsou majuskule u zde pozorovaných substantiv i adjektiv velmi ojedinělé. Velká písmena pozorujeme u adjektiv odvozených od konkrét (ARSK) u Melantricha a Dačického. Také substantiva-konkréta mají v těchto tiscích velký podíl majuskulí – u Melantricha je to 72,8 % a u Dačického

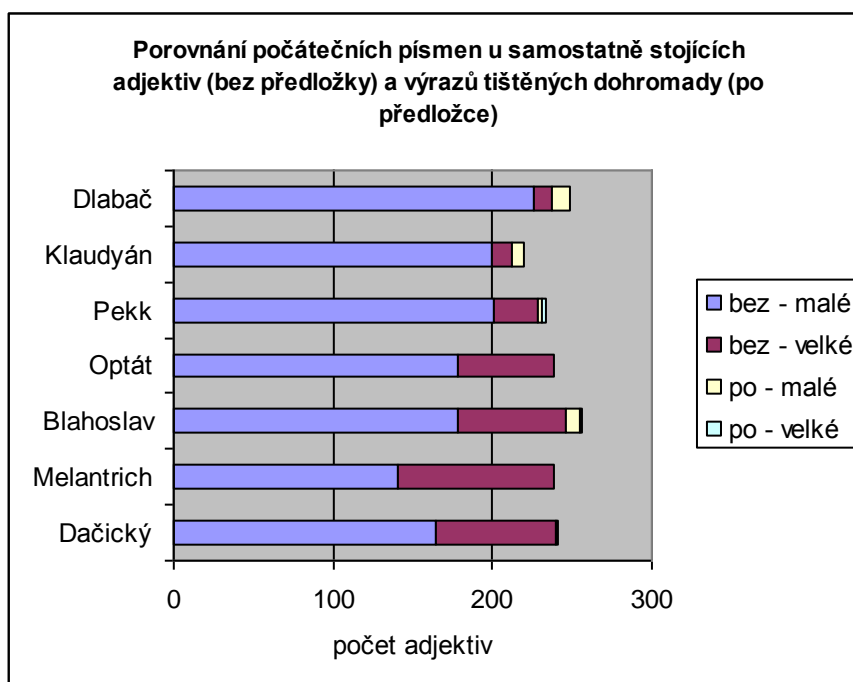
49,1 %. Frekvence velkých písmen v kategorii substantiv-označení osob je v obou tiscích také vysoká. U Melantricha převyšuje hodnotu u konkrét a dosahuje 92,5 %. Dačický tiskne majuskuli u označení osob ve 44,5 %.

Fidlerová se k těmto skupinám vyjadřuje následovně: „zatímco u substantiv platí, že označení osob jsou psána s velkým písmenem vždy častěji než ostatní konkréta, u adjektiv je tomu naopak“ (2013, s. 167). Námi zkoumané úseky z Melantrichova Nového zákona obsahují skutečně větší procento majusculí u substantiv-označení osob (SAPP) než u konkrét (SAK). Dačického Nový zákon toto nepotvrzuje, ale výsledek je u něj těsný. Adjektiva odvozená od konkrét (ARSK) v našich tiscích potvrzují tento závěr Fidlerové, s majusculí jsou psána častěji než adjektiva odvozená od označení osob (ARPP), která se s velkým písmenem v žádném našem tisku nevyskytují. Fidlerová (2013) pozorovala vyšší výskyt majusculí v těchto skupinách u Melantrichových tisků (přes 70 % u kategorie SAPP), nejméně velkých písmen bylo ve skupině adjektiv odvozených od označení osob (ARPP). Předmelantrichovské bible a Bible kralické měly procento majusculí ve všech skupinách nízké. U Kralických biblí byly s majusculí nejvíce zastoupena substantiva-označení osob (SAPP, do 15 %).

6.2.4 Stav ve spojení adjektiv s předložkou

V této části prozkoumáme stav majusculí v rámci celků adjektiv tištěných dohromady s předcházející předložkou. Fidlerová (2013) se těmito spojeními nezabývala. Takovýchto předložkových celků se nachází nejvíce v Dlabáčově (12), Blahoslavově (10) a Klaudyánově (8) Novém zákoně. Pekk (4) a Dačický (1) jich obsahují méně a Optátův a Melantrichův Nový zákon tyto předložkové celky nepoužívají.

Následující graf ukazuje poměr velkých a malých písmen u adjektiv psaných samostatně a v rámci celků s předložkou.

Graf 9: Zastoupení malých a velkých písmen u samostatných adjektiv a adjektiv v předložkových celcích.

Pokud Nové zákony používají adjektiva v jednom celku dohromady s předložkou, vyskytuje se v nich většinou malé písmeno. Dlabačův a Klaudyánův Nový zákon používají malá písmena ve všech těchto případech. Také Blahoslavův Nový zákon v nich tiskne spíše minuskule. Peckův tisk obsahuje v těchto celcích malá i velká písmena. Jak již bylo řečeno, Optátův a Melantrichův Nový zákon tato spojení nepoužívají. Jelikož bylo předložkových celků s adjektivy ve zkoumaných úsecích málo, podrobnější popis jejich situace by vyžadoval další výzkum.

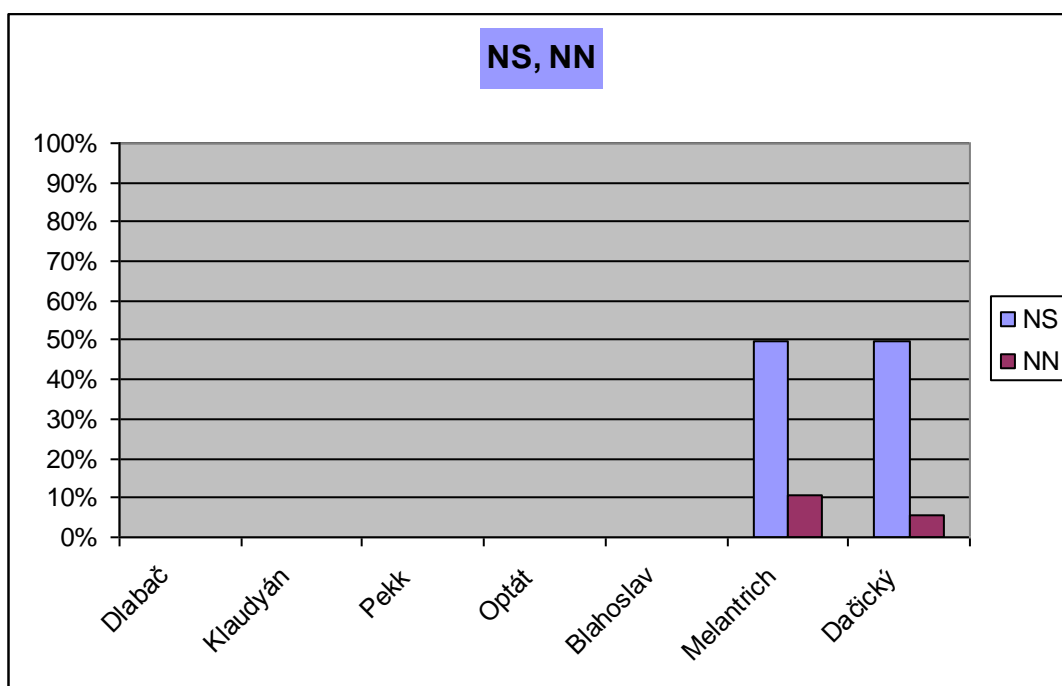
6.3 Numeralia

Číslovky byly rozděleny do dvou skupin podle Fidlerové (2013, s. 167). Jedná se o číslovky substantivní, tj. ty, které se morfologicky podobají substantivům (*sto*, *patero*), a ostatní číslovky.⁴⁰ Mezi číslovky byly počítány jen výrazy vyjadřující kvantovost, tedy ne výrazy fungující jako zájmena, např. *jeden druhého břemena neste* (srov. Fidlerová, 2013, s. 162).

⁴⁰ Rozdělení do těchto skupin je poněkud odlišné od výzkumu Bergmanna et al. (1998, s. 67-68), kde se číslovky dělí na substantivní a ostatní podle syntaktického principu.

6.3.1 Samostatně stojící číslovky

Zde počítáme jen se samostatně stojícími číslovkami, tj. ne s celky psanými dohromady s předložkou. V každém tisku se nachází přibližně 30 výskytů samostatně stojících číslovek. Předložkové celky budou popsány později (viz oddíl 6.3.2). Následuje graf srovnávající velká písmena u číslovek.

Graf 10: Procenta majusкул u číslovek substantivních (NS) a ostatních číslovek (NN).

Z grafu je patrné, že číslovky s velkými písmeny se vyskytují jen v tiscích Melantricha a Dačického. Číslovky substantivní se dle grafu používaly s majuskulí více než ostatní číslovky. V námi zkoumaných úsecích se jich ale vyskytuje málo (dva výskyty), výsledek proto není směrodatný a situace by vyžadovala další zkoumání. Ostatní číslovky dosahují nejvyšší hodnoty u Melantricha, a to 10,8 % velkých písmen. Dačický obsahuje 5,4 % ostatních číslovek s majuskulí.

Fidlerová zkoumala situaci numeralií v celých biblích, a zjistila, že číslovky s velkým písmenem se vyskytují jen v biblích melantrišské tradice a v Bibli pražské (zde je procento majusкул u číslovek podobné jako u substantiv). Ostatní tisky – předmelantrichovské bible a Bible kralické majuskule u číslovek neobsahují (v druhém vydání Severýnovy bible se vyskytují zanedbatelně). Dále pozorovala, že číslovky substantivní se vyskytovaly s velkým písmenem výrazně častěji než ostatní číslovky.

Dospěla k závěru, že „v biblích melantrišské tradice je frekvence majuskulí u číslovek nezanedbatelná, a to zejména, ale rozhodně ne výhradně u číslovek substantivních“ (2013, s. 168). Náš výzkum potvrzuje, že před Melantrichem se číslovky s velkým písmenem nepoužívaly. V námi zkoumaném Melantrichově Novém zákoně byla frekvence majuskulí u ostatních číslovek o málo nižší než pozorovala Fidlerová, která zjistila hodnoty lehce nad 15 %. U substantivních číslovek Fidlerová získala výsledky kolem 90 %.

6.3.2 Číslovky v předložkových celcích

Číslovky tištěné dohromady s předložkou se vyskytují jen v Dlačáčově, Klaudyánově, Pekkové a Blahoslavově Novém zákoně. Nejvyšší počet jich obsahuje Blahoslavův Nový zákon, a to 11. Dlačáčův a Klaudyánův Nový zákon mají po 7 výskytech a Pekkův tisk 2 tyto celky. Optát, Melantrich a Dačický číslovky psané dohromady s předložkou nepoužívají. Pokud se předložkové celky s číslovkami v tisku vyskytují, je v nich použito vždy malé písmeno. Majuskule se v těchto výrazech v námi zkoumaných úsecích nevyskytovaly.

6.4 Ostatní slovní druhy

U ostatních slovních druhů byly používány většinou minuskule. Výjimkou jsou některé tvary sloves, jako např. u Dačického *aniż potrzebował aby kdo Swędcił o ćlowěku*. U Melantricha jsou psány s velkým písmenem i pasivní participia užitá jako součást opisného pasíva: *ſkrz kteréhoż Swět mi Vkrřiżowán geft* nebo *aby Spaſen był Swět ſkrze něho*. Blahoslavův Nový zákon používá majuskuli u zájmena *Iá* ve všech případech jeho výskytu. Dalším slovním druhem vyskytujícím se s velkým písmenem jsou příslovce *Żidowſky* v Blahoslavově Novém zákoně, a také u Melantricha, kde je s majuskulí psáno i slovo *Pohanſky* (*Pohanſky gfy żyw/ a ne Żidowſky*).⁴¹

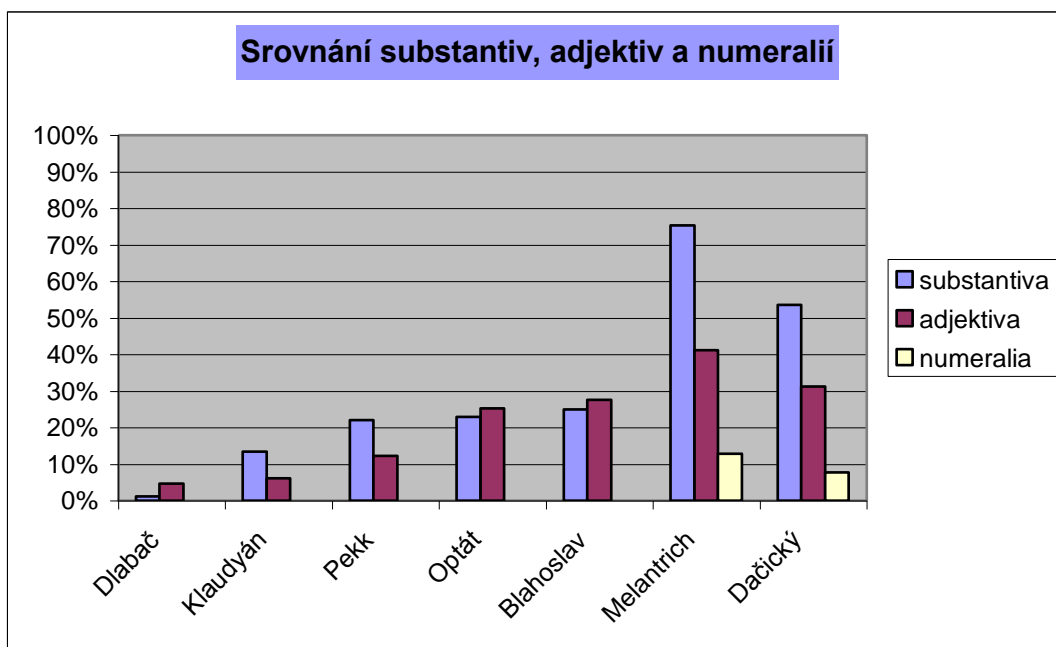
6.5 Celkové porovnání majuskulí u substantiv, adjektiv a numeralí

V tomto oddíle se budeme zabývat celkovým porovnáním výskytu majuskulí podle slovních druhů, tj. substantiv, adjektiv a numeralí. Naše výsledky porovnáme

⁴¹ O adverbích psaných s majuskulí se zmiňuje i Fidlerová (2013, s. 165). Upozorňuje právě na příslovce *żidowsky* a *pohansky*, u kterých pozorovala „ojedinělé, ale systematické psaní velkých písmen“. Jedná se o příslovce odvozená od označení národů či osob.

s výzkumem Fidlerové (2013). Zde zkoumáme jen samostatně stojící slova, tj. ne předložkové celky.

Nyní se zaměříme na graf ukazující porovnání procent velkých písmen u jednotlivých slovních druhů.

Graf 11: Procenta majuskulí u substantiv, adjektiv a numeralií.

Nejvyšší procento majuskulí obsahuje tisk Melantricha a dále Dačického Nový zákon. Rozdíl oproti předchozím vydáním je značný. Melantrich obsahuje 75,3 % velkých písmen u substantiv; 41,2 % u adjektiv a 12,8 % u numeralií. Nejvyšších hodnot tedy dosahuje u všech tří slovních druhů. Dačický tiskne velká písmena méně často, ale od předmelantrichovských tisků se liší zvláště procenty majuskulí u substantiv a číslovek. Adjektiva s velkým písmenem používá trochu častěji než např. Blahoslav, rozdíl však není tak velký jako u ostatních slovních druhů.

Výraznější nárůst procenta majuskulí u substantiv můžeme pozorovat až do Melantricha, v tisku Dačického ale jejich frekvence klesá. Stejná situace je i u adjektiv. Numeralie se v tiscích až do Blahoslavova Nového zákona (včetně) vyskytují jen s malým písmenem; v Melantrichově a Dačického Novém zákoně se vyskytuje do 13 % číslovek s majuskulí.

Srovnáme-li frekvenci velkých písmen v tiscích u substantiv a adjektiv, vidíme, že některé Nové zákony mají větší procentuální zastoupení majuskulí u slovního druhu

substantiv, jiné dosahují více procent u adjektiv. Větší procento velkých písmen u substantiv mají tisky Klaudyána, Pekka, Melantricha a Dačického. Oproti tomu Dlabáč, Optát a Blahoslav používají majuskule častěji u adjektiv než u substantiv.

Výskyt majuskulí u jednotlivých slovních druhů v procentech ukazuje tabulka:

	Dlabáč	Klaudyán	Pekk	Optát	Blahoslav	Melantrich	Dačický
substantiva	1,2%	13,5%	22,0%	22,9%	25,0%	75,3%	53,6%
adjektiva	4,6%	6,1%	12,2%	25,2%	27,6%	41,2%	31,3%
numeralia	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	12,8%	7,7%

Tabulka 10: Procenta majuskulí u substantiv, adjektiv a numeralí celkem.

Nyní srovnáme námi vybrané tisky Nových zákonů s celými biblemi, které zkoumala Fidlerová. V rámci prvotisků je situace různá. Dlabáčův Nový zákon používá celkově velmi málo velkých písmen – pod 5 % (adjektiva), číslovky tiskne pouze s minuskulemi. Bible pražská obsahuje kolem 10 % majuskulí u substantiv a číslovek, u adjektiv je jejich procento asi o polovinu menší. Bible kutnohorská má majuskule jen u některých substantiv, ostatní slovní druhy tiskne pouze s malým písmenem. Z prvotisků jediný Dlabáč používá nejvíce velkých písmen u slovního druhu adjektiv.

Předmelantrichovské bible obsahují do 30 % velkých písmen u substantiv, adjektiv o něco méně (rozdíl není příliš velký). Číslovky s majuskulí se vyskytují v tomto období jen v druhém vydání bible Severýnovy. Ve všech těchto tiscích se ale vyskytuje více velkých písmen u substantiv než u adjektiv, na rozdíl od Nových zákonů Optáta a Blahoslava.

Melantrichovy bible obsahují nejvíce majuskulí ve všech kategoriích. Rozdíl oproti jiným tiskům je značný (zvláště u substantiv a numeralí). Substantiva dosahují téměř 60% hodnot, adjektiva se vyskytují s velkým písmenem v přibližně 30 % případů a číslovky jsou s majuskulí tištěny mezi 20 a 30 %. V námi sledovaném Melantrichově Novém zákoně jsou všechny hodnoty ještě vyšší.

Bible kralické používají výrazně méně majuskulí než Melantrichovy tisky; jejich výsledky se podobají předmelantrichovským tiskům. Substantiva jsou s velkým písmenem psána s frekvencí kolem 30 %. Adjektiva mezi 20 a 25 %; číslovky se zde s majuskulí nevyskytují vůbec. Blahoslavův Nový zákon má v porovnání s nimi méně substantiv s majuskulí, ale naopak tiskne více velkých písmen u adjektiv.

7 Závěr

Předchozí výzkumy psaní velkých písmen v prostředí českých starších tisků celých biblí, tj. studie Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové (2010) a Fidlerové (2013), pozorovaly mimo jiné dvě různé „tradice“ v psaní velkých písmen. Zatímco Melantrichovy bible používají více majuskulí u apelativ a vývoj v nich se podobá německé tendenci k používání velkých písmen u všech substantiv, Bible kralické se vrací k předchozímu stavu a procento majuskulí se v nich nápadně snižuje (srov. Fidlerová, 2013, s. 160). Nepodléhají tedy dobové tendenci rozšiřovat doporučení k majuskulím uváděná v soudobých gramatikách (jejich použití u vlastních jmen a názvů a dále u slov, která vyjadřují úctu) i na další příbuzná či podobná slova. Rozšiřování velkých písmen bylo naopak pozorováno především u melantrišských biblí (srov. Fidlerová, 2013, s. 169). Obdobný je vývoj i u dalších slovních druhů, zejména u adjektiv. Stejně jako u substantiv, je i zde použití majuskule řízeno sémantikou slova (srov. Fidlerová, 2013, s. 170). Slovní druhy zájmena, slovesa, předložky, spojky a citoslovce obsahují lexikálně motivovaná velká písmena jen výjimečně.

Tato práce srovnávala prvotisk Dlabačův Nový zákon s prvotisky Biblí pražskou a Biblí kutnohorskou. Nové zákony Klaudyána, Pekka a Optáta byly porovnávány se skupinou předmelantrichovských biblí. Blahoslavovo první vydání Nového zákona jsme srovnávali s kralickými tisky a 6. vydání Melantrichova Nového zákona a Dačického tisk s Melantrichovými biblemi.

Zde prezentovaný výzkum prokázal, že Nové zákony Melantricha a Dačického obsahují podstatně více majuskulí než ostatní tisky. Toto odpovídá předchozím studiím. Větší frekvence velkých písmen je patrná zejména u apelativ, a to jak u kategorie nomina sacra (SAS), tak i u dalších skupin – označení osob (SAPP), konkrét (SAK) a abstrakt (SAA). Více velkých písmen používají tyto tisky i u dalších slovních druhů – adjektiv, kde se počet majuskulí od předchozích tisků neliší tak výrazně, a číslovek, kde se naopak odlišuje významně, protože ostatní zkoumané Nové zákony velká písmena u číslovek nepoužívají. Melantrichovo 6. vydání Nového zákona obsahuje ještě více majuskulí než tisk Dačického, nejvyšší hodnoty má u všech tří slovních druhů (substantiv, adjektiv a numeralií). Blahoslavův Nový zákon, který srovnáváme s kralickými tisky, se podobá ostatním předmelantrichovským tiskům (obsahuje tedy podstatně méně majuskulí než Nové zákony Melantricha a Dačického), tedy i zde potvrzujeme výsledky Fidlerové, Dittmanna a Vladimírové. Stejně jako Bible kralické i

Blahoslav nepoužívá velká písmena u číslovek. Rozdíl oproti předchozím výzkumům spočívá v tom, že u Blahoslava (na rozdíl od kralických tisků) bylo pozorováno větší procento majuskulí u adjektiv než u substantiv. Dále se zde jako v jediném tisku vyskytovalo zájmeno *Iá* s velkým písmenem.

Tisky Klaudyána, Pekka a Optátův Nový zákon postupně zvyšují podíl majuskulí u substantiv i adjektiv. Stejně jako u Blahoslava pozorujeme v Optátovi větší procento majuskulí u adjektiv než u substantiv, což je v rozporu se studií Fidlerové (2013, s. 169), která pozorovala u všech celých biblí více majuskulí u substantiv než u ostatních slovních druhů. Procentuální hodnoty jsou u těchto Nových zákonů srovnatelné s předmelantrichovskými celými biblemi, tj. nepřesahují 30 %.

V rámci prvotisků jsme pozorovali, že se od sebe navzájem značně odlišují. Spojuje je celkově malé využití majuskulí. Nejvíce jich obsahuje Bible pražská, která má velkých písmen u substantiv i u číslovek kolem 10 %. Dlačův Nový zákon používá velká písmena více u adjektiv než u substantiv, což je dáno větším procentem majuskulí u adjektiv odvozených od proprií (kategorie ARVV a ARVG + ARVP).

Na rozdíl od předchozích výzkumů jsme analyzovali také použití velkých písmen u výrazů tištěných dohromady s předcházející předložkou. Původní předpoklad, že majuskule použité uvnitř předložkových celků by znatelně ovlivnily celkový stav, se u substantiv nepotvrdil. Procentuální výsledky majuskulí u substantiv stojících samostatně a u substantiv celkem (tj. u součtu samostatně stojících substantiv a substantiv v předložkovém celku) byly téměř shodné. Výjimku tvořila propria v Dlačově Novém zákoně, kde častější použití majuskulí v soutisku předložky a substantiva zvýšilo procento velkých písmen u substantiv na dvojnásobek původní hodnoty. Adjektiva a numeralie se v těchto celcích nevyskytovaly často, a pokud ano, nacházelo se v nich ve většině případů malé písmeno.

Naše závěry v hlavních bodech potvrzují předchozí výzkumy, především stoupání počtu majuskulí od prvotisků k Melantrichovi, kde jejich procento vrcholí. Prokázána byla i existence tradice Melantrichových biblí, používající zvýšené množství majuskulí u všech tří podrobně zkoumaných slovních druhů, a kralické tradice, která se vracela zpět k předchozím tiskům. Rozdíly oproti výchozím studiím byly pozorovány při srovnání procent velkých písmen u substantiv a adjektiv, kde některé tisky obsahovaly větší frekvenci majuskulí u adjektiv. Oproti předchozím článkům přináší tato práce pozorování předložkových celků, v rámci kterých rozložení majuskulí u substantiv v podstatě odpovídá výsledkům u samostatně stojících substantiv.

8 Použitá literatura

8.1 Prameny

Dlabačův Nový zákon (Urb-XLIV). [Plzeň: tiskář Arnoštových statut, 1476-1487.]
Královská kanonie premonstrátů na Strahově, Praha. Signatura DM V 5. Dostupné z:
www.manuskriptorium.com

Klaudyánův Nový zákon (K17096). *Zakon Nowy. Nayposleze pomnohych ginych wytiffieny Kdez czoz gest wginych po opuffieno Iako Cōcordancie przedmluwy. a gine wiecy To wtomto dofti zprawene naydefs. Cum gratia et priuilegio Reuerendiffimi Generalis in ordine*. Mladá Boleslav: Mikuláš Klaudyán, 1518. Královská kanonie premonstrátů na Strahově, Praha. Signatura DR IV 19.

Pekkův Nový zákon (K17098). *Nowy Zákon wedle toho porzadku a przime prawdy jakož gey Swaty Ieronym zprznilosti ftarych bluduow tiech cziafuow zniklých očijfftil a Cyérkwi Krystowie wydal: kteráž takowé zřiezenie a opraweni zákona přiyáwffti vtwpdila a k zp[ra]wowáni wceftach pánie y k spafytedlnému naučení sobie wzala:s welikú pilnofti w yazyku českém wiéku náffeho přigemném/skorygowán a s pieknými fffigurami wytifftien. Regiftrum kwyhledáni Epifftol a Cztenije nedielnijch y fwátečnijch přes celý rok*. Plzeň: Jan Pekk, 1527. Královská kanonie premonstrátů na Strahově, Praha. Signatura DR III 28.

Optátův Nový zákon (K17099). *NOWY TESTAMENT WSSECEK GIZ NEYPOSLEZE A PILNIE OD ERAZMA ROTEROdámjkého přelédnutý: Netoliko yakž Ržecká p[ra]wda w fobie má : ale také yakž obogijho yazyku mnozý ftařij / a zprawenij exemplári magi : neypořléze yakž neypřigatieyftij doktoři dowodij / napravugij a wykładagij. Protož kdožkoli milugeš prawú Teologij: čti: rozeznáwey: a potom fud'. Aníž y hned fe horš / nalezlby co proměněného. ale toho fobie powaž / gestli w lepffij proměněno. Neb neduh gť / ne faud / tupiti / do čehož by prwé nenahlédl. Náměšť nad Oslavou: Matěj Pytlík z Dvořiště, 1533. Národní knihovna, Praha. Signatura 54 D 000091.*

Blahoslavův Nový zákon – 1. vyd. (K17110). *Nowy Zákon / wnowě doČeřfiny přeložený. Léta Páně 1564*. Ivančice: bratrská tiskárna, 1564. Národní knihovna, Praha. Signatura 54 K 010978.

Melantrichův Nový zákon – 6. vyd. (K17115). *Nowy Zákon/ totižto wffeckna Ewangeliſká Piſma čtyř Ewangeliſtuow / Tolikéz Swatého Pawla Epiſtoly ú y giných Apofftolůw Kanonyky / též y Zgwenij Swatého Iana. Gſau také nazad přidané Ržeči Starého Zákona/ kteréž ſe každého dne přes celý Půſt/ w Cýrkwi Křeſtianſké čtau. A geſt Wytiffſtěn w Starém Měſtě Pražſkém/ v Giřijho Melantrycha z Awentynu. M. D. Lxxxij. Cum gratia&priuilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis. Praha: Jiří Melantrich z Aventýnu ml., 1582. Národní knihovna, Praha. Signatura 54 E 000034.*

Dačického Nový zákon (K17118). *Nowý Zákon: totižto/wffeckna piſma Ewangeliſká/sEpiſtolami Swatého Pawla/ y giných Apofftolůw Kanonykami: též y s Zgwenjm Swatého Iana. Wytiffſtěný Starém w Měſtě Pražſkém v Giřjka Iakuba Dačického. Praha: Jiří Jakubův Dačický, 1596. Národní knihovna, Praha. Signatura 54 E 000037.*

8.2 Odborná literatura

BARTOŠ, F. M., 1941. *Počátky české bible*. Praha: Kalich.

BENEŠOVSKÝ, Matouš a KOUPIL, Ondřej, ed., 2003. *Grammatica Bohemica. Gramatika česká. Knička slov českých vyložených*. Praha: KLP. ISBN 80-86791-06-8.

BERGMANN, Rolf, 1999: Zur Herausbildung der deutschen Substantivgroßschreibung. Ergebnisse des Bamberg-Rostocker Projekts. In: HOFFMANN, Walter et al.: *Das Frühneudeutsche als sprachgeschichtliche Epoche*. Frankfurt am Main: Peter Lang, s. 59–79. ISBN 3-631-35448-7.

BERGMANN, Rolf, EWALD, Petra, FÖRTSCH, Jutta, GÖTZ, Ursula, NERIUS, Dieter, RUF, Birgit a TIPPE, Reinhold, 1998. *Die Entwicklung der Großschreibung im Deutschen von 1500 bis 1700*. Heidelberg. ISBN 3-8253-0578-3.

BLAHOSLAV, Jan, ČEJKA, Mirek, ed., ŠLOSAR, Dušan, ed., a NECHUTOVÁ, Jana, ed., 1991. *Gramatika česká Jana Blahoslava*. Brno: Masarykova univerzita. Spisy filozofické fakulty č. 285. ISBN 80-210-0252-2.

BOHATCOVÁ, Mirjam et al., 1990. *Česká kniha v proměnách staletí*. Praha: Panorama. ISBN 80-7038-131-0.

DANĚLKA, Jiří, 1985. Směrnice pro vydávání starších českých textů. In: *Husitský*

Tábor. *Sborník Muzea husitského revolučního hnutí*. Tábor. 8., s. 285–301.

DITTMANN, Robert, 2012. *Dynamika textu Kralické bible v české překladatelské tradici*. Olomouc: Nakladatelství Centra Aletti. ISBN 978-80-7412-100-5.

EWALD, Petra, 1992. Konkreta versus Abstrakta. Zur semantischen Subklassifikation deutscher Substantive. *Sprachwissenschaft* 17, s. 259–281.

FIDLEROVÁ, Alena A., 2013. Uplatnění lexikálního principu v užívání velkých písmen v českých tištěných biblích raného novověku. In: *Historie – Otázky – Problémy* 5, s. 159–174. ISSN 1804-1132.

FIDLEROVÁ, Alena A., DITTMANN, Robert a VLADIMÍROVÁ, Veronika S., 2010. Užívání velkých písmen v českých tištěných Biblích raného novověku. In: ČORNEJOVÁ, Michaela, ed., RYCHNOVSKÁ, Lucie, ed. a ZEMANOVÁ, Jana, ed. *Dějiny českého pravopisu (do r. 1902): Sborník příspěvků z mezinárodní konference Dějiny českého pravopisu (do r. 1902) 23.–25. září 2010, Brno, Česká republika, History of Czech Orthography (up to 1902): Proceedings of the International Conference History of Czech Orthography (up to 1902) 23.–25. September 2010, Brno, Czech Republic*. Brno: Host. s. 285–308. ISBN 978-80-7294-508-5.

FIDLEROVÁ, Alena A., KUČERA, Karel a ZIKÁNOVÁ, Šárka, 2008. *Úvod do studia historického vývoje češtiny*. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

FLAJŠHANS, V., 1894. Bible a její překlad kralický. K 300leté upomínce jejího dokončení. In: DRTINA, Fr., ed., KAIZL, Josef, ed. a MASARYK, T. G. *Naše doba. Revue pro vědu, umění a život sociální*. Praha: Dr. Jos. Laichter. Ročník I. s. 321–328.

GEBAUER, Jan, 1958. *Historická mluvnice jazyka českého*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd. Díl III. Tvarosloví. II. Časování.

GEBAUER, Jan, 1960. *Historická mluvnice jazyka českého*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd. Díl III. Tvarosloví. I. Skloňování.

GEBAUER, Jan, 1963. *Historická mluvnice jazyka českého*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd. Díl I. Hláskosloví.

GEBAUER, Jan, 2007. *Historická mluvnice jazyka českého*. Praha: Academia. Díl IV. Skladba. ISBN 978-80-200-1557-0.

HAVRÁNEK, Bohuslav, 1980. *Vývoj českého spisovného jazyka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

HORÁK, František, ed., 1967. *Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století*. Praha: Academia. Díl II. Tisky z let 1501–1800. Část IX.

HUS, Jan a ŠEMBERA, Alois Vojtěch, ed., 1857. *Mistra Jana Husi Ortografie česká: s přeložením českým a s příklady též ortografie*. Ve Vídni: Tiskem Leopolda Sommra.

JUNGSMANN, Josef, 1849. *Josefa Jungsmanna Historie literatury české aneb Saustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, oswícení a jazyka*. [on-line] 2. vyd.

Praha: Nákladem Českého muzeum. Dostupné z:

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=21655>.

Kabinet pro klasická studia AV ČR [online]. Dostupné z: <http://www.clavmon.cz/>

KAPITOLOVÁ, Zuzana, 2013. *Dynamika textu v biblích melantrišské řady (1549–1613)* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Dostupné z:

<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/123293>. Vedoucí práce Robert Dittmann.

[KARAFIÁT, Jan], 1878. *Rozbor kralického Nového zákona co do řeči i překladu. S hystorií našeho biblického textu*. Praha: Edvard Grégr.

KARLÍK, Petr, ed., NEKULA, Marek, ed. a RUSÍNOVÁ, Zdenka, ed., 2003. *Příruční mluvnice češtiny*. 2. opr.vyd. Nakladatelství lidové noviny. ISBN: 80-7106-134-4.

KNEIDL, Pravoslav, 1989. *Z historie evropské knihy. Po stopách knih, knihtisku a knihoven*. Praha: Nakladatelství Svoboda. Prémie členské knihnice. ISBN 80-205-0093-6.

Knihopis československých tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století, 1925a.

Praha: Komise pro knihopisný soupis československých tisků až do konce XVIII. století. Díl I. Prvotisky (do r. 1500). Tabule.

Knihopis československých tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století, 1925b.

Praha: Komise pro knihopisný soupis československých tisků až do konce XVIII. století. Díl I. Prvotisky (do r. 1500). Text.

Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století.

Dodatky. Praha: Národní knihovna České republiky. Díl II. Tisky z let 1501–1800. Část VIII. a IX. Písmeno S–Ž. Čís. 15.191–17.631. ISBN 978-80-7050-589-2.

Knihopis digital [online]. Dostupné z: <http://www.knihopis.cz/>

KONOPÁSEK, Jaroslav, 1931. *Blahoslavův Nový zákon z roku 1568*. Praha. Díl I. Text podle výtisku Veřejné a universitní knihovny v Praze 54 C 6, s titulním listem podle exempláře Národního musea v Praze 34 E 5.

KONOPÁSEK, Jaroslav, 1931. Dvě studie o Bibli Kralické. In: *Sborník filologický*.

Praha: III. třída České akademie věd a umění. Svazek IX., s. 96–133.

KONOPÁSEK, Jaroslav, 1932. *Blahoslavův Nový zákon z roku 1568*. Praha. Díl II. Prologomena.

KOPECKÝ, Milan, 1977. K vydávání literárních památek 16. a 17. století. In: *Studia Comeniana et historica*. Ročník VII., č. 17. s. 7–22.

Kramerius systém. Dostupné z: <http://kramerius-info.nkp.cz/>

KYAS, Vladimír, 1943. Jazykové rozdíly Nového zákona v překladě Blahoslavově a v Bibli kralické z r. 1593 (K 350. výročí dokončení šestidílné bible Kralické). In: *Slovo a slovesnost. List pražského linguistického kroužku*. Ročník IX., s. 193–201.

KYAS, Vladimír, 1952. První česká mluvnice a její místo ve vývoji spisovné češtiny. In: *Slovo a slovesnost. List Ústavu pro jazyk český a pražského linguistického kroužku*. Ročník XIII., č. 3–4. s. 141–149.

KYAS, Vladimír, 1997. *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha: Vyšehrad. Edice Studium, sv. 96. ISBN 80-7021-105-9.

LAMPRECHT, Arnošt, ŠLOSAR, Dušan a BAUER, Jaroslav, 1986. *Historická mluvnice češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Edice Učebnice pro vysoké školy.

MÁNEK, Jindřich, 1975. *Bible v českých zemích*. Praha.

Manuskriptorium [online]. Dostupné z: <http://www.manuscriptorium.com/?q=cs>

NEKULA, Marek, ed. et al., 2002. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-7106-484-X.

NOVOTNÝ z Luže, František, [1810]. *Biblioteka českých Biblj etc. od třináctého věku až do léta 1810*. [Praha: Fr. Jeřábek].

OPTÁT, Beneš a GZEL, Petr, 1535. *Isagogicon, jenž jest první uvedení každému počínajícímu se učit, a to ku poznání dvojího, každému velmi potřebného umění: ortografii předkem, kdež se ukazuje české řeči pravé a mírné psaní i čtení, jak kdo má řádně psát i čísti; arithmetiky potom, kdež se oznamuje umění mírného a snadného počítání, jak kdo všeliké počty mírně a snadně má činiti*. Náměšť nad Oslavou.

Dostupné z: <http://vokabular.ujc.cas.cz/modules/mluvnice/digitalni-kopie-detail/OptatIsag1535>

OPTÁT, Beneš, 1548. *Knížky Početnij na rozličné Kaupě w nowě wytištěné. Přitom kterak se geden každý mijrně čijfti a psáti včiti má. O čemž Druhá Stránka Liftu tohoto vkažuge*. Prostějov: Jan Günther. Knihopis K06641.

- OPTÁT, Beneš, GZEL, Petr a PHILOMATES, Václav, 1533. *Grāmatyka Czeſka w dwogij ſtrānce*. Náměšť: Kašpar Prostějovský. Dostupné z: <http://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/mluvnice/digitalni-kopie-detail/NamGram1533>
- PAVLINCOVÁ, Helena, ed. a PAPOUŠEK, Dalibor, ed., 1994. *Česká bible v dějinách evropské kultury*. Brno: Česká společnost pro studium náboženství. ISBN 80-901823-1-3.
- PETR, Jan et al., 1986. *Mluvnice češtiny*. Praha: Academia. Díl 2. Tvarosloví.
- PLESKALOVÁ, Jana, 2001. *Stará čeština pro nefilology*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-2733-9.
- PLESKALOVÁ, Jana, 2003. Vývoj českého pravopisu. In: RUSINOVÁ, Eva, ed. *Přednášky a besedy z XXXVI. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita. s. 102–111. ISBN 80-210-3160-3.
- PLESKALOVÁ, Jana, 2005. K základům českého pravopisu. In: RUSINOVÁ, Eva, ed. *Přednášky a besedy z XXXVIII. běhu LŠSS*. Brno. Masarykova univerzita. s. 107–111. ISBN 80-210-3738-5.
- PLESKALOVÁ, Jana, ed., KRČMOVÁ, Marie, ed., VEČERKA, Radoslav, ed. a KARLÍK, Petr, ed., 2007. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1523-5.
- PORÁK, Jaroslav, 1983. *Humanistická čeština: Hláskosloví a pravopis*. Praha: Univerzita Karlova. Acta Universitatis Carolinae Philologica Monographia, sv. LXXV, 1979.
- SGALL, Petr, 1994a. Lingvistický pohled na český pravopis I. In: *Slovo a slovesnost. Časopis pro otázky teorie a kultury jazyka*. Ročník LV, č. 3, s. 168–177. ISSN: 0037-7031.
- SGALL, Petr, 1994b. Lingvistický pohled na český pravopis II. In: *Slovo a slovesnost. Časopis pro otázky teorie a kultury jazyka*. Ročník LV, č. 4, s. 270–286. ISSN: 0037-7031.
- SCHRÖPFER, Johann, 1968. *Hussens Traktat "Orthographia Bohemica": Die Herkunft des diakritischen Systems in der Schreibung slavischer Sprachen und die älteste zusammenhängende Beschreibung slavischer Laute*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz. Slavistische Studienbücher, IV.
- ŠLOSAR, Dušan, 1964. Poznámky k vývoji české interpunkce v 16. století. *Listy filologické*, roč. 87, sv. 1. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, s. 126–

135.

ŠLOSAR, Dušan, VEČERKA, Radoslav, DVOŘÁK, Jan a MALČÍK, Petr, 2009.

Spisovný jazyk v dějinách české společnosti. 3. opr. vyd. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-311-1.

URBÁNKOVÁ, Emma, 1986. *Soupis prvotisků českého původu*. Praha: Státní knihovna České socialistické republiky.

URBÁNKOVÁ, Emma, 1994. *Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století. Dodatky*. Praha: Národní knihovna v Praze. Díl I. Prvotisky (do r. 1500). ISBN 80-7050-164-2.

VAŠICA, Josef, 2001. *Eseje a studie ze starší české literatury*. Opava-Šenov u Ostravy: Verbum a nakladatelství Tilia. ISBN 80-86101-47-9.

VOIT, Petr, 2006. *Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*. Praha: Nakladatelství Libri. ISBN 80-7277-312-7.

Vokabulář webový. Webové hnízdo pramenů k poznání historické češtiny. Dostupné z: <http://vokabular.ujc.cas.cz/>

VRAŠTIL, Josef, 1926. České překlady biblické. In: PODLAHA, Antonín, ed. *Český slovník bohovědný*. Praha: Václav Kotrba. Díl třetí, s. 334–341.

VRAŠTIL, Josef, 1948. Význam nejstarších staročeských souvislých textů evangelijních pro otázku vlivu bible staroslověnské na staročeskou. In: KURZ, Josef, ed., MURKO, Matyáš, ed. a VAŠICA, Josef, ed. *Slovanské studie. Sbírka statí věnovaných prelátu univ. profesoru Dr Josefu Vajsovi k uctění jeho životního díla*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad. Podlahova knihovna naučných spisů. Svazek 6, s. 169–173.

9 Přehled vyobrazení

9.1 Seznam grafů

Graf 1: Procenta majuskulí u substantiv celkem, proprií a apelativ.	40
Graf 2: Procento majuskulí u proprií v kategoriích jména osob (SVP), geografické názvy (SVG) a skupině nomina sacra (SAS).	43
Graf 3: Procento majuskulí u apelativ v kategoriích ostatní označení osob (SAPP), ostatní konkréty (SAK) a abstrakta (SAA).	47
Graf 4: Zastoupení malých a velkých písmen u samostatných substantiv a substantiv v předložkových celcích.	51
Graf 7: Procenta majuskulí u adjektiv v kategoriích adjektivní nomina sacra (AS), odvozeniny od geografických názvů a označení národů (ARVG+ARVP) a přivlastňovací adjektiva od osobních jmen.	54
Graf 8: Procenta majuskulí u adjektiv odvozených od substantiv (ARPP + ARSK + ARSA), adjektiv užitých jako syntaktická substantiva (AX) a ostatních adjektiv (AX).	56
Graf 9: Porovnání adjektiv odvozených z apelativ (ARPP + ARSK + ARSA) se substantivy-apelativy.	58
Graf 10: Porovnání adjektiv odvozených od konkrét (SAK) a adjektiv odvozených od označení osob (ARPP) se substantivy-konkréty (SAK) a substantivy-označeními osob (SAPP).	59
Graf 11: Zastoupení malých a velkých písmen u samostatných adjektiv a adjektiv v předložkových celcích.	61
Graf 12: Procenta majuskulí u číslovek substantivních (NS) a ostatních číslovek (NN).	62
Graf 13: Procenta majuskulí u substantiv, adjektiv a numeralí.	64

9.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled tisků vybraných pro tuto práci	29
Tabulka 2: Přehled malých/velkých písmen v jednotlivých kategoriích substantiv v Optátově Novém zákoně.....	40
Tabulka 3: Procenta majuskulí u substantiv celkem, proprií a apelativ.	41
Tabulka 4: Nomina sacra použitá s velkými písmeny v jednotlivých tiscích.....	44
Tabulka 5: Procenta majuskulí v kategoriích SVP, SVG a SAS.	45
Tabulka 6: Procenta majuskulí v kategoriích SAPP, SAK, SAA.	48
Tabulka 7: Procenta majuskulí v předložkových celcích u substantiv celkem, proprií a apelativ.....	52
Tabulka 8: Přehled malých/velkých písmen v jednotlivých kategoriích adjektiv v Optátově Novém zákoně.....	53
Tabulka 9: Adjektivní nomina sacra použitá s velkými písmeny v jednotlivých tiscích	55
Tabulka 10: Procenta majuskulí u substantiv, adjektiv a numeralií celkem.....	65

10 Příloha 1 – absolutní počty slov v jednotlivých kategoriích s malým/velkým písmenem

10.1 Substantiva

Substantiva stojící samostatně												
	SVP	SVG	SVB	SVI	SVT	SVA	SAS	SAPG	SAPT	SAPP	SAK	SAA
Dlabač	106/7	21/5	3/0	1/0	7/0	4/0	168/0	27/0	10/0	164/0	119/0	364/0
Klaudyán	49/82	9/26	2/2	2/1	7/0	4/0	145/18	20/4	4/3	172/4	146/1	356/2
Pekk	4/128	3/39	5/0	1/0	6/0	2/0	142/37	19/7	7/0	185/2	158/0	221/0
Optát	0/137	1/42	5/0	2/0	7/0	3/0	109/84	16/9	5/1	176/4	174/0	433/0
Blahoslav	0/124	0/16	3/0	3/0	5/0	3/0	79/68	0/22	7/0	154/4	134/1	317/0
Melantrich	0/137	0/41	0/6	0/3	0/7	0/3	0/204	2/26	0/7	14/173	47/126	238/184
Dačický	1/134	0/40	3/2	0/3	3/4	0/3	23/181	14/15	0/7	96/77	88/85	329/92

Substantiva v předložkovém celku												
	SVP	SVG	SVB	SVI	SVT	SVA	SAS	SAPG	SAPT	SAPP	SAK	SAA
Dlabač	2/14	13/4	2/0	0/0	3/0	2/0	27/0	1/0	0/0	17/0	30/0	78/0
Klaudyán	1/3	0/9	1/0	0/0	0/0	1/0	22/6	1/2	0/0	11/0	31/0	70/0
Pekk	0/1	0/0	1/0	0/0	1/0	0/0	6/1	0/0	0/0	2/0	20/0	8/0
Optát	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	1/0
Blahoslav	0/9	0/28	2/0	0/0	3/0	2/0	12/28	0/4	0/0	19/2	37/0	74/3
Melantrich	0/0	0/1	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0
Dačický	0/2	0/2	0/0	0/0	0/0	0/0	0/19	0/0	0/0	0/2	1/0	2/3

10.2 Adjektiva

Adjektiva stojící samostatně									
	AS	ARVV	ARVG	ARVP	ARPP	ARSK	ARSA	AA	AX
Dlabač	49/0	7/6	4/2	6/3	2/0	4/0	5/0	119/0	29/0
Klaudyán	37/1	2/3	2/6	5/3	3/0	3/0	5/0	116/0	23/0
Pekk	29/8	1/10	0/6	4/4	2/0	4/0	5/0	124/0	31/0
Optát	7/31	0/13	0/10	3/6	3/0	4/0	5/0	123/0	33/0
Blahoslav	7/37	0/14	0/7	0/10	2/0	5/0	3/0	129/0	32/0
Melantrich	0/44	0/14	0/9	2/2	1/0	2/2	2/4	112/11	21/11
Dačický	1/40	0/11	0/10	5/2	2/0	1/2	1/4	125/2	30/4

Adjektiva v předložkovém celku									
	AS	ARVV	ARVG	ARVP	ARPP	ARSK	ARSA	AA	AX
Dlabač	0/0	1/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	6/0	5/0
Klaudyán	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	3/0	5/0
Pekk	0/0	0/2	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	2/0
Optát	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0
Blahoslav	0/0	0/0	0/0	0/1	0/0	0/0	0/0	3/0	6/0
Melantrich	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0
Dačický	0/0	0/1	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0

10.3 Numeralia

Numeralia stojící samostatně		
	NS	NN
Dlabač	2/0	31/0
Klaudyán	2/0	26/0
Pekk	2/0	34/0
Optát	2/0	45/0
Blahoslav	2/0	26/0
Melantrich	1/1	33/4
Dačický	1/1	35/2

Numeralia v předložkovém celku		
	NS	NN
Dlabač	0/0	7/0
Klaudyán	0/0	7/0
Pekk	0/0	2/0
Optát	0/0	0/0
Blahoslav	0/0	11/0
Melantrich	0/0	0/0
Dačický	0/0	0/0

11 Příloha 2 – Transliterace textů doplněné značkami

11.1 Dlabačův Nový zákon (1476–1487, Urb-XLIV)

11.1.1 Janovo evangelium, 1.–5. kapitola

<79 r>

Ca I

W Początku biēŕŕe flowo<0SAS> a flowo<0SAS> biēŕŕe vbo ſ
ha<0SASx> a buoh<0SAS> biēŕŕe flowo<0SAS> to biēŕŕe napoczątku<0SAAx>
vboha<0SASx>Wſŕŕeczky wiecy<0SAK> ſkrze nieho včinieny
ſu abez nie^o nicz nenie včinieno.což včinieno
gŕ wniē život<0SAA> biēŕŕe a život<0SAA> biēŕŕe ſwietło<0SAA>
lidij<0SAPP>.a ſwietło<0SAA> wtēnoſtech<0SAAx> ſwieti atmy<0SAAx> ſu ho neobzagli

<79 v>

Był człowiek<0SAPP> poſlan odboha<0SASx> genuŕto gmeno<0SAA> ian<0SVP> :ten
prziſſel naſwiediechtwie<0SAAx> aby ſwiediechtwie<0SAA> wydał ofwie
t[lu] <0SAAx> ſaby wſſiczni wierzili ſkrze nie^oNebiēŕŕe on ſwietło<0SAA>
ale aby ſwiediechtwie<0SAA> widal ofwielu<0SAAx>ſbiēŕŕe ſwietło<0SAA> &
prawe<0AA> ktore ofwieczuge kaŕde^o człowieka<0SAPP> przihaŕegiczie
ho<0AA> natento ſwiet<0SAK>Naſwietie<0SAKx> biēŕŕeſa ſwiet<0SAK> ſkrze nieho
včinieny gŕ a ſwiet<0SAK> ge^o nepoznal.mezy ſwe zwiāſſtnie<0AX> ſ
prziſſel a ſwogi ſu ho neprziyali kterziſ pak koli prziyali
gey dal gim mocz<0SAA> aby ſyny<0SAPP> boŕimi<0AS> byli tiē kterzy wierzy
weymeno<0SAA> ge^o ſkterziſto ne zekrvi<0SAKx> ani zwuole<0SAAx> tiela<0SAK> ani
zwuole<0SAAx> muŕe<0SAPP>.ale zboha<0SASx> narozeni ſuA flowo<0SAS> tielo<0SAK> včini
eno gŕ aprzebywalo mezy wami.a widielifme ſlawu<0SAA> ge
ho ſlawu<0SAA> iakoŕto gednorozene^o<0AX> od otcze<0SAS> plne^o<0AA> miłoſti<0SAA> a
prawdi<0SAA>Ian ſwiediechtwie<0SAA> wydawa oniē a woła rzka
Tentot biēŕŕe oniemſ ſem prawil : genſ pomnie prziſi
ti ma.przedemnu včinieny gŕſnebo prwni<0AA> mne biēŕŕe A
zplnoſti<0SAAx> ge^o wſſiczni my wzaliſmeſa miłoſt<0SAA> za miłoſt<0SAA> &
Nebo zakon<0SVT> ſkrze moyſſieſe<0SVP> dan gŕMiloft aprawda<0SAAx> ſ
ſkrze geſiſſe<0SVP> kryſta<0SAS> ſtala ſe gŕBoha gŕ ſadny nikdy &
newidieł gedinie gednorozeny<0AA> ſyn<0SAS> genſ gŕ wwiecznoſti<0SAAx> o
tcze<0SAS>.oniē gŕ wyprawil Atotot gŕ ſwiediechtwie<0SAA> Iano
wo<1APPV>:kdyſ poſlali ſide<0SAPG> od Geruſalema<1SVG> kniezie<0SAPP> a iahny<0SAPP> k
nie^v aby otazali ho ty kto ſyYwyznal gŕ a nezaprzel
Awyznal ſe ia neyſem kpyſtus<0SAS>.y otazali ho : coſ teh
dy eliaſ<0SVP> ſy ty : rzekł neyſem : propokli<0SAS> ſy ty ſa aodpowi
ediel nic.tehdy rzekli ge^v Kto ſy at odpowied<0SAA> dame tiē
kterzy ſu nas poſlali.czo prawiſ ſam ofobie : wece Iā
hłas<0SAA> wołagicie^o<0AX> napuſſtij<0SAKx>.zprawte czeſtu<0SAA> pane<0AS> y[a]koſ
die yzayaſ<0SVP> ppopok<0SAS>Akterzy biechu poſlani z zakonikuow<0SAPP>
ſu byli:yotazali ho a rzekli ge^v.coſ tehdy krztiſ poniew
adſ ty neyſy kpyſtus<0SAS> ani eliaſ<0SVP> ani ppopok<0SAS>Odpowiediel
gŕIan<1SVPx> rzka.ia krztim was wwodie<0SAKx> ale vppoſtrzed was
ſtal gehoſ wy newiete.ont gŕ gēſ pomnie prziſiti ma
genſ przedemnu včinieny gŕ gehoſto neyſem hoden<0AA> rozw
azati rzemenka<0SAK> vobuwi<0SAKx> ge^oTyto wiecy<0SAA> wbetanij<0SVGx> ſtali
ſufe za iopdanē<0SVG> kdeſto biēŕŕeIan<1SVPx> krztieDpuhe^o pak dne<0SAA>

<80 r>

vzrzellan<1SVPx> geſiſſe<0SVP> an ſe berze knie^vſwece.ay beranek<0SAS> bo
ſi<0AS>ſay genſ ſnima hrziechy<0SAA> ſwieta<0SAK> tētot gŕ oniemſ ſe rze
klſſe pomnie prziſide muſ<0SAPP> geden.genſ ſdemnu včinieny gŕ

neb prwnieyffly<0AA> mne gt'ja ia newiediel hojałe aby ozna
 men byl wlidu<0SAPPx> yzrahelfkē<0ARGP>]proto ia prziffel fem krztie v]
 wodie<0SAK>.afwiediechtwie<0SAAx> wydal gt'lan<1SVPx> rzka że fem widiel
 ducha<0SAS> an sftupuge iako holubicze<0SAK> snebe<0SASx> azuoftawa na
 niē. a ia fem ho neznal.ale ktery mnie poľlal krztiti vwo
 die<0SAKx> ten mi gt' rzekl.nadkymž vzrziš ducha<0SAS> sftupugiecie
 ho<0AA> azuoftawagiczie<0AA> naniē]tent gt' geľto krzti duchem<0SAS>
 fwatŷ<0AS>.a ia fem widiel afwiediechtwie<0SAAx> fem wydal że tēto
 gt' fyn<0SAS> boŷi<0AS>Gine° pak dne opiet ſtaľlan<1SVPx> a z včzedľni &
 kuow<0SAPP> ge° dwa<0NN> awida geŷiffē<0SVP> anſe berze wece]ay beranek<0SAS>
 boŷi<0AS>Yľyľfeli fu ge° dwa<0NN> včzedľnicy<0SAPP> mluwice<0AA> ho.yľľifu
 zageŷiffem<0SVPx>.tehdy obratiw fe geŷiſ<0SVP> a vzrzew ge oni gdu
 zanim wece gĩ czo hledate ľaoni rzekliRabi geŷ fe wyk
 ľada miľtrze<0SAPT>].kde bydlisDie gim.podte aohľedayte]yľľi
 aohľedali fu kdeby byďľel.azuoľtali fu vni° ten den<0SAA> a
 bieľfe iako defata<0NN> hodina<0SAA>.ybyľ ondrzeg<0SVP> bratr<0SAPP> ľľimonuow<0APPV>
 geden<0NN> ze dwu<0NN> ktery fu byli ľyľľeli odlana<1SVPx> a ľľi za geŷi
 ľľem<0SVP>.ynaľezľ on nayprwe bratra<0SAPP> fwe° ľľimona<0SVP> arzekľ &
 ge° naľezľi ľme meľľiaľfe<0SAS> geŷ fe wykľada kryľtus<0SAS> yprzi
 wedľ gey kgeŷiľľowi<0SVPx>.apohľediew nan geŷiſ<0SVP> rzekl.ty ľy
 ľľimon<0SVP> fyn<0SAPP>ľanuow<1APPV>]ty ľluti budeſ cefas<0SVP> geŷ fe wykľa]
 petr<0SVP>Nazaytrzie pak geŷiſ<0SVP> chtiel wygiti dogaliľe<0SVGx> yna
 ľezľ ľľilipa<0SVP> a rzekl knie° pod pomnie Abieľfe ľľilip<0SVP> od
 bethľaydy<0SVG> mieľta<0SAK> ondrzeyowa<0APPV> apetrowa<0APPVx>.naľezľ takē ľľi
 lip<0SVP> natanaeľ<0SVP> ydie ge°Oniemž ľľal moyŷieſ<0SVP> wzakonie<0SVTx>
 apporocy<0SASx>]naľezľiľme geŷiľfe<0SVP> ľyna<0SAPP> iozefowa<0APPV> odnazareta<0SVGx>
 yrzekľ ge° natanael<0SVP>]odnazareta<0SVGx> muoŷ nietczo dobre°<0AX> by
 ti.die ge° ľilip<0SVP>]pod aohľeday.yvzrzel geŷiſ<0SVP> natanaeľ<0SVP>
 an fe berze knie° ywece oniē.ay tot prawy yzrahelfky<0SAPG> &
 wniēŷ ľľti<0SAA> nenie:die ge°Drziewe neŷ tie ľľilip<0SVP> zawoľal
 kďŷ ľy.byľ podľľikē<0SAKx> widiel ľē tieľodpowiediel ge° nata
 nael<0SVP> rzka.miľtrze<0SAPT> ty ľy fyn<0SAS> boŷi<0AS> ty ľy kral<0SAPT>
 yzra[h]jellky<0ARGP>.od

<80 v>

powiedage geŷiſ<0SVP> rzekl ge° .že fem tobie rzekl widiel fem
 tie pod fikē<0SAK> wierziſ Wietľy wiecz<0SAA> nadtyto vzrziſ.ydie
 gimZagiľte zagiľte prawĩ wā.vzrzite nebe<0SAS> otewrzene<0AA> a
 angely<0SAS> boŷie<0AS> sftupugicie<0AA> a wľtupugicie<0AA> nad ľynem<0SAS> czľo
 wieka<0SAPP>

Ca II

TRzetie° pak dne<0SAA> ſtala fe gt' fwatba<0SAA> wkanie<0SVGx> gali
 ľeyľke<0ARGG>]abiľfe matka<0SAS> geŷiľľowa<0APPV> tu.apozwan gt'
 takē geŷiſ<0SVP> yvčedľnicy<0SAPPx> ge° naľwadbu<0SAAx>.akďyz fe ne
 doľtawaoľ wina<0SAK> wece geŷiľľowa<0APPV> matka<0SAS> knie°]wina<0SAK> ne&
 magiľy die geŷiſ<0SVP>.czo mne a tobie zeno<0SAPP>]giľtie neprzi
 ľľa hodina<0SAA> ma.wece matka<0SAS> ge° ľľuŷebnikō<0SAPP> coŷkoli wā
 die včzinte Abieľfe tu kamennych<0ARS> ľľudwi<0SAK> ľľet<0NN> poľtawe
 no wedľe ocziľľtiowanie<0SAA> zidowľke°<0ARGP> berucy<0AA> wľe gedna kaz
 da mierzice<0SAA> dwie<0NN>nebo trzi<0NN>]die gim geŷiſ<0SVP>Napľnte ľľud
 we<0SAK> wodu<0SAK>.ynapľnili fu ge aŷ dowrchu<0SAA>Ydie gim geŷiſ<0SVP>]be
 rzte giz a neľte przedniemu<0AA> hoľti<0SAPP>.y neľľifuAkďŷ okuľyl
 naypocztiweyľľi<0AA> hoľt<0SAPP> wody<0SAK> winē<0SAK> včŷiniene<0AA>] anewiediel
 odkudby byľo.ale ľľuŷebnicy<0SAPP> wiedieli ktery wazili wo
 du<0SAK>Powoľal zenicha<0SAPP> napocztiweyľľi<0AA> hoľt<0SAPP>]awece gemu
]Kaŷďy czľowiek<0SAPP> nayprwe dobre<0AA> wino<0SAK> ſtawieľa kďŷŷby
 fe podnapili tehdy to kterez horľľie<0AA> gt'ľale ty zachowal
 ľy wino<0SAK> dobre<0AA> az doľawadTo včiniľ geŷiſ<0SVP> poczatek<0SAA> diľ
 wuow<SAA> wkanie<0SVGx> galiľeyľke<ARGG>.azgewiľ ľľawu<0SAA> ľw.uvwierzili

fu wnie° vczedlnicy<0SAPP> gehu . Potō gt' sftupil do kaffarnaum<0SVG>
on ymatka<0SASx> ge° yvczedlnicy<0SAPPx> gehu . atu fu pobyli nemno°
dnij<0SAA>.abieffe blizko welika<0AA> nocz<0SVA> židowfka<0ARGP> ywftupil gt' ge
žiš<0SVP> dogeruzalema<0SVGx> analezl wchramie<0SVBx> an prodawagi wo
ly<0SAK> aowce<0SAKx> aholubicze<0SAKx> apenizomience<0SAPPx> fedicze<0AA>.akdyž vdie
łal iako bicż<0SAK> zprowarzkuow<0SAKx> wfleczy gt' wyhnal z chra°<0SVB>
owce<0SAK> také ywoly<0SAKx>.apeniezomencō<0SAPPx> rofypal peníze<0SAK> aftyly<0SAKx>
łpwracel.atiē genż holubicze<0SAK> prodawali řkl gt' odnefte
tyto wieczy<0SAK> ofduf anerodte činiti do°<0SAK> otcze<0SAS> me° domē<0SAK> ku
peczłkŷ<0ARPP>.yrozpomenuli fe vczedlnicy<0SAPP> ge° že pfano gt' Hor
liwoft do°<0SAK> two° fniedła gt' mie .Tehdy odpowiedzieli žide<0SAPG>
arzekli ge° .ktery diw<0SAA> vkazuješ nā že tyto wieczy<0SAA> činiš
odpowiediel gežiš<0SVP> arzekł gt' Zruftte chram<0SVB> tēto awet

<81 r>

rzech<0NN> dnech<0SAA> zbudi gey Y rzekli žide<0SAPG> čtyřiceti<0NN> affeft<0NN>
let<0SAA>

dielan gt' chram<0SVB> tētořaty wetrzech<0NNx> dnech<0SAA>zbudiš gey &
ale on prawiffle ochra°<0SAKx> tieła<0SAK> fwe° protož když zmptwych<0AXx>
wftal rozpomenuli fe včedlnicy<0SAPP> gehu že to rzekl otiele<0SAKx>
fwē yvwierzili fu pifmu<0SVT> ařečy<0SAAx> kteruž mluwil gt'.akdyz gt'
był wgeryzalemie<0SVGx> nawelikunocz<0SVAx> wden<0SAAx> flawny<0ARS> mnozy v
wieřili weymeno<0SAAx> ge° widuce diwy<0SAA> ktere činil.ale on ge
žiš<0SVP> nefwierzil feřameho gt'nebył gt' on znal wfleczy a že ř
nebyło potrzebie ge°aby kto fwiedecztwo<0SAA> wydal oćło
wieku<0SAPPx> nebył on wiediel czoby było wćłowieku<0SAPPx>

Ca III

BJeffe pak człowiek<0SAPP> zzakonikuow<0SAPPx> nikodem<0SVP> gmenē<0SAA>
knieże<0SAPT> židowfke<0ARGP> ten prziffel k gežiřłowi<0SVP> wnoczy<0SAAx> a
rzekł ge° .miftrze<0SAPP> wieme že fy odofoha<0SASx> prziffel mi
řtr<0SAPT> nebył żadny nemuož tiech diwuow<0SAA> činiti kterež ty či ř
niš nebudeli buoh<0SAS> snim Odpowiediel gežiš<0SVP> arzekł ge°
Zagifte zagifte prawī tobie nenarodili fe kto podruhe
nemuož widieti kralowřtwie<0SAS> bořieho<0AS> Die k nie° nikodē<0SVP>
kterakfe muoż ćłowiek<0SAPP> naroditi podruhe řa řtar<0AA> zdali mu
oż wřiwot<0SAK> matky<0SAPP> opiet wgiti anaroditi fe odpowiedziel ge
žiš<0SVP>.giftie giftie prawī tobie nenarodili fe kto z wody<0SAK> a z
ducha<0SAS> fwate°<0AS> nemuoż do kralowřtwie<0SAS> bořieho<0AS>.co fe na
rodilo zducha<0SASx> fwateho<0AS> duch<0SAA> gt'.nediwiř fe to° že fem
rzekł tobie muřty fe podruhe zroditiřwietp<0SAA>kde chce w
iege ařlas<0SAKx> gehu řlyřfiř a newieř odkawad gde aneb kā
fe berze takt gt' każdy kto fe narodil z duchu<0SAS> Odpowie
diel nikodē<0SVP> a rzekl ge° kterak mohu tyto wieczy<0SAA> byti.od
powiediel gežiřs<0SVP> arzekłřty řy miřtp<0SAPT> wyzraheli<0SAPGx> atohoto ne
vmieřřgiftie giftie prawī tobie ze coř wieme mluwime
aco řme widieli řwiedczřime ařwiedeczřtwie<0SAAx> nāřieho nepři
gimate Poniewadř zemřke<0ARS> wiecy<0SAA> mluwil řem wam a
newierziliřteY kterak buduli wam prawiti nebeřke<0AS> vwie
rziteNižadny zagifte neřtupil nanebe<0SASx> gedine ten ktery
sftupil znebe<0SASx> řyn<0SAS> ćłowieka<0SAPP> genż gt' wnebi<0SASx>Aiakoř Mo
yřiřs<0SVP> powyřřil hada<0SAK> na puřřti<0SAK> Takt musy powyřřen &
byti řyn<0SAS> ćłowieka<0SAPP> Aby każdy ktoř wierzi w nieho
nezahynul Ale aby miel řiwot<0SAA> wieczny<0AA> Takt
geřt

<81 v>

zagifte buoh<0SAS> milowal řwiet<0SAK> že řyna<0SAS> fwe° gednorozene°<0AA>
dał aby każdy ktoř wierzi wnieto nezahynul ale aby ři
wot<0SAA> wieczny<0AA> miel.nebył nepořřal buoh<0SAS> řyna<0SAS> fwe° nařwiet<0SAKx> a

by fudil fwiet<0SAK> ale aby spałen był fwiet<0SAK> fkrze nie° kto w
 ierzi wnie° nebude fuzen ale któż niewierzi giżt gť ofdu
 zen neb niewierzi wgdnorozeneho<0AAx> fyna<0SAS> bożieho<0AS>.atento
 gť fud<0SAA> że gť fwietlo<0SAK> prziflo nafwiet<0SAKx> amiłowali fu lidee<0SAPP>
 wiece t[ē]nofti<0SAK> než fwietlo<0SAK> neb biechu fktukowe<0SAA> gich zli<0AA> f
 każdy zagifte zle činicy<0AA> nenawidi fwietla<0SAK> anepzichazie
 kfwtetu<0SAK> aby nebyli trefktani fktukowe<0SAA> gehofale kto či
 ni prawdu<0SAA> przichazie k fwietlu<0SAA> aby zgewni<0AA> byli fktuko f
 we<0SAA> gehof neb wbohu<0SASx> vczynieni fu Potō przigide geżiś<0SVP> a
 včedlnicy<0SAPP> ge° dozemie<0SAKx> Iudfke<1ARGP> atu fpywaffe snimi akrz
 tieffe:a bieffe ylan<1SVPx> krztie wEnnon<1SVGx> podle falim<0SVG> neb &
 wody<0SAK> mnohe<0AA> tu byli yprzichazeli mnozy<0AX> a krztili fe neb
 gefftielan<1SVPx> nebyl wzazen do żalarze<0SAK>Tehdy ftala fe po
 hadka<0SAA> mezy včedlniky<0SAPP>Ianowymi<1APPV> s židy<0SAPG> o oczifftiowani<0SAA>
 yprziłli klanowi<1SVPx> arzekli ge° : miftrze<0SAPT> tē který byl s te
 bu za iordanē<0SVG> geż fmu fwiediectwie<0SAA> wydal ay krztit a
 wflicknife obratili kniev:Odpowiediellan<1SVPx> rzka:nemuoż cz
 łowiek<0SAPP> wzieti nicžehehoż nebudeli ge° dano s nebe<0SAS> fwy fa
 mi fwiedffite mi že fem rzekl ia negfem kryftus<0SAS> ale poffa
 ant fem fpdnimfktot ma niewieftu<0SAPP> ženicht<0SAPP> gť przyetel<0SAPP> &
 pak ženicha<0SAPP> genż ftogi a flyłli hořradofti<0SAA> fe raduge pro
 hlas<0SAK> ženichuow<0APPP> fprotoż wtomto ma radoft<0SAA> naplniena gť
 ont muły rofti ale ia menffytife:ktożt gť zhuory prziffel
 nadewffeczky gť a czoż gť widiel a flyłfel tot fwiedffy a
 fwiediechtwie<0SAA> ge° żadny neprzigima ale ktotby prziyat
 gehof fwiediectwie<0SAA> wyznamenal gť že buoh<0SAS> prawdomlu
 wny<0ARS> gťfnebo kohoż gť poffał buoh<0SAS> flowo<0SAA> bożie<0AS> mluwi &
 nebo newmieru dawa buoh<0SAS> ducha<0SAS> Otecz miluge fyna<0SAS> a
 wfłeczky wieczy<0SAA> dal gť wrucze<0SAKx> gehofKtoż wierzi w fyna<0SAS>
 mat żiwot<0SAA> wieczny<0AA>.ale ktot gť niewierzicy<0AA> fyna<0SAS> nemat
 żiwota<0SAA> ale hniew<0SAA> bożi<0AS> zuoftawa nanēi

Ca IIII

Tehdy když poznal geżiś<0SVP> že fu vflyffeli zakoniczky<0SAPP>
 žeby geżiś<0SVP> wiece včedlnikuow<0SAPP> cżinil a krztit nežli

<82 r>

Ian<1SVP> acżkoli geżiś<0SVP> nekrztit ale včedlniczky<0SAPP> gehof . O
 puftit Iudfko<0SVG> a offfel opiet do galilee<0SVG>.amiegiffē giti fkr
 ze famarzij<0SVG>Yprigide k meftu<0SAK> famaritfke°<0ARGG> genż flowe
 Sychar<1SVG> wedle poplużie<0SAK> ktereż byl dalIakob<1SVPx>Iozefowi<1SVP>
 fynu<0SAPP> fwe°.abyła tu ftudnice<0SAK> Iakobowa<1APPV> Tehdy wfław
 geżiś<0SVP> ſceſty<0SAKx> poſadil fe tak nad ftudniczi<0SAK> a bieffe hodina<0SAA>
 iakożto ſſefta<0NN>Yprigide žena<0SAPP> z ſamařij<0SVG> wažit wody<0SAK>.die
 gie geżiś<0SVP>fday mi piti Včedlnicy pak gehof byli ofeffli
 do miefta<0SAK> aby nakupili pokrmuow<0SAK> . tehdy die ge° žena<0SAPP>
 ta ſamaritanka<0SAPG>fktarak ty gľa židē<0SAPG> žadaš odemne piti ge
 ffto fem žena<0SAPP> ſamarytanka<0SAPG> wfłak neobcugi židee<0SAPG> s ſama
 rytany<0SAPG>Odpowiediel geżiś<0SVP> a rzekl giBy widiela dar<0SAA>
 bożi<0AS> akto gť genż mluwi ktobie day mi piti ty by ſnad f
 profyła ho adalby tobie wody<0SAK> žiwe<0AA>.die ge° žena<0SAPP>fpane<0SAS>
 aniż maš cżimby nawažil aſtudnicze<0SAKx> hluboka<0AA> gť odkud &
 tehdy maš wodu<0SAK> žiwu<0AA> zdaliſy ty wietffli<0AA> než otec<0SAPP> naſla
 kob<1SVPx> genż nam dal tuto ſtudniczy<0SAK> a ſam znie pil y fynowe<0SAPP>
 ge°Odpowiediel geżiś<0SVP> arzekl gie.každy kto bude piti
 wodu<0SAK> tuto žieźniti bude opiet . ale ktoż fe napige wody<0SAK>
 kteruż ia dam ge° nebudet žieźniti nawieky : ale woda<0SAK>
 kteruż ia dā ge° bude wnie ſtudnicze<0SAK> wody<0SAK> žiwe<0AA> geffto &
 fkacze do żiwota<0SAA> wieczne°<0AA>Die k nie° zena Pane day mi
 te wody<0SAK> abych nežieźniła ani chodiła fem wažit Wece

gi gežiš<0SVP>Gdipowolay muže<0SAPP> fwe° a przid fem . odpowie
 dieła žena<0SAPP> arzekla.nemam muže<0SAPP>Die gie gežiš<0SVP>Dobrzez
 rzekla że nemā muže<0SAPP> nebs piet<0NN> mužuow<0SAPP> miela.a nynie
 kterehož maš nenie twuog muž<0SAPP>.to fy prawie powiedieła
 Die ge^v ženaPane widim žefy prorok<0SAS> tyOtcowe na
 fli nateto horze<0SAK> modlili fe.a wy prawite že wgeruzałeme<0SVGx>
 gt' mieſto<0SAK> kdežto fe fluſſye modlitiWece gie gežiš<0SVP>Zeno
 wierziſ mi žet przigde hodina<0SAA> kdyžto nateto horze<0SAK> a
 ni wgeruzałeme<0SVGx> budete fe modliti otczy<0SAS> Wy fe modlite
 čemuž wiete.neb ſpaſenie<0SAS> ž židuow<0SAPG> gt' Ale przigdet ho
 dina<0SAA>Ja nynie gt' kdyžto prawij<0AA> modlitebnicy<0SAPP> modliti fe
 budu otczy<0SAS> w duchu<0SAA> a wprawdie<0SAAx>.neb y otecz<0SAS> takowych
 [h]Jeda kterzižby fe modlili gemu Buoh duch<0SAS> gt' a ti kte

<82 v>

rzife modle ge^v wdychu<0SAAx> awprawdie<0SAAx> magi fe modlitiDie
 ge^v zena<0SAPP>[wiem že meſſyaš<0SAS> przigde geſſ flowe krytuš<0SAS>
 Protož když przigde ten nā zwieſtuge wſſeczky wieczy<0SAA>
 Die gie gežiš<0SVP>Iat fem geſſ mluwim s ſtebu.a wtō vče
 dlnicy<0SAPP> ge° prziflli a diwili fe žeby ženu<0SAPP> mluwil a wſſak f
 žadny ge^v nerzekl czo fe tiežefš aneb czo mluwifš s ni &
 Tehda nechala tu žena<0SAPP> wiedra<0SAK> fwe° a odeſſla do mie f
 fta<0SAK> a řekla tiē lidē<0SAPP>Podte a wizte čłowieka<0SAPP> geſſ powie
 diel mi wſſeczky wiecy<0SAA> ktere fem koli činila zdali on gt'
 krytuš<0SAS>Vwyſſly zmieſta<0SAKx> a brali fe knie^vMezy tiem pak
 profyli ho včedlnicy<0SAPP> ge° rzkucze.miſtrze<0SAPT> pogeziž A on
 rzekl gimIat mā pokrm<0SAK> gieſti gehož wy newiete Teh
 dy prawiechu včedlnicy<0SAPP> weſpolek fzdali gt' kto przineſl
 ge^v gieſtiDie gim gežiš<0SVP> fmuog pokrm<0SAK> gt' abych činił
 wuoli<0SAA> to° geſſ mie gt' poſſlal[abych koſał fkutek<0SAA> geho
 Wſſak wy prawite že geſſtie tu čtyrzie<0NN> mieſcy<0SAA> a žen<0SAA> &
 przigdeAy prawimt wam zdvihnite oči<0SAK> fwe a patrz
 te nakraginy<0SAK> žet fe giž bielegi ke žni<0SAA>[ktot žne odpłatut
 berze.a zhromažduget vžitek<0SAA> k żywotu<0SAA> wiecznemu<0AA> f aby
 ktož rozſiewa ſpolu fe radoval y ktoz žne Wtom zagifte
 flowo<0SAA> prawe<0AA> gt'fže giny gt' geſſ rozſiewaſa giny geſſ
 žnelatfem was poſſlal abyſte žali oczē ſte niedielaliGi
 nit fu praczowali a wy ſte wgich vſyłe<0SAA> weſſliA s to° f
 mieſta<0SAK> mnozyfu<0AX> vwierzili ſamaritanowe<0SAPG> wnie° proflowo<0SAAx>
 ženy<0SAPP> kteraž ſwiedieczftwie<0SAA> wydawał[že mi geſt powie
 diel wſſeczky wiecy<0SAA> kterež fem koli činila Tehdy když
 przyſſli ſamaritanowe<0SAPG> k niemu profyli ho aby tu pozuo
 ſtał.y pobyl tu zadwa<0NN> dni<0SAA>Amnohē gich wiecze<0NN> wie f
 rziło pro rzecž<0SAA> ge° a ženie<SAPP>mluwiechu že giž neprotwu
 rzecž<0SAA> wierzyme.neb ſime ſami ſlyſſeli a wieme giſtie ze tē
 to gt' ſpaſytel<0SAS> ſwieta<0SAK>Podwu<0NNx> pak dni<0SAA> wyſſel odtud . a
 bral fe dogaliſee<0SVGx> On zagifte gežiš<0SVP> ſwiediečtie<0SAA> wydal
 že prorok<0SAS> fwe wlaſti<0SAA> čzi<0SAA> nemaProtož když przigde do f
 galiſee<0SVG> prziyali gey galiſeyſti<0SAPG>.když widieli wſſeczky wie
 cy<0SAA> kterež včinił wgeruzałeme<0SVGx> na den<0SAA> ſlawny<0ARS>[neb y oni
 byli prziflli ke dni<0SAA> ſlawne^v<0ARS>Tehdy opiet przifeł do ka

<83 r>

ni<0SVG> galiſeyſke<0ARGG> kdežto včinił byl wodu<0SAK> winē<0SAK> Y bieſſe ge &
 den kralik<0SAPT> gehožto ſyn<0SAPP> nemocen<0AA> bieſſe wkaffarnaū<0SVGx>.ten
 když vſlyſſal žeby gežiš<0SVP> przifſel z Iudſke<1ARGP> kragini<0SAK> do ga
 liſee<0SVG> bral fe knie^v a profyl ho aby ſtupil avzdrawil fy f
 na<0SAPP> geho neb počzinaſſe mrzietiTehdy wiece ge^v gežiš<0SVP>
 Nevzrziteli diwuow<0SAA> a zazrakuow<0SAA> nevwierzite Die ge^v
 kralik<0SAPT>.pane<0SAS> s ſtupiž prwe nežlit vmrze ſyn<0SAPP> muoy Wecze

ge^v gežiš<0SVP>ǰgdi fyn<0SAPP> twuog žiw<0AA>gt^vVwierził čłowiek<0SAPP> rzečy<0SAA>
 kteru mluwil knie^v gežiš<0SVP> a flēl gt^v : a když giž on sftupo
 walle potkali fe s ni flūžebniczy<0SAPP> a zwieftowali ge^v rzku
 ce žeby fyn<0SAPP> geo žiw<0AA> bylTehdy otazal fe gich nahodinu<0SAAx>
 wktteruby fe lepe mielYrzekli ge^v ze wčzera whodinu<0SAA> fe
 dmu<0NN> oftała ho žymnice<0SAA>.tehdy poznal otecz<0SAPP> že ta hodina<0SAA>
 bieffe wktteruž rzekl ge^v gežiš<0SVP>.fyn<0SAPP> twuog žiw<0AA> gt^vǰyvwie
 rzil gt^v on a czeleđ<0SAPP> ge^o wflečka.to opiet druhy<0NN> diw<0SAA> vcži
 nil gežiš<0SVP> když przifšel z ludſke<1ARGG> kraginy<0SAK> do galiſee<0SVG>

Ca V

POTō bieffe den<0SAA> fwateczni<0ARS> židowſky<0ARGP>.y wftupil ge
 žiž<0SVP> do geruzalema<0SVG>ǰa bieffe w geruzalemie<0SVG> ryb
 nik<0SAK> ſkuſſeny<0AA> kteryžto flowe židowſky bethſayda<0SVG> patero<0NS> &
 prziftrzeſſie<0SAK> mage wnichžto leżało mnoſtwie<0SAA> welike<0AA> ne
 dužiwyh<0AX>.flēpyh<0AX>ǰknhawych<0AX>ǰvfcjlyh<0AX> oczekawagicze &
 hnutie<0SAA> wody<0SAK>ǰnebangel<0SASx> boži<0AS> podle czaſu<0SAA> sftupowalle do
 rybnika<0SAK> a hyballe wodu<0SAK>ǰa ktož prwni<0NN> sftupil do rybni
 ka<0SAK>ǰpo hnuti<0SAA> wody<0SAK> vzdrawn bywalle odkterežkoli nemo
 czy<0SAA> trafen bieffeYbył tu człowiek<0SAPP> geden ofm<0NN> atrzidceti<0NN>
 łet mage nemocy<0SAA> fwe.to^o když vzreł gežiš<0SVP> anleži apoz
 nal žeby giž čas<0SAA> mnohy<0AA> mielDie ge^vǰchceſli zdraw<0AA> by
 tiǰodpowiediel ge^v nemoczny<0AX>.pane nemā čłowieka<0SAPP> když
 fe zburzi woda<0SAK> aby mie pułtil do rybnika<0SAK> neb když ia du
 giny przedemnu sftupugeWecze ge^v gežiš<0SVP>ǰwfān wez
 mi łože<0SAK> fwe a chod a yhned zdraw<0AA> geft včinen człowiek<0SAPP>
 A wzaw łože<0SAK> fwe y chodil geft A bieffe łobota<0SVA> ǰ
 wten den<0SAA> Tehdy rzekli židee<0SAPG> tomu ktery byl zdraw<0AA> vči
 nen łobota<0SVA> gt^v nelluffie tobie nofyti łože<0SAK> fwe^o. Y rzekl
 gt^v ten gēž mie vzdrawil on mi řekl odnes łože<0SAK> fwe achod

<83 v>

Ale ten genž bieffe vzdrawn newiediel gt^v ktoby byl
 Agežiš<0SVP> fe byl vchylil od zaftupu<0SAK> poſtawene^o<0AA> namieftie<0SAKx>
 POTō gežiš<0SVP> nalezl gey wchramie<0SVBx> y rzekl ge^v ay zdraw<0AA>
 vcžinen ſy giž nechtiey hrziełłiti atby fe tobie nietco hor
 flie^o<0AX> neprzihodiłoOdflēl gt^v ten człowiek<0SAPP> a powiediel ži
 dō<0SAPG> žeby gežiš<0SVP> byl genžby ho zdrawa<0AA> včiniłǰprotož proti
 wili fe žide<0SAPG> gežišfowi<0SVP> že to včinił wfobotu<0SVAx>Ale gežiš<0SVP> od
 powiediel gim.otecz<0SAS> muog až doſawad dieła y ia diełā
 Tehdy žide<0SAPG> wiece proto hłedali ho zabiti ǰnetoliko ze
 by rułłil łobotu<0SVA>.ale že otcze<0SAPP> fwe^o prawil boha<0SAS> rowneho<0AA>
 fe cžinie bohu<0SAS>.tehdy odpowiediel gt^v gežiš<0SVP> a rzekl Giftie
 giftie prawīwamNemuožt fyn<0SAS> ſam odſebe nicžehož cži
 niti gedine czož vzrzi an otec<0SAS> cžiniǰneb czožkoli on včini &
 tot y fyn<0SAS> teež cžiniOtec zagifte miluge ſyna<0SAS> a vkazuge
 ge^v wfleckzky wiecey ktorež ſam cžiniǰa wietłlie<0AA> nadto vka
 zuge ge^v łkutky<0SAA> abyłte wy fe diwili.neb iakož otec<0SAS> krzi
 efy mrtwe<0AX> a obžiwuge tak y fyn<0SAS> ktore chce obžiwuge &
 Aniž zagifte otecz<0SAS> łudi ko^oǰale wełken łud<0SAA> dal gt^v fynu<0SAS>
 aby wfłiczni ctili ſyna<0SAS> iakož cztie otce<0SAS>:ktož neczti ſyna<0SAS> ǰ
 nectit otce<0SAS> genž ho gt^v poſlal Giftie giftie prawimt wā
 že ktož flowo<0SAA> me fllyłi a vwierzi to^v genž mie gt^v poſlal
 ma žiwot<0SAA> wiečny<0AA> a nałud<0SAAx> neprzigde ale puogdet z ſmpt<0SAA>
 do žiwota<0SAA> Giftie giftie prawimt wā.že przigde hodina<0SAA> a
 nynie gt^v kdyžto mrtwi<0AX> vflyły hłas<0SAA> ſyna<0SAS> božie^o<0AS>.a ktery
 vflyłye žiwi<0AA> buduNeb iakož otec<0SAS> ma žiwot<0SAA> ſam wfobie
 tak gt^v dal y fynu<0SAS> aby miel žiwot<0SAA> wfamem łobieǰa mocz<0SAA>
 dał ge^v y łud<0SAA> cžiniti neb fyn<0SAS> człowieka<0SAPP> gt^v Nediwtežfe
 to^v nebot przigde hodina<0SAA> wktteružto wfłiczni ktერიž w

hrobiech<0SAK> fu vflyfly hlas<0SAK> fyna<0SAS> bozie<0AS>Ypuoydu kterzi do
bre<0AA> wiecey<0SAA> czynili nawlkrzieffenie<0SAAx> fudu<0SAA> Nemohut ia lam
odfebe nic cziniti ale iakoż flyflym tak fudi . afud<0SAAx> muog
fprawedliwy<0AA> gefť Neb nehledam wuole<0SAA> fwe ale wuo
le<0SAA> toho gēż mie poľlal otczowy<0AS>Wydawamli ia fwiedecz
ftwie<0SAA> lam odfebe fwiedieczftwie<0SAA> me nenie prawe<0AA> gynyt
gt' genż fwiedieczftwie<0SAA> wydawa omnie a wiē že prawe<0AA> &

<84 r>

gt' fwiediecztie<0SAA> ge° ktereż wydawa omnieWy poľlalifte
k ianowi<0SVP> afwiedieczftwie<0SAAx> wydal gt' prawdie<0SAA> ale iat ne
przygimam fwiedieczftwie<0SAA> od człowieka<0SAPP>]ale totot prawī
abyľte wy ſpaſeni byli Ont gt' byl fwiece<0SAK> genż hoři a
fwietila wyfte chtili naczas poradowati fe wfwietle<0SAAx>
ge° Ja pak mam wietlie<0AA> fwiedieczftwie<0SAA> nežli Ian<1SVP> : ne
bo ſkutkowe<0SAA> ktereż mi dał otec<0SAS> abych ge czynil : tit ſku
tkowe<0SAA> ktereż ia czynim fwiedlie omnie že me gt' otec<0SAS> po
ľlal.a genż mie gt' poľlal otec<0SAS> : ont gt' fwiedie[c]ftwie<0SAA>
wydal omnie]gehożte wy hľafu<0SAK> nikdy neſlychal.atwa
ři<0SAKx> ge° newidielifaľlowa<0SAAx> ge° nemate wfobie zuoľtawagi
czieho<0AA> : neb kterehoż gt' on poľlal to^v wy newierziteP
tayte fe napifma<0SVTx> wnichż fe wy domniewate żiwot<0SAA> wiecz
ny<0AA> mieti]a tat fu geľto fwiedieczftwie<0SAA> wydawagi oni]
nie]anechczete przigiti kemne abyľte żiwot<0SAA> mieliZweľe
benie odlidi<0SAPPx> ia neprzigimam.ale poznal ſem was že miľo
wanie<0SAA> bozie<0AS> nemate wfobie lat ſem przilľel wegme
no<0SAAx> otcze<0SAS> me° aneprzyialifte mnePrzigdeli giny weyme
nu<0SAAx> fwē toho wy przigmeteKterak wy muożete wierziti
geľto chwalu<0SAA> gedem od drugeho przigimate.a chwalu<0SAA>
kteraż gt' odľameho boha<0SAS> nehledate Nedomniewaytefe
bycht ia nawas żalowati miel przed otczē<0SAS>.geľtit kto &
na was żaluge Moyżieſ<1SVP> wniemż wy nadziegi<0SAA> mate.pro
toż byľte wierzyli Moyżieľłowi<1SVP>]wierzilibyľte ſnad y
mne neb gt' on omnie pľal]ale poniewadż ge° piľmu<0SVT> ne
wierzyte ykterak ſlowō<0SAA> mý vwierzite

11.1.2 List Galatským

<130 r>

Ca I

PAwel apoľtoľ<0SAS> ne odlidi<0SAPPx> ani ſkrze człowie
ka<0SAPP> ale ſkrze geżilľe<0SVP> kryľta<0SAS> a boha<0SAS> otcze<0SAS> genż
gey wlkrzieľyl zmrtwych<0AXx> y ti kterzi ſemnu ſu
wlľiczkni bratrze<0SAPP>:ľborom<0SVI> Gaľadľkym<1ARGG> : mi =
ľoľt<0SAA> wam apokoy<0SAAx> od boha<0SAS> otcze<0SAS> apana<0SASx> naľfe
ho geżilľe<0SVP> kryľta<0SAS> kteryżto wydal fe fame° za hrziechy<0SAA> na

ľfe aby nas wytrhl ztohoto ſwieta<0SAK> neľľechetneo<0AA> wedľe
wuole<0SAA> boha<0SAS> aotce<0SASx> naľľeho gemuż gt' czeľt<0SAA> achwala<0SAAx> nawie
ky<0SAA> wiekuow<0SAA> Amen Diwim ſe tomu že tak rychle ſľmuli
ľte ſebu odtoho kteryż was powoľal k miľoľti<0SAA> kryľtowie<0AS>

<130 v>

kginemu<0AAx> cżteni<0SAS>.genż nenie gine<0AA> gedine že gfu niekterzy]
geľto was zapmucugi a chtie przewratiti cżtenie<0SAS> kryľto=
wo<0AS>Ale bychme pak my neb angel<0SAS> znebe<0SASx> kazal wam gi=
nak než ſme wam kazali prokľety<0AA> budIakoż ſem przedpo
wiediel wam a nynie opiet prawimBudeli wā kto kaza
ti kromie to° czo ſte prziyali bud prokľety<0AA>:neb nynie lidē<0SAPP>
li powoľugi cżili bohu<0SAS>.cżili hľedam lidem<0SAPP> fe libiti.bych ſe

geſſtie libiſ lidem<0SAPP> ſłuſebnikem<0SAPP> bych kryſtowym<0AS> nebyl &
 Znamo zaſiſte czynim wam bratrze<0SAPP> cżtenie<0SAS> ktore kazano
 gſ' otemne:żet nenie wedle cżłowieka<0SAPP> aniſ fem ho wzal ſ
 od cżłowieka<0SAPP> ani ſe nawcził:ale ſkrze zgewenie<0SAA> geſiſſe<0SVP> kpy=
 ſta<0SAS>Neb ſlychalſte omem obczowani<0SAA> niekdayſſiem<0AA> mezy=
 ſidy<0SAPG>.że nad obicżeg<0SAA> protiwił fem ſe kſetianō<0SAPP> boſi<0AS>.a wybo
 iowal fem ge a proſpiewał fem wżidowſtwu<0SAAx> nad mnohe<0AA> =
 towarzyſſe<0SAPP> ſwe:wpokołeni<0SAAx> memHoyniegi ſa miłownikem<0SAPP>
 otcowſkych<0ARPP> ſwych wſtaweni<0SAA>Ale kdyſ ſe libiło to^v ktepyſ
 mie otdielił zhrzycha<0SAAx> matky<0SAPP> me a powołał ſkrze miłoſt<0SAA>
 ſwu:aby zgewił ſyna<0SAS> ſwe^o ſkrze mie.abych kazał oniem
 mezy pohany<0SAPP>Yhned fem nepowolił tielu<0SAA> a krwi<0SAA> ani fem
 ſſel dołeruzałema<1SVGx> kprzedkom<0SAPPx> ſwym apoſtłom<0SAS> ale bral
 fem ſe doArabie<1SVGx> aopiet nawratił fem ſe do Damafku<1SVG> &
 Potō potrzech<0NNx> łetech<0SAA> przyſſel fem dołeruzałema<1SVGx> abych
 wzrel petra<0SVP> : ypobyl fem snim patnaczte<0NN> dni<0SAA>.gine^o pak
 zapoſtłow<0SASx> żadne^o fem newidiel gedine Iakuba<1SVP> bratra<0SAPP>
 panie<0AS>Cot pak piſli wam ay przed bohem<0SAS> żet nekłamam
 Potom przyſſel fem dokragin<0SAKx> ſyrſkych<0ARGG> a Cilicie<1SVG>.a ne
 byl fem znam twarzy<0SAK> krzeſtianom<0SAPP> ſżidowſtwa<0SAAx> na wieru<0SAA> &
 kryſtowu<0AS> obracenym<0AA>.neſ toliko ſlychali omnie że ten geſ
 ſe protiwił nam niekdy : giſt nynie wiznawa wieru<0SAA> kturuſ
 niekdy wyboyowal a ſkrze mie chwalili boha<0SAS>

Ca II

POtom pak počtrnaczi<0NNx> łetech<0SAA> opiet fem wſtupil
 do Ieruzalema<1SVG> s Barnabaſſem<1SVP> poyaw s ſebu y
 Tyta<1SVP> : wſtupil fem podle zgewenie<0SAA>.a rozmluwał fem
 snimi cżtenie<0SAS> ſwate<0AS> ktoreſ kaſy mezy pohany<0SAPP> a zwlaſſtie
 ſtiemi kterzi ſe zdali nietczo byti abych ſnad nadarmo ne

<131 r>

bieſzał a neb nebiehalAle tytus<0SVP> ktory femnu byl genſ
 byl pohanē<0SAPP> nynie przynucen aby ſe obrzezał.ale provwe
 dene<0AAx> ſſaſſſne<0AA> bratry<0SAPP> kterzy byli przyſſli aby wyſſlepo =
 wali ſwobodu<0SAA> naſli kturuſ mame wkryſtu<0SASx> geſiſſi<0SVP> aby nas
 podrobili wſłuſzbu<0SAAx>.gichſto ani nahodinu<0SAAx> po wołiliſme po
 ddani<0SAA> aby prawda<0SAA> cżtenie<0SAS> zuoſtała przynas Odtiech pak
 kterzi ſe zdali nietczo byti.kteracy gfu niekdy byli:nenie
 mi potrzebie to^o wyprawowati:buoh<0SAS> ofoby<0SAPP> cżłowieka<0SAPP> ne
 przygimaAtak ti kterzi ſe zdali nietco byti nicz ſu mi ne
 dali : ale zaſe kdyſ wzreli że gſ' mi ſweſeno ctenie<0SAS> abych
 kazał mezy pohany<0SAPP> iako petrowi<0SVP> mezy ſidy<0SAPG> Ten zaſiſte
 ktoryſ zawołał petra<0SVP> k apoſtłolſtwi<0SAS> mezy ſidy<0SAPG> .powołał
 gſ' ymne abych byl apoſtłem<0SAS> mezy pohany<0SAPP>Akdyſ ſu po
 znali miłoſt<0SAA> boſie<0AS> ktera mi gſ' dana mezy pohany<0SAPP>Iakub<1SVP>
 a petr<0SVP> alan<1SVPx> kterzy ſe zdali byti ſlupowe<0SAA>.rucze<0SAK> dali mi a
 barnabaſſowi<0SVP> nazamenie<0SAAx> towaſyſtwie<0SAA>.abychō my me ſ
 zy pohany<0SAPP> aoni mezy ſidy<0SAPG> kazali abychō zwlaſſtie nachu
 dee<0AXx> pamatovali.geſſto take pecżowal fem oto yſam ia a
 bych to cżiniłAkdyſ przyſſel petr<0SVP> do antyochie<0SVG>:zgewnief
 fem ſe ge^v protiwił : neb gſ' byl hoden<0AA> treſktanie<0SAA> .nebo
 prwe neſ ſu przyſſli niekterzi odIakuba<1SVPx> : giedał ſpoha=
 ny<0SAPPx>Akdyſ przyſſli liknowaſſe a otdielował ſe odnich bo
 ge ſe tiech kterzyſ biechu ſżidowſtwa<0SAAx> obraceni.age^o pok
 rytſtwi<0SAA> powołowali y gini ſidee<0SAPG>.tak że y barnabaſ<0SVP> vwe=
 den był otnich wto pokrytſtwie<0SAA>Ale kdyſ fem wzrel że
 ſe neprawie magi kprawdie<0SAA> cżtenie<0SAS>.rzekl fem petrowi<0SVP> ↓p =
 dewſſemiPoniewaſ ty ſa ſidē<0SAPG> pohanſkyſy ſiw<0AA> aneſidow
 ſky y kterak wedeſ k to^v pohany<0SAPP> aby ſidowſky ſiwi byliſ

My odprzyrozenie<0SAAx> fme židee<0SAPG> Anepoflli fme z pohanu<0SAPP> Ĵ
ow.aproto fme hrzieſſni<0AA> Ale wieducze to že nebywa &
człowiek<0SAPP> ſprawedliw<0AA> vcžinien zlkutkuow<0SAAx> zakona<0SAA> gedine
ſkrze wieru<0SAA> kryſta<0SAS> gežiſſe<0SVP> : y my vwierzili fme wkryſta<0SAS> Ĵ
Gežiſſe<1SVP> Abychom byli ſprawedliwi<0AA> vcžinieni wieru<0SAA>=
a neſkutky<0SAAx> zakona<0SAA> A protož zlkutkuow<0SAAx> zakona<0SAA> neby=
wa ſprawedliw<0AA> vcžinen żadny człowiek<0SAPP> Pakli &
hledagicze Abychom ſprawedliwi<0AA> vcžinieni byli Ĵ

<131 v>

byli wkryſtu<0SASx> nalezeni budeme geſſtie hrzieſſni<0AA>.tehda kry
ſtus<0SAS> gť ſłužebnikē<0SAPP> hrziechu<0SAA>.nikoli Neb buduli czo fem pr
we kazyl opiet zaſe wzdielawati przeſtupnikē<0SAPP> ſe vřtawugi
Neb ia ſkrze zakon<0SAA> vmrzel fem zakonu<0SAA> abych žiw<0AA> byl bo
hu<0SAS> skryſtem<0SAS> przibit fem nakrzyži<0SAKx>.a žiw<0AA> fem ia.a giž ne ia
ale žiw<0AA> gť wemnie kryſtus<0SAS>Nebo že nynie žiw wtieĴ
le<0SAK>.žiw<0AA> fem vwierze<0SAAx> ſyna<0SAS> božieho<0AS> ktepyžto zamiłował mie
a wydał ſe ſame° za mie.nezamietam miłoſti<0SAA> božie<0AS>.neb
geſtli ſprawedlnofť<0SAA> ſkrze zakon<0SAA> tehda kryſtus<0SAS> nadarmo 8
gť vmrzel

Ca III

O Blazniwi galadſſti<0SAPG> ykto gť was zmamil abyſſte
newierzili prawdie<0SAA> Przed waſſima oczima<0SAK> kry &
ſtus<0SAS> gežiſ<0SVP> potupen geſť amezy wami vkrzyžowan
Toto toliko chcey zwiedieti odwas zkutkuowli<0SAAx> zakona<0SAA> Ĵ
przyaliſte ducha<0SAS> fwateho<0AS> czili zprzygetie<0SAAx> wiery<0SAS> kryſtoĴ
wy<0AS> Tak blaznowi<0AA> ſte že pocžawſſe duchem<0SAA> giž nynie tie =
lē<0SAA> konate tak mnoho trpieliſte bez vžitku<0SAA>.acž wſſak bezvži
tku<0SAAx> protož ten kteryž wā dal ducha<0SAS> fwateho<0AS> ačini diwy<0SAA> =
mezy wami zlkutkuowli<0SAAx> zakona<0SAA> to gť czili zſlyſſenie<0SAAx> wiery<0SAA>
Iakož pľano gť.vwierzi Abraham<1SVP> bohu<0SAS> a pocžteno geſť
ge° to kſprawedlnofťi<0SAAx>Ppotož znayte že kteryž ſu zwiiery<0SAAx>
ti ſu ſynowe<0SAPP>Abrahamowi<1APPV>Neb opatrziiwſſi piľmo<0SVT> že bu
oh<0SAS> lidi<0SAPP> ſprawedliwy<0AA> czini zwiiery<0SAAx> zwieſtowało abrahamo
wiže<0SVP> požehnani budu wtobie wſlickni lidee<0SAPP>:aprotož ktery
ſu zwiiery<0SAAx> budu požehnani swiepnym<0AAx> abrahamē<0SVP> neb kte
rzikoli chtie plniti ſkutky<0SAA> zakona<0SAA> stare°<0AA> pod zlorzecženſť =
wim<0SAA> ſuNeb pľano gťZlorzecženy každý kto nezuofťawa
wewſſem czož gť pľano wknihach<0SVTx> zakona<0SAA> aby to napľnił Ĵ
Ale že wzakonie<0SAAx> żadny nebywa ſprawedliw<0AA> vcžinen vbo
ha<0SASx>:zgewne gť že ſprawedliwy<0AX> zwiiery<0SAAx> žiw<0AA> gťAle zakon<0SAA>
nenie zwiiery<0SAAx> ale kto bude plniti prikazanie<0SAA> zakona<0SAA>.žiw<0AA> &
bude wnich Ale kpýſtus<0SAS> wykupil nas ze zlorzecženſť &
wie<0SAA> zakona<0SAA> . vcžinien gľa ppo nas zlorzecženym<0AX> Neb=
pľano geſť Zlorzecženy każdy ktož wify nadrzewie<0SAKx> aby
mezy pohany<0SAPP> požehnanie<0SAA> abrahamowo<0APPV> było ſkrze Ge
žiſſe<1SVP> Abychom zaſlybenie<0SAA> ducha<0SAS> fwateho<0AS> przyiali &

<132 r>

ſkrze wieru<0SAA>Bratrze wedľe człowieka<0SAPP> prawimWſſak &
twrzenym<0AA> niektere° człowieka<0SAPP> porucženſtwim<0SAA> żadny nepo
hrzie.ani ho ginak mieniAbrahamowi powiediena ſu za
ſlibenie<0SAA> y femeni<0SAK> geho Nedie femeniō<0SAK> yakožto mnohym<0AA> a
ſe yakožto gedno°<0NN>.a femeni<0SAK> twe° genž gť kryſtus<0SAS> Toto
prawim porucženſtwie<0SAA> wtrzeneho<0AA> odboha<0SASx> zakon<0SAA> ktepyž
pocžtirzech<0NNx> ſtech<0NS> apotržidczeti<0NNx> letech<0SAA> vcžinien gť necžini ne
pewna<0AA> kwiprazdnieni<0SAAx> ſlibuow<0SAA>Neb byt było z zakona<0SAA>Ĵ
diedicztwie<0SAA>.tehda giž ne z zaſlibenie<0SAA>:ale abrahamowi<0SVP> &
ſkrze zaſlibenie<0SAA> dal gť buoh<0SAS>Což tehda zakon<0SAA> proľpřup =

niky<0SAPP> vřtawen gř dokawadřby neprziřllo řime<0SAK> gemuřto za řlibil buoh<0SAS>.rziezeny<0AA> řkrze angely<0SAS> wrucze<0SAKx> řmiercze<0SAPP>Ale řmi rcze<0SAPP> nenie gednoho<0NN> buoh<0SAS> pak gedn<0NN> gřCoř tehda zakon<0SAA> gř proti řlibom<0SAA> bořim<0AS>.odřtuptoNeb byt byl zakon<0SAA> dan geřřtoby mohl obziwiti.zagiřte z zakona<0SAA> byřaby řprawe dlnořt<0SAA>.ale zawrřzelo gř piřmo<0SVT> wřřeczky wieczy<0SAA> pod hrzie ř chem<0SAA>.aby zařlibenie<0SAA> kryřta<0SAS> geřřiřře<0SVP> zwiiery<0SAAx> dano byřo wie rzicym<0AX> Prwe zagiřte neřřli gř priřřilla wiera<0SAA> pod zakoř nē<0SAA> byli řme ořřřiehani.zawrřzeni řucze wte wierze<0SAA> kterař miała zgewena byti:a tak zakon<0SAA> pieřtunē<0SAPP> nařřim byl w kryřtu<0SAS> abyřom zwiiery<0SAAx> řprawedliwi<0AA> byli vćřinieni Ale kdyř piřřilla wiera<0SAA> giř neyřme pod pieřtunē<0SAPP> neb wy wřřiczki ni řynowe<0SAPP> boři<0AS> řte řkrze wiiery<0SAA> kterař gř wkryřtu<0SAS> geřřiřři<0SVP> Protoř kterzi kołwiek pokrřřtieni řte wkryřta<0SASx> řte ře obře kli.a tak nenie rozdielu<0SAA> mezy řidem<0SAPG> a pohanē<0SAPP> mezy řluřeb nikem<0SAPP> a řwobodnym<0AX> mezy muřem<0SAPP> a řenu<0SAPP>:neb wy wřřiczki ni gedno<0NN> řte wkryřtu<0SASx> geřřiřři<0SVP>:a poniewadř wy řte kryřto ř wi<0AS> tehda řime<0SAK> abrahamowo<0APPV>.a podle zařlibenie<0SAA> diedico we<0SAPP>

Ca IIII

ALe prawim kterař

dľhy<0AA> cřas<0SAA> diedicz<0SAPP> maliczky<0AA> gř nicz ře nedieli od řlu řebnika<0SAPP> a gřa panē<0SAPP> wřře° ale pod obranczem<0SAPP> geřř ař dowřořeneho<0AAx> cřařu<0SAA> od otcze<0SAPP>Tak my kdyř řme byli ma liczczy<0AA> pod zachowanim<0SAA> řtare°<0AA> zakona<0SAA> byli řme řluřicze Ale kdyř gř priřřilla plnořt<0SAA> cřařu<0SAA> pořřal buoh<0SAS> řyna<0SAS> řwe° vćřinienego<0AA> pod zakonem<0SAA> aby ty kterzi pod zakonem<0SAA> byli wykupiř abyřchō zařlibenie<0SAA> řynow<0SAPP> bořich<0AS> priřyali Ale po

<132 v>

niewadř řte řynowe<0SAPP> boři<0AS> pořřal buoh<0SAS> ducha<0SAS> řyna<0SAS> řwe° w řrdczē<0SAK> nařře kteryř vćřy nas wořati otcze<0SAS> otcze<0SAS>.a tak giř nenie řluřebnikiem<0SAPP> ale řynē<0SAPP>.aponiewadř řynē<0SAPP> tehda ydie = dicē<0SAPP> řkrze boha<0SAS>Ale ře tehdař neznagicze boha<0SAS> tiē kterzi ř řu odpriřrozenie<0SAAx> bohowe<0SAPP> řluřřili řte:giř pak nynie poznaw řře boha<0SAS>:nebrz ypoznani řucze odnie°:proć obracugete ře k mdľym<0AA> abiednř<0AA> pocřatkō<0SAA> gimřto opiet znowu chcze ř řluřřitiNeb řřetřzite dnii<0SAA> a mieřeczuow<0SAA>.a cřařuow<0SAA> y řet<0SAA> ř Bogim ře bych řnad nadarmo nepraczowař mezy wami budte iako ia neb ia řē yako ywyBratřzie prořym was nicz řte mi zľe°<0AX> nevcřřinili ale wiete ře zmnohy<0AAx> zamutkē<0SAA> ř tiēla<0SAK> kazař řem wā cřtenie<0SAS> giř napřzed:a wy nepořřezēřři ři řte mne zamucze°<0AA> wedře tiēla<0SAK> ani řte zawrřli ale ya ko angēla<0SAS> bořiego<0AS> priřyali řte mie a iako geřřiřře<0SVP> kryřta<0SAS> ř Protoř kde gř wāřře blahořlawenřtwie<0SAA> : řwiediectwie<0SAA> ř zagiřte wydawā wam.ře by to mohlō byti oćři<0SAK> řwe byli= byřřte wylupali a mnie dali.ale neprziētelē<0SAPP> řem wam vćři nen prawdu<0SAA> wam prawieMilugit was nedobrze.nebt was chtëgi ořrawiti odprawdy<0SAAx> abyřřte gich nařředowali ale dobre°<0AX> nařředugte wdobrem<0AXx> wdyczkyAnetoliko kdyř řem priřitomen<0AA> wā Synacřkowe mogi ktereř opiet s boľe řti<0SAA> rodi. ař opiet mezy wami vřweden bude kryřtus<0SAS> Ale cħtielbyř řam vřwas byti nynie aħłas<0SAKx> řwoy zmieni ři neb ře řřidim za was:powieřte mi kterzi pod zakonem<0SAA> chcze byti a zakona<0SVT> řte necřřtli:neb řřano gř ře abrahā<0SVP> miel řy my dwa<0NN> gedno°<0NN> zdiewky<0SAPPx> a druheho<0NN> z řwobodne<0AX>Ten pak ktepyř zdiewky<0SAPPx> obycřegem<0SAA> tiēľefnym<0ARS> ře napodil : ale kte= ry řřwobodne<0AXx> ten řkrze zařlibenie<0SAA> : atotot gř řuchownie powiedieno.neb toto řta dwa<0NN> zakony<0SAA> : gedn<0NN> zagiřte na

horze<0SAK> fynay<0SVG> wydany<0AA> gefsto wflużbu<0SAAx> podrobował aten fe
 wyznamenawa fkrze agar<0SVP>Syna zagifte hora<0SAK> gť w ara
 bii<0SVG> kteraż spogena<0AA> gť to^v genż gť nynie geruzalem<0SVG> afłu=
 ži sfyny<0SAPPx> fwymiOnenno pak ktepyż fwpchu gť geruzalem<0SVG>
 fwobodnyt<0AA> gť genż gť matka<0SAPP> nafle:neb pfano gťWefel
 fe neplodna<0AX> kteraż nerodiś wykrzikni wefele azwolay kte
 raż nepraczugeś kuporodu<0SAA>:neb mnozy<0AA> fynowe<0SAPP> ofamiele<0AX> }
 <133 r>

wieczy neż tee kteraż ma muże<0SAPP>My pak bratrze<0SAPP> wedle &
 zaflibenie<0SAA>Yzaakowi<1APPV> fynowe<0SAPP> fme ale iakoż pak tehdaż tē
 ktepyż wedle tiela<0SAA> narozen<0AA> gť protiwlle to^v ktepyż wed
 fe duchu<0SAA>.tak gť ynyne Ale co die pifmo<0SVT>.wywrż diewku<0SAPP>
 yfyna<0SAPPx> gegie nebt nebude diedicē<0SAPP> fyn<0SAPP> diewky<0SAPP> sfynem<0SAPPx>
 fwo
 bodne<0AX>Apratoż bratrze<0SAPP> neyfme fynowe<0SAPP> diewky<0SAPP> ale fwo =
 bodne<0AX> kteraż fwobodu<0SAA> kpyftus<0SAS> nas wyfwobodil

Ca V

PRotoż ftoyte anerodte opiet drżani byti ghem<0SAA> &
 fluzebnofti<0SAA>Ay ia pawel<0SVP> prawī wā že budeteli fe
 obrzezowati kpyftus<0SAS> wā nic neprospieAopiet
 fwiedčim każe^v ktoż fe obrzeżuge že gť dlužnikiem<0SAPP> aby }
 weflken zakon<0SAA> naplniłZbaweni fte kryfta<0SAS> kterzi wzako=
 nie<0SAAx> chczete fprawedlnofti<0SAA> nabywati.zmiłofti<0SAAx> fte wypadli
 Neb my fkrze ducha<0SAS> fwate^o<0AS> nadzieje<0SAA> fprawedlnofti<0SAA> zwie=
 py<0SAAx> cżakame : neb wkryftu<0SASx> geżifli<0SVP> ani obrzezowanie<0SAA> prof=
 piewa ani neobrzezowanie<0SAA> ale wiera<0SAA> kterażto fkrze łafku<0SAA>
 fpaſenie<0SAA> fpofofi Bieżali fte dobrze y kto gť wam łpkazil
 abyfste nepoſluchali prawdi<0SAA>.žadne^v nepowoluyte neb ta
 prawda<0SAA> nenie zto^o ktepyż was powołałMalicżko kwaſu<0SAK>
 wfłecko tiefto<0SAK> popuſtugeIat dovfanie<0SAA> mam owas wpanu<0SASx>
 že nic gine^o<0AX> nebude fmyfliti.ktot pak was zamuczuge po =
 neſe fud<0SAA> ktokoli gť ten.ale ia bratrze<0SAPP> każili geſtie obře
 zanie<0SAA> ypročez pak ppotiwenftwie<0SAA> trpī Tehda gť wyppaż
 dnieno pohopłſenie<0SAA> krziże<0SAA>Oby byli wobczowani kterzi&
 was rmutie:neb wy kfwbodie<0SAAx> powołaniſte bpatrze<0SAPP> :to
 liko abyfste fwobodni<0SAA> wprzičinu<0SAAx> tiela<0SAA> nedawali:ale fkrze
 łafku<0SAA> ducha<0SAS> poſluhugte ſobie weſpolek.neb weflken zakō<0SAA>
 wgednō<0NNx> ſlowu<0SAA> fe naplnugeMiłowati budeś bliżnie^o<0AX> fwe
 ho iako fe fame^o.budeteli fe pak weſpolek kufati a hrzizti
 hłedte abyfste weſpolek gedem oddpuhe^o zkażeni nebyli }
 ppotoż ppawī wkpyftu<0SASx>:duchē<0SAA> chodte a żadofti<0SAA> tiełefnych<0ARS>
 nenaplnite.neb tieło<0SAA> żada proti duſli<0SAA> aduſſe<0SAAx> ppoti tielu<0SAA>:to
 to zagifte dwe weſpolek fe ppotiwiie abyfste newſſe cżinili
 cobyfste chtieli Bywateli pak duchē<0SAA> wedeni giż neyfste
 podzakonē<0SAAx>Zgewnit fu zagifte ſkutkowe<0SAA> tiela<0SAA> gēż fu fmil
 ftwo<0SAA> . necżiftota<0SAA> . neftydatoft<0SAA> : fmilnoft<0SAA> . modłoflużenie<0SAA>

<133 v>

trawenie<0SAA>:neprziezni<0SAA> ſwarowe<0SAA>.nenawifti<0SAA>.hniewowe<0SAA> kry
 kowe<0SAA> ruoznicze<0SAA>}flibalftwa<0SAA>}zawifti<0SAA> wrażdci<0SAA> opillftwa<0SAA>
 hodo
 wanie<0SAA>.a tiem wieczem<0SAA> podobne<0AA>.ktereż wā łpdpowiedam
 yakoż ſem yppwe prawil.że ktoż takowe wieczy<0SAA> cżinie ne
 dogdu krałowftwie<0SAS> bożieho<0AS>Ale owocze<0SAA> ducha<0SAS> fwateho<0AS>
 gť łafka<0SAA>.radoft<0SAA>.pokog<0SAA>:dluhoczekanie<0SAA>:trpeliwoft<0SAA>}dobro
 ta<SAA>.tichoft<0SAA> wiera<0SAA>.łtrzedmoft<0SAA>.zdrżeliwoft<0SAA>.cżiftota<0SAA>Proti
 takowym wieczem<0SAA> nenie zakon<0SAA>Ale kterzi fu kryftowi<0AS> ti
 fu fwe tieło<0SAA> vkřiżowali ſhrziechy<0SAAx> yżadoftmi<0SAAx>Poniewadż

tehda duchē<0SAA> fme žiwi<0AA>:duchē<0SAA> ychodime.nebywayme mar
ne<0AA> chwały<0SAA> žadoštiwi<0AA>:wěspolek febe popuzegicze gedem dru
hemu zawidicze

Ca VI

BRatrze byliby zachwaczen cžłowiek<0SAPP> w niektepē
nedoftatku<0SAA> wy kterzi duchowni<0AX> fte navčzte tako &
we° wduchu<0SAAx> tichē<0AA>:prohledage sam k sobie aby y
ty nebyl pokuŝien Geden druhe° brzemenā<0SAA> nelte a tak
naplnite zakon<0SAA> kryŝtuow<0AS>Neb domniewali fe kto žeby nie
tczo byl a nicz negła:takowy sam fe fwodi:ale dieła<0SAA> fwe
ho zkus geden každy.a tak sam wfebe toliko chwalu<0SAA> mieti
bude a ne vgineho.neb geden každy brzienie<0SAA> fwe poneŝe
Zdieluyž fe pak tē genž navčenie<0SAA> przigima wflowu<0SAAx> stiē
otkohož navčenie<0SAA> berze wŝim fwym zbožim<0SAK>Nerodte blu
diti buoht<0SAS> nebude zkłaman neb czož koli bude fieti cžłoj
wiek<0SAPP> tot bude y žietiNeb ktož rozŝiewa wtiele<0SAAx> fwē z tie
ła<0SAA> y žieti bude poruŝenie<0SAA>:ale ktož rozŝiewa w duchu<0SAA> z du
chat<0SAA> y žieti bude život<0SAA> wieczny<0AA>Adobrze cžiniecze neŝta
wayme neb czaŝem<0SAA> fwym žieti budeme neŝtawagice.pro
tož dokawadž czaŝ<0SAA> mame cžinne dobre wŝem azwłaŝtie
domaczym<0AX> wiery<0SAA> Wietzež iakež fem liŝti<0SAK> pfał wā ruku<0SAK> ŝ
ku fwuNeb ti kterzi fe chtie tieŝelne libiti nutie was a =
byŝte fe obrzezowali toliko aby protiwenŝtwie<0SAA> krziže<0SAA> kpy
ŝtowa<0AS> netрпиeliNeb ani ti kterzi fe obrzezugi.zakon<0SAA> za =
chowawagiAle chtie abyŝte fe obrzezowali aby fe tie
ŝem<0SAK> waŝim chlubiliAle otemne to odfup abych ia fe &
wčem chlubil gedine w krziži<0SAA> pana<0SAS> naŝeho gežiŝfe<0SVP> kry ŝ
ŝta<0SAS> ŝkrze niehož mi ŝwiet<0SAA> vkrzižowan aya ŝwietu<0SAA>.neb we

<134 r>

kryŝtu<0SAS> gežiŝfi<0SVP> zanicz neŝtogi ani obrzezowanie<0SAA> ani neobrze
zowanie<0SAA> ale nowe<0AA> ŝtwołenie<0SAA>Akerzi koli teto ŝprawy<0SAA> na
ŝledowati budu przigdiž nanie pokoy<0SAA> amiłofdenŝtwie<0SAAx> yŝ
na lid<0SAPP> Izrahelfky<1ARGP> boži<0AS> Giž pak potō žádný mi zamutku<0SAA> ŝ
necžin.neb ia giezwy<0SAK> pana<0SAS> naŝe° gežiŝfe<0SVP> kryŝta<0SAS> natiēle<0SAKx>
fwem noŝymMiłoŝt naŝe° pana<0SAS> gežiŝfe<0SVP> kryŝta<0SAS> s duchē<0SAA>
waŝim bratrze<0SAPP> amen

11.2 Klaudyánův Nový zákon (1518, K17096)

11.2.1 Janovo evangelium, 1.–5. kapitola

<S ij. r>

Rozdiel Prwnie.

WPocžatku bieŝŝe ŝlowo<0SAS>/a ŝlowo<0SAS> bieŝŝe v=
boha<0SASx> a buoh<0SAS> bieŝŝe ŝlowo<0SAS>/To bieŝŝe na=
pocžatku<0SAAx> vboha<0SASx>/Wŝŝeczky wiecy<0SAA> ŝkrze nie
ho vcžinieny ŝu/a beznieho nic nenie vcžinieno/ Czož
vcžineno geŝt/wniem život<0SAA> bieŝŝe/a život<0SAA> bieŝŝe ŝwie
tlo<0SAA> lidij<0SAPP>/a ŝwietlo<0SAA> wetmach<0SAAx> ŝwieti/a temnoŝti<0SAA> ŝu ho
neobŝahli/Byl geŝt cžłowiek<0SAPP> odboha<0SASx> poŝlany<0AA>/gemuž
to gmeno<0SAA> bylo Ian<1SVP>/Ten prziffel naŝwiedectwie<0SAAx>/aby
ŝwiedectwie<0SAA> wydal oŝwietlu<0SAAx>/ aby wŝŝiczni wierzili
ŝkrze nieho/Nebył geŝt on ŝwietlo<0SAA>/ale aby ŝwiedecz=
wi<0SAA> wydal oŝwietlu<0SAAx>/Bieŝŝe ŝwietlo<0SAA> prawe<0AA>/kterež o=
ŝwierzuge každeho cžłowieka<0SAPP>/przichazegiciego<0AA> naten
to ŝwiet<0SAK>/Naŝwietie<0SAKx> bieŝŝe/ a ŝwiet<0SAK> ŝkrze ŝeg vcžinēn

gest/a fwiet<0SAK> gt' ho nepoznal Mezy fwe wlaftni<0AX> przy
 flłel gest/a fwogi gfu ho neprzigali/Ale kterziž koli fu
 geg przigali/dal gest gim mocz aby fynty<0SAPP> bożimi<0AS> byli
 tiem kterziž wierzi wegmene<0SAAx> geho/Kterziž to ne zekr
 we<0SAKx>/ani zwuole<0SAAx> tiela<0SAK>/ani z wuole<0SAA> muže<0SAPP>/ale
 zboha<0SASx> fu
 fe narodili/A flowo<0SAA> tielo<0SAK> vcžinieno gest/a przebywa
 lo mezy nami/a widieli fme flawu<0SAA> geho/Slawu
 iakožto gednorozeneho<0AA> od otce<0SAS> plneho<0AA> milofti<0SAA> a pra

<S ij. v>

wdy<0SAA>. ¶Ilan fwiedectwie<0SAA> geft wydawal oniem/a
 wolal gest rzka/Tentot gest oniemž fem prawil/genž
 pomñe przigiti m'el/ a gefto przedemnu vcžinien gest
 Nebo bieflē prwni<0AA> nežli ia/ a zplnofti<0SAAx> geho wflčkni
 my wzali fme Miloft<1SAA> za miloft<0SAA>/Nebo zakon<0SAA> fkrze
 Moyžiſſe<1SVP> dan gest Ale miloft<0SAA> a prawda<0SAA> fkrze Gežiſſe<1SVP>
 kryfta<0SAS> ftala fe gest/Boha gest żadny newidiel nikdy
 gedine gednorozeny<0AA> Syn<1SAS>/genž geft wluoñe<0SAKx> otcowie<0AS>
 a ont geft nam oznamil/a totot geft fwiedectwie<0SAA> Ia
 nowo<1APPV>. ¶Když fu židee<0SAPG> od Geruzalema<1SVG> poſlali kñe=
 mu kñeži<0SAPP> a iahny<0SAPP>/ aby ho otazali /Ty kdo fy/y wyz=
 nal geft a nezaprzel/ a wyznal geft že že ia negfem Kry=
 ftus<1SAS>/y otazali fu ho/Což tehdy Eliafs<1SVP> fy ty/y wecze
 negfem/Prorokliſy ty/y rzekl gest nicz/Tehdy wecze
 chu gemu/ kto fy/ at odpowied<0SAA> dame tiem kterzi gfu
 nas poſlali/ Czo prawifs fam ofobie/y wecze/Ia
 hlas<0SAK> toho genž wola na puſſti<0SAK>/ Zprawte ceftu pañe<0AS>
 iakož geft rzekl Izaiafs prorok<1SVP>/ A kterziž biechu po=
 flani byli fu zzakonnikuov<0SAPPx>/y otazali fu ho a rzekli ge
 mu/Což pak krztifs/poñewadž ty negfy Kriſtus<1SAS>/ani
 Eliafs<1SVP>/ani prorok<0SAS>/Odpowied'el gim Ian<1SVP> rzka/Iat
 krztim vwod'e<0SAKx>/ale vproſtrzed was ſtaal geft/ gehož
 wy neznate/Ont gest genž pomñe przigiti ma/gefto
 geft przedemnu vcžinien/Gehož ia negfem hoden<0AA> roz
 wazati rzemenka<0SAK> v obuwi<0SAK> geho/Tyto wiecy<0SAA> ſtaly fu

<S iij. r>

fe wBetany<1SVGx> za Iordanem<1SVG>/kdežto bieflē Ian<1SVP> krztie.
 ¶Druheho pak dne<0SAA> vzrel geftIan<1SVP> Gežiſſe<1SVP> an fe berze
 kniemu/y weczeAy beranek<0SAS> boži<0AS>/ay genž fnima hrzie
 chy<0SAA> fwieto<0SAK>/Tentot geft/o niemž fem rzekl/že pomñe
 przigde muž<0SAPP>/kteryž przedemnu vcžinien geft/Nebo pr
 wniegflī<0AA> geft nežli ia/a ia fem newidiel ho/ Ale abý
 ohlaſſen byl wlidu<0SAPPx> Izrahel'kem<1ARGP>.proto ia prziffel fem
 krztie vwode<0SAKx>/A Ian<1SVP> wydal geft fwiedecztwie<0SAA> a rzka
 Zie fem widiel ducha<0SAS>/an zſtupuge iako holubice<0SAK> sne
 be<0SASx>/a zuoſtal geft naniem/a ia fem ho neznal/ ale kte
 ryž mne poſlal krztit vwod'e<0SAKx> /ten mi geft rzekl/Nad
 kymž vzrzieſ ducha<0SAS> ſſtupujiecieho<0AA>/a zuoſtawagicie
 ho<0AA> naniem/Tent gest gefto krztie w duchu<0SAS> ſwatem<0AS>
 a ia fem widiel/ a fwiedecztwie<0SAA> fem wydal/že tento
 gt' Syn<1SAS> boži<0AS>/¶Gine° pak dne/opiet ſtal Ian<1SVP> a zvcže
 dlnikno<0SAPPx> ge°dwa/a uzrzel gežiſſe<0SVP> an fe berze/y rzekl Ay
 beranek<0SAS> boži<0AS>/avſlyſſalaſta ho dwa vcžedlnicy<0SAPP> an tak
 promluwil/y ſla ſta za gežiſſem<0SVP>/A obratiw fe gežiſ<0SVP>
 a wzrzew ge ana gdeta zanim/rzekl gima Cžeho hleda
 ta/Kterzižto rzekli gemu/Rabi/gefto fe wykłada mi
 ſtrze<0SAPT> kde bydliſ/Rzekl gima/podta a ohledagta/y=
 flī gfu a ohledali kdeby bydlił/a zuoſtala ſta vñe° ten

den<0SAA>/a hodina<0SAA> byla iako defata<0NN>/A byl Ondrzeg<1SVP> bratr<0SAPP>
Sřimonuow<1APPV> geden<0NN> zedwu<0NN>/ktera řta byla flyřřala od
Iana<1SVP>/a řřla zageřřřem<0SVPx>/y nalezl gř on nagprwe bra

<S iij. v>

tra<0SAPP> fwe° řřimona<0SVP> a rzekl gemu/nalezli řme Meřiařře<1SAS>
genř ře wykřada Kriftus<1SAS>/y przywedř geg k Geřřřřowi<1SVP>
a pohledřew nař Geřřřř<1SVP> wece. Ty řy řřimon<1SVP>/syn<0SAPP> Ia
nuow<1APPV>/ ty nazwan budęřs ceřřas<0SVP>/genř ře wykřada Pe
tr<1SVP>/Nazaytrzie pak chtiel wygiti Geřřřř<1SVP> do galilee<0SVG>/y
nalezl Filipa<1SVP> /y wece gemu podř pomřne/a řřilip<0SVP> bieřře
od Betřaydy<1SVG> galilegřke<0ARG>/mřeřta<0SAK> Ondrzejowa<1APPV>/a Pet
rowa<1APPV>/y nalezl geřř Filip<1SVP> Natanaele<1SVP>/y wece gemu.
Ořemřřto přřal Mořřřřř<1SVP> wzakořne<0SAAx>/a prorocy<0SAS>/tohot
řme nalezli Geřřřře<1SVP> řyna<0SAPP> Iozeffowa<1APPV>/od Nazaretu<1SVG>
y wece gemu Natanael<1SVP> od nazareta<0SVG>/muoř řećzo do
breho<0AX> byti/die gemu Filip<1SVP>/podř a ohledag/y vzřzel
geřř Geřřřř<1SVP> Natanaele<1SVP>/ an ře berze křnemu/y wece oře
Ay řetot prawy<0AA> Izrahelitřky<1SAPG>/wniemřřto nenie řřti<0SAA>/die
gemu Natanael<1SVP>/y kde ty mřeznařř/ A geřřřř<0SVP> wetze ge
mu/Drziewe neřřli geřř tebe Filip<1SVP> zawolal/kdy řy břřl
pod řřikem<0SAK> widiel řem tie/Odpowiediel gemu Nata
nael<1SVP>/Mistrze řy řy řyn<0SAS> bořři<0AS>/ty řy Kral<1SAPT> yzrahelřky<0ARGP>/A
geřřřř<0SVP> wece gemu/Zie řem tobie rzekl/ Widiel řem tie
pod řřikem<0SAK>/wierzřřřřwietřři wiecz<0SAA> nad tyto vzřzięřř/Y
die gim/ Amen amen prawimř wam/Vzřziete nebe<0SAS>
otewřzene<0AA>/a angely<0SAS> bořři<0AS>/ani wřřřupugi na huoru<0SAK>
a s řřupugi doluow nad řynem<0SAS> ćřřowieka<0SAPP>.

<S iiii. r>

Rozdziel Druhy.

TRzetieho pak dne<0SAA>/Stala ře řwadba<0SAA> w ka
řne<0SVG> Galileiřke<1ARGG>/A břřa tam matka<0SAS> Geřřřřo
wa<1APPV>/a pozwan geřř geřřřř<0SVP> y vćzedlnicy<0SAPP> ge
ho nařwadbu<0SAAx>/A kdyř ře nedořřtalo wina<0SAK>/Rzeka ma
tka<0SAS> Geřřřřowa<1SVP> kniemu Winat nemagi/y rzekl gie ge
řřřř<0SVP> Czo mře atobie geřř geřřeno<0SAPP> /geřřřie gřřneprzřřřla ho
dina<0SAA> ma/Y wece matka<0SAS> geřřřřowa<0APPV> řřuřebniko<0SAPP>/Cořřko
li wam die vćzinte/ A bylo tu kamęnych<0ARS> řřudwi<0SAK> řřeřř<0NN>
pořřaweno/wedle oćřřřřřřiwanie<0SAA> řřidowřkeho<0ARGP> berucy
gedna kařřa wře mierzicy<0SAA> dwie<0NN> nebo trzi<0NN>/Y wece gim
geřřřř<0SVP>/Napřnte řřudwe<0SAK> wodu<0SAK>/y napřřili řu geřřař do
wrchu<0SAK>/Y wece gim Geřřřř<1SVP>/Nalewagteř giř/ a ne
řřeřř nagpocztwięgřřiemu<0AA> hořři<0SAPP>/y neřřli gřřau/A kdyř
geřř okuřřyl naypocztwięgřřie<0AA> hořři<0SAPP>/wody<0SAK> winem<0SAK> vćzi
řřene<0AA>/a newiedřel geřř odkud by bylo/ale řřuřebnicy<0SAPP> řu
wiedřřili/kterzi řu wařřili wodu<0SAK> Powolal geřř řenicha<0SAPP>
naypocztwięgřři<0AA> hořři<0SAPP>/a rzekl gemu/Kařřdy ćřřřowiek<0SAPP>
nařřprwe dobre<0AA> wino<0SAK> řřawi/a kdyř by je podnapili.
tehdy to ktereř geřř hořřřie<0AA>/Ale ty gřř zachowal wi
no<0SAK> dobre<0SAK> ař dořřawad/To geřř vćzřřil Geřřřř<1SVP> pocřřa
tek<0SAA> diwuow<0SAA> wKařne<1SVGx> Galileiřke<1ARGG> / a zgeřřil geřř řřa
wu<0SAA> řřwu/A wwierzřili gřřau wnieto ućředlnicy<0SAPP> geho.

<S iiii. v>

¶Potom geřř s řřupil doKaffarnaum<1SVGx>/ on y matka<0SAS>
geho/y bratřzie<0SAPP> geho/y ućředlnicy<0SAPP> geho/a tu řu poby
li za nemnoho<0NN> dnij<0SAA>. ¶A bieřře blizko welikanocz<0SVA> řři=
dowřka<0ARGP>/ y wřřřupil geřř Geřřřř<1SVP> do geruzalema<0SVG>/ a na=
leřř w Chramře<1SVB>/ani prodawagi owcwe<0SAK>/ a woly<0SAK>/a ho

lubicze<0SAK>/a peňezomence<0SAPP> ani fedie/a když geft vdielal ia
ko bicž<0SAK> zproważkuow<0SAKx>/wŕŕecky geft wyhnal zchramu<0SVBx>
owcze<0SAK> také ý woly<0SAK>/a peňezomiencom<0SAPP> roŕipal peníze<0SAK>
a ŕtoly<0SAK> gich zwraczel/A tiem kterzi prodawali holu=
bicze<0SAK> rzekl geft/Odneŕte tyto wiecy<0SAK> odfud/a nechrieg
te dielati zdomu<0SAKx> otcze<0SAS> meho domu<0SAK> kupeczŕkeho<0ARPP>/y roz
pomenuli fu ŕe učeđlnicy<0SAPP> gehu/ že geft pŕano/pro=
horliwie<0AA> milowanie<0SAA> domu<0SAK> tweho/ trpiel ŕem proti
wenŕtwie<0SAA>/Y odpowiedzieli fu žide<0SAPG> a rzekli fu/který diw<0SAA>
okazuęŕs nam/že tyto wiecy<0SAA> cžiniŕs/Odpowiediel
Gežiŕs<1SVP> a rzekl gim/Zruŕŕte chram<0SVB> tento/ a ty wetrzech<0NNx>
dnech<0SAA> wzbudim geg/y odpowiedzieli fu žide<0SAPG>/ŕŕeŕt a
cžtyrziđceti<0NN> let<0SAA> dielan geft chram<0SVB> tento/a ty wetrzech<0NNx>
dnech wzbudiŕs geg/Ale on prawilŕe ochramu<0SAAx> tiela<0SAK>
fweho/Nebo když geft wŕtal zmrtwych<0AXx>/rozpome
nuli fu ŕe včeđlnicy<0SAPP> gehu/Zie geft to rzekl otiele<0SAKx> fwem
y vwierzili gfu pieŕmu<0SVT>/ a rzecži<0SAA> kteruž byl promluwil
gim/A když geft był wGeruzalemce<1SVGx>|na welikunoc<0SVA> w
den<0SAA> ŕlawny<0ARS>/mnozy<0AX> fu vwierzili/wegmenu<0SAAx> gehu/wi
ducze diwy<0SAA> gehu kterež geft cžinił/ale on Gežiŕs<1SVP> neŕwie

<S v. r>

rzil ŕe ŕameho gim/proto že geft on znal wŕŕecky/a že
geft nebylo potrebi gemu/aby kto ŕwiedecztwie<0SAA> wy=
dal oczęłowieku<0SAPPx>/On zagilte wiedel/Czo by bylo
w cžłowieku<0SAPP>/

Rozdiel Trzetie.

Biŕŕe pak cžłowiek<0SAPP> z zakonikuow<0SAPP> gmenē<0SAA>
Nykodeŕ<1SVP> knieže<0SAPT> židowŕke<0ARGG>/Ten przilŕel k
Gežiŕŕowi<1SVP> wnocy<0SAA>/y wecze gemu/Miŕtrze
Wieme že fy ođboha<0SASx> przilŕel miŕtr<0SAPT>/Nebo žádný ne=
muož tiech diwuow<0SAA> cžiniti/kterež ty cžiniŕs/gedinee
lecz by byl buoh<0SAS> ŕnim/Odpowiediel Gežiŕs<1SVP> a rzekl
gemu/Amen amen prawim tobie/Nenarodili ŕe kto
podruhe/nemuož widieti kralowŕtwie<0SAS> božieho<0AS>/ We=
ce knienu Nykodeŕ<1SVP>/Y kterak muož cžłowiek<0SAPP> podru
he ŕe naroditi/a gŕa ŕtary<0AA>/Zdaliž muož wžiwoť<0SAKx> mat
ky<0SAPP> ŕwe opiet wgiti/a podruhe ŕe naroditi/Odpowie=
del Gežiŕs<1SVP> a rzekl gemu/Amen amen prawim tobie.
Nenarodili ŕekto zwody<0SAKx>/a zducha<0SASx> fwateho<0AS>/nemože
wgiti do kralowŕtwi<0SAS> božiho<0AS>/Co ŕe geft narodilo ztie
la<0SAKx> tielo<0SAK> gŕ/a czo ŕe geft narodilo zducha<0SASx> /duch<0SAA> geft.

<S v. v>

Nediwiž ŕe žet ŕem rzekl tobie/Musyte podruhe z=
roditi/Wietr kde chce wiege/a zwuk<0SAK> gehu flyŕŕiŕs.
ale newiŕs odkawad gde/a nebo kam ŕe berze/ Takt
geft každy kteryt ŕe geft narodil zducha<0SASx>/Odpowiedel
geft Nykodeŕ<1SVP> a rzekl gemu/y kterak mohu tyto wie
cy<0SAA> byti/Odpowiediel gežiŕs<0SVP> a rzekl gemu/Ty fy mi
ŕtr<0SAPT> wŕzraheli<1SAPGx>/a tohoto neumieŕs/Amen amen pra
wiem tobie/ že czož wime mluwime a czo ŕme widieli
ŕwiedcžime aŕwiedectwi<0SAA> naŕŕeho neprzigimate/poňe
wadž zemŕke<0ARS> wiecy<0SAA> mluwil ŕem wam/ a newierzite/y
kterak buduli prawiti nebeŕke<0AS> vwierzite/Nebo nižad
ny geft newŕŕupil nanebe<0SASx>/gedine ten který geft ŕ ŕtupil
ŕnebe/Syn<1SAS> cžłowieka<0SAPP>/genž geft nanebi<0SASx>/A yakož geft
možiŕŕs<0SVP> byl powyŕŕil hada<0SAK> napuŕŕti<0SAKx>/takt musy powy
ŕŕen byti fyn<0SAS> cžłowieka<0SAPP>/aby každy ktož wierzi wnieto/neza

hynul/ale miel wieczný<0AA> život<0SAA>. ¶Takt geft
zagifte buoh<0SAS> milował fwiet<0SAK>/že geft fyňa<0SAS> fweho ged=
norozeneho<0AA> dal/aby každý kto vwierzi wneho/neza
hynul/ale miel život<0SAA> wieczný<0AA>/Neboť geft nepořlal
buoh<0SAS> fyňa<0SAS> fweho nafwiet<0SAKx>/ aby fudil fwiet<0SAK>/Ale aby
řpafen byl fwiet<0SAK> řkrze řneho/kto vwierzi wnieho/nebu
det fuzen/Alektot newwierzi/giřt geft odfuzen/Neb
newierzi wegmeno<0SAAx> gednorozeneho<0AA> řyňa<0SAS> bořiho<0AS>/A to
tot geft faud<0SAA>/že geft řwietlo<0SAA> priřřlo na fwiet<0SAK>/a milo
wali fu lidee<0SAPP> wiece temnořti<0SAA> nežli řwietlo<0SAA>/Nebo bie=

<S vj. r>

chu řkutkowe<0SAA> gich zlij<0AA> každý/zagifte ktořt zlee<0AX> cřinie
nenawidiet řwietla<0SAA>/ a neprichaziet na řwietlo<0SAA> / aby
nebyřli řtreřtani řkutkowe<0SAA> geho/ Ale kdot cřini praw
du<0SAA>/ prichaziet k řwietlu<0SAA>/Aby zgeweni byli řkut=
kowe<0SAA> geho/Nebo w bohu<0SAS> gfu vćřinieny.
¶Potom przigide/Geřifs<1SVP> dozemře<0SAKx> řudřke<1ARGG>/ ý vćředlni
cy<0SAPP> geho/a tu geft przebywał snimi a krztil/ a bieřře y
řan<1SVP> krztie wEnnon<1SVGx> podle řalim<0SVG>/nebo wody<0SAK> mnohe<0AA>
byly tu/ý prichazeli fu mnozy<0AX> a krztili ře/Neb geřřtie
řan<1SVP> nebył wfazen dořalarze<0SAK>/¶Y řtala řegř pohadka<0SAA>
mezy vćředlniky<0SAPP> řanowymi<1APPV> řřidy<0SAPGx> o ocřifřtiowanie<0SAA>
y priřřli řu klanowi<1SVPx>/a řrekli gfu gemu/Miřřze ten
ktery byl řtebu za řordanem<1SVG>/gemuř řy ty řwiedectwi<0SAA>
wydal/ay krztit/a wflicřni gfu ře kniemu obratili.
Odpowiediel geft řan<1SVP> a řrekl/Nemuořt cřřlowiek<0SAPP> w
řieti niecřhehoř nebudelit gemu dano snebe<0SASx>/Wy řami
řwiedcřtie mi ře řem řrekl řat negřem křiftus<0SAS> ale pořřa
řem przednim/Ktot ma newieřtu<0SAPP> řenich<0SAPP> geft/priřetel<0SAPP>
pak řenichuow<0APPP>/kteryř řtogi a řlyřři geg/radořřit<0SAA> ře
raduge prořlas<0SAKx> řenichuow<0APPP> / Wřom radořř<0SAA> ma např
řena geft/Ont muřy ruořti/ale ia ře menřřiti/ktořt
geft řuory priřřel/nadewřřeczkyt geft/A ktořt geft
zzemře<0SAKx>/ozemit<0SAKx> mluwi/Ktořt geft znebe<0SASx> priřřel/nade
wřřeczkyt geft/a cřot geft widiel a řlyřřal/tot řwiedcři
a řwiedecztwie<0SAA> geho řadny neprzigima/Ale ktoř pri=

<S vj. v>

gima řwiedectwie<0SAA> geho/Wyznamenalt geft/že buoh<0SAS>
prawdomluwny<0ARS> geft/Neb kohořt geft pořřal buoh<0SAS>
řlowat<0SAA> boři<0AS> mluwi/Newmierut zagifte dawa buoh<0SAS>
řucha<0SAS>/Otecz miluge fyňa<0SAS> / a wřřecky wiecři<0SAK> dal geft
wručze<0SAK> geho/ ktot wierzi wfyňa<0SASx>/ mat řiwot<0SAA> wieczný<0AA>
Ale ktot gř newierzicy<0AA> řynu<0SAS>/nemat řiwota<0SAA>/ale hřew<0SAA>
boři<0AS> řuořřtaw a nařem.

Rozdziel Cztwřty.

TEhdy kdyř poznal geřifs<0SVP>/že řu vřlyřřali za
konnicy<0SAPP>/žeby Geřifs<1SVP> wiece vćředlnikuow<0SAPP>
cřinił a krztil nežli řan<1SVP>/acřkoli geřifs<0SVP> ne=
krztil/ale ucředlnicy<0SAPP> geho opuřřil geftřudřřtwo<1SVGx> a od
řřel opiet do galilee<0SVG>/a miegiřře giti řkrze řamarzy<1SVG>.
¶Y przigide k mřeftu<0SAK> řamarřkemu<0ARGG>/geřřto řłowe ři
řar<1SVG>/wedle popłuři<0SAK>/ktereř byl dal řakob<1SVP> řzakowi<1SVP>
řynu<0SAPP> řwemu/y byla geft tu řtudnicze<1SAK> řakobowa<1APPV>.
TEhdy vřřaw geřifs<0SVP> řceřty<0SAKx>/pořadil ře nad řtudnicy<0SAK>/a
řodina<0SAA> bieřře iako řřeřta<0NN>/Y przigide řena<0SAPP> z řamarzi<1SVG>
wařit wody<0SAK>/y die gie Geřifs<1SVP>/Dag mi pijti/a vćředlni
cy<0SAPP> pak geho byli odeřřli do mřefta<0SAK>/aby nakupili pokr

muow<0SAK>/Tehdy rzekla gemu ta žena<0SAPP> Samaritka<1ARGP> Kte

<S vij. r>

rak ty gfa žid<0SAPG>/žadaš odemne pijti/gefto fem žena<0SAPP> fa
maritanfka<0SAPG>/wflak neobcugi žide<0SAPG> sSamaritany<1SAPGx>/Od
powiediel gie Gežiš<1SVP>/By wiediela dar<0SAA> boži<0AS>/a kto geft
to/genž tobie die daý mi pijti/Ty by fnað profila ho
a dal by tobie wody<0SAK> žiwe<0AA>/Die gemu žena<0SAPP>/Pane a niž
maš čím bý nawažil/a študnicze<0SAK> geft hluboka<0AA>/od=
kudž tehdy maš wodu<0SAK> žiwu<0AA>/Zdaliž ty wiet[c]ži<0AA> gfy než
li otecz<0SAPP> naš Iakob<1SVP>/kteryž nam dal tuto študnicy<0SAK>/a:
fam znie pijgel/y fynowe<0SAPP> gehu y dobytek<0SAK> gehu/Rzekl
gi gežiš<0SVP>/Každy ktož bude pijti wodu<0SAK> tuto/žizniti bu
de opiet/Ale ktož fe napij wody<0SAK> kteruž ia dam gemu
nebudet žiezniťi nawieky/Ale wodu<0SAK> kteruž ia dam ge
mu/bude wniem študnicze<0SAK> wody<0SAK> žiwe<0AA>/gefto lkacže
dožiwota<0SAAx> wieczneho<0AA>/ Wece kñemu žena<0SAPP>/Pane day
mi tu wodu<0SAK>/abych nežiznila/ani chodila fem wažit
Die gi gežiš<0SVP> Gdi powolał muže<0SAPP> fweho a przid/Od
powiedila žena<0SAPP> a rzekla Nemam muže<0SAPP>/Y rzekl gie ge
žiš<0SVP> Dobrze rzekla že nemaš muže<0SAPP>/nebo gfy piet<0NN> mu
žuow<0SAPP> miela/a nynie kterehož maš nenie twuog muž<0SAPP>
to fy prawie powiediela/Die gemu žena<0SAPP>/Pane czož
widim že gfy ty prorok<0SAS>/Oczowe naši nateto horze<0SAK>
modlewali fe/a wy prawite/že w Geruzalem'e<1SVG> geft
miefto<0SAK>/kdežto flufi fe modliti/Wecze gie gežiš<0SVP>/Zie
no wierzi mi/žet przigde hodina<0SAA>/Když to ani na=
teto huorze<0SAK>/ani w Geruzalem'e<1SVG>/budete fe modliti.

<S vij. v>

wý fe modlite czož newite/myt fe modlime což wieme
nebo špafeni<0SAS> geftit z židuow<0SAPG>/Ale przigdet hodina<0SAA>/ a
nyniet geft kdyžo prawi<0AA> modlitebnicy<0SAPP>/modliti febu
du otczy<0SAS>/wduchu<0SAAx> a wprawd'e<0SAAx>/neb ý otecz<0SAS> takowych
hleda/kterzi by fe gemu tak modlili/Buoh duch<0SAS> geft
a ti kterzi fe modle gemu/wduchu<0SAAx> a wprawdie<0SAAx> fe ma
gi modliti/Wecze gemu žena<0SAPP>/ Wiem že Mešias<1SAS> při
gde/genž flowe Kriftus<1SAS>/ protož když przigde/tent
nam zwieftuge wflecky wieczy<0SAA>/Die gie gežiš<0SVP>/ Iat
fem genž mluwim sftebu A yhned fu przifli vcžedlni
czy<0SAPP> gehu/a diwili fe žeby šženu<0SAPPx> mluwil/a wflak žad
ny gemu nerzekl Co fe tiežefš/neb czo mluwieš fni Te
hdy žena<0SAPP> nechawšli ntu wiedra<0SAK> fweho/fla do m'efta<0SAK>.
a rzekla tiem lidem<0SAPP>/Pod'te a ohledagte cžłowieka<0SAPP>/ge
fto mi powiediel wflecky wiecy<0SAA>/ktere fem koli cžini=
la/zdali on geft Kriftus<1SAS>/y wyflli fu zm'efta<0SAK> a przifli
fu kñemu/ Mezy tiem pak profyli fu ho vcžedlnicy<0SAPP> ge
ho rzkucze/Miftrze pogeziž/a on wece gim/lat mā
pokrm<0SAK> giefti gehož wy newiete/Tehdy wecechu vcže
dlniczy<0SAPP> mezy febu/Zdali geft kto przinefl gemu giefti
Wece gim gežiš<0SVP>/Muog pokrm<0SAK> geft/ abych cžinil
wuoli<0SAA> toho genž m'e geft poſlal/ abych dokonat lku
tek<0SAA> gehu/Wflak wy prawite/že geftie fu cžtyrzy<0NN> mie
fyczowe<0SAA> /a žeñ<SAA> przigde/Ay prawimt wam/zdwiħne
te oči<0SAK> fwe/a patrzte na kraginy<0SAK>/žet fe giž bielegi kežni<0SAAx>

<S viij. r>

A ktot žne odpłatu<0SAA> berze/a s hromaždiuge vžitek<0SAA> k ži=
wotu<0SAA> wiecznemu<0AA>/aby y ktož rozliewa / ſpolu fe rado
wal/y ktōž žne/Wtom zagifte geft flowo<0SAA> prawe<0AA>/Zie

giny geft genž rozšiewa/a giny gefto žne/lat fem
 was poľal abyľte žali/ocžem łte wy nedielali.Ginit
 gľu pracowali/a wy łte wvľe<0SAAx> gich weľli/Zm'efta<0SAKx>
 pak toho mnozy řu vwierzili wniewo Samarytani<1SAPG>
 proľlowo řeny<0SAPP> ktera řwiedecztwie<0SAA> wydawala/ře mi
 geft powiediel wľecký wiecy<0SAA>/kterez ģfem koli cžinila.
 Tehdy kdyř řu przilľi Samarytani<1SAPG> kniemu/proľyli
 řu ho/aby tu pozuoľtal/y pobyl geft tu zadwa<0NNx> dni<0SAA>/a
 mnohem wiecze geft gich vwierzilo pro rzecř<0SAA> geho/a
 řeņe řgu rzekli/ře ģiř neprotwu rzecř<0SAA> wierzime/neb łme
 ľami ľlyľľali/ a wieme/ře tento geft ģiftie/ľpaľytel<0SAS>
 ľwiewta<0SAK>/ ¶Pak podwu<0NNx> dni<0SAA> wyľfel odtud/a ľfel geft
 do Galilee<1SVG> / Neb ľam ģeřifř<0SVP> řwiedecztwie<0SAA> geft wy=
 dal/Zie prorok<0SAS> wľwe wľaľti<0SAA> cžti<0SAA> nema/Protoř kdyř
 przigide do Galilee<1SVG> przigali řgu geg galileģľtiģ<0SAPG>/
 Kdyř řgu widieli wľfeczky wieczy<0SAA>/ktere geft cžinil w
 geruzalemie<0SVG>/naden<0SAAx> ľlawny<0ARS>/Neb řgu ý oni byli przy
 ľli/ kedni<0SAAx> ľlawnemu<0ARS> / Tehdy opiet przigide do Ka=
 ny<1SVG> galileifkee<0ARG>/Kdeřto byl vcžinil wodu<0SAK> winem<0SAK>.
 ¶Y bieľľe nieyaky Kralik<1SAPT>/gehoř to Syn<1SAPP> nemoczen<0AA>
 bieľľew Kaffarnaum<1SVG>/Ten kdyř geft wľyľľal/ře by
 Ģeřifř<1SVP> przilľel zľudľtwa<1SVGx> doGalilee<1SVGx>/ľfel geft kniemu.

<S viij. v>

a proľyl ho aby ř ťupil a vzdawal řyna<0SAPP> geho/nebo
 pocžinaľľe mrziti/Tehdy wece kņemu Ģeřifř<1SVP>/gedine
 lecř diwy<0SAA>/a zazraky<0SAA> wzrziete/ģinak newwierzite/Die ģe
 mu Kralik<1SAPT>/pane<0SAS> ř ťupiř prwe nežlit vmrze řyn<0SAPP> mog
 Wece ģemu ģeřifř<0SVP>/ Ģdi řyn<0SAPP> twuog řiw ģeft/y wwie=
 rzil geft Cžľowiek<1SAPP>/rzecři<0SAA> kteryř promľuwil kņemu Ģe
 řifř<1SVP>/a ľfel geft/A kdyř ģiř on ř ťupowaľľe/wyľľi řu
 wľtrziecz ģemu ľľuřebnicy<0SAPP>/a powiedieli řu ģemu rzku
 ce/řeby řyn<0SAPP> geho řiw<0AA> byl/ Tehdy otazal ře gich naho
 dinu<0SAAx>/wķteru by ře ľepe mieľ/ y rzekli řu kņemu/ře wćzie
 ra w godzinu<0SAA> ředmu<0NN> oľtala geg zymnice<0SAA>/ Tehdy geft
 poznal otecř<0SAPP>/ře ta hodina<0SAA> byla/w kteryř rzekl ģemu
 ģeřifř<0SVP>/Syn twuog řiw ģeft/Y vwierzil geft on y cže
 ľed<0SAPP> geho wľľecka.¶To opiet druhy<0NN> diw<0SAA> vcžinil ģeřifř<0SVP>
 kdyř geft przilľel zľudľtwa<1SVGx> do Galilee<1SVG>.

Rozdiel Paty.

POtom bieľľe den<0SAA> swatecžni<0ARS> řid'owľky<0ARGP>/y w
 řupil geft Ģeřifř<1SVP> do geruzalema<0SVG>v/a byl ģť
 w geruzalemie<0SVG> řýbnik<0SAK> brawny<0ARS>/kteryř to
 ľľul řidowľky Betľayda<1SVG>/ patero<0NS> przilľtrzeľľie<0SAK> mag=

<T j. r>

vnichřto ľeřalo mnořľtwie<0SAA> welike<0AA> neduřiwych<0AX>/ľle=
 pych<0AX> kulhawych<0AX> wľľych<0AX> cžakagice hnuti<0SAA> wody<0SAK>/Neb
 and'el<0SAS> paņe<0AS> podle cžafu<0SAA>/řľupowal do rybnika<0SAK>/a hy
 bal wodu<0SAK>/a ktoř prwnie<0NN> wľľupil do rybnika<0SAK> poza[k]a
 ľeni<0SAA> wody<0SAK> vzdrawen<0AA> geft bywal odkterez koli nemocy<0SAA>
 drřan byl/ Ybyľ geft tu cžľowiek<0SAPP> ģeden/ofm<0NN> a trzidce
 ti<0NN> let<0SAA> mage wnemocy<0SAAx> ľwe/Toho kdyř wzrzel ģeřifř<0SVP> an
 ľeři/a poznal řeby ģiř mnohy<0AA> cžas<0SAA> mieľ/ Rzekl ģemu
 Ģcžzeľľi zdrow<0AA> byti/ Odpowied'el ģemu/neduřiwych<0AX>
 Pane namā cžľowieka<0SAPP>/aby kdyř ře ľkali woda<0SAK>/puľtil
 m'ē dorybnika<0SAKx>/nebo kdyř ia przigdu giny ře mne vte
 cže/Rzekl ģemu ģeřifř<0SVP> Wľľaň wezmiločce<0SAKx> ľwe a chod'
 A y hned zdrow<0AA> vcžinēn ģť cžľowiek<0SAPP> ten/a wzaw ľoř

ce<0SAK> fwe/y chodil gefť/a býla ľobota<0SVA> wten den<0SAA>/Tehďý
 rzekli ťide<0SAPG> tomu kteryť byl zdraw<0AA> vĉĉinien Sobota gť
 neľflutit tobie nofyti ľoťce<0SAK> fwe° /Odpowied’el gť gim
 Ten kteryť mne vzdrowil rzekl mi Wezmi ľoťce<0SAK> achod’
 Tehďy weczechu gemu/kto gefť ten ĉľowiek<0SAPP>.geľfto to
 bie rzekl Wezmi ľoťce<0SAK> fwe a chod’/Ale ten kteryť byl v
 zdrawen newiediel gť kto by byl/A geťifs<0SVP> byl fe vchy
 lil odzaťupu<0SAKx> poľtaweneho<0AA> na mieľtie<0SAK>/Potom pak
 Geťifs<1SVP> naleťl geg w Chram’e<1SVB>/yrzekl gemu/Ay zdraw<0AA>
 vĉť[i]ňe fy giť nechtieg hrzeľľiti/at fe tobie ťetco horľľi
 ho<0AX> neprziĥodi/Y odľľel gefť ten ĉľowiek<0SAPP>/a powied’el
 gť ťidŏ<0SAPG>/ťebý geťifs<0SVP> byl/genť gť geg zdrawa<0AA> vĉĉinil.

<T j. v>

¶Protoť protiwiľi fu fe ťide<0SAPG> Geťiľľowi<1SVP>/ťe gefť to vĉĉi
 nil wfobotu<0SVAx>/A geťifs<0SVP> gim odpowiediľ/Otec muog
 ať doľawad diela/y iat dielam/Tehďy ťide<0SAPG> wiece pro
 to hľedali fu ho zabiti/netoliko ťeby ruľľil ľobotu<0SVA>/ale
 ťe oťce<0SAS> fweho prawil boĥa<0SAS>/rowneho<0AA> fe ĉĉinie boĥu<0SAS>.
 Tehďyodpowiediľ gim Geťifs<1SVP>/Amen amen pra=
 wimt wam/ Nemuoťť fyn<0SAS> ľam odľebe ĉĉiniti nicťeĥe
 hoť/gedine leĉť czo vzrzie/an otecť<0SAS> ĉĉinie/Nebo czoť
 koli on ĉĉinie/ to y fyn<0SAS> teeť ĉĉinie/ Otec miluge fyn<0SAS>/a
 vkazuge gemu wľľecky wiecey<0SAA>/ktereť ľam ĉĉinie/A wiet
 ľľi<0AA> nadto vkaťe gemu ľkutky<0SAA>/abyľľte fe wy diwili/ne
 bo iakoť otecť<0SAS> krzieľy mrtwe<0AX>/a obťiwwuge/tak y fyn<0SAS> kte
 reť chce obťiwwuge/ Aniť ťagiľte otec<0SAS> fudi koho/ ale we
 ľľken ľaud<0SAA> dal gefť ľynu<0SAS>/aby wľľickni cťili fyn<0SAS>/iakoť
 to cťie oťce<0SAS>/ktot necti fyn<0SAS>/nectit y oťce<0SAS> genť gefť geg
 poľľal/ Amen amen prawimt wam/ťe ktoť ľlowo<0SAA>
 me ľľýľľy/ a wierzĹ tomu genť m’e gefť poľľal/maat
 ťiwoť<0SAA> wieceťny<0AA>/ a nepuogdet naľaud<0SAAx>/ ale poberzet fe
 ťľmrti<0SAAx> do ťiwoťa<0SAA>/ Amen amen prawimt wam/ťet
 przĹgde ĥodina<0SAA> a nyniet gefť/kďyť to mrtwie<0AX> vľľyľi
 ľľas<0SAK> fyn<0SAS> boťieĥo<0AS>/a kterťiťť vľľyľľie ťiwoť budu. Ne
 bo iakoť otec<0SAS> ma ťiwoť<0SAA> ľam wľľobie/ tak gefť dal y fy=
 nu<0SAS>/aby m’el ťiwoť<0SAA> wľľamem ľobie/ a moc<0SAA> dal gemu
 y ľaud<0SAA> ĉĉiniti/neb fyn<0SAS> ĉľľowieka<0SAPP> gefť/Nediwteť fe to=
 mu/neboť przĹgde ĥodina<0SAA>/w kteruťto wľľickni kte=

<T ij. r>

rťiť w ĥrobieĥ<0SAK> fu/vľľyľľie ľľas<0SAK> fyn<0SAS> boťiĥo<0AS>/y puog
 du ti kterťi fu dobre<0AA> wiecey<0SAA> ĉĉinili/nawťkrzieľľenie<0SAAx> ťi=
 wota<0SAA>/ale kterťi fu zľe<0AA> wiecey<0SAA> ĉĉinili/nawťkrzieľľeni<0SAAx> ľau
 du<0SAA>/¶Nemohut ia ľam odľebe nicťeĥeĥoť ĉĉiniti/ale
 iakoť ľľyľľim takt ľudim/a ľud<0SAA> muog ľľprawedľiwý<0AA>
 gť Nebť nehľedam wuole<0SAA> fwe/ale wuole<0SAA> kteryť mne
 gefť poľľal oťczowy<0APPP>/Geľľi ťet ia ľam ofobie ľwie=
 decztwie<0SAA> wydawam/ľwiedecztwie<0SAA> mee nenie pra=
 we<0AA>/Giny gefť geľľto ľwiedecztwie<0SAA> wydawa omňe.
 a wiem ťe gefť prawe<0AA> ľwiedecztwie<0SAA> geho / ktereť wy
 dawa omňe/Wy gľte poľľielali k Ianowi<1SVP>/ a ľwiede
 cztwie<0SAA> gefť wyďal prawďe<0SAA>/ale iat neprziĥimam ľwie
 decztwie<0SAA> oďĉľľowieka<0SAPPx>/Ale totot prawim abyľľte wy
 ľľaľeni byľi/ Ont gefť byľ ľwieceť<0SAK> ĥorziyecy<0AA> a ľwieticy<0AA>
 ale wy gľte neĉťieli fe na ĉľas<0SAA> poľadowati/wľľwiet
 ľe<0SAAx> geho/Iat pak mľ wietťi<0AA> ľwiedecztwie<0SAA> neťľi Iano
 wo<1APPV>/Nebo ľkutkove<0SAA> ktereť mi ďal otecť<0SAS>/abyĥ ge ĉĉi
 nil/tit ľkutkove<0SAA> ktereť ia ĉĉinim ľwiedĉie omňe/ ťet

mne geft otec<0SAS> poľal/*Ont geft fwiedecztwie<0SAA> wydal omŇe/gehoŇ geft wy hľafu<0SAK> nikdy nellyľali/ a twa rzi<0SAK> gehu newidiele/ a ľlowa<0SAA> gehu nemate wľobie zuo ľlawagicieho<0AA>/Nebo kterehoŇ geft on poľal/tomu wy newierzite/Ptagte ľe na pijľma<0SVT>/wnichŇ ľe wy do mniwate mieti Ňiwot<0SAA> wieczny<0AA>/a tat fu geľľtot fwiede cztwie<0SAA> wydawagi omŇe/a nechczete przigiti kemŇe.

<T ij. v>

abyľľte Ňiwot<0SAA> mieli/zwelebeni<0SAA> od lidi<0SAPP> iat neprzigimā ale poznalt ľem was/ Ňe miľowanie<0SAA> boŇieho<0AS> nemate wľobie/ľat ľem przilľľľ wegmenu<0SAAx> otce<0SAS> meho/ a ne= prziyali ľte mne/Przigdelit giny wegmenu<0SAAx> ľwem/to ho wy przigmete/Kterak wy muoŇete wierziti/geľľto chwalu<0SAA> gedem od drugeho przigimate/a chwały<0SAA> kte raŇ geft od ľameho boha<0SAS> nehľedate/Nedomniwag teŇ bycht ia nawas Ňalowati miľ przed otczem<0SAS>/ge= ľtit kdo Ňaluge nawas Moizilľ<1SVP> wniemŇ wy nadziegi<0SAA> mate/Nebo byľľte wierzili Moizilľľowi<1SVP>/ wierziliby ľľte ľnad y mŇe/neboť geft on omŇe pľal/Ale ponie waď gehu pľľmu<0SVT> newierzite/y kterak ľlowom<0SAA> mym vwierzite.

11.2.2 List Galatským

<Fff iiij. r>

Rozdziel Prwni.

PAwel apolľľot<0SAS> /ne od lidi<0SAPP> ani ľkrze cŇľo= wieka<0SAPP>/Ale ľkrze geŇilľe<0SVP> kriľta<0SAS>/a boha<0SAS> otce<0SAS> kteryz geg wzkrzieľľyl zmrtwych<0AXx>/Y ti kterzi gľľ ľemnu wľľiczni bratrzie<0SAPP>/Zborom<1SVI> Galatľkym<1ARGG> Miľoľť wam a pokog<0SAA> od boha<0SAS> otce<0SAS>/a od pana<0SAS> na ľľeho geŇilľe<0SVP> kriľta<0SAS>/kteryŇ wydal ľe ľameho zahrziechy<0SAAx> naľľe/aby nas wytrľľ ztohoto ľwieta<0SAK> neľľľechetneho<0AA> Wedle wuole<0SAA> boha<0SAS> a otce<0SAS> naľľeho/gemuŇ geft chwa ľa<0SAA> nawieky<0SAA> wiekuow<0SAA> amen. ¶Diwim ľe/Ňe tak brzo przenaľľte ľe odtoho/ kteryz was powoľal kmilolľi<0SAAx> kriľťowie<0AS>/kginemu<0AAx> cŇťeni<0SAS>/KtereŇ nenie gine<0AA>/ Gedine Ňe gľľ Ňekterzi/geľľto was zarmuczugi/a chtiegi prze wratiti cŇťenie<0SAS> Kriľťowo<1AS> /Ale bychom pak my/nebo andiel<0SAS> znebe<0SASx>/Zwieľťowal wam ginak/neŇ ľme my zwieľťowali.prokletý<0AA> bud' /iakoŇ ľem wā przedpowie d'el/A nynie opiet prawim/ geľľľi Ňebý wam kdo zwie ľťowal co mimo to co ľte przigali/buďilŇ proklety<0AA>.Ne bo nynie lid'eli<0SAPP> radim/cŇili bohu<0SAS>/cŇili hľedā ľe lid'<0SAPP> libi ti.Bych ľe geľľľte lidem<0SAPP> libil/ľľuŇebnikem<0SAPP> bych kriľťo wym<0AS> nebyľ.¶Znamot wā zagilľte bratrzi<0SAPP> cŇinim cŇťe nie<0SAS>/ktereŇ gť kazano od'ene/Ňet nenie podle cŇľowieka<0SAPP> aniŇ ľem ho zagilľte ia wzal odcŇľowieka<0SAPPx>/ani ľe nau cŇil/ale ľkrze zgeweni<0SAA> geŇilľe<0SVP> kriľta<0SAS>/Nebo ľte ľľychali

<Fff iiij. v>

om' obcowani<0SAA> Ňekdy mezy Ňidy<0SAPG> Ňe nadobycŇeg Ňptiwil ľem ľe zboru<0SVI> boŇiemu<0AS>/a cŇinil ľem wybog<0SAA> proti Ňemu A proľpiewal ľem wŇidowľťwu<0SAAx> nad mnohe<0AX> w ľeťech<0SAA> mŇe rowne<0AA>/ wpokoleni<0SAAx> mem/hogŇegi miľown[i]k<0SAPP> ľa otczowľkych<0ARPP> vľťaweni<0SAA> mych/ Ale pak kdyŇ ľe geft libi

* a genŇ m'&e geft poľľal otec<0SAS>

lo gemu/kteryžm'e wynial zhrzicha<0SAA> matky<0SAPP> mee/a po
wolał kkrze miłoft<0SAA> fwu/abý zgewował fyna<0SAS> fweho
łkrze mie / abych geg zwiełtował mezy pohany<0SAPP>/ Y
hned fem nepowolił tielu<0SAK> a krwi<0SAK>/ aniž fem šłel do Ge
ruzalema<1SVG> k przedkom<0SAPP> fwym apošłtolom<0SAS> .Ale bral
fem fe do Arabi<1SVG>/ a opiet wratil fem fe do Damafłku<1SVG>
Potom potrzech<0NNx> letech<0SAA> przifłel fem do Geruzalema<1SVG>.
abych wiđal petra<0SVP>/Y pobyl fem wneho patnacte<0NN> dni<0SAA>
a gineho fem żadneho z apošłtoluow<0SAS> newidiel/ gedi
ne łakuba<1SVP> bratra<0SAPP> pańe<0AS>.Cot pak pišłi wam/ay przed
panem<0SAS> bohem<0SAS> žet neklamam. ¶Potom przifłel fem
do kragin<0SAK> Sirskych<1ARGG> a Cilitłkych<1ARGG>/ a tu fem nebył znā<0AA>
twarzi<0SAK>/zborom<0SVI> židowłkým<0ARGP> kterziž byli w křiřtu<0SAS> .Než
toliko flyłłali omńe/ že ten ktery fe nam niekdy proti
wil/ giž nynie zwiełtuge wieru<0SAA>/ kteryž niekdy wyboýo
wawal/a łkrze mie chwalili fu boha<0SAS>.

<Fff v. r>

Rozdiel Druhy:

POtom pak po cžtrnacti<0NN> letech<0SAA>/opiet fem
przišłel do Geruzalema<1SVG> sBarnabašłem<1SVPx>.
pogaw sšebu y Tyta<1SVP>/a šłel fem tam pod
le zgewenie<0SAA>/a rozmluwał gšem řnimi ocžtenie<0SASx>/kterež
zweistugi mezy pohany<0SAPP>/A zwłafłtie pak řtiemi ktirzi
fe zdali řetzo byti/abych řnad nadarmo nebiehal/a
nebo geřłtie nebiežal/Ale ani tytus<0SVP> kteryž řemnu był.
když byl pohan<0SAPP> geřłt przinucen aby fe obrzezował .
Ale pro wvedene<0AA> řfaleřłne<0AA> bratrzie<0SAPP>/kterzi byli przifłli
aby wyřłpehowali řwobodu<0SAA> nařłi/kteryž mame w
křiřtu<0SAS> gežifłi<0SVP>/aby nas wřłužbu<0SAAx> podobili.gimžto ani
nahodinu<0SAAx> nepowolili řme kupoddani<0SAAx>/ aby prawda<0SAA>
cžtenie<0SAS> zuořłala wnas/O tiech pak kterzi fe zdržali žeby
nietczo byli/a kteracy gřu niekdy byli/nenie mi potrze
bie wyprawowati/neboť buoh<0SAS> ofoby<0SAPP> cžłowieka<0SAPP> ne
przigima/A tak ti kterzi fe zdali řetzo byti/nicz fu mi
nevđelali/Ale zaře když fu wzrzeli/že mi geřłt řwierzeno
cžtenie<0SAS> mezy pohany<0SAPP>/Iako y Petrowi<1SVP> mezy řidy<0SAPG>/Ne
bo ten ktery geřłt byl pomocnik<0SAPP> muog mezy po
hany<0SAPP>/A když gřu poznali miłoft<0SAA> kteraž mi geřłt dana
mezy pohany<0SAPP>/łakub<1SVP> Petr<1SVP> a łan<1SVP>/kterzi fe zdali/ že

<Fff v. v>

by řłaupowe<0SAK> byli/rucze<0SAK> fu mi dali/aBarnabašłowi<1SVPx>
towaryřłtwie<0SAA>/abychom my mezy pohany<0SAPP>/a oni mezy
řidy<0SAPG>/toliko abychom nachude<0AXx> pamatowali/Geřłto
fem take řam ia pecžował abych to cžinił/A když pak
potom przifłel petr<0SVP> doAntiochy<1SVG>/ wtwarz<0SAKx> fem fe ge=
mu zprotiwil/ neb geřłt byl hoden<0AA> treřłanie<0SAA>/ Nebo
prwenež fu przifłli niekterzi od łakuba<1SVP>/ giedal geřłt
s pohany<0SAPP>/A když przifłli/tehdy fe wkradal/a odlucžo
wal od nich/boge fe tiech kterzi biechu z řiduow<0SAPG>. A
nevprzimnořłti<0SAA> geho powoławali y gini řidee<0SAPG>/ tak že
y Barnabas<1SVP> wведен byl odnich wto pokryřłtwie<0SAA>.
Ale když fem wzrzel/žeby fe neprawie mieli k prawdie<0SAA>
cžtenie<0SAS>/řzekł fem petrowi<0SVP> przedewřłemi/ Pońewadž
ty gřł řidem<0SAPG>/pohanłky řy řiwi/ a neřidowłky/y kterał
wedefš ktomu pohany<0SAPP>/ aby řidowłký řiwi byli/ My
od przirozeni<0SAA> gřme řide<0SAPG>/a ne zpohanuow<0SAPP> hrzieřłniczy<0SAPP>
Ale wieducze že řprawedliw<0AA> nebywa vcžinen cžłowiek<0SAPP>
złkutkuow<0SAAx> zakona<0SAA>/ než łkrze wieru<0SAA> gežifłe<0SVP> Křiřta<1SAS> .Y

my w Krifta<1SAS> gežířŕe<0SVP> wierzime/ abychme byli řprawe
dliwi<0AA> vcžířeni/zwiery<0SAAx> kriftowy<0AS>/a ne zřkutkuow<0SAAx> za=
kona<0SAA>/Protoř zřkut[k]uow<0SAAx> zakona<0SAA>/nebywa řprawed
liw<0AA> vcžířen řadny řřlowiek<0SAPP>/ Geřtli ře pak hledagicze
toho/abychom řprawedliwi<0AA> vcžířeni byli wKriftu<1SASx>
nalezeni budeme geřtŕie hrzieřřni<0AA>/ Tehdy kriftus<0SAS> geřt
řluřebnik<0SAPP> hrziechu<0SAA> odfřup to/Nebo geřtli ře to co řem

<Fff vj. r>

zkazył/opiet wzdeławam/vřřawugi ře przeřřupnikē<0SAPP>
nebo ia řkrze zakon<0SAA> vmrzel řem zakonu<0SAA>/abych bohu<0SAS>
řiw<0AA> byl/ s Kriftem<1SAS> przibit řem na krziř<0SAK>/ a řiw<0AA> řem giz
ne ya/ale řiw<0AA> geřt we mŕie kriftus<0SAS>/A ře pak nynie řiw<0AA>
řem wtŕie<0SAKx>/řiw<0AA> gřem vwierze<0SAAx> řyna<0SAS> bořieho<0AS>/Kteryř to
zamilował mne/a wydal řefameho za mŕe/Nezamie
tam milořti<0SAA> bořie<0AS>/Nebo geřtli řprawednořř<0SAA> řkrze
zakon<0SAA>.tehdaKriftus<1SASx> nadarmo geřt vmrzel.

Rozdziel Trzetie.

ONefmyřřni Galatřřti<1SAPG>/ kdo geřt was zma
mil/abyřřte newierzili prawde<0SAA>/przed wa
řřima oczima<0SAK> kriftus<0SAS> Gežířs<1SVP> odfřuzen geřt
y vkrziřowan mezy wami/Totot řamo chcy odwas
zwiedřeti/zřkutkuowli<0SAAx> zakona<0SAA> przigali řte ducha<0SAS>/cřili
z řlyřřenie<0SAA> wiery<0SAA>/Tak blaźniwi<0AA> gřte/ře pocřawřře du
chem<0SAA> /giř nynie řielem<0SAK> konate/Tak mnoho gřte řpie
li be vřřtku<0SAA>/acř wřřak bez vřřtku<0SAA>/Protoř ten kteryř dal
wam ducha<0SAS>/cřinie wwaw moczy<0SAA>/zřkutkuowli<0SAAx> zako
na<0SAA> to geřt/cřili zřlyřřeni<0SAAx> wiery<0SAA>/Iokoř napřano geřt.
Vwierzil geřt Abraham<1SVP> bohu<0SAS>/a pocřteno geřt gemu
křřprawednořři<0SAAx>/Protoř poznagte to/ře kteryř řu zwie
ry<0SAAx>/ti řu řynowe<0SAPP> Abrahamowi<1APPV>/Nebo pijřmo<0SVT> przed=

<Fff vj. v>

zwiedřew to/ře buoh<0SAS> řprawedliwe<0AA> cřini lidi<0SAPP> zwiery<0SAAx>/y
zwieřřtowało geřt Abrahamowi<1SVP>/ ře wtobie pořehna
ni budu wřřickni narodowe<0SAPP>/ Protoř ti kteryř gřu zwie
ry<0SAAx>/pořehnani budu s wiernym<0AA> Abrahamem<1SVP>/nebo
ti kteryř řoli hledagi řprawednořři<0SAA>/zřkutkuow<0SAAx> zako
na<0SAA> / pod zlorzecřenřřwim<0SAA> gřu / Nebo napřano geřt
Zlorzecřenę każdy kdoř nezouřřtane wewřřech wiecech<0SAA>
kteryř napřany gřu w knihach<0SAK> zakona<0SAA>/ aby ge řnił.
Ale ře niřadny nebywa řprawedliw<0AA> vcžířen/wzakoŕe<0SAAx>
przed bohem<0SAS>/zgewne<0AA> geřt tehda/ře řprawedliwy<0AX> zwie
ry řiw<0AA> geřt/zakon<0SAA> pak nenie zwiery<0SAAx>/ ale kdoř bude cři=
ni ti wyecy<0SAA>/ řiw<0AA> bude wnich/Kriftus<1SAS> pak wykupił
geřt nas zzlorzecřenřřwiazakona<0SAAx><0SAAx>/vcžířen gřa pronas
zlorzecřenřřwim<0SAA> / Nebo přano geřt/Zlorzecřenę kař
dy kdo wiř na drzewie<0SAK>/ aby mezy narody<0SAPP> pořehna
nie<0SAA>Abrahamowo<1APPV> bylo wKriftu<1SASx> gežířři<0SVP>/abychō zařři
benie<0SAA> ducha<0SAS> przigali řkrze wieru<0SAA>Bratrze podlet oby
cřeęe<0SAA> lidřke<0ARPP> prawim/Wřřak porucześřřwim<0SAA> řřlowie
ka<0SAPP> vřřwřenym<0AA> řadny nepohřda/ ani ho ginak mŕeni.
¶Abrahamowi powiedina řu zařřibenie<0SAA>/y řemeni<0SAK> ge°
a nedię y řemeni<0SAK> iakořto mnohym<0AA>/aleiakořto gedno
mu<0NN>/a řemeni<0SAK> twemu/gēř geřt Kriftus<1SAS>/A prawim ře
toto porucřenřřwim<0SAA> vřřwřeno geřt odfřoha<0SASx>/A tepruw
potō pocřtyřzech<0NNx> řtech<0NS>/a potřřicieti<0NNx> letech<0SAA>/ wydan gř
zakon<0SAA>/ nicz moczy<0SAA> nemeęe kwyprazdnieni<0SAAx> zařřibenie<0SAA>

<Fff vij. r>

Nebo geftli d'edicztwie<0SAA> zzakona<0SAAx>/gižt nebude zzaľlibe
nie<0SAAx>/Ale Abrahamowi<1SVP> ľkrze zaľlibenie<0SAA> dal geft buoh<0SAS>
Kčzemu tehda zakon<0SAA>/pro przeřtupniky<0SAPP> položen geft
Dokudžbý neprziľľo ľiem'e<0SAK>/gemuž geft buoh<0SAS> zaľlibil
zpuofobeny<0AA> ľkrze and'ely<0SAS> wruce<0SASx> ľmiercze<0SAPP>/Smierce pak
gednoho<0NN> nenie/ale buoh<0SAS> gedno<0NN> geft/Czož tehda zakon<0SAA>
geft proti ľlibom<0SAA> božim<0AS>/nikoli/ Nebo geftli žeby za
kon<0SAA> byl dan/geftľoby mohl obžiwiti/zagifte zzako=
na<0SAA> by byla ľprawedľnořt<0SAA>/Ale zawrzelo geft pijľmo<0SVT>
wľľeczky wiecy<0SAA> pod hrziechem<0SAA>/aby zaľlibenie<0SAA> zwiery<0SAAx>
kriřta<0SAS> gežifľe<0SVP>/dano bylo wierziwym<0AX>. ¶Prwe pak ne
žľi geft przifľla wiera<0SAA>/pod zakonom<0SAA> byli ľme ofřzie=
hani/zawřzeni gľucze wte wierze<0SAA>/ktera miela zgewe=
na byti/A tak zakon<0SAA> byl geft pieřtunem<0SAPP> naľľim wkri
ľtu<0SASx>/abychom zwiery<0SAAx> ľprawedľliwi<0AA> wćřinieni byli.Ale
když geft przifľla wiera<0SAA>/gižnegľme pod pieřtunem<0SAPP>.
nebo wľľickni řynowe<0SAPP> božić<0AS> gľte/ľkrze wieru<0SAA> wkriřtu<0SASx>.
Nebo kteržić koli wKriřtu<1SASx> pokřřtieni řte/w kriřta<0SAS> gľte
ře oblekli/Wniemžto nenie rozdielu<0SAA> mezy židem<0SAPG> a po
hanem<0SAPP>/Mezy řľužebn[i]kem<0SAPP> a řwobodnym<0AX>/mezy mu
žem<0SAPP> a ženu<0SAPP>/Nebo wľľiczni wy gľte gedno<0NN> wkriřtu<0SASx> ge
žifľi<0SVP>/A poňewadž wy gedno<0NN> gľte wKriřtu<1SASx>/tehdy gľte
ľiem'e<0SAK> Abrahamowo<1APPV>/a wedle zaľlibenie<0SAA> diediczowe<0SAPP>.

<Fff vij. v>

Rozdziel Cztwřty.

TOtot pak prawim Bratřie<1SAPP>/ kterak dľuhy<0AA>
ćzas<0SAA>/diedicz<0SAPP> malicžky<0AA> geft/nicz ře ned'eli od
řľužebnika<0SAPP>/a gľa panem<0SAPP> wľľech wiecy<0SAA>/ale
pod zprawcemi<0SAPP>/ a pieřtuny<0SAPP> geft/ aź do wľoženoho<0AA> ćza
ľu<0SAA> od otcze<0SAPP>.Taky my když ľme byli malicžcy<0AA>/pod pij
ľmy<0SVT> řtareho<0AA> zakona<0SAA> byli ľme/řľužice.Ale když geft przĩ
ľľa plnořt<0SAA> ćzaľu<0SAA>/ poľľal geft buoh<0SAS> řľyna<0SAS> řweho/ wćřĩ
ňeneho<0AA> z řeny<0SAPP>/wćřĩneneho<0AA> pod zakonē<0SAA>/aby wykupil
ty/ kterzĩ byli pod zakonom<0SAA>/ abychom wywoleni<0SAA> řy
nuow<0SAPP> božich<0AS> przigali/Poňewadž pak řte řynowe<0SAPP> bo
žij<0AS>/poľľal geft buoh<0SAS> ducha<0SAS> řľyna<0SAS> řweho wřrdce<0SAKx> waffľe
wolagiceho<0AA>/Otcže otcže<0SAS>/A tak giž nenie řľužebnik<0SAPP>.
ale řyn<0SAPP>/A poňewadž řyn<0SAPP>/tehdy y d'edicz<0SAPP> ľkrze boha<0SAS>.
¶Ale že tehdaž zagifte neznagice boha<0SAS>/ tiem kteržić
odprziřozenie<0SAAx> negľu bohowe<0SAPP>/řľužiligľte/a nynie pak
giž poznawřľe boha<0SAS>/ nebrž y poznani gľuce od boha<0SAS>
Proć obracziete ře opiet kmdľym<0AA> a nedořtatećřnym<0AA>
pijľľmom<0SAK> gimžto opiet znouw řľužiti chcete/Nebo řľe
tržite dnij<0SAA> a m'efyczuow<0SAA>/ a ćzaľuow<0SAA>/ leth<0SAA>/Bogim ře
bych řnad nadarmo nepracowal mezy wami/budtež
wy iako řem ia/ nebo y ia řem iako wy/ bratřzi<0SAPP> ¶pľim
was/ wľľak gľte mi nicz nevľľkodili/ a wiete že smno
hym<0AAx> zamutkē<0SAA> ř'ela<0SAK>/ćřtenie<0SAS> řem zwiľľtowal wā drzie

<Fff viij. r>

we A pokuffenim<0SAA> waľľim namem tieľe<0SAK> ne zhrzeli gľte
ani řte zawřľli/ ale iako and'ela<0SAS> božić<0AS> przigali řte m'e
a iako gežifľe<0SVP> kriřta<0SAS>/Protož y kde geft blahoľlawenľ
wie<0SAA> waffľe/nebot řwiedectwie<0SAA> wam wydawam/že by
to mohľo byti/oczi<0SAK> řwe byľibylľe wylupili/a mňe da
ľi/ale wćřinien řem wam neprziřteľem<0SAPP> prawdu<0SAA> wam
prawie/ ¶Milugijt was/ ale ne dobre / nebt was
ćhtiegi odprawdy<0SAAx> odwřatiti/ abyľľte gich naľľedo

wali/Ale wy dobreho<0AX> nalledugte/wdobrem<0AXx> wždycz
 ky/a netoliko když fem przitomen<0AA> fwami/Synacžko
 we mogi/kterežto opiet sboleſti<0SAAx> pozorugi/až by y kry
 ſtus<0SAS> zpuofoben byl wwas/A chtiel bych nynie ſam
 vwas byti/a hlas<0SAK> fwuog promieniti/ neb ſe ſtydim
 zawas/Nu powiezte mi/kterziž chcie byti pod zako=
 nem<0SAA>/a zakona<0SAA> gſte necžitali. ¶Nebot pſano geſt Zie
 Abraham<1SVP> miel dwa ſyny<0SAPP> Gednoho zd'ewky<0SAPPx> a druhe
 ho<0NN> zmanželky<0SAPPx> fwobodne<0AA>/Ten pak který byl zd'ewky<0SAPPx>.
 podle tiela<0SAK> ſe geſt narodil/ Ale ktery zfwobodne<0AAx>/ ten
 ſkrze zaſlibenie<0SAA>/Kterež to wiecy<0SAA> w podobeniſtwi<0SAA> gſu
 powiedieny/Neb tyto wiecy<0SAA> znamenagi dwa<0NN> zako
 ny<0SAA>Geden zaſiſte nahorze<0SAKx> Syna<1SVG>/geſto wſlužbu<0SAAx> po
 rozuge/Genž geſt Agar<1SVP>/Syna zaſiſte geſt hora<0SAK> w
 Arabi<1SVG>/kteraž ſpogena geſt ſtau/genž nynie geſt Geru
 zalem<1SVG>/a ſluži ſſyny<0SAPPx> fwymi/Ale onenno/kteryž geſt na
 horze<0SAK> Geruzalem<1SVG>/fwobodny<0AA> geſt/genž geſt matka<0SAPP>

<Fff viij. v>

nafſe/Pſanot geſtzaſiſte/Wefeliž ſe neplodna<0AX>.kteraž
 narodieſ Wykrzikniž a zwolagž ktera nemyſliſ rodi
 ti/Nebo mnoho<0NN> geſt ſynuow<0SAPP> opuſtienie<0AX>/ wiece nežli
 te ktera ma muže<0SAPP>.My pak Bratrze podle Izaka<1SVP> ſyno
 we<0SAPP> zaſlibeni<0AA> gſme/Ale iakož pak tehdaž ten ktery ſe byl
 narodil podle tiela<0SAK>/ protiwił ſe tomu/ktery podle du
 chu<0SAA>/ takt geſt y nynie/Ale czo die piſſmo<0SVT>/Wyženiž die
 wku<0SAPP> y ſyna<0SAPP> gegieho/nebt nebude d'edicem<0SAPP> ſyn<0SAPP> diewky<0SAPP>
 s Synem<1SAPP> manželky<0SAPP> fwobodne<0AA>/a protož bratrze<0SAPP>/my
 negſme ſynowe<0SAPP> diewky<0SAPP>/ ale manželky<0SAPP> fwobodne<0AA>.kte
 ružto fwobodu<0SAA>/Kriſtus<1SAS> nas ofwobodil.

Rozdziel Paty.

PRotož ſtuogte/a nechtiegte opiet ghem<0SAK> ſlu
 žby<0SAA> držani byti/Ay ia pawel<0SVP> prawim wā
 že budeteli ſe obrzezowati/Kriſtus<1SAS> wam
 nicz neproſpiege/A opiet ſwiedczim každyemu cžlowie
 ku<0SAPP>/ktery ſe obrzezuge/ że geſt dlužnikiem<0SAPP>/aby plnil we
 ſſken zakon<0SAA>.Wýprazdñeni gſte od krista<0SAS>/kterzi ſe wza
 koñe<0SAAx> ſprawedliwi<0AA> cžinite/ wypadli ſte zmiłoſti<0SAA>.Myt
 zaſiſte duchem<0SAS> zwiiery<0SAAx> nad'ege<0SAA> ſprawedlnoſti<0SAA> cžekame

<Gg j. r>

Nebo wKriſtu<1SASx> gežiſli<0SVP> nenie platno /ani obrzezanie<0SAA>.
 ani neobrzezanie<0SAA>/Ale wiera<0SAA> kteraž ſkrze laſku<0SAA> diela.
 Biežali gſte dobrze/y kdo geſt wam przekazýl/abyſſ=
 te nebyli poſluſni prawd'e<0SAA>.Nepowolugtež žadnemu
 nebot' ta radda<0SAA> neniezñeho/kteryž geſt powolal was
 Malicžko kwafu<0SAK>/ wſſecku mauku<0SAK> poruſſuge/Iat
 mam owas dovfſſaniew<0SAA> panu<0SAS>/že nicz gineho<0AX> nebude
 te ſmyſliti/Ktož pak was zamuczuge/ponefet ſaud<0SAA>.
 ktož koli geſt ten/Ia pak bratrze<0SAPP>/geſtli že obrzezowa
 nie<0SAA> kaži/ y proczež pak protiwenſtwie<0SAA> trpim/tehdy
 wyprazdñeno geſt pohorſſeni<0SAA> krzieže<0SAK>/O by býli wy=
 rzezani kterziž was zarmuczugi / Nebo wy kſwobo
 d'e<0SAA> gſte powolani bratzi<0SAPP>/toliko abyſſte fwobody<0SAA> ne
 dawali wpriczinu<0SAAx> tiela<0SAK>/Ale ſkrze laſku<0SAA> ducha<0SAS> poſlu
 hugte ſobie weſpolec/nebo weſſken zakon wgedne rze
 cži ſe napſhüge Milowati budeſ bližnieho<0AX> fweho/ia
 ko ſe ſameho/Geſtli že pak weſpolec budete kuſati a
 hrayzti/Wizte abyſſte ſpolu gedem od druheho zka

ženi nebyli/Protož prawim wkriftu<0SASx>. ¶Duchem chod'
chte a žadoſti tiela<0SAK> [=ne=]dokonate/Nebo tielo<0SAK> žada proti
duchu<0SAA>/a duch<0SAA> proti tielu<0SAK>.Tyto zagifte wiecy<0SAA> ſobie we
ſpolek ſe protiwie/abyſfte neczož koli chcete to cžinili/
Geftli že pak duchem<0SAS> bywate wedeni/giž negfte pod
zakonem<0SAA>/Zgownie gfu pak ſkutkowe<0SAA> tiela<0SAK>/genž gfu
Smilſtwo/necžiftota<0SAA>/neftydatoft<0SAA>/ſmilnoft<0SAA>/mod=

<Gg j. v>
lam<0SAK>|fluženie<0SAA>/trawenie<0SAA>/neprzieżně<0SAA>/ſwarowe<0SAA>/nenawi=
fti<0SAA>/hniewowe<0SAA>/ nahlofti<0SAA>/nefwornofti<0SAA>/ roty<0SAA>/zawiffti<0SAA>.
wrażdy<0SAA>/ opilſtwa<0SAA>/hodowanie<0SAA>/a tiem wieczem<0SAA> po
dobne<0AA>/ kterežto wam przedpowiedam/ iakož ſem y
prwe prawil/ Nebo kdož takowe wiecý<0SAA> cžinie/kralo
wftwie<0SAS> božiho<0AS> nedogdu.Ale owotcze<0SAA> ducha<0SAS> geftit/la
ſka<0SAA>/radoft<0SAA>/pokog<0SAA>/trpieliwoft<0SAA>/dobrotiwoft<0SAA>/dobro
ta<0SAA>/dlauho cžakanie<0SAA>/tichoft<0SAA>/wiera<0SAA>/ſkrownoft<0SAA>/wzdr
želiwoft<0SAA>/cžiftota<0SAA>/ Proti takowym wiecem<0SAA> nenie za=
kon<0SAA>/A kterziž pak gfu Kriſtowi<0APPV>/tielo<0SAK> ſwe gfu vkrzižo
wali/s hrziechy<0SAA> y s žadoſtmi<0SAA>. ¶Poñewadž ſme pak
duchem<0SAA> žiwi<0AA>/ duchem<0SAA> y chodme/ nebud'me vcžinieni
marne<0AA> chlauby<0SAA> žadoſtiwi<0AA>/Weſpolek ſebe popuzegi
cze/geden druhemu zawidicze.

Rozdziel Sſefty.

BRatrzie.Geftli žeby byl zaftižen cžlowiek<0SAPP>
wnękerem nedoſtátku<0SAPP>.Wy kterzi gfte du=
chowni<0AX>/takoweho navcžte wduchu<0SAAX> ticho
fti<0SAA>/ ſam ſe znamenage/ aby ý tý nebyl pokuffen. Ge
den druheho brzemená<0SAK> neſte/ a tak naplnite zakon<0SAA> kri
ſtuow<0AS>. Nebo domniewali ſe kdo že by nietczo byl/a
nicz negſa/tent ſam ſe ſwodi.Protož ſkutku<0SAA> ſweho
geden každy zſkus/a tak ſam vſebe toliko chwalu<0SAA> mi=

<Gg ij. r>
ti bude a newginem/nebot geden každy brziem'e<0SAK> ſwe
poneſe/Zd'elugž ſe pak ten/kteryž nauczenie<0SAA> przigima
flowem<0SAA>/wſſiem ſtatkem<0SAK> ſwym/ſtiem odñehož nau
czenie<0SAA> berze.Nechtiegte bluditi/buoht<0SAS> nebude zklamā
Nebo czož cžlowiek<0SAPP> bude ſieti/tot bude y žieti/Nebo
ktož rozſiewa wtiele<0SAKx>/ztielat<0SAKx> y žieti bude poruſſenie<0SAA>/a
kto rozſiewa wduchu<0SAAX>/zduchut<0SAAX> y žieti bude wieczny<0AA> ži
wot<0SAA>/Protož dobrze cžiniece neprzeſtawagme/nebo
cžafem<0SAA> ſwym žieti budeme nepreſtawagicze/ A pro
tož dokudž cžas<0SAA> mame cžinmež dobre kewſſem/a zwla
ſſtie kdomacym<0AXx> wiery<0SAA>. ¶Wizte kterakymit flowy<0SAA>
ſem plāl wam/ſwu wlaſtni<0AA> ruku<0SAK>/Nebo kterzi koli
chtie ſe libiti wtiele<0SAKx>/tit was nutie abyſfte ſe obrzezowa
li toliko/aby protiwenſtwie<0SAA> krziže<0SAK> kriſtowa<0AS> netrpieli
nebo ani ti kterzie ſe obrzezugi zakona<0SAA> oftrziehagi/ale
chtiet abyſfte ſe obrzezowali / aby ſe wtiele<0SAKx> waſſem
chlubili Ale odemne odſtup to bych ia ſe wczem chlu
bil/než gedine wkrziži<0SAK> pana<0SAS> naſſeho gežiffē<0SVP> kriſta<0SAS>.ſkr
zeñehožto ſwiet<0SAK> mi gt' vkrzižowā/a ia ſwietu<0SAK>/Nebo
wkriftu<0SASx> gežiffi<0SVP> zanicz neſtogi/ani obrzezani<0SAA>.ani neob
rzezani<0SAA>/ale nowe<0AA> ſtworzeni<0SAA> A kterziž koli teto zprawy<0SAA>
budu naſledowati/pokog<0SAA> nañe a miłoſrdéſtwi<0SAA>/y na
lid<0SAPP> Izrahelſky<1ARGP> boži<0AS>/Giž pak potom żadny mi zamut
ku<0SAA> necžin/Nebot ia giezwy<0SAK> pana<0SAS> naſſeho Gežiffē<1SVP> kry
ſta<0SAS>/na ſwem tiele<0SAK> noſym/Miłoſt pana<0SAS> naſſeho Ge

<Gg ij. v>

žifŕe<1SVP> Kryfta<1SAS> / s Duchem<1SAA> waŕim Bratrze Amen.

11.3 Pekkuv Nový zákon (1527, K17098)

11.3.1 Janovo evangelium, 1.–5. kapitola

<V j. v, levý sl.>

Kapitola j

NApočat

ku<0SAA> bylo

flowo<0SAS> /

a flowo<0SAS>

bylo v=

boha<0SAS>/a

buoh<0SAS>

byl flo=

wo<0SAS>.To bylo na počatku<0SAA> v bo

ha<0SAS>.Wŕŕecky wiecy<0SAA> ŕkrze nie=

ho včinieny fu/a bez nieho nic

neni včineeno.Což včinieno

geŕt wniem životem<0SAA> bylo gŕ

a život<0SAA> byl ŕwietlo<0SAA> lidi<0SAPP>/aŕwie

tlo<0SAAx> wteemnoŕtech<0SAAx> ŕwietij/ a

tmy<0SAA> fu geho neobŕahli (Byl

člowiek<0SAPP> poŕlaný<0AA> od boha<0SAS>/ ge

mužto gméno<0SAA> bylo Ian<1SVP>.ten

geŕt přifŕel na ŕwiedectwi<0SAA> aby

ŕwiedectwie<0SAA> wydal o ŕwie=

tlu<0SAA> :aby wŕŕichni wieŕili ŕkrze nie°

Nebyl geŕt won ŕwietlo<0SAA>/ale aby

ŕwiedectwie<0SAA> wydal o ŕwietle<0SAA>.By=

lo ŕwietlo<0SAA> prawé<0AA> kteréž ofwiecu=

ge každého člowieka<0SAPP> přichazegice

ho<0AA> na tento ŕwiet<0SAK>.Na ŕwietie<0SAK> byl

a ŕwiet<0SAK> ŕkrze nieho včiniien geŕt / a

ŕwiet<0SAK> geho nepoznal.Mezy ŕwée

wlaŕtnie<0AX> přifŕel/ a ŕwogi fu geho

nepŕiyali.Kteŕijž pak koli přiya=

li gey/dal gim mocz<0SAA> aby ŕyny<0SAPP> buo

žijmi<0AS> byli/ tiem kteŕýž wieŕij weg

meno<0SAAx> geho: Kteŕijž ne z krwe<0SAK> ani

zwuole<0SAAx> tiela<0SAK>/ani z wuole<0SAA> muže<0SAPP>/ale

z boha<0SAS> narozeni gfu (a flowo<0SAS> tie=

<V j. v, pravý sl.>

lo<0SAK> včinieno geŕt a přebýwalo me=

zy námi a widieli gŕme ŕlawu<0SAA> ge=

ho/ŕlawu<0SAA> yakožto gednoroženého<0AA>

od otce<0SAS>/ plného<0AA> miloŕti<0SAA> a práv=

dy<0SAA>.(Ian<1SVP> ŕwiedectwie<0SAA> wydáwa

oniem/awola rka:Tento byl oniē

gŕem prawil / kteŕýž pomnie ma

pŕigijti/ předemnau včiniien geŕt

neb prwni<0AA> mne byl/ a z plnoŕti<0SAA> ge

ho my wŕŕychni wzali gŕme mi=

loŕt<0SAA> za miloŕt<0SAA>.Nebo zákon<0SAA> ŕkrze

Moyžiěŕe<1SVP> dán geŕt:Milofť a pra
wda<0SAA> ŕkrze Gežijŕŕekryŕta<1SVP> ŕtala gŕe
geŕt(Boha nižádný newidiel ni=
kdy gednorozeny<0AA> fyn<0SAPP> kterýž geŕt

<V ij. r, levý sl.>
wluonu<0SAKx> otce<0SAS>/on geŕt wyprawil(a
to geŕt ŕwiedectwieŕanowo<0SAA><1APPVx> když
poŕlali židéz<0SAPG> Geruzaléma<1SVG> kniežie<0SAPP>
a yahny<0SAPP> kniemu/aby optali ŕe ge=
ho/ty kdo ŕy?Y wyznal geŕt a ne=
zapŕel/a wyznal že negŕe yá Kry
ŕtus<1SAS>.Y otázali ŕů ŕe gehu.Což teh=
dy Eliáš<1SVP> gŕy ty? Y ŕekl:Negŕem.
Prorokli gŕy? A odpowidiel:nicz
Protož ŕekli gŕau gemu:Kdo gŕy
ať odpowied<0SAA> dáme tiem genž gŕů
nás poŕlali/co prawijš ŕám ofo=
bie?Dije:(Iáhŕas<0SAKx> wolagijcýho<0AX>
napauŕŕti<0SAKx> / zprawte ceŕtu<0SAK> pánie<0AS>:
Iakož die Yzaiáš<1SVP> ŕprok<0SAS>. A kteŕijž
gŕů poŕlání byli/byli ŕů z zákónij=
kuow<0SAPP>. Y otázali gŕů ŕe ge° a ŕekli
gemu:Což tehdy krztijš poniewa
dž ty negŕy kryŕtus<0SAS> ani Eliáš<1SVP>/ani
ŕprok<0SAS>.Odpowidiel gim ŕan<1SVP>/ŕka
(ŕá krztijm vwodie<0SAK>/ale v ŕpŕŕed
wás ŕtál kteréhož wy neznáte:ont'
geŕt kterýž pomnie pŕigijti má/kte
ŕýž pŕedemnu včynien geŕt/gehož
to yá negŕem hoden<0AA> abych rozwá
zal ŕeménka<0SAK> v obuwi<0SAK> gehu. Tyto
wiecy<0SAA> w Betaný<1SVG> ŕtaly gŕů ŕe za
ŕordanem<1SVG>/kdež to byl ŕan<1SVP> kŕtie.
Druhého dne<0SAA> widiel geŕt ŕan<1SVP> Ge
žijŕe<1SVP> pŕicházegijcý°<0AA> kŕobie/y dije:
Ay beranek<0SAS> božij<0AS>/ ay genž snijmá
hŕiechy<0SAA> ŕwieta<0SAK> Tětoť geŕt oniemž
ŕem ŕekl:pomie pŕigde muž<0SAPP> genž
pŕedemnu učiniě gť:nebo prwniey
ŕŕi<0AA> mne byl / a yá neznal ŕem ho/

<V ij. r, pravý sl.>
ale aby oznamě byl wlidu<0SAPPx> Izra=
helŕkym<1ARGP> ŕpto yá pŕiŕŕel ŕem vwo=
die<0SAKx> kŕtie.A ŕwiedectwie<0SAA> wydal ŕā<1SVP>
ŕka:(Zie gŕem widiel ducha<0SAS> s ŕtu=
pugijcýho<0AA> yako holubicy<0SAK> s nebe<0SAS>
a zuoŕŕal naniě:a yá neznal gŕem
ge°/ale kterýž mie poŕlal kŕtit vwo
die<0SAK>/ten mi ŕekl: Nadkýmž vzŕijš
ducha<0SAS> s ŕtupugijcýho<0AA> a zuoŕtá=
wagijcýho<0AA> naniem/tent' geŕt ge=
ŕŕtoť kŕtij wduchu<0SAS> ŕwatém<0AS>: a yá
widiel ŕem a ŕwiedectwie<0SAA> wydal
ŕem že tento geŕt fyn<0SAS> božij<0AS>.Giného
opiet dne ŕtál ŕā<1SVP> a z učedŕnikuow<0SAPP>
ge° dwa<0NN> A wida Gežijŕe<1SVP> an gde
ŕekl:Ay beranek<0SAS> božij<0AS>.Y vŕŕyŕŕieli
ho dwa<0NN> včedŕnicy<0SAPP> mluwijcieho<0AA> y

ňli gŕů za Gežijŕem<1SVP>. Obrátiw fe
 pak Gežijŕ<1SVP> a wida ge an gdu za=
 nim řekl gim:Cžeho hledate?Kte
 řijžto řekli:Rábij genž fe wyklada
 miŕře<0SAPT> / kde přebýwaŕ?Dije gim:
 Pod'te a ohledeyte. Přiiŕli ŕů a wi
 dieli kdeby přebýwal a zuoŕtali v=
 nieho dne toho/ a hodina<0SAA> byla ya
 ko deŕatá<0NN>. Y byl Ondřeg<1SVP> bratp<0SAPP>
 Sŕimonuo<1APPV> Petruo<1APPV> gedē<0NN> ze dwau<0NN>
 kterijž ŕyŕŕeli gŕů od Iana<1SVP> a ná=
 ŕledowali ŕů geho. YNalezl on
 nayppw bratra<0SAPP> ŕwého Sŕimona<1SVP>
 ydie gemu:Nalezliŕme Meŕyáŕfe<1SAS>
 genž fe wykláda Krytŕus<1SAS>. Y při=
 wedl geho k Gežijŕŕowi<1SVP> A pohle=
 diew naň Gežijŕ<1SVP> řekl:Ty ŕy Sŕi=
 mon<1SVP> ŕyn<0SAPP> Ianuo<1APPV>/ty ŕlůti budeŕ Cé=

<V ij. v, levý sl.>

ŕas<1SVP>:genž fe wykladá Petr<1SVP>.Nazai=
 třie chtiel wygiti do Galileé<1SVG>/y na
 lezl Filipa<1SVP> a řekl ge^v Gežijŕ<1SVP>: Ná=
 ŕledug mne.Byl pak Filip<1SVP> z Bet=
 ŕaydy<1SVG> zmieŕta<0SAKx> Ondřegowa<1APPV> a Pe
 trowa<1APPV>:nalezl Filip<1SVP> Natanaéle<1SVP>/y
 die ge^v:O kteremž pŕal Moyžieŕ<1SVP>
 wzákonie<0SAAx> y ŕprocy<0SAS>:Nalezli gŕme
 Gežijŕŕefyna<1SVP><0SAPP> Iozeffowa<1APPV> od Na=
 zaréta<1SVG>.Y řekl ge^v Natanael<1SVP>:Od
 Nazaréta<1SVG> muoŕz nietco dobrého<0AX>
 býti? Die gemu Filip<1SVP>:Pod' a ohle=
 dey.Vžřel Gežijŕ<1SVP> Natanaele<1SVP> an
 gde kniemu/ y die oniem: Ay/toť
 praáwie Izrahelitŕký<1SAPG> wniemžto
 lŕti<0SAA> neni.Die gemu Natanael<1SVP>:Od
 kud mne znáš?Odpowiediel Ge=
 žijŕ<1SVP> a řekl gemu:Dřiew než tie Fi=
 lip<1SVP> zawolal/když gŕy byl podŕŕij=
 kem<0SAKx>/widiel gŕem tie.Odpowiediel
 gemu NatanaelSVPl y řekl:Miŕře ty
 gŕy ŕyn<0SAPP> božij<0AS>:ty gŕy král<0SAPT> Izrahel=
 ŕký<1ARGP>:Odpowiediel Gežijŕ<1SVP> a řekl ge
 mu:že gŕem tobie řekl widiel gŕem
 tie pod ŕŕijkē<0SAK> wieřijŕ/wietŕŕie<0AA> wiecz<0SAA>
 nad tyto vzřijŕ.Y die gemu:Zagi=
 ŕte zagilte prawim wám vzřijte ne
 be<0SAS> otewřeny<0AA> / a and'ely<0SAS> božie wŕtu
 pugijcye<0AA> a s ŕtupugijcye<0AA> na ŕyna<0SAS>
 čłowieka<0SAPP>.

<V ij. v, pravý sl.>

Kapitola ij

A Třetieho dne<0SAA> ŕwatba<0SAA> ŕtala
 fe geŕt w kanie<0SVG> Galileyŕke<1ARGG>/
 a byla matka<0SAS> Gežijŕŕowa<1SVP> tu.Poz
 wán pak geŕt Gežijŕ<1SVP> y včedlnicy<0SAPP>
 geho na ŕwatbu<0SAA>.A když fe nedoŕtá
 walo wina<0SAK> die matka<0SAS> Gežijŕŕowa<1APPV>
 kniemu:wijna<0SAK> nemagij.Y řekl gie

Gežijš<1SVP>:Co mnie a tobie geft ženo<0SAPP>?
 Geftie nepřišla hodina<0SAA> má.Die
 mátie<0SAS> gehu služebnikom<0SAPP> což koli
 wám dije včinte.A bylo tu kamen
 ných<0ARS> stúdwij<0SAK> fšeft<0NN> poftaweno po
 dlee očíftiowanie<0SAA> židowfkého<0ARGP>/be
 rúci<0AA> wfe gedna každa mieřice<0SAA> dwie<0NN>
 nebo tři<0NN>.Die gim Gežijš<1SVP>:Naplněte
 stúdwie<0SAK> wodau<0SAK>.Y naplnili gfů ge
 až do wpchu<0SAK>.Y die gim Gežijš<1SVP>:be
 řte gijž a nefte naywyššie^v<0AA>z práv
 cy<0SAPP> fwatby<0SAA>.Y nelli gfů.A když o ku
 fyl naywyššij<0AA> zprawce<0SAPP> fwatby<0SAA>
 wody<0SAK> wijnem<0SAK> včinienee<0AA>/a newie=
 diel odkudby bylo/ ale služebnicy<0SAPP>
 wiedieli kteřij wážili wodu<0SAK>. Po=
 wolal ženicha<0SAPP> nayfwrchnieyšij<0AA> z
 práwce<0SAPP> fwatby<0SAA> a die gemu:Kaž=
 dy človiek<0SAPP> nayprw dobré<0AA> wijno<0SAK>
 ftawie/ a kdyžby se zpili tehdy to
 genž hopšlie<0AA> geft:ale ty zachował

<V iij. r, levý sl.>

fy dobree<0AA> wijno<0SAK> až dořawad. To
 včinił počatek<0SAA> diwuow<0SAA> Gežiš<1SVP> w
 Kanie<1SVG> Galileyké<1ARGG> a zgewil flá=
 wu<0SAA> fwú/a vwiefili fů wnie^ovčedl
 nijcy<0SAPP> ge^o(Potó gt' s ftúpil do Ka
 farnaū<1SVG> on y mátku<0SAS> gehu y bratřie<0SAPP>
 gehu y včedlnijcy<0SAPP> gehu/a tu fů po
 byli ne mnoho dnij<0SAA>.(A blizko by=
 la welika<0AA> nocz<0SAA> židowřka<0ARGP> y wftúpil
 geft Gežijš<1SVP> do Geruzaléma<1SVG>:y na=
 lezl w chrámu<0SVB> ťpdawače<0SAPP> owecz<0SAK> a
 woluow<0SAK>/ a holubice<0SAK> y peniezomiě
 ce<0SAPP> ředijcy<0AA>.A když vdielal jako bič<0SAK>
 zprowázkuow<0SAKx> wřłechny wyhnal
 zchrámu<0SVBx> owce<0SAK> y také woly<0SAK> a pe=
 niezomiencom<0SAPP> rozřypal peníze<0SAK>/a
 ftoly<0SAK> přewracel/a tiem genž holu=
 bice<0SAK> prodáwali řekl:Odneřte tyto
 wiecy<0SAK> odfud/ a nerod'te činiti do=
 mu<0SAK> otce<0SAS> meeho domě<0SAK> kupecřkym<0ARPP>.
 Rozpomenuli fů se pak včedlnij=
 cy<0SAPP> gehu že pláno geft.(Hopliwořt
 domu<0SAK> twého řniedla gt' mne.Pro
 tož odpowriedieli židé<0SAPG> a řekli gemu
 Ktery diw<0SAA> vkazujeř nám že tyto
 wiecy<0SAA> činiřš? Odpowriedel Ge=
 žijš<1SVP> a řekl gim:(Zruřřte chrám<0SVB> tēto
 awietřech<0NNx> dnech<0SAA> zbudim gey.Pro
 tož řekli fů židé<0SAPG>:Cztyřydceř a řřeft<0NN>
 let řtawien chrám<0SVB> tento/ a ty we=
 třech<0NNx> dnech<0SAA> zbudiřš gey?Ale on ťp=
 wil gt' o chrámu<0SVB> tiela<0SAK> řwého.Pro
 tož když zmrtwých<0AX> wřřal/rozpo=
 menuli gfů se včedlnicy<0SAPP> gehu že gt'
 to prawil/y vwiefili fů pijřmu<0SVT> y

<V iij. r, pravý sl.>

řeči<0SAA> kterůž po wiediel gežijš<0SVP>.A když
geft byl w Geruzalémie<1SVP> na weliku<0AA>
nocz<0SAA> wden<0SAAx> flawny<0ARS> mnozý<0AX> v wieři
li gfů wegménu<0SAAx> gehu widúce di=
wy<0SAA> gehu kterýž činil. Ale on Ge=
žijš<1SVP> nefwieřil fe fameeho gim:†pto
že gefť on znal wflecky/a že neby=
lo potřebie gemu aby kdo fwiede=
ctwie<0SAA> wydal o človieku<0SAPP>/ nebo on
znál gefť coby bylo w človieku<0SAPP>.

Kapitola iij

BYl pak človiek<0SAPP> z zákon
nikuow<0SAPP> Nykodém<1SVP> gmee=
ně<0SAA> knieže<0SAPT> židowfkee<0ARGP>.Tě
přifľel k gežijřowi<0SVP> wno
cy<0SAAx> a řekl gemu Mifře/wieme že od
boha<0SAS> přifľel gfy mifř<0SAPT> nebo nižá=
dný nemuož tiech diwuow<0SAA> činiti
kterěž ty činiř/ gedinee lečby buoh<0SAS>
s nim byl.Odpowiediel Gežijš<1SVP> a
řekl ge^v:Zagifte zagifte prawijm
tobie/nenarodili fe kto podruhy ne
muož widieti králowftwie<0SAS> božie=
ho<0AS>.Die knie^v Nykodém<1SVP>:Kterak

<V iij. v, levý sl.>

muož človiek<0SAPP> naroditi fe po druhe
gfa ftary<0AA> zdali muož wżiwot<0SAKx> mat
ky<0SAPP> fwé opiet wgijti a podruhé na
roditi fe.Odpowiediel Gežijš<1SVP>:Gi
řtie gřtie prawijm tobie/nenaro=
dijli fe kdo zwody<0SAKx> a zducha<0SASx> fwa=
tého<0AS>/nemuož wgijti do králow=
řtwie<0SAS> božieho<0AS>.Což fe narodilo ztie
la<0SAK> tielo<0SAK> gefť/ a což narozeno z du=
cha<0SAS>/duch<0SAA> gefť. Nediwiž fe tomu
žeť řem řekl tobie muřýte fe podru=
hé zroditi Wietř kde chce wiege a
hlas<0SAK> gehu řlyřliř/ ale newieř od=
kawad přichazy a neb kam gde.
Tak gefť každý kdož fe zducha<0SASx> na
rodil.Odpowiediel Nykodeem<1SVP> a
řekl ge^v:Kterak mohu tyto wiecy<0SAA>
býti? Odpowiediel Gežijš<1SVP> a řekl
gemu:Ty gfy mifř<0SAPT> w Izraheli<1SAPG>/a
tiechto wiecy<0SAA> nevmiřř.Giftie gi=
řtie prawijm tobie/že což wieme
mluwijme / a což gfme widieli
řwiedčijme/a řwiedectwie<0SAA> nařřeho
nepřigijmate.Poniewadž zemřké<0ARS>
wiecy<0SAA> mluwil řem wám a newie=
řijte/kterak buduli wā řpwiti nebe
řké<0AS> wwieřijte?(Nižádny newřtú=
pil na nebe<0SAS>/ řyn<0SAS> človieka<0SAPP> kterýž gefť
wnebi<0SASx>.(A yakož Moyžieř<1SVP> powý=
řřil hada<0SAK> napauřřti<0SAKx>/tak powýřřen
muřý býti řyn<0SAS> človieka<0SAPP>:aby kaž=
dý kdož wieřij wnieto nezahynul

ale miel život<0SAA> wiečný<0AA> (Tak gt' za=
gifte buoh<0SAS> milował fwiet<0SAK>/že fyňa<0SAS>

<V iij. v, pravý sl.>
fwého gednorozené°<0AA> dal/aby kaž=
dy ktož wieřij wnیهo nezahynul
ale aby miel wiečný<0AA> život<0SAA>.Nebo
nepořlal buoh<0SAS> fyňa<0SAS> fwe° na fwiet<0SAK>
aby řaudil fwiet<0SAK>/ ale aby řpařen
był fwiet<0SAK> řkrze nیهo. Kdož wieřij
wnیهo nebywá řauzen /kdožpak
newieřij giž řauzen gt':neb newieři
wegmēo<0SAAx> gednorozeného<0AA> fyňa<0SAS> boži
ho<0AS>.A tēntoř gt' řaud<0SAA> že fwietlo<0SAA> při=
řlo nařwiet<0SAKx>/a milowali gfu lidee<0SAPP>
wieće tēnořti<0SAA> nežli fwietlo<0SAA>:neb byli
řkutkowee<0SAA> gich zlij<0AA>.Každy zagifte
kto zle řinij néawidij fwietla<0SAA> a ne
přichazy k fwietlu<0SAA> aby tre=
řtāi řkutkowé<0SAA> ge°.Ale kdož řinij řp
wdu<0SAA> přichāzye k fwietlu<0SAA> aby zge=
weni byli řkutkowé<0SAA> ge° že wbohu<0SASx>
vřinieny gfu.Potō přišřel Geřiř<1SVP> y
vředlnijcy<0SAPP> geho do zemie<0SAK> řúđřké<1ARGG>/
a tu přebýwāl snimi a křtil.(Był
pak y řan<1SVP> křtie w Ennon<1SVG> podře
řālim<1SVG> neb wody<0SAK> mnohé<0AA> tu byli/
a přichāzeli a křtili ře (neb geřřtie
nebył řan<1SVP> wfāzē do řālāře<0SAK>).Ale řta
řa ře geřř pohāđka<0SAA> mezy vředlnij=
kyřanowými<0SAPP><1APPVx> s řidy<0SAPG> o ořifř[t]iowā
nij<0SAA>. Y přišřli k řanowi<1SVP>/a řekli ge=
mu:Miřře ten kteryž byl s tebu za
řopdānem<1SVG> gemuž gfy ty řwiede=
ctwie<0SAA> wydāl/ay tent' křtij a wřři=
řni přichāzegij knie°.Odpowie=
diel řan<1SVP>/a řekl:Nemuož řłowiek<0SAPP>
wzřyti niřehéhož nebudeliř dāno
gemu s nebe<0SAS> (řami wy řwiedectwie<0SAA>

<V iij. r, levý sl.>
wydāwate mi že řem řekl negřem
yā Kryřtus<1SAS>/ale že pořlān řem přeđ
nim Kdoř má newieřtu<0SAPP> zenicht<0SAPP>
geřř/ ale přietel<0SAPP> řenicha<0SAPP> kteryž řto=
gij a řlyřřij geho/radořřij<0SAA> ře řadu=
ge řp řlas<0SAK> řenicha<0SAPP>.Protož wtom
radořř<0SAA> má řaplñiena gt' Ont' mu
řy řuořři/ale yā ře mēřřiti/ktožř gt'
s řuory<0SAK> přišřel/nadeřřřechnyt' gt'
Kdož z zemie<0SAK> geřř/zzemie<0SAKx> geřř a o ze
mi<0SAK> mluwij:ktož gt' s nebe<0SAS> ↔přřel na=
deřřřečyt' geřř a čož gt' widiel a
řlyřřal to řwiedčij/ a řwiedectwie<0SAA>
ge° niřāđný nepřigijmā(ale kdož=
by přigimal řwiedectwie<0SAA> ge° zna
menal geřř že buoh<0SAS> prawdomlu=
wný<0ARS> geřř.Neb koho buoh<0SAS> geřř po
řlal/řlowa<0SAA> bořiē<0AS> mluwij:neb new
mieru buoh<0SAS> dāwā řucha<0SAS>. (Otec

miluge fyna<0SAS>/ a wľecky wiecy<0SAA> dal
geřt w ruce<0SAK> geho:ktoř wieři wľyna<0SASx>
mať ęiwot<0SAA> wiečny<0AA>/ale kdoř newie
řijcy geřt fynu<0SAPP> ne wzřijť ęiwota<0SAA> ale
hniew<0SAA> boři<0AS> zuořtáwáť naniem.

Kapitola iiij.

TEhdy kdyř poznal Geřijř<1SVP>
ęe vľyřľeli řu zákonnijcy<0SAPP> ęe

<V iiij. r, pravý sl.>

by Geřijř<1SVP> wiece včedlnijkuo<0SAPP> činil
a křtil neřli řán<1SVP>/ačkoli Geřijř<1SVP> ne=
křtil ale učedlnijcy<0SAPP> geho (O puřtil
řúřtwo<1SVG> a oďľel opiet do Gali=
lee<1SVG>/ale miel gť gijti řkrze Samařij<1SVG>
Y přřľel k mieřtu<0SAK> Samařľkému<1ARGG>
geňř flowe Sýchar<0SVG> podľe popľu=
ęie<0SAK> kterěř dal řákob<1SVP> řozeffowi<1SVP> fy
nu<0SAPP> řweemu. Y byla tu řtudnice<0SAK> yá
kobowa<0APPV>.Geřijř pak vřřaw z ce=
řty<0SAK> pořadil ře tak nad řtudnicy<0SAK>/ho
dina<0SAA> pak byla yako řľeřťá<0NN>.Přřijř=
de pak řena<0SAPP> z Samařij<1SVG> wářiř wo=
dy<0SAK>. Die gij Geřijř<1SVP>:Day mi pijti/
včedlnijcy<0SAPP> pak geho oďeřľi řau do
mieřta<0SAK> aby pokpmuo<0SAK> nakaupili.
Protoř die gemu řa řena<0SAPP> Samari
řanka<1SAPG>:Kterak řy gľa řidem<0SAPG> řadář
pijti oďemne geňř gľem řena<0SAPP> Sa=
maryřáňka<1SAPG>?wľľak ne obcugij řidě<0SAPG>
s Samaryřány<1SAPG>.Oďpowiediel Ge
řiř<1SVP> a řekl gý:By řnala řap<0SAK> bořiř<0AS>/
a kdo geřt geňř řobie die řay mi pij
ti/řy řnad řpřľaby oďnieho/a řal=
by řobie wody<0SAK> řiwé<0AA>.Die gemu ře=
na<0SAPP>:Pane ani mař čimby nawařiľ
a řtudnice<0SAK> řľuboka<0AA> geřt:řptoř oď=
kud mář wodu<0SAK> řiwú<0AA>?Zďaliř řy
wietřľij<0AA> fy neř otecč<0SAPP> nář řákob<1SVP> kte
rýř nám řal řtudnicy<0SAK> a on řnie pil
y řynowé<0SAPP> geho y dobytřkowé<0SAK> ge=
ho.Oďpowiediel Geřijř<1SVP> a řekl gij
Kařdy kdoř bude pijti wodu<0SAK> řuto
řięzniti bude opiet:ale ktoř ře napij
wody<0SAK> kterúř yá řám gemu nebu=

<V iiij. v, levý sl.>

de řięzniti nawieky/ale woda<0SAK> kte
rúř yá řám ge^v/bude wniě řtudni
ce<0SAK> wody<0SAK> řkačijcy<0AA> křiřwotu<0SAAx> wiečné
mu<0AA>. Řřekľa knie^v řena<0SAPP>:Pane řay
mi řy wody<0SAK> abyř neřięznila ani
čodila řem wářiř. Řřekľ gij Ge=
řiř<1SVP>:Gďi powolay muře<0SAPP> řwého a
přřid řem.Oďpowiediela řena<0SAPP> a ře=
kla:Nemam muře<0SAPP>.Řřekľ gij Ge=
řiř:Đobře fy powiediela nemám
muře<0SAPP>/nebo piet<0NN> muřuo<0SAPP> fy miela a nynie kteréhoř mář nenie řwuog
muř<0SAPP>/to gfy řpřwie powiediela Đije

gemu žena<0SAPP>:Pane widijm že fy pro
 rok<0SAS> ty/ otcowé<0SAPP> nallí nahoře<0SAKx> této
 modlili fe/a wy prawijte že w Ge
 ruzalémie<1SVG> geft mieſto<0SAK> kdež modli=
 ti fe fluffie. Die gij Gežijš<1SVP>: Zieno
 wieř mi že přigde hodina<0SAA> kdyžto
 ani na této hoře<0SAK>/ ani w Geruzalé
 mie<1SVG> modliti fe budete otcy<0SAS>:wy fe
 modlite čemuž newite/my modli
 me fe čemuž wijme:neb ſpaſenie<0SAS> z
 židuow<0SAPG> geft.Ale přigdeť hodina<0SAA> a
 nyniet geft kdyžto prawij<0AA> modli=
 tebnicy<0SAPP> modliti fe budu otcy<0SAS> w du=
 chu<0SAA> a w prawdie<0SAA>/ nebo y otecz<0SAS> ta=
 kowých hledá kteřijžby fe modlili
 gemu(Buoh geft duch<0SAS>:a ti genž fe
 modli gemu/wduchu<0SAAx> a wpraw=
 die<0SAAx> magi fe modliti. Rekla ge^v že=
 na<0SAPP>:Wiem že Meſyáš<1SAS> přijde
 ten nám zwieſtuge wſſecky wiecy<0SAA>.
 Rzekl gij Gežijš<1SVP> Iá gſem gěž mlu

<V iij. v, pravý sl.>

wijm ſtebau.A y hned přiſlli včedl
 nijcy<0SAPP> geho/a divili fe žeby s ženau<0SAPP>
 mluwil:a wſlak nižádný ge^v ne=
 řekl co fe tiežeš/ a neb co mluwijš
 snij?Tehda nechala tu žena<0SAPP> wie=
 dra<0SAK> fwého a odeſla do mieſta<0SAK> a
 řekla tiem lidem<0SAPP>:(Podťe a wizte
 člowieka<SAPP> genž mi powiediel wſſe
 cky wiecy<0SAA> kteréž ſem koli činila z
 daly on geft Kryſtus<1SAS>.Protož wy
 ſli ſú z mieſta<0SAK> a přiſlli knie^v.Mezy
 tiem ppofyli ho včedlnijcy<0SAPP> řkuce:
 Miſťre pogež:Ale on řekl gim:Iá
 pokpm<0SAK> mā gieſti gehož wy newi=
 te.Protož řekli ſú včedlnijcy<0SAPP> weſpo
 lek:Zdali kdo přineſl gemu gieſti?
 Die gim Gežijš<1SVP>:Muog pokpm<0SAK> gť
 abych činil wuoli<0SAA> geho genž po=
 ſlal mne a dokonal ſkutek<0SAA> geho
 wſlak wy prawijte že geſſtie čtyřie<0NN>
 mieſyecy<0SAA> gſú a žeň přijgde:ay pra=
 wijm wám zdwihniete očij<0SAK> ſwee
 a patřete na kraginy<0SAK> žet fe bielegij
 kežni<0SAAx> :a kdož žne odplatu béře a
 ſhromaždiuge vžitek<0SAA> kžiwotu<0SAAx> wieč
 mému<0AA>/aby y kterýž rozſyewá ſpo
 lu radowalfe y kdož žne. Nebo
 wtom geft flowo<0SAA> prawé<0AA> že giný
 geft genž rozſyewá a giny geft kte=
 rýž žne. Iá ſem poſlal wás/žat
 očemž gſte nepracowali/ginij ppa
 cowali gſú a wygſte w wſyle<0SAA> gich
 weſſli. Zmieſta<0SAKx> pak toho množý<0AX>
 wwieřili gſú wnieto z Samarytá
 nuow<0SAPG> †pflowo<0SAAx> ženy<0SAPP> kteraž ſwiedec

<X j. r, levý sl.>

ctwi<0SAA> vydawala že mi powiediel
wŕŕe což ſem koli činila. Protož
když ſů přilŕli kniemu Samarytá=
ni<0SAPG>/ŕpfyli gŕů ge° aby tu pozuoŕtal
y pobyl tu dwa<0NN> dni<0SAA>/a mnohē gich
wiece vwieřilo ŕp řeč<0SAA> geho:a ženie<0SAPP>
prawili:Zie giž ne ŕptwau řeč<0SAA> wie=
řijme/neb gfme ſami ſlyſſeli/a wie
m že tēto geſt ſpaſytel<0SAS> ſwieta<0SAK>.(Po
dwau<0NN> pak dnij<0SAA> wyſſel odtud/ a
ſſel do galilee<0SVG> (nebo on Gežijš<1SVP> ſwie
dectwie<0SAA> wydali že ŕprok<0SAS> wŕwē wla
ſti<0SAA> cti<0SAA> nemá Protož když přilſſel do
Galilee<1SVG>/přiyali gŕů gey Galiley=
ſtiŕ<1SAPG>/když byli wŕŕecky wiece<0SAA> wi=
dieli co byl činil w Geruzaleemie<1SVG>
na den<0SAA> ſlawny<0ARS> neb y oni byli při=
ſli kedni<0SAAx> ſlawnemu<0ARS>.Protož opiet
přigijde do kany Galileyſke kdež=
to byl včinił wodu<0SAK> wijnem<0SAK>.Y byl
geſt gedem<0NN> králjk<0SAPT> gehožto ſyn<0SAPP> ne=
mocen<0AA> byl w Kaffarnaū<1SVG>/ten když
vſliſſel žeby Gežijš<1SVP> přilſſel z Iúd=
ſtwa<1SVG> do Galilee<1SVG>/ſſel kniemu/a ŕp=
ſyl geho aby ſ ſtaupil a vzdrawil
ſyna<0SAPP> geho/nebo počijnal mřieti.
Tehdy dije Gežijš<1SVP> kniemu:Nevz=
řiteli diwuow<0SAA> a zazrakuo w<0SAA> ne v=
wieřijte.Die kniemu králjk<0SAPT>:Pane ſ
ſtupiž ppwē nežliť vmře ſyn<0SAPP> muog
Die gemu Gežijš<1SVP>:Gdi ſyn twuog
žiw<0AA> geſt.Vwieřil člo wiek<0SAPP> řeči<0SAA> kte
růž mluwil gemu Gežijš<1SVP>/y ſſel gt'
Když pak on giž ſ ſtupowál ſlu=
žebnijcy<0SAPP> potkáli ſe ſ nim a zwieſto

<X j. r, pravý ſl.>
wáli ge° řkuce/žeby ſyn<0SAPP> geho žiw<0AA>=
byl.Tehdy otazal ſe gijch nahodi
nu<0SAAx> wkterauby ſe lépe miel.Y řekli
ſů gemu:že wčera whodinu<0SAAx> ſedmu<0NN>
opuſtila geho zymnice<0SAA> Tehdy po=
znal otec<0SAPP> žeby ta hodia<0SAA> byla wnijž
to řekl gemu Gežijš<1SVP> ſyn<0SAPP> twuog žiw<0AA>
geſt/y wwieřil on y duom<0SAK> ge° weſſ
ken.To opiet druhý<0NN> diw<0SAA> včinił Ge
žijš když přilſſel z Iúdſtwa<1SVG> do Ga
lilee<1SVG>.

Kapitola v

POtom byl den ſwá=
tečnij<0ARS> žydowſký<0ARGP> / y
wſtúpil gt' Gežijš<1SVP>
do Geruzaléma<1SVG> / a
byl w Geruzalémie<1SVG>
rybnik<0SAK> brawný<0ARS>:kte=
ryžto židowſky ſlowe Betſayda<1SVG>/
patero<0NS> přilſtřeſſie<0SAK> mage/wnýchž=
to ležilo welikee<0AA> množſtwie<0SAA> nemoc
nych<0AX> ſlepých<0AX> kulhawých<0AX> wſchlych<0AX>

očekwagijcých<0AA> wody<0SAK> hnutie<0SAA>:ne

<X j. v, levý sl.>

bo and'el<0SAS> pánie<0AS> s šupowál podlé
čafu<0SAA> do rybnjka<0SAK>/ y heybála fe wo
da<0SAK> / akdož ppwnij<0NN> wftaupil do=
rybnjka<0SAK> popohnutij<0SAAx> wody<0SAK>/vzdra
wen byl od kterežkoli nemocy<0SAA> tra=
pen bywal.Byl pak gedē člowiek<0SAPP>
tu ofm<0NN> a třidceti<0NN> let<0SAA> mage nemocy<0SAA>
fwee.Toho pak když vzřel Gežijš<1SVP>
an leži y poznal žeby gijž čas<0SAA> mno
hy<0AA> miel. Die gemu:Chcešlli zdráv<0AA>
býti?Odpowiediel gemu nemoc=
ný<0AX>: Pane nemám člowieka<0SAPP> když
fe zbuři woda<0SAK> aby wpuřtil mne
do rybnjka<0SAK>:nebo když yá gdu gi=
ný předemnů s šupuge.Rzekł ge=
mu Gežijš<1SVP> (Wftaň a wezmi lože<0SAK>
fwee a choď a y hned zdráv<0AA> vči=
nien geřt člowiek<0SAPP> ten:a wzaw lo=
že<0SAK> fwé y chodil geřt/ a byla řobo=
ta<0SVA> wten den<0SAA>. Tehdy řekli židé<0SAPP> to=
mu geňž vzdrawen byl.Sobotat'
geřt neřluffieřt tobie nořyti lože<0SAK> twé
ho. Odpowiediel gim:Kterýž
mne vzdrawil on mi řekl:Wezmi
lože<0SAK> fwee a choď. Protož otázali
gfů fe geho:Který geřt člowiek<0SAPP> tē
kterýž řekl tobie/wezmi lože<0SAK> fwé a
choď.ale ten geňž zdráv<0AA> včinien
byl niewiediel gt' kto by byl.Nebo
Gežijš<1SVP> vchýlil fe od zálřupu<0SAK> po=
řtaweného<0AA> na mieřtie<0SAK>.Potom na=
řřel geho Gežijš<1SVP> w chrámu<0SVB>.Y řekl
gemu: Ey zdrow<0AA> gfý včinien gijž
nechtieg hřeřřiti aby nietco hopřlie<0AX>
ho fe tobie nepřřihodilo. Odřřel tē

<X j. v, pravý sl.>

člowiek<0SAPP> a zwieřtował židom<0SAPG> žeby
Gežijš<1SVP> byl kterýž gey zdráva<0AA> vči
nil. Protož ťptiwiliřů fe židé<0SAPG> Ge=
žijřłowi<1SVP> žeby to činiewal w řobo=
tu<0SVA>.Gežijš pak odpowiediel gim:
Otecz muog až dořawád dielá/y
yá dielám.Protož tehdy wiece hle
dáli geho židé<0SAPG> zamopřowati/neto
liko žeby ruřřiel řobotu<0SVA>/ ale y otce<0SAS>
fwého prawil býti boha<0SAS>/rowné=
ho<0AA> fe činie bohu<0SAS>.Protož odpowie
diel gim Gežijš<1SVP> a řekl:Giřtie gi=
řtie prawijm wám/nemuořt' řyn<0SAS>
řam od řebe činiri ničehéhořž/ ge=
dinee což widij an otecz<0SAS> čini/ neb
což koli on čini/y řyn<0SAS> též činij.Ne
bo otecz<0SAS> miluge řyna<0SAS> /a wřřecky
wiecey<0SAA> vkazuje gemu což on činij
a wietřřie<0AA> nadto vkáže řkutky<0SAA> ge=
mu/abyřřie wy fe diwili.Nebo ya

kož otec<0SAS> křiefý mptwé<0AX> a obžywu=
ge/tak y fyn<0SAS> kteréž chce obžywuge
aniž zagifté otec<0SAS> faudij koho/ale
wřelický<0AA> faud<0SAA> dal fynu<0SAS> aby wřlich
ni ctili fynu<0SAS> jakož ctie otce<0SAS>.(Kdož
nectij fynu<0SAS>/ne ctijt otce<0SAS> kterýž po=
řlal gey.Giftie giftie prawijm wā
že kdož flowo<0SAA> mé řlyřli/ awieřij
gemu genž mne pořlal/mať žiwot<0SAA>
wiečný<0AA> a na faud<0SAA> nepřigde ale puo
gde z řmpti<0SAA> doživota<0SAA>.Giftie gi=
řtie prawijm wām/že přicházý ho
dina<0SAA> a nynie geřt / kdyžto mptwij<0AX>
vřlyřlie hlas<0SAK> fynu<0SAS> božieho<0AS>/a kte=
řijž vřlyřlie/žiwi<0AA> budau.Nebo ya=

<X ij. r, levý sl.>

kož otec<0SAS> má žiwot<0SAA> řam v řobie/
tak geřt dal y fynu<0SAS> aby miel žiwot<0SAA>
w řameem řobie/a mocz<0SAA> dal gemu
y faud<0SAA> řiniti.neb řyn<0SAS> řlowieka<0SAPP> gř.
Neroďte ře diwiti tomu:nebo při=
cházý hodina<0SAA> wniežto wřřychni
genž whrobiech<0SAKx> gřř vřlyřlie hlas<0SAK>
řyna božie°<>0AS (Y puogdu genž dobré<0AA>
wiecy<0SAA> řinili řř na wzķřřřenie<0SAA> ři=
wota<0SAA>:kteřýž pak złé<0AA> wiecy<0SAA> řinili řř
na wzķřřřenie<0SAA> řaudu<0SAA>. Nemohuť
yá řam od řebe nicz řiniti ale jakož
řlyřřijm tak řaudijm a řaud<0SAA> muog
řprawedliwý<0AA> gř(neb nehledá wuo=
le<0SAA> řwé/ale wuole<0SAA> geho kterýž mie
pořlal. Geřřliže yá řwiedectwie<0SAA>
wydāwā řā o řobie/řwiedectwie<0SAA>
mee nenie prawé<0AA>.(ginýť gř kterýž
řwiedectwie<0SAA> wydāwa o mnie/ a

<X ij. r, pravý sl.>

wie že řpwe gř řwiedectwie<0SAA> ge° kte
řéž wydāwā omnie.(Wy pořlali
gřte křanowi<1SVPx>:a řwiedectwie<0SAA> wy=
dal gř prawdie<0SAA>:ale yá nepřigimā
řwiedectwi<0SAA> od řlowieka<0SAPP>/ale totoť
prawijm abyřřte řpařeni byli/ont'
gř byl řwietedlnice<0SAK> řořecy<0SAK> a řwij=
tiecy<0SAK>:ale wy řhtieli gřte ře na řas<0SAA>
poradowati w řwietle<0SAA> geho / ale
yáťmām řwiedectwie<0SAA> wietřřie<0AA> nez=
li řan<1SVP>.(Neb řkutkowe<0SAA> ktereež mi
dal otec<0SAS> abych konal ge:ti řkutko
we<0SAA> kteréž yá řinim/ řwiedectwie<0SAA>
wydāwagi omnie že otec<0SAS> pořlal
mie/(a genž mie pořlal geřt otec<0SAS>/
on řwiedectwie<0SAA> wydal omnie/ a
niž gřte kdy řlafu<0SAK> gého řlyřřeli ani
twāři<0SAK> gého widieli/a řlowa<0SAA> geho
nemāte wřobie zuořřāwagijcýho<0AA>.
Neb ktereřož pořlal on/tomu wy
newieřijte.Ptayte ře řnapijřma<0SVT>/w
nichž ře wy domniewate žywot<0SAA>

wiečny<0AA> mieti.a tať gŕŕ geŕŕto fwie
 dectwie<0SAA> wydawygi omnie a nech
 cete pŕigijti kemnie abyŕŕte żywot<0SAA>
 mieli.Zwelebenie od lidij<0SAPP> nepŕigi
 mám/ale poznal fem wás že mi=
 lowánij<0SAA> božieho<0AS> nemáte wfobie/
 yá pŕiŕŕel gfem wegmeeno<0SAAx> otce<0SAS> me
 ho a nepŕiyali gŕte mne/pŕijgdelit'
 giný wegménu<0SAAx> fwém/toho pŕijg
 mete:kterak wy muožete wieŕyti
 genž chwálu<0SAA> weŕpolek pŕijgimate
 a chwály<0SAA> kteráž od fameho boha<0SAS>
 geŕt/nehledáte?Nechtieyte ŕe dom=

<X ij. v, levý sl.>
 niewati bycht' yá miel nawás ža=
 lowati pŕed otcem<0SAS>/geŕtit' kdot' na
 wás žaluge moyžieš<0SVP> wniemž wy
 vŕŕánie<0SAA> máte/nebo byŕŕte vwieŕili
 Moyžieŕŕowi<1SVP>/wieŕili byŕŕte ŕnad
 y mnie.Nebt geŕt on o mnie pŕŕal:
 pakli geho pŕŕmom<0SVT> newieŕijte/kte=
 rak ŕlowom<0SAA> mým vwieŕijte?

11.3.2 List Galatským

<K k iij. r, pravý sl.>

Kapitola j.

PAwel Apo

ŕŕŕol<1SAS> neod

lidij<0SAPPx> ani ŕkr

ze člowie=

ka<0SAPP>/ ale ŕkr=

ze Gežijŕŕe<1SVP>

kryŕta<0SAS> a bo

ha<0SAS> otce<0SAS>/kte

<K k iij. v, levý sl.>

ŕýž geho wzkrŕŕŕyl zmptwych<0AXx> y ti

kteŕijž ŕemnau!gŕŕ wfŕŕichni bratŕie<0SAPP>

z borom<0SVI> Galatŕkým<1ARGP> Miloŕt wā

a pokog<0SAA> od boha<0SAS> otce<0SAS> naŕŕeho a

pāna<0SAS> naŕŕeho Gežijŕŕe<1SVP> Kryŕta<1SAS>/kte

ŕýž wydal ŕebefamého za hŕiechy<0SAA>

naŕŕe aby wyŕŕhl nās ztohoto fwie

ta<0SAK> neprawého<0AA> podlé wuole<0SAA> boha<0SAS>

a otce<0SAS> naŕŕeho/gemuž geŕt chwā=

la<0SAA> nawieky<0SAAx> wiekuow<0SAA> Amen. Di=

wim ŕe že tak rychle odchyliliŕte ŕe

od toho kteŕýž wás powolal w

miŕloŕt<0SAA> Kryŕtowu<1AS> kginemu<0AAx> čtenie

kteŕéž nenie ginee<0AA> Gediné že gŕau

niekteŕij genž wás zapmucugij/a

chte pŕewŕátiti čtenie<0SAS> Kryŕtowo<1AS>.

Ale bychom my a neb and'el<0SAS> s ne=

be<0SAS> kazal wām gináč než gfme wā

kazali: (prokletý<0AA> bud'/ yakož ŕem

pŕedpowiediel wām/a nynie opiet

prawijm:Budeli wām kto kaza=

ti kromie toho čož gŕte pŕiyali:↑p=

kletý<0AA> buď/nebo nyní lidemli<0SAPP> po=
 wolugi čyli bohu<0SAS>?zdali hledám fe
 lidem<0SAPP> libiti?geftli že geftlie lidem<0SAPP>
 bych se lijbil/flužebnikem<0SAPP> Kryfto
 wym<1AS> bych nebyl.Známo wám za
 gífté činijm bratřie<0SAPP> čtenie<0SAS> kteréž ká
 zano geft odemne/že nenie wedlé
 človieka<0SAPP> : aniž gšem yá gehu od
 človieka<0SAPP> přiyal ani se naučil:ale
 fkrze zgewenij<0SAA> Gežijffe<1SVP> Kryfta<1SAS>.
 nebo flyffeli ste niekdy obcowanie<0SAA>
 mé w židowftwu<0SAA>:že nad obyčeg<0SAA>
 protiwil gšem se Křeftianom<1SAPP> bo=

<K k iij. v, pravý sl.>

žijm<0AS> a wybogowáwal sem ge/ a
 prospiewal gšem nad mnohee<0AX> w
 žydowftwu<0SAA> towaryffe<0SAPP> mee w ro=
 du<0SAA> fwém hoyniegi gfa milowni=
 kem<0SAPP> otcowfkých<0ARPP> wftawenij<0SAA>. Ale
 když se lijbilo gemu genž mie oddie
 lil z žiwota<0SAK> matky<0SAPP> mé a powolal
 fkrze miloft<0SAA> fwú/aby zgewil fynu<0SAS>
 fwého fkrze mnie/ abych zwiefto=
 wal gehu mezy pohany<0SAPP> Y hned
 nepowolil gšem tielu<0SAK> a kpwi<0SAK>/ ani
 gšem flfel do Geruzaléma<1SVG> k před=
 kom mým Apoftolom<1SAS>/ale odflfel
 gšem do Arabie<1SVG>:a opiet nawrátil
 gšem se do Damaflku<1SVG> Potom po=
 třech<0NN> letech<0SAA> přifflfel gšem do Geru=
 zaléma<1SVG> abych wzřel petra<0SVP>/ yzuo=
 fltal gšem s nim za dnuow<0SAA> patná=
 cte<0NN> Giného pak z Apoftoluow<1SAS> ne
 widiel gšem nižadneehe / gediné
 lakuba<1SVP> bratra<0SAPP> pánie<0AS>. Kteree pak
 wiecy<0SAA> pijfli wám/ay před bohem<0SAS>
 žeť nelhu. Potom gšem přifflfel do
 kragin<0SAK> Sypfkých<1ARGG> a Cylicfkých<1ARGG> A
 nebyl sem znam twaři<0SAK> Kryftianō<1SAPP>
 z/žydowftwa<0SAA> na wieru<0SAA> Kryftowu<1AS>
 obracenym<0AA> než toliko flichali o=
 mnie/že kterýž se protiwil nám nie=
 kdy/nynie zwieftuge wieru<0SAA> kteréž
 wybogowáwal niekdy / a fkrze
 mne chwalili boha<0SAS>.

<K k iij. r, levý sl.>

Kapitola ij

POtom po čtrnácti<0NN> letech<0SAA>/
 opiet wftaupil gšem do ge=
 ruzaléma<0SVG> s Barnabáffem<1SVP> poyaw
 s febu Týta<1SVP>.Wftúpil gšem gšem pak
 podlé zgewenij<0SAA>/a rozgijmal gšem s nimi čtenie<0SAS> ktereěž kážy mezy po=
 hany<0SAPP>.A zwlafltie s tiemi kteréž zda
 life nietco býti/abych fñad nadap
 mo nebiežal a neb nebieháwal.Ale
 ani Týtus<1SVP> kterýž femnu byl/pōie=
 wadž byl pohanem<0SAPP>: neni přinucē
 aby byl obřezā.Ale †p vwedenēe<0AA> ffa

lešnee<0AA> bratřie<0SAPP> kteříž byli přišli aby
 wyšpchowali swobodu<0SAA> nášli kte=
 růž máme w Kryřtu<1SAS> Gežijřli<1SVP> aby
 nás wflužbu<0SAAx> podpobili gimžto ani
 na hodinu<0SAA> powolili gřme podda=
 nořti<0SAA> aby prawda<0SAA> čtenie<0SAS> zuořtala
 přynás.O tiech pak kteříž ře zdá=
 li nietco býti/kteracy řu niekdy by=
 li/nenie mi potřebie wyprawowa
 ti(neb buoh<0SAS> ořoby<0SAPP> čłowieka<0SAPP> nepři=
 gijmá/ a tak tij kteříž ře mnie zdali
 býti nietco nicz nep řidali.Ale z[a]ře
 když wzřieli že mi gř swieřeno čte=
 nie<0SAS> abych ge kazal mezy pohany<0SAPP>
 yako y Petrowi<1SVP> mezy židy<0SAPG>/nebo

<K k iiij. r, pravý sl.>

tě který geř powolal Petra<1SVP> k Apo
 řtolfřtwij<1SAS> mezy žydy<0SAPG>/ powolal gř
 y mnie abych byl Apofřtolem<1SAS> me=
 zy pohany<0SAPP>.A když gřu poznali mi
 lořt<0SAA> kteráž mi dána řakub<1SVP> Petp<1SVP> a
 řan<1SVP>/kteríž ře zdáli řlaupowé<0SAK> gi=
 ných býti / rukau<0SAK> podali řu mi a
 Bapnabářřowi<1SVP> na znameni<0SAA> towa
 ryřtwie<0SAA>:abychom my mezy poha
 ny<0SAPP> ale oni|mezy řidy<0SAPG> kazali/toliko
 abychom nachudee<0AXx> pámatowali
 což takee pečřliw<0AA> gřem byl abych to
 činil.A když přišřel Petp<1SVP> do Antyo
 chye<1SVG> zgewnie řem ře gemu zproři=
 wil neb geř byl treřřanie<0SAA> hoden<0AA>:
 ppwé zagřřté než niekteríj přišřli
 od řakuba<1SVP> giedal s pohany<0SAPP> / ale
 když byli přišřli odgijmal ře a odlu
 čowal ře odnijch boge ře tiech gēž
 z řydowřřwa<0SAA> obraceni byli A po=
 kryřřtwi<0SAA> geho powolowali y gi=
 nij řydé<0SAPG>/tak že y Bapnabáš<1SVP> wedē
 byl w gich pokryřřtwie<0SAA>. Ale když
 řem wzřel že ře ne práwřie magi k
 prawdie<0SAA> čtenie<0SAS> Rzeřl řem Petro=
 wi<1SVP> předewřřemi: Poniewadž ty
 gřa řidem<0SAPG> pohanřky a nežydow=
 řky gřy řiw kterakž pohany<0SAPP> tehdy
 wedeřs k tomu aby řidowřky řiwi
 byli?My zagřřté od ↔prozeni gřme
 řidee<0SAPG> a nepořřli gřme z pohanuow<0SAPP>
 a proto řme hřřieřřni<0AA> wiedeće pak
 že nebýwá čłowiek<0SAPP> ořprawedłniē
 z řkutkuo<0SAA> zákona<0SAA>/gediné řkrze wie
 ru<0SAA> Gezu<1SVP> Kryřta<1SAS> y my w Kryřta<1SAS>

<K k iiij. v, levý sl.>

wieřijme/abychom řprawedłiwi<0AA>
 byli z wiery<0SAA> kryřřtowy<0AS> a ne z řkutku<0SAA>
 zákona<0SAA>.(Prokterůžto wiec<0SAA> z řkut=
 kuow<0SAA> zákōa<0SAA> nebýwá řprawedłiw<0AA>
 niřždňý čłowiek<0SAPP>:pakli hledagijce
 abychom řprawedłiwi<0AA> včinieni by

li w Kryſtu<1SAS>/ nalezeni gſme y my
 hrieſlnicy<0SAPP>.Zdali Kryſtus<1SAS> hriecha<0SAA>
 lužebnjkem<0SAPP> geſt?Nikoli:Neb bu
 duli co ſem ppwy kazyl opiet zaſe
 wzdielawati přeſtupnjkem<0SAPP> ſebe
 vſtawugi.Nebo yá ſkrze zákon<0SAA>/zá
 konu<0SAA> ſem vmřel/ abych bohu<0SAS> žiw<0AA>
 byl:s Kryſtem<1SAS> ſpolu přibit ſem k
 křiži<0SAK> / žiw<0AA> ſem pak giž ne yá / ale
 žiw<0AA> gť wemnieKryſtus<1SASx>. Ale že ny
 nie žiw<0AA> gſe wtiele<0SAKx>/ vwieře<0SAAx> ſem žiw<0AA>
 ſyna<0SAS> božieho<0AS> : kterýž zamilował
 mie/a wydal ſebe ſamého zamie:
 nezamietam miloſti<0SAA> božie<0AS>/nebo ge
 ſliť ſkrze zákon<0SAA> ſprawedlnoſt<0SAA> teh=
 dy Kryſtus<1SAS> nadarmo vmřel geſt.

Kapitola iij

ONemúďřij Galatſtij<1SAPG>/kdo
 geſt wás zmámil knepoſlu
 chani<0SAAx> prawdy<0SAA>?před waſſima oči

<K k iij. v, pravý ſl.>
 ma<0SAK> Gežijs<1SVP> Kryſtus<1SAS> odfúzen geſt
 a mezy wámi vkřižowán Toto to
 liko chcy od wás zwiedieti/z ſkut
 kuowli<0SAA> zákona<0SAA> gſte ducha<0SAS> přiya=
 li/čili z přiřeti wiery<0SAA>?Tak blázni=
 wi<0AA> gſte/že počawſſe duchem<0SAA>/giž
 nynie tielem<0SAK> konáte.tak mnoho tp=
 pielife bész vžijtku<0SAA> / ač wſſák bez
 užijtku<0SAA>. Protož kterýž wám dal
 ducha<0SAS> / a puoſobý dijwy<0SAA> mezy
 wámi.z ſkutkuowli<0SAA> zákona<0SAA>/čili z
 ſlyſſenie<0SAA> wiery<0SAA>? Yakož pláno gť:
 (Vwieřil Abraham<1SVP> bohu<0SAS>/a poč=
 teno geſt geť k ſprawedlnoſti<0SAA> Pro
 tož poznayte/že kteřijž z wiery<0SAA> gſů
 ti gſů ſynowe<0SAPP> Abrahamowi<1APPV>.Opa
 třiwwli pak pijmo<0SVT>:že buoh<0SAS> ſpra=
 wedliwy<0AA> lidij<0SAPP> činij z wiery<0SAA> (zwie=
 ſtował Abrahamowi<1SVP>/ že požeňná
 ni budú wtobie wſſichni lidij<0SAPP> Pro
 tož kteřijž z wiery<0SAA> ſů/požeňnání bu
 dů swiepným<0AAx> Abrahamem<1SVP>.Nebo
 pláno gť(Zlořečený wſſeliký kdož
 nezuoſtawa wewſſech wiecech<0SAA> kte
 réž plány ſu wknihách<0SVTx> zákōa<0SAA>/aby
 to naplnil.Ale poniewádz wzáko
 nie<0SAAx> žádný nebýwá ſprawedliw<0AA> vči
 nien před bohem<0SAS>/zgewné<0AA> geſt:(že
 ſprawedliwý<0AX> z wiery<0SAA> žiw<0AA> geſt.Ale
 zákon<0SAA> nenie z wiery<0SAA>/ ale kdo bude
 plniti přiřazani<0SAA> zákona<0SAA> žiw<0AA> bude
 wnijch. Kryſtus nás wykúpil z=
 zlořečenſtwie<0SAA> zákōa<0SAA>/ včiniien gſa

<L l j. r, levý ſl.>
 za nás zlořečenſtwim<0SAA>. Nebo plā=
 no geſt: (Zlořečený wſſeliký genž

wify na dřewie<0SAK>:aby mezy pohany<0SAPP>
požehnání<0SAA> Abrahamovo<1APPV> bylo
fkrze Kryřta<1SAS> Gežijře<1SVP> abychom
zaľibenie ducha<0SAS> přiyali fkrze wie=
ru<0SAA>.(Bratřie wedľe ělowieka<0SAPP> pra=
wijn/ wřak ělowieka<0SAPP> potwrze=
ným<0AA> poruěenřtwim<0SAA> niřádný ne=
pohrzy ani ho ginak mieni. Abra
hamovi powiedina gřů zaľibe=
nie<0SAA> y femeni<0SAK> geho/a nedie w feme=
niech<0SAK> yako w mnohých<0AA>/ ale yako
w gednom<0NN>:a femeni<0SAK> twému geňž
geřt Kryřtus<1SAS>.Ale to prawijn po=
ruěenřtwie<0SAA> vřwřzenee<0AA> od boha<0SAS>/zá
kon<0SAA> kterýř po ětyřech<0NN> řtech<0NS> a po
řřidcýti<0NN> letech<0SAA> věinien geřt/ neěinij
nepewna<0AA> a k wypráždnieni<0SAA> zaľi=
benie<0SAA>:nebo byř bylo z zákona<0SAA> die=
dictwie<0SAA>/ tehdy giř ne z zaľibenie<0SAA>/
ale Abrahamowi<1SVP> fkrze zaľijbenie<0SAA>
dal buoh<0SAS>.Coř tehdy zákō<0SAA>?pro pře
řtupnijky<0SAPP> pořtawen geřt/ doniř=
by nepřiřřlo řyemie<0SAK> genuř byl za=
ľijbil buoh<0SAS>:zřijzeny<0AA> fkrze andřely<0SAS>
w ruce<0SAK> prořřednijka<0SAPP>. Prořřed
nijk pak gednoho<0NN> nenie/ ale buoh<0SAS>
geden<0NN> geřt.Coř zákon<0SAA> tehdy proti
zaľibenij<0SAA> bořiemu<0AS>?Nikoli:Ne=
bo kdyby byl wydán zákon<0SAA> geňž=
by mohl obřiwiti/ giftie z zákona<0SAA>
byľaby řprawedliwořt<0SAA> Ale zawře
lo piřřmo<0SVT> wřľecky wiecy<0SAA> pod hřie
chem<0SAA>/ aby zaľijbenie<0SAA> z wiery<0SAA> Ge=

<L 1 j. r, pravý sl.>

řijře<1SVP> Kryřta<1SAS> dáno bylo wieřij=
cým<0AX>. Ppwee zagiftě neřřli přiřřla
wiera<0SAA> /pod zákonem<0SAA> byli gřme o
řřřiehání<0AA> zawřieni gřuce w tu wie
ru<0SAA> kteráž miela zgewěa býti. A tak
zákon<0SAA> pieřtuně<0SAPP> naľřim byl w Kry
řtu<1SAS>/abychom z wiery<0SAA> ořprawedľ=
nieni byli.Ale kdyř přiřřla wiera<0SAA>/
giř negřme pod pieřtaunem<0SAPP>:neb
wy wřľichni řynowé<0SAPP> bořij<0AS> řte fkrze
wie[r]ju<0SAA>/ kteráž geřt w Kryřtu<1SAS> Ge=
řijřli<1SVP> (protoř kterijřkoliw w Kryřtu<1SAS>
pokřztieni řte/w Kryřta<1SAS> gřte ře ob
ľekli. A tak neni rozdijľu<0SAA> mezy ři=
dē<0SAPG> a pohanem<0SAPP>:mezy řľuřebnikem<0SAPP> a
řwobodnym<0AX>:mezy muřem<0SAPP> a řenu<0SAPP>:
nebo wřľichni wy gedno<0NN> gřte w
Kryřtu<1SAS> Geřijřli<1SVP>. A poniewáďř řte
wy Kryřtowi<1AS>/tehdy řyemie<0SAK> Abra
hamowo<1APPV> gřte/ a podlee zaľijbe=
nie<0SAA> d[i]edicowe<0SAPP>.

Kapitola iiij

ALe prawijn/kterak
dľauho diedic<0SAPP> ma=

ličký<0AA> geft/nicz fe ne
dielij od fluzebnijka<0SAPP>
a gla pánem<0SAPP> wffe=

<L 1 j. v, levý sl.>

ho/ pod obráncemi<0SAPP> a zpráwce
mi<0SAPP> geft až do uloženeeho<0AA> čafu<0SAA> od
otce<0SAPP>.Tak y my když gfme byli ma=
ličcý<0AA> / od zachowaním<0SAA> ftarého<0AA>
zákōa<0SAA> byli gfme flaužiece. Ale když
přiflla plnoft<0SAA> čafu<0SAA> / pořlal buoh<0SAS>
fyna<0SAS> fwého učinieného<0AA> z ženy<0SAPP>/vči
nieného<0AA> pod zákonem<0SAA> aby ty genž
pod zákonem<0SAA> byli wykaužil/aby
chom zařlijbenie<0SAA> fynuow<0SAPP> buožijch<0AS>
přiyali.Ale že gfte fynowe<0SAPP> božij<0AS>/
pořlal buoh<0SAS> ducha<0SAS> fyna<0SAS> fwého w
frdce<0SAK> wáffe/wolagijcieho<0AA> (otče<0SAS> ot
če<0SAS> .protož giž nenie fluzebnikem<0SAPP> ale
fynem<0SAPP>:a poniewádž fynem<0SAPP> teh=
dy y diediczem<0SAPP> řkrze boha<0SAS>.Ale teh=
dy geřtie neznagijce boha<0SAS> / tiem
genž od přirozenij<0SAA> negfau boho=
wé<0SAPP> flaužijwali řte : ale nynie když
gfte poznali boha<0SAS>/nebrz y pozná
ni gfuce od boha<0SAS>:kterakž obracu=
gete ře opiet k mdlijm<0AA> a k nedořtate
čnym<0AA> řywłom<0SAA> gimřto opiet z no=
wu fluřyti chcete.Neb řřetřite dnij<0SAA>
a mieřycuow<0SAA> y čafuow<0SAA> y let<0SAA>.Bo=
gijm ře zawás bych řnad nadap=
mo nepracowal mezy wámi. Bu=
dřte yako yá/neb yá řem yako y wy
Bratřie prořým wáas : nicz gfte
mnie zleho<0AX> ne vřinili.Wiete pak
že s mnohym<0AA> zamutkem<0SAA> tiela<0SAK> ka=
zal řem wā čtení<0SAS> giž poneypřw A
wy nepohřzelifte mne zarmucene^o<0AA>
wedlé tiela<0SAK> ani gfte zawřhli / Ale
yako andřela<0SAS> bořieho<0AS> přiyali gfte

<L 1 j. v, pravý sl.>

mne a yako Kryřta<1SAS> Geřifře<1SVP>.Pro
tož kde geřt blahoflawenřtwie<0SAA> wā
řře/nebo řwiedectwie<0SAA> wydāwām
wām:řeby to mohlo byti O či wā
řře wylaupilibyřřte byli a daliby=
řřte ge mnie.Protož nepřitelē<0SAPP> řem
wām vřinien prawdu<0SAA> prawie wā
Milugijř wās ne dořře/ neb wās
čhti odwřatiti odprawdy<0SAAx>:abyřřte
gich nářředowali:ale dořřeho<0AX> ná
řředugte w dořreem<0AX> wřdy/a neteh
dy toliko když řem přijtomný<0AA> wā.
Synāčkové mogi kterež opiet s
boleřti řodim až opiet mezy wámi
v weden bude Kryřtus<1SAS>:ale čhtiel=
bych řam vwās býti nynie azmie=
niti hlas<0SAK> řwuog:nebo ře řtydijm za
wās. Powieztemi kteřijž pod zá=

konem<0SAA> byti chcete/ a zákona<0SAA> gfte
 ne čtli.Nebo pláno geft:(Zie Abra
 ham<1SVP> dwa<0NN> fyny<0SAPP> miel/ gednoho<0NN> z
 dievky : a druheho<0NN> z fwobodnee<0AX>.
 Ale kterýž z dievky<0SAPP>/ podlé tiela<0SAK> na
 rozen gť:Ale kterýž z fwobodne<0AX> tē
 fkrze zaľijbenie<0SAA>.A totoť geft du=
 chownie powiedijno neb toť gľü
 dwa<0NN> zákony<0SAA>:Geden nahoře<0SAKx> Sý=
 na<1SVG> wydány<0AA> w službu<0SAA> podrobo=
 wal/ ten fe wyznamenawa fkrze
 Agar<1SVP>:neb Sýna<1SVG> hora<0SAK> geft w Ara
 bij<1SVG>/kteráž připogena geft ktee genž
 nynie geft Geruzalém<1SVG> / a ľúžij s
 fyny<0SAPP> fwými. Onenno genž fwrch=
 nij<0AA> geft Geruzalém<1SVG> / fwobodny<0AA>
 geft genž geft matka<0SAPP> náľfe. Nebo

<L 1 ij. r, levý sl.>
 pláno geft:(Wefelľe neplodná<0AX> kte
 ráž neroďiš/wykřikni a zwolag kt
 eráž neťpcugeš kporodu<0SAAx>:neb mno=
 zy<0AA> fynowe<0SAPP> ofamiele<0AX> wiece nežli tee
 gēž má muže<0SAPP>.Ale my bratři<0SAPP> podlé
 Izáka<1SVP> zaľijbenie<0SAA> fynové<0SAPP> gľme
 (ale yakož tehdy ten kterýž podle
 tiela<0SAK> narozen byl geft protiwil fe
 tomu kterýž podlé duchu<0SAA>:tak geft
 y nynie. Ale co die pijľmo<0SVT>:(Wy
 wrz diewku<0SAPP> y fyna<0SAPP> gegiho/neb ne
 bude diedicem<0SAPP> fyn<0SAPP> diwky<0SAPP> s fynem<0SAPP>
 fwobodnee<0AX>.Protož bratřie<0SAPP> negľme
 fynowee<0SAPP> diewčini<0APPP>/ale fwobodnee<0AX>.
 Kterauž fwobodau<0SAA> Kryťtus<1SAS> nás
 wyľwobodil.

Kapitola v

STuogte a nechťieyte opiet
 ghem<0SAK> ľužebnofti<0SAA> držieni by
 ti.Ay yá Pawel<1SVP> prawijm vám:
 Geftli že budete fe obřezowati/Kry
 řtus<1SAS> wám nicz neproľpiege.Opiet
 fwiedčim wľfeliké^v čľowieku<0SAPP> obře=
 zugijcýmu fe / že dľužnikem<0SAPP> geft
 aby weľľken zákon<0SAA> napľnil. Zba=
 weni gfte od kryťta<0SAS>/kterijž fe w zá
 konie<0SAA> ofťpwedľniugete:z miloľti<0SAA> ľte

<L 1 ij. r, pravý sl.>
 wypadli.my zagiftē fkrze ducha<0SAS>
 z wiery<0SAA> ľprawedľnofti<0SAA> nadiege<0SAA> čē=
 káme:nebo w Kryťtu<1SAS> Gežifľi<1SVP> ani
 obřezanie<0SAA> co platno / ani neobře=
 zanie<0SAA>:ale wiera<0SAA> genž fkrzeláľku<0SAAx> ľpa
 ľeni<0SAA> puoľobi. Bieželi gfte dobre/
 kdo geft wám překazyl abyľľte ne
 poľľuchali prawdy<0SAA>?Nižádnemu
 nepowolugte Rada tato nenie z
 toho kterýž powolal wás(Malý
 kwás<0SAK> wľľecko tieľto<0SAK> poruľľuge.

Yá douffani<0SAA> mám owás wpánu<0SASx>
že nicz giného<0AX> nebudete smylliti:
ale kdož zarmucuge wás/ponešet
faud kdožkoli geft ten.Yá pak bra
třie<0SAPP> kázili geftie obřezanie<0SAA>/ ↑pč ge=
ftie protiwenftwie<0SAA> tppijm?tehdy
wyprázdnieno geft pohopšenie<0SAA>
křijže<0SAK>.Oby wyobcowáni byli kte=
říž wás rmútie.Nebo wy w fwo=
bodu<0SAA> powoláni gfte bratřie<0SAPP>/ toliko
fwobody<0SAA> nedáwayte w přijčinu<0SAA>
tiela<0SAK>.Ale fkrze látku<0SAA> ducha<0SAS> flužte fo
bie wěspolek:nebo wěflken zákō<0SAA> w
gedné<0NN> řeči fe plnij(Milowati bu=
deš bližního<0AX> fwého jako fefamé=
ho:pakli fe budete řpolu hrýzti a
kufati/hled'te abyftie wěspolek ge
den od druhého zkažení nebyli.
Ale prawijm w Kryftu<1SAS (Duchem
choďte a žádofťij tielefnych<0ARS> neko=
nayte:nebo tielo<0SAK> žádá proti duchu<0SAA>
a duch<0SAA> ↑pti tielu<0SAK>. Nebo tyto wie=
cy<0SAA> fau fobie wěspolek odpopné<0AA> aby
ftie ne cožkoli chcete ty wiecy<0SAA> činili

<L 1 ij. v, levý sl.>

Geftli že pak duchém<0SAA> wedeni bý=
wáte negfte pod zákonem<0SAA> (Zgew
nij pak gfu fuktkowé<0SAA> tiela<0SAK>/kteřizto
faufmilftwo<0SAA>/nečiftota<0SAA>/neftyda=
toft<0SAA>/fmilnoft<0SAA>/modlofluženie<0SAA>/tra=
wenie<0SAA>/nepřieznie<0SAA>/ fwarowé<0SAA>/záwi
fti<0SAA>/hniewowé<0SAA>/krykowé<0SAA>/ruoznice<0SAA>/
roty<0SAA>/nenáwifti<0SAA>/wraždy<SAA>/opillftwa<0SAA>
hodowanie<0SAA>/a tiem podobnij kte=
réž předpowijdám wám /yákož
fem y ppwy prawil:že kdož tako=
wee wiecy<0SAA> činie/králowftwie<0SAS> božie
ho nedogdau. (Owoce pak du=
cha<0SAS> geftit láafka<0SAA>/ radoft<0SAA>/ pokog<0SAA>/
dlúhočekanie<0SAA> tppieliwof<0SAA>/ dobro
ta<0SAA>/ dobrotiwof<0SAA>/ tichof<0SAA> / wiera<0SAA>
ftředmoft<0SAA>/zdrželiwof<0SAA>/čiftota<0SAA>/ ↑p=
ti takoweem wiecem<0SAA> nenie zákon<0SAA>.
(Kteřijž pak gfauf Kryftowi<1AS>/tie=
la<0SAK> fwá gfauf vkřizowali s hřiechy<0SAA>
a s žádofťmi<0SAA>.

Kapitola vj

GSmeli duchem<0SAA> žywi<0AA> / du=
chem<0SAA> y choďme.Nebyway
me marnee<0AA> chwály<0SAA> žádofťiwij<0AA> /
wěspolek fe popauzegijce/a wěspo
lek fobie záwidiece.Bratřie bude
li zachwácen človiek<0SAPP> w niekterem
nedofťatku<0SAA>/wy kteřijž duchownij<0AX>

<L 1 ij. v, pravý sl.>

gfte/ takoweého naučte w duchu<0SAA>
tichem<0AA> znamenage febe fameeho/

aby y ty nebyl pokauŕ[ij]n. Geden
druhecho břemena<0SAK> neŕte a tak na=
plnijte zákon<0SAA> Kryŕtuow<1AS>:neb do=
mniewali ŕe kto žeby nieco byl a
nicz negŕa /takowy ŕam ŕe ŕwodij.
Skutku ŕwého pak zkufyž geden
každý/a tak wfobie ŕamém chwá
lu<0SAA> mieti bude a ne vginého:nebo
geden každý břiemie<0SAK> ŕwé poneŕe.
Zdielug ŕe pak ten genž naučenie<0SAA>
přigijmá w ŕlowu<0SAA> s tim odkohož
naučeni<0SAA> beŕe ŕwym wŕlím zbožim<0SAK>
Nechtiegte blauiditi:buoh<0SAS> nebý=
wá ŕklaman.nebo ktere wiecey<0SAA> roz
ŕywati bude člowiek<0SAPP>/tyť y žieti bu
de:nebo kdo rozŕyewa wtiele<0SAKx> ŕwē
ztiela<0SAKx> y žieti bude poruŕŕenie<0SAA> Kdo
pak rozŕyewa w duchu<0SAA> z ducha<0SAA> y
žieti bude život<0SAA> wiečný<0AA>. Dobře
pak činiece ne vŕtáwagme/neb ča
ŕem<0SAA> ŕwým žieti budeme nepřetá=
wagijce.Protož dokudž čas<0SAA> má=
me činme dobře wŕlě zwlálŕt pak
domácým<0AX> wiery<0SAA>. Wizte pak yake
ŕem wám liŕty<0SAK> pŕal ruku<0SAK> ŕwu:nebo
kteřijž ŕe koli chtie libiti w tiele<0SAK>/ti
přinucugij wás abyŕŕte ŕe obřezo=
wali/aby křijže<0SAK> Kryŕtowa<1AS> proti=
wenŕtwie<0SAA> netppeieli:neb ani kteřijž
ŕe obřezugij zákon<0SAA> zachowawagi
ale chtie abyŕŕte ŕe obřezowali aby
ŕe tielem<0SAK> wálŕim chlubili.Ale ode=
mne odfŕup to abych yá ŕe wčem

<L l iij. r, levý sl.>
chlubil:gediné wkřijži<0SAKx> pána<0SAS> naŕŕe
ho Gežijŕŕe<1SVP> Kryŕta<1SAS>/ŕkrzenieyž mi
ŕwiet<0SAK> vkřizowán a yá ŕwietu<0SAK>:nebo
w Kryŕtu<1SAS> Gežijŕŕi<1SVP> ani obřezánie<0SAA>
za nicz neŕtogij / ani neobřezánie<0SAA>:
ale nowé<0AA> ŕtwořenie<0SAA>.A kteřijžkoli
teeto zpráwy<0SAA> náŕŕedowati budau
přidiž nanie pokog<0SAA> a milofřdenŕt
wie<0SAA>/y na lid<0SAPP> Izrahélŕky<1ARGP> božij<0AS> Giž
pak potom žádný mi zamutku ne=
čiň/ neb yá giezwy<0SAK> pána<0SAS> naŕŕeho
Gezu<1SVP> Kryŕta<1SAS> noŕým naŕwém tie=
le<0SAK>.Milofř pána<0SAS> naŕŕeho Gežijŕŕe<1SVP>
kryŕta<0SAS> s duchem<0SAA> wálŕim bratřie<0SAPP>.
Amē

11.4 Optátův Nový zákon (1533, K17099)

11.4.1 Janovo evangelium, 1.–5. kapitola

<O iij r><Liŕt cvij r>

KAPITOLA. I.

W Počátku byla řeč<0SAS> : a řeč<0SAS> byla v Boha<1SAS> :

a Bůh<1SAS> byl ta řeč<0SAS>. Ta byla w počatku<0SAA>
v Boha<1SAS>. Wlŕecky wěcy<0SAA> ſkrze ni vči=
něny ſau : a bez nij nic není včinieno /
což geſt včinieno. W nij ſiwot<0SAA> byl : a ſiwot<0SAA> byl
ſwětlo<0SAA> lidſké<0ARPP> : a ſwietlo<0SAA> w temnoſtech<0SAA> ſwijtj : a te
mnoſti<0SAA> gi nechopily.
Byl člowěk<0SAPP> poſlaný<0AA> od Boha<1SAS> : gemuſto gméno<0SAA>
Ian<1SVP>. Ten přiſſel k ſwědčení<0SAA> / aby ſwědčil o ſwět
le<0SAA> : aby wſlickni wěřili ſkrze něho. Nebyl on tjm
ſwětlem<0SAA> / ale poſlán byl / aby ſwědčil o ſwětle<0SAA>.
To ſwětlo<0SAA> bylo/ prawé<0AA> ſwětlo<0SAA> : kteréſto ofwęcuge
každého člowěka<0SAPP> přicházegijcýho<0AA> na ſwět<0SAK>.
W ſwětie<0SAK> byla / a ſwět<0SAK> ſkrze ni včinién geſt / a
ſwět<0SAK> gi nepoznal. Mezy ſwé přiſſla / a kteříž ge=
gij byli ne↔pgali gi . Koliko pak koli přiſgali gi /
dala gim aby mohli ſyny<0SAPP> Boſijmi<1AS> býti / totiſto tiě
kteřížby wěřili w gméno<0SAA> gegij. Kteřížto ne z kr=
wij<0SAK> / ani z wůle<0SAA> tiela<0SAK> / ani z wůle<0SAA> muſe<0SAPP> / ale z Bo
ha<1SAS> narozeni ſau.
A řeč<0SAS> ta tielem<0SAK> včiniěna geſt / a obýwala mezy
námi (a ſpatřili ſme ſlawu<0SAA> gegij / ſlaawu<0SAA> yakoſto
gednorozeného<0AA> od otce<0SAS>) plná miloſti<0SAA> a ſpwdy<0SAA>.
Ian ſwiedčij o něm / a wolá / řka : Tento byl
o němž ſem ſpwijwal / kterýſto / když za mnú ſſel /
předeſſel mne : neb prwé nežli yá byl . A z plnoſti<0SAA>
geho my wſlickni ſme wzali/ a miloſt<0SAA> za miloſt<0SAA> :
neb zákon<0SAA> ſkrze Mozefa<1SVP> dán geſt / miloſt<0SAA> a praw=
da<0SAA> ſkrze Gezu<1SVP> Kryſta<1SAS> wzefſla geſt. Boha ſádný
nikdá newiďel : gednorozený<0AA> ſyn<0SAS>/kterýž geſt w lů
nu<0SAK> otce<0SAS> / on wyprawil.
A to geſt ſwiedectwij<0SAA> Ianowo<1APPV> / když poſlali
ſidě<0SAPG> od Gerozolijma<1SVG> kňeſij<0SAPP> a yahny<0SAPP>/ aby ho otáza

<O iij v><Liſt cvijj v>

li : Kdo ſy ty ? Y wyznal / a nezapřel . A wyznal
řka : Yá neyſem Kryſtus<1SAS> . Y otázali ho : Což te=
dy ? Syli ty Heliáš<1SVP> ? Y dij : Neyſem. Syli ty tě
prorok<0SAS> ? Y odpowěďel : Ne . Protož mu řekli :
Kdo ſy/ ať odpowěď<0SAA> dáme tiem genž náſ poſlali ?
Co prawijſ ſám o ſobě ? Dij : Yá hlas<0SAK> wolagij=
cýho<0AX> na pauſti<0SAK> / zprawte ceſtu<0SAA> páně<0AS> : yakož powě
ďel Ezaiáš<1SVP> prorok<0SAS>.
A kteříž poſláni byli/ byli z Faryzeů<1SAPP> . Y otázali
ho a řekli mu : Pročež tedy křtijſ / poniewáďz ty
neyſy Kryſtus<1SAS> / ani Heliáš<1SVP> / ani prorok<0SAS> . Odpo=
wěďel gim Ian<1SVP> / řka : Yá křtijm wodau<0SAK>/ ale v ſp
ſtřed wás ſtogij gehoſ wy neznáte . Ont' geſt kte=
rýž / když za mnú ſſel / předeſſel mne : gehoſto yá
neyſem hoden<0AA> abych rozwázal řemen<0SAK> obuwi<0SAK> . To
ſe w Betabaře<1SVG> ſtalo za Iordaanem<1SVG> / kdeſto Ian<1SVP>
křtil.
Druhého dne<0SAA> vzřij Ian<1SVP> Gézuſa<1SVP> an gde k němu
y dij : Hle ten beránek<0SAS> Boſij<1AS> / kterýž ſnijmá hřijch<0SAA>
ſwěta<0SAK> . Tětoť geſt o niěſ ſem prawil : Za mnú gde
muſ<0SAPP> / kterýž mne předeſſel/ neb prwé nežli yá byl :
a yá ſem ho neznal : ale aby zgewen byl lidu<0SAPP> Izra
elſkému<1ARGP> / ſpťo ſem yá přiſſel wodau<0SAK> křtie.
Y ſwědčil Ian<1SVP>/ řka : Wiďel ſem ducha<0SAS> an ſtů
puge s nebe<0SAS> w způſobě<0SAA> holubice<0SAK> / a zůſtal na něm/
a yá ře ho byl neznal : ale kterýž mne poſlal abych

křtil wodau<0SAK> / ten mi řekl : Na kohožby vzřel du=
cha<0SAS> sřtupugijcýho<0AA> a zůřtawagijcýho<0AA> na něm / tent'
geřt kterýž křtij duchem<0SAS> řwatým<0AS> . A yá řem wid'el/
a řwědčil / že on gř řynem<0SAS> Božijm<1AS>.
Druhého dne<0SAA> opěť řtál Ian<1SVP> / a dwa<0NN> z včedlnij
ků<0SAPP> geho / a vzřew Gězuřa<1SVP> chodijcýho<0AA> / dij : Hle
tě beránek<0SAS> Božij<1AS> . Y řlyřřeli ho dwa<0NN> včedlnijcy<0SAPP> an
mluwij / y řli za Gězuřem<1SVP> . Obrátiw ře pak Gě=
zus<1SVP> / a vzřew ge ani gdau za nim / dij gř : Co hle

<O v r><Liřt cix r>
dáte ? Kteřijž mu řekli : Rabbi / genž řlowe (wy
ložilliby) Miřřře<1SAPT> / kde bydlijš ? Dij gim : Poďře
a wizte . Přilři / a wid'eli kdeby bydlel / a zůřřali
v něho ten dě<0SAA> : Byla pak hodina<0SAA> yakožto deřřtá<0NN>.
Byl Ondřey<1SVP> bratr<0SAPP> řřimona<1SVP> Petra<1SVP> / gedem<0NN> ze
dwů<0NN> kteřijž byli řlyřřeli od Iana<1SVP> / a byli řli za nř .
Ten nayde neyprwě bratra<0SAPP> řwého řřimona<1SVP>/y dij
mu : Nalezli řme Mesřřářře<1SAS> / genž geřt (wyložilli=
by) pomazaný<0AX> . Y přiwedl ho k Gězuřowi<1SVP> . Po=
hleďew nař Gězus<1SVP> / řekl : Ty řy řřimon<1SVP> řyn<0SAPP> Io=
nářřů<1APPV> / ty řlůti budeř Cefas<1SVP> / genž zniř (wyložilli=
by) kamen<0SAK>.
Druhého dne<0SAA> cħtiel Gězus<1SVP> wygijti do Galilee<1SVG>/
y nayde Filippa<1SVP> / a dij mu : Poď za mnů . Byl
pak Filip<1SVP> od Betřaydy<1SVG> mieřřa<0SAK> Ondřegowa<1APPV> a Petro
wa<1APPV> . Nayde Filip<1SVP> Natanaéle<1SVP> / y dij mu : O němž
přal Mozes<1SVP> w zákoně<0SVT> y prorocy<0SAS> / nalezli řme Gězu
řa<1SVP> Nazartřřkého<1ARGG> řyna<0SAPP> Iozeřfowa<1APPV> . Y řekl mu Na=
tanael<1SVP> . Od Nazaréta<1SVG> můželiž co dobrého<0AX> býti ?
Dij mu Filip<1SVP> : Poď a wiz .
Vzřij Gězus<1SVP> Natanaéle<1SVP> an k němu gde / y dij o
niem : Hle wprawďe Izraelřřký<1SAPG> / w niemžto řřti<0SAA>
nenij. Dij mu Natanael<1SVP> : Odkud mne znáš ? Od
powěďel Gězus<1SVP>/ a řekl mu : Prwě nežli tebe Filip<1SVP>
zawolał když byl pod řijkem<0SAK> / wid'el řě tebe. Od
powěďel Natanael<1SVP> / a řekl mu : Rabbi / ty řy řyn<0SAS>
Božij<1AS> / ty řy ten král<0SAPT> Izraelřřký<1ARGP> . Odpověďel Gě=
zus<1SVP> / a řekl mu : Zieř řě powěďel tobě / wid'el řem
tebe pod řijkem<0SAK> / wěřijš : wěřřlij<0AA> wěcy<0SAA> nad tyto vz
řijš . Y dij mu : Amen amen prawijm wám : Po
tom vzřijte nebe<0SAS> otewřené<0AA> / a angely<0SAS> Božij<1AS> wřřu=
pugijcý<0AA> a řřtupugijcý<0AA> nad řynem<0SAS> čłowěka<0SAPP>.

<O v v><Liřt cix v>

KAPI.II.

ATřetijho dne<0SAA> řwatba<0SAA> ře dála w Kaně<1SVG> Ga=
lileyřřké<1ARGG> / a byla mátie<0SAS> Gězuřowa<1APPV> tu . Po=
wolán geřt pak y Gězus<1SVP>/y včedlnijcy<0SAPP> geho
na řwatbu<0SAA> . A když ře nedořřawalo wijna<0SAK> / dij má
tie<0SAS> Gězuřowa<1APPV> k němu : Wijna nemagij . Dij gij
Gězus<1SVP> : Co yá mám řřebau čřiniti ženo<0SAPP> ? Geřřře ne
přilři hodina<0SAA> má . Dij mátie<0SAS> geho řřužebnijkom<0SAPP> :
Cožbykoli wám řekl / včřřňte. Y bylo tu kaměňých<0ARS>
řřaudwij<0SAK> řřřř<0NN> pořřawených<0AA> / podle očilřiřřowánij<0SAA> ži=
dowřřkého<0ARGP> / geřřřo do gedné každee wcházely dwie<0NN>
neb řři<0NN> mijry<0SAA>.
Dij gim Gězus<1SVP> : Napřřte řřaudwe<0SAK> wodau<0SAK> . Y
napřřnili ge až do wrchu<0SAK> . Y dij gim : Naliweytež
giž / a neřřte wrchnijmu<0AA> zpráwcý<0SAPP> řwatby<0SAA> : Y ne

lli . Yakž pak okufyl wrchnij<0AA> z↑pwce<0SAPP> fwatby<0SAA> wo=
dy<0SAK> w wijno<0SAK> obrácenee<0AA> / a newid'el odkudby bylo
(ale fluzebnijcy<0SAPP> wěd'eli kteříž wážíli wodu<0SAK>) Po=
wolá ženicha<0SAPP> / y dij mu : Každý člověk<0SAPP> neyprwé
dobré<0AA> wijno<0SAK> ftawij/ a kdyžby fe zpili / tehdy to kte
réž horflíj<0AA> geft . Tys zachowal dobré<0AA> wijno<0SAK> až do
tohoto čafu<0SAA>.
Tě počátek<0SAA> znamenij<0SAA> včinił Gėzus<1SVP> w Káně<1SVG> Ga
lilejfké<1ARGG> / a zgewil fláwu<0SAA> fwú / a vwieřili w nieho

<O vj r><Lift cx r>
včedlnijcy<0SAPP> gehu . Potom sftaupil do Kapernaum<1SVG>
on y mátie<0SAS> gehu / y bratřij<0SAPP> gehu / y včedlnijcy<0SAPP> ge=
ho / a tu pobyli ne mnoho<0NN> dnij<0SAA>.
Y byl blizko židowfký<0ARGP> fwátek<0SAA> gitij<0SAA> páně<0AS> / y w=
ftaupil Gėzus<1SVP> do Gerozolijma<1SVG>/ a nalezl w chrámě<0SVB>
ty / kteříž prodávali woly<0SAK> a owce<0SAK> y holuby<0SAK>/ a pe
nězoměnce<0SAPP> ani fedij. A když vďelal bič<0SAK> z prowáz=
ků<0SAK> / wflecky wyhnal z chrámu<0SVB> / owce<0SAK> spolu y wo=
ly<0SAK> / a penězoměnců<0SAPP> rozfypal penijze<0SAK> / a ftoly<0SAK> zpře
wracl . A tiem kteříž holuby<0SAK> prodávali / řekl :
Odnefte toto odsud / a nečiňte domu<0SAK> otce<0SAS> mého /
domem<0SAK> kupeckým<0ARPP> . Y rozpomenuli fe včedlnijcy<0SAPP>
gehu / že pľáno gť : Horliwoft domu<0SAK> twého / fně
dla mne.
Odpowěd'eli tedy židee<0SAPG> / a řekli mu : Kteree
znamenij<0SAA> nā okazugeš / žeby tyto wěcy<0SAA> činil ? Od
powěd'el Gėzus<1SVP> / a řekl gim : Zbořte chrám<0SVB> tento:
a we třech<0NN> dnech<0SAA> wyftawijm gey . Tedy řekli židé<0SAPG> :
Cžtyřidceti a flěft<0NN> let<0SAA> ftawen geft chrā<0SVB> tento / a což
ty we třech<0NN> dnech<0SAA> gey wyftawijš ? Ale on prawil
o chrámu<0SAA> tiela<0SAK> fwého . Protož když zafe wfal zmr
twých<0AX> rozpomenuli fe včedlnijcy<0SAPP> ge° žeby to byl po
wěd'el Gėzus<1SVP>.
Když pak byl w Gerozolijmie<1SVG> na den<0SAA> fwátečnij<0ARS>
gitij<0SAA> páně<0AS>/ mnozý<0AX> vwěřili w gměno<0SAA> gehu : widau
ce znamenij<0SAA> ge° kteráž činil . Ale on Gėzus<1SVP> nefwě
řil fe šamého gim / proto že on znal wflecky / aniž
potřebowal/ aby kdo fwědčil o člověku<0SAPP> . Neb on
wěd'el coby bylo w člověku<0SAPP>.

<O vj v><Lift cx v>

KAPI.III.

Byl pak člověk<0SAPP> z Faryzeů<1SAPP> / Nykodém<1SVP> gméně<0SAA>/
wrchnij<0AA> z židů<0SAPG> . Ten přiřel k Gėzufowi<1SVP> wno
cy<0SAAX> / a řekl mu : Rabbi / wijme žes od Boha<1SAS>
přiřel miřtr<0SAPT> . Neb žádný nemůž tiech znamenij<0SAA> či=
niti / kteráž ty činiš / lečby byl Bůh<1SAS> s nim . Od
powěd'el Gėzus<1SVP> / a řekl mu : Amen amě prawijm
tobě : nenarodijli fe kdo s hůry<0SAK>/ nemůž wid'eti krá
lowftwij<0SAS> Božijho<1AS> . Dij k němu Nykodém<1SVP> : Kte=
rak fe může člověk<0SAPP> naroditi / fa ftár<0AA> ? Zdalíž mů=
že w život<0SAK> mateře<0SAPP> fwé opět wgijti / a naroditi fe ?
Odpowěd'el Gėzus<1SVP> : Amen amen prawijm tobě /
nenarodijli fe kdo z wody<0SAK> a z ducha<0SAS> / memůž wgij
ti do králowftwij<0SAS> Božijho<1AS> . Což fe narodilo z řela<0SAK>
tielo<0SAK> geft : a což fe narodilo z ducha<0SAS> / duch<0SAA> geft .
Nediwiž fe / že řem řekl tobě / muřyte fe wy naro=
diti s hůry<0SAK> . Wijtr kde chce wěge/ a hlas<0SAK> gehu fly
flíjš/ ale newij odkud přicházý / a kam gde . Tak

neuzrjij žiwota<0SAA> / ale hñew<0SAA> Božij<1AS> zůftáwá na niě.

KAPI.III.

Y Akž tedy poznal pán<0SAS> žeby vflyffeli Faryzeo
wě<1SAPP> / žeby Gėzus<1SVP> wijce<0NN> vćedlnijků<0SAPP> činil / y
křtil nežli Iá<1SVP> (ačkoli Gėzus<1SVP> fám nekřtil/
ale vćedlnijcy<0SAPP> gehó) opuřtil Iůdfko<1SVG>/ a odřřel opěť

<O viij r><Lift cxij r>
do Galilee<1SVG> . Y muřyl gijti řkrze Samařij<1SVG>. Přijgde
tedy do měřta<0SAK> Samařfkého<1ARGG>/ kteréž řlowe řýchar<1SVG>/
podlé popluřij<0SAK> kteréž dal Iákob<1SVP> Iozefowi<1SVP> řynu<0SAPP>
řwěmu . Byla pak tu řtudnice<0SAK> Iákobowa<1APPV>. Gėzus
tedy vřtaw z ceřty<0SAK> / tak ředřel nad řtudnicý<0SAK> . Hodi
na byla yakožto řřeřtá<0NN>.
Přigde řena<0SAPP> Samarytaanřká<1ARGP> / aby wářila wo=
du<0SAK> . Dij gij Gėzus<1SVP> : Day mi pijti . Neb vćedlnij=
cy<0SAPP> gehó byli odeřřli do měřta<0SAK> / aby pokrmů<0SAK> nakau=
pili . Dij gemu řena<0SAPP> ta Samarytářká<1ARGP> : Kterak
ty řa řidem<0SAPG> / nápoęe<0SAK> odemne řádáš / geřřto řem že
na<0SAPP> Samarytářká<1ARGP> ? Neb neobcugij řidě<0SAPG> s Sama=
rytány<1SAPG> . Odpowěřel Gėzus<1SVP> / a řekl gij : By wie=
dřela dar<0SAA> Bořij<1AS> / a kdo geřť genž prawij tobě : Day
mi pijti : ty bylaby prořřyla od nieho / a bylby dal
tobě wody<0SAK> řiwě<0AA> . Dij mu řena<0SAPP> . Pane / aniž mář
čijmby nawářil / a řtudnice<0SAK> řluboká<0AA> geřť : odkud
tedy mář wodu<0SAK> tu řiwů<0AA> ? Zdaliř řy ty wěřřlij<0AA> než
otec<0SAPP> náš Iákob<1SVP> ? kterýř nám dal řtudnicý<0SAK> / a řám
z nij pil / y řynowě<0SAPP> gehó / y dobytek<0SAK> gehó ?
Odpowěřel Gėzus<1SVP> / a řekl gij : Kařđý kdož pij
wodu<0SAK> tuto / řijzniti bude zaře : ale kdožbykoli pil
wodu<0SAK> kteréř yá mu dām / nebude řijzniti na wie=
ky<0SAA> : ale woda<0SAK> kteréř yá mu dām / bude w něm řtu
dnice<0SAK> wody<0SAK> genž řkáče do řiwota<0SAA> wiečneeħo<0AA>. Dij
mu řena<0SAPP> : Pane/ day mi té wody<0SAK> abyħ nežijznila/
ani Ĥodila řem k wářenij<0SAA> . Dij gij Gėzus<1SVP> : Gdi /
zawoley muře<0SAPP> řwěħo / a přidř řem . Odpowěřela
řena<0SAPP> / a řekla mu : Nemám muře<0SAPP> . Dij gij Gėzus<1SVP>:
Dobřes powěřdřela / nemám muře<0SAPP> : nebs pět<0NN> muřů<0SAPP>
měla / a nynij kteréħoř mář/ není twůy muř<0SAPP> : toř
právě powěřdřela .
Dij mu řena<0SAPP> : Pane / widijm že řy ty prorok<0SAS> .
Otcowě nářřli na Ĥře<0SAK> této kľaňeli ře/ a wy prawij
te : že w Gerořolijmě<1SVG> geřť mijřto<0SAK> / kdeř ře řluřřij kla

<O viij v><Lift cxij v>
ňeti . Dij gij Gėzus<1SVP> : Zieno/ wěř mi / přicházý Ĥo
dina<0SAA> / kďyřto ani na Ĥře<0SAK> této / ani w Gerořolij=
mie<1SVG> budete ře klanieti otcy<0SAS> . Wy ře klanijte čemuř
newijte : my ře klanijme čemuř wijme/ neb řpařenij<0SAS>
z řidů<0SAPG> Ĥť . Ale přicházýř Ĥodina<0SAA>/ y nynij Ĥť / kďyř
to prawij<0AA> klanitebnijcy<0SAPP> klanieti ře buďau otcy<0SAS> du=
chem<0SAA> a prawďau<0SAA> . Neb y otec<0SAS> takowýħ Ĥledá kte
řijžby ře mu kľaňeli . Bůħ geřť Ĥuch<0SAS> / a ti křeřijž
mu ře klaniegij / Ĥuchem<0SAA> a prawďau<0SAA> ře muřý kla=
ňeti .
Dij gemu řena<0SAPP> : Wijm že Mesřyáš<1SAS> ↔pgijti má / kte
řýř řlowe Kryřtus<1SAS> : Protož kďyř ten přigde zwěřřtu
ęe nám wřřecko . Dij gij Gėzus<1SVP> : Yář řem Ĥěž mlu
wijm tobě . A wtom přilřli vćedlnijcy<0SAPP> gehó / a di

wili fe / že s ženau<0SAPP> mluwil . Wšak žádný ne řekl :
 co fe tážeš/ neb proč mluwiš s nij ? Tehdy necha
 la dčbána<0SAK> swého žena<0SAPP> / a odešla do miešta<0SAK> / a dij
 tiem lidem<0SAPP> . Podte / wizte člověka<0SAPP> / kterýž mi po
 wěděl wšhecko což fem koli činila : zdali on geft tě
 Kryftus<1SAS> ? Wyšli tedy z miešta<0SAK> / a přišli k nie=
 mu.

Mezy tijn profyli ho včedlnijcy<0SAPP> / řkauce : Mi=
 šte / gez . Ale on řekl jim : Yát' mám pokrm<0SAK> k ge
 denij<0SAA>/ gehož wy newijte . Rekli tedy včedlnijcy<0SAPP>
 mezy febú : Zdaliž mu kdo přineš co gijti ? Dij gť
 Gézus<1SVP> : Můj pokrm<0SAK> geft abych činil což chce ten
 genž mne poslal/ a dokonal dijlo<0SAA> geho . Zdaliž wy
 neprawijte : geftie šau čtyři<0NN> měšcy<0SAA>/ a žeň<0SAA> přigde ?
 Hle prawijm wá / pozdwižete očíj<0SAK> swých / a po=
 hledte na kraginy<0SAK> že giž bijlee<0AA> šau ke žni<0SAA> . A kdož
 žne / odplatu<0SAA> běře / a hromáždij vžitek<0SAA> k žiwotu<0SAA>
 wěčnému<0AA> : aby y kdož rozfýwá špolu fe radowal /
 y kdož žne . Neb w tom geft řeč<0SAA> prawá<0AA> / že giný
 geft genž rozfýwá / a giný geft genž žne . Yá fem
 wás poslal abyštie to žali / o čemž šte wy nepraco=

<P j r><Lift cxij r>

wali. Ginij pracowali / a wy šte w práce<0SAA> ge
 gich wešli.

Z miešta<0SAK> pak toho mnozý<0AX> z Samarytánů<1SAPG> vwěři
 li w něho pro řeč<0SAA> ženy<0SAPP> šwědčijcy<0AA> / že gij byl powě=
 děl wšhecko cožkoli byla činila . Tedy když byli ↔p
 šli k niemu Samarytáni<1SAPG> / profyli ho / aby v nich
 zůstal : Y pobyl tu dwa<0NN> dni<0SAA> . A mnohě wijce<0NN> gich
 vwěřilo pro řeč<0SAA> geho/ a ženě<0SAPP> prawili : Giž ne pro
 twú řeč<0SAA> wěřijme / neb šme šami šlyšli / a wijme /
 že této gť wprawdě špafytel<0SAS> šwěta<0SAK> Kryftus<1SAS> .
 Po dwau<0NN> pak dnech<0SAA> wyšel odtud / a odšel do
 Galilee<1SVG> . Neb on Gézus<1SVP> šwědčil / že šprok<0SAS> w šwee
 wlašti<0SAA> cti<0SAA> nemá / Protož když byl přišel do Gali=
 lee<1SVG> / přigali ho Galilejštij<1SAPG> / když wšhecko byli wi=
 děl / což činil w Gerozolimie<1SVG> w den<0SAA> šwátečnij<0ARS> :
 Neb y oni byli přišli ke dni<0SAA> šwátečnijmu<0ARS> . Tedy
 opět Gézus<1SVP> přišel do Kány<1SVG> Galilejškee<1ARGG> / kdež byl
 včinił z wody<0SAK> wijno<0SAK>.

Y byl něgaký králik<0SAPT> gehožto šyn<0SAPP> nemocen<0AA> byl w
 Kapernaum<1SVG> / ten když všlyšel/ žeby Gézus<1SVP> přišel
 od lůdška<1SVG> do Galilee<1SVG> / odšel k němu / a špfyl ho
 aby štaupil / a vzdrawil šyna<0SAPP> geho : Neb on ško
 náwal . Tedy řekl Gézus<1SVP> k nie^v : Nevzřijte! zna
 menij<0SAA> a zázraků<0SAA> / newěřijte . Dij k niemu králik<0SAPT> :
 Pane / šstup prwé nežliť vmře šyn<0SAPP> můj . Dij mu
 Gézus<1SVP> : Gdi / šyn<0SAPP> twůj žiw<0AA> geft . Vwěřil člověk<0SAPP>
 řeči<0SAA> kterůž mu byl powěděl Gézus<1SVP> / a ššel . A když
 on giž šstupowal / potkali fe s nim šlužebnijcy<0SAPP> / a
 zwěštowali / řkauce : Šyn twůj žiw<0AA> gť . Tedy tá
 zal gich na hodinu<0SAA>/ w kterauy fe lépe měl . Y ře
 kli mu : Wčera w hodinu<0SAA> šedmú<0NN> oštala ho zymni
 ce<0SAA> . Tedy poznal otec<0SAPP> / že ta hodina<0SAA> byla / w niž=
 to byl mu řekl Gézus<1SVP> : šy<0SAPP> twůj žiw<0AA> gť . Y vwěřil
 on y dům<0SAK> ge^o wešlkě To opět druhé<0NN> znamenij<0SAA> vči
 nil Gézus<1SVP> / když byl ↔pšel od lůdška<1SVG> do Galilee<1SVG>.

<P j v><Lift cxij v>

KAPI.V.

Potom byl den<0SAA> fwátečnij<0ARS> židowfký<0ARGP> / y wftau
pil Gézus<1SVP> do Gerozolijma<1SVG> . Geft pak w Ge
rozolijmie<1SVG> v flachtaty rybnijk<0SAK> kterýžto flowe
židowfky betfeda<0SVG> / patero<0NS> přijftěflj<0SAK> mage / w nich
žto leželo množftwj<0SAA> weliké<0AA> nedužiwých<0AX> / flépých<0AX> /
kulhawých<0AX> / wfchlých<0AX> / očekawagijcých<0AA> hnutij<0SAA> wo=
dy<0SAK> . Neb angel<0SAS> sftupowal giftým<0AA> čafem<0SAA> do rybnij
ká<0SAK> / a hýbal wodú<0SAK> . A tak kdož prwnij<0NN> sftaupil po
hnutij<0SAA> wody<0SAK> / vzdrawě býwal od kteréhožkoli dr
žán byl neduhu<0SAA> . Byl pak tu negaký člowěk<0SAPP> / kte=
rýžto ofm<0NN> a třidceti<0NN> let<0SAA> neduhem<0SAA> držán byl . To=
ho když wzřel Gézus<1SVP> an ležij / a poznal / že giž za
dlúhý<0AA> čas<0SAA> neduhem<0SAA> držán byl / dij mu : Chcefli
zdráw<0AA> býti ? Odpowij mu nedužiwý<0AX> : Pane / člo
wěka<0SAPP> nemám / kdyžby fe woda<0SAK> zbauřila / aby mne
wpuřtil do rybnijka<0SAK> . Ale za tijm když yá gdu giž
giný předemnú sftupuge .
Dij mu Gézus<1SVP> : Wftaň / wezmi lože<0SAK> fwee / a
chod' . A yhned zdráw<0AA> včinen geft člowěk<0SAPP> ten / a
wzal lože<0SAK> fwé / a chodil . Byla pak sobota<0SVA> w ten
den<0SAA> . Tedy řekli židé<0SAPG> tomu / kterýž vzdrawě byl :
Sobotat' geft / neřluřij tobě bráti lože<0SAK> . Odpowie

<P ij r><Lift c[x]iiii>

d'el gim : Kterýž mne vzdrawil/on mi řekl : Wez
mi lože<0SAK> fwé / a chod' ? Tedy otázali ho : Kdo geft
ten člowěk<0SAPP> / kterýž řekl tobě : Wezmi lože<0SAK> fwé / a
chod' ? Ale ten kterýž vzdrawen byl / newěd'el kdo
by byl . Neb Gézus<1SVP> byl wftaupil / proto že zářtup<0SAK>
byl na tō mjiřtie<0SAK> . Potō ho nalezl Gézus<1SVP> w chrá=
mě<0SVB> / a řekl mu : Hle vzdrawens / aby potō nehře
řlil / at'by fe něco horřlijho<0AX> tobě nepřihodilo .
Odřřel ten člowiek<0SAPP> / a zwieřtowal židom<0SAPG> / žeby
Gézus<1SVP> byl / od něhož byl vzdrawen . A pro to řp=
tiwili fe židé<0SAPG> Gézufowi<1SVP>/ a hledali ho zabiti / že to
byl včinin w sobotu<0SVA> . Ale Gézus<1SVP> odpověd'el gim :
Otec můy až do tohoto čafu<0SAA> d'elá / y yát' d'elám .
A pro to wijce<0NN> ho hledali židee<0SAPG> zabiti / že netoliko
zruřlil sobotu<0SVA> / ale že y otce<0SAS> fwého prawil Boha<1SAS> /
rowného<0AA> fe čine Bohu<1SAS> .
Odpowěd'el tedy Gézus<1SVP> / a řekl gim : Amen a=
men prawijm wám/ nemůžt' fyn<0SAS> od febe ničehůž či
niti / než cožby wiđel an otec<0SAS> činij . Neb cožbyko=
li on činil / to též y fyn<0SAS> činij . Neb otec<0SAS> miluge fy=
na<0SAS>/ a wflecko mu vkazuge což řám činij : a wěřřlij<0AA>
mu řkutky<0SAA> nad tyto vkáže / že fe wy podiwijte .
Neb jakož otec<0SAS> křijřfy mrtwé<0AX> a obžiwuge/ tak y fyn<0SAS>
kterěž chce obžiwuge . Neb aniž otec<0SAS> koho řaudij /
ale weřřken řaud<0SAA> dal řynu<0SAS> / aby wfřickni ctili řyna<0SAS>
yakož ctij otce<0SAS> . Kdož nectij řyna<0SAS> / nectij otce<0SAS> kte=
rýž ho pořlal . Amen amen prawijm wā / kdož řeč<0SAA>
mú řlyřřlij/ a wěřij tomu gěž mne pořlal / má řiwot<0SAA>
wěčný<0AA> / a w potupenij<0SAA> nepřigde / ale řpřřel od řmr
ti<0SAA> do řiwota<0SAA> .
Amen amen prawijm wám / že přigde hodina<0SAA> /
a nynij geft / kdyžto mrtwij<0AX> vřlyřřlij hlas<0SAK> řyna<0SAS> Bo=
řijho<1AS> : a kterijžby vřlyřřřli / řiwi<0AA> budau . Neb ya=
kož otec<0SAS> má řiwot<0SAA> řám w řobě / tak dal y řynu<0SAS> aby
miel řiwot<0SAA> řā w řobě : a dal mu moc<0SAA> také řauditi /

<P ij v><Lift c[x]iij v>
že sýn<0SAS> člowieka<0SAPP> geft . Nediwtež fě tomu : neb při=
cházy hodina<0SAA>/ w nijžto wlickni kteříž w hrobijch<0SAK>
fau / wflyflj hlas<0SAK> gehu : a wygdau / kteříž dobrě<0AA>
wěcy<0SAA> činili / na wzkrjfljenij<0SAA> žiwota<0SAA> : ale kteříž zlee<0AA>
wěcy<0SAA> činili / na wzkrjfljenij<0SAA> potupenij<0SAA> .
Nemohuť yá fám z febe ničehůž včiniti . Yakž
flyfljm / faudijm / a faud<0SAA> můy šprawedliwý<0AA> geft :
Neb nehledám wůle<0SAA> fwé / ale wůle<0SAA> toho gěž mne
pořlal / otcowy<0SAS> . Bychť yá fwiedectwij<0SAA> wydával
fám o řobě / fwědectwij<0SAA> mé nebyloby prawě<0AA> . Gi=
nýt geft kterýž fwědectwij<0SAA> wydává o mñe/a wijm
že prawě<0AA> geft fwědectwij<0SAA> / kteréž fwědčij o mñe .
Wy řte pořlali k Ianowi<1SVP> / a on fwědectwij<0SAA> wy=
dal prawďe<0SAA> . Yá pak nepřigijmám fwědectwij<0SAA> od
člowěka<0SAPP> / ale toto prawijm/ abyřte wy řpafeni by
li . On byl řwijce<0SAK> hořijcý<0AA> a řwijtjicý<0AA> / ale wy řte ch
tieli na čas<0SAA> ře wefeliti w fwětle<0SAA> gehu . Ale yá mám
wietřlij<0AA> řwiedectwij<0SAA> / nad řwiedectwij<0SAA> Ianowo<1APPV> :
Neb řkutkowě<0SAA> kteréž mi dal otec<0SAS> / abych ge doko=
nal / ti (prawí<0AA>) řkutkowě<0SAA> kteréž yá činijm řwěd
čij o mñe / že mne otec<0SAS> pořlal . A otec<0SAS> kterýž mne
pořlal / on fwědčil o mñe . Ani řte řlafu<0SAK> gehu kdy
flyřeli / ani řte twářnořti<0SAA> gehu wiďeli/ a řeči<0SAA> gehu
nemáte w řobě zůřtawagijcý<0AA> / neb gehož on pořlal/
tomu wy newěřijte .
Wyřlaweyte pijřma<0SVT> / neb ře wám widij že w
nich řiwot<0SAA> wěcný<0AA> máte : a tat' řau / kteráž fwědčij
o mñe : a nechcete přigijti ke mñe abyřte řiwot<0SAA> mě
li . Sláwy od řidij<0SAPP> nepřigijmám / ale poznal řem
wás / že řilowánij<0SAA> Božijho<1AS> nemáte w řobě . Yá
řem přilřel řméně<0SAA> otce<0SAS> řwého / a nepřigijmáte mne .
Přigřeli řiný řméně<0SAA> řwým / toho přigřete . Kte
rak wy můžte wěřiti / kteříž řlawu<0SAA> od febe wěřpo=
lek přigijmáte : a řlawy<0SAA> kteráž od řamecho Boha<1SAS>
pocházy / nehledáte ?

<P iij r><Lift cxv r>
Nedōniweyte bycht' yá řalowati řiel na was
před otcem<0SAS> : Geřtiť křot' na wás řaluge Mozes<1SVP> /
w řemž wy naďegi<0SAA> máte . Neb byřte byli wěřili
Mozeřowi<1SVP> / owřřem mñe byřibyřte wěřili / neb on
o mñe přal . Ale poňewáďž gehu přanijm<0SVT> newěřij=
te / kterak řlowom<0SAA> mým wvěřijte .

11.4.2 List Galatským

<f viij r><Lift xlvij. r>
KAPI.PRWNII.
Awel apořřtol<0SAS> / ne od řidij<0SAPP> / ani řkrze
člowěka<0SAPP> / ale řkrze Gezu<1SVP> Kryřta<1SAS> / a Bo
ha<1SAS> otce<0SAS> / kterýž ho wzkrjřlyl z mřtwých<0AX>
y ti kteříž řemnau řau wřřikni řatřij<0SAPP> .
Zborom Galatřkým<1ARGG> .
Milōřt wám a pokoy<0SAA> od Boha<1SAS> otce<0SAS> / a od paa=
na<0SAS> nařřeho Gezu<1SVP> Kryřta<1SAS> / kterýž dal ře řamého za
hřijchy<0SAA> nařře aby wyřřhl nás z přijtomného<0AA> řwieta<0SAK>
zřého<0AA> podře wůle<0SAA> Boha<1SAS> a otce<0SAS> nařřeho / řemužto
řlawá<0SAA> na wěky<0SAA> wěkůw<0SAA> . AMEN .

Diwijm fe / že od Kryfta<1SAS> kterýž wás powolal
 fkrze miloſt<0SAA> / tak rychle dáte fe přewoditi w ginee<0AA>
 Ewangelium<1SAS> : kteréž není giné<0AA> / než že ſau někte=
 řij / geſto rmútij wás / a chtějij zpřewrátiti Ewā
 gelium<1SAS> Kryftowo<1AS> . Ale bychom pak my / neb an=
 gel<0SAS> s nebe<0SAS> kázal wā Ewangelium<1SAS> / kromě toho kte
 réž ſme wám kaazali / proklatý<0AA> buď . Yakož ſme

<f viij v><Liſt xlviii. v>
 předpowěděli y nyníj opět prawijm : Geſtliby wā
 kdo kázal Ewangelium<1SAS> / kromě toho kteréž ſte při
 gali / proklatý<0AA> buď . Neb nyníj zdali lidſké<0ARPP> wiecey<0SAA>
 káži / čili Božſké<1AS> ? A neb lidemli<0SAPP> ſe hledám zalij=
 biti ? Nebo bych ſe byl až doſawad lidě<0SAPP> ljbil / ſlu
 žebnijkě<0SAPP> Kryſtowý<1AS> bych nikoli nebyl .
 Znám pak wám činiij bratřij<0SAPP> Ewangelium<1SAS> /
 kteréž kázáno gť odemne / že neníj podlé člowěka<0SAPP> :
 Neb aniž ſe yá ge wzal od člowěka<0SAPP> / ani ſe naučil
 ale fkrze zgewenij<0SAA> Gezu<1SVP> Kryfta<1SAS> . Neb ſte ſlyſſeli o
 mě obcowánij<0SAA> někdy w židowſtwu<0SAA> / že ſem ſe nad
 obyčey<0SAA> protiwl cýrkwi<0SVI> Božij<1AS> / a wypleňowal ſem
 gi / a ſpřijwal ſem w židowſtwu<0SAA> nad mnohé<0AX> mñe
 rowné<0AA> w ſwém pokolenij<0SAA> / ſa náramně pilen<0AA> wſta=
 nowenij<0SAA> wydaných<0AA> od ſtarſſijch<0AX> ſwých .
 Ale yakž ſe wiďelo Bohu<1SAS> / kterýž mne byl oddě
 lil z žiwota<0SAK> mateře<0SAPP> mé/a powolal fkrze miloſt<0SAA> ſwú
 k tomu / aby zgewil ſyna<0SAS> ſwého fkrze mne / abych
 ho kázal mezy pohany<0SAPP> / yhned / nerozmluwil ſem
 s tielem<0SAK> a krwij<0SAK> / aniž ſem ſe nawrátíl do Gero
 zolijma<1SVG> k tiem kteříž předemnú byli apoſtolé<0SAS> . ale
 odſſel ſem do Arábij<1SVG> / a zaſe ſem ſe nawrátíl do Da
 maſſku<1SVG> . Potom po třech<0NN> letech<0SAA> nawrátíl ſem ſe do
 Gerozolijma<1SVG> / abych vzřel Petra<1SVP> / y pobyl ſem v ně
 ho patnácte<0NN> dni<0SAA> . Giného pak z apoſtolů<0SAS> žádné=
 ho ſe newiďel / než Iakuba<1SVP> bratra<0SAPP> páně<0AS> . Ale cožť
 wā pijſſi / hle před Bohě<1SAS> že neklamā .
 Potom ſem příſſel do kragin<0SAK> Syrkých<1ARGG> / a Cylic
 kých<1ARGG> . Byl ſem pak neznámý<0AA> podlé twáři<0SAK> zborom<0SVI>
 lůdkým<1ARGG> / kteříž byli w Kryſtu<1SAS> / ale toliko ta po
 weſt<0SAA> v nich byla : kterýž ſe nám někdy protiwl /
 giž káže wijru<0SAA> kterůž někdy wybogowáwal : a ſla=
 wili we mñe Boha<1SAS> .

<g j r><Liſt xlix. r>
 KAPI. II.
 POtō po čtrnácti<0NN> letech<0SAA> opiet ſem wſtaupil do
 Gerozolijma<1SVG> / ſpolu s Barnabáſſem<1SVP> pogaw
 také y Týta<1SVP> . Wſtaupil ſem pak podlé zgewe
 nij<0SAA> / a rozmluwil ſem s nimi o Ewangelium<1SAS> / kte=
 réž káži mezy pohany<0SAPP> / ale obláſtñe s tiemi / kteříž
 byli v wážnoſti<0SAA> / abych některak na darmo nebie=
 žel / a neb byl neběhal . Ale ani Týtus<1SVP> / kterýž ſe
 mnau byl / ſa Ržekem<1SAPG> / přinúcen byl aby obřezán
 byl / pro náhodau<0SAA> weſſlé<0AA> faleſſnee<0AA> bratry<0SAPP> / kteříž
 podlé giných weſſli k wyſpěhowánij<0SAA> ſwobody<0SAA> na=
 ſſij / kterůž máme w Gezu<1SVP> Kryſtu<1SAS> / aby nás w ſlu
 žbu<0SAA> přinútili . Gimžto ani na čas<0SAA> zagiťe ſme ne=
 poſtaupili fkrze poddánij<0SAA> / aby prawda<0SAA> wefeleeho<0AA>
 zwěſtowanij<0SAA> zůſtala v wás .
 Od tiech pak kteříž ſe zdáli něčijm býti / yacýž

někdy byli / nic mi do toho není . Ofoby člověka<0SAPP>
Bůh<1SAS> nepřijímá . Neb kteříž v vážnosti<0SAA> byli/ nic
mi nepřidali . Anobř zale / když vzeli že mi svě
řeno bylo Ewangelium<1SAS> k neobřizce<0SAA> / jakož Petro=
wi<1SVP> k obřizce<0SAA> (neb kterýž mocným<0AA> byl w Petrowi<1SVP>

<g j v><Lift xlix. v>

k apoštolstwij<0SAS> obřizky<0SAA> / mocným<0AA> byl y we mne ku
pohanō<0SAPP>) a když poznali milost<0SAA> mne danú Iakub<1SVP>
a Cefas<1SVP> a Ian<1SVP> / kteříž se widěli býti flúpowé<0SAK> / po
dali mi a Barnabášowi<1SVP> prawic<0SAK> towarystwij<0SAA> / aby
chom my ku pohanom<0SAPP> / oni pak k obřizce<0SAA> apoštol
stwij<0SAS> vžijwali / toliko abychō na chudé<0AX> pamatowa
li / w čemž y pilen<0AA> sem byl / abych to činil .
Když pak přiffl Petr<1SVP> do Antyochý<1SVG>/ zgewně sem
se mu opřel / proto že trestán byl . Neb prwé než
byli někteří přifflli od Iakuba<1SVP> / špolu s pohany<0SAPP> při
gijmal pokrm<0SAK> . Ale když přifflli vkradl se a oddělil
se od nich / boge se tiech/ kteříž byli z obřizky<0SAA>/ a ta
kowé pokrystwij<0SAA> wedli špolu s nim y ginij židee<0SAPG> /
tak že y Barnabáš<1SVP> špolu odweden byl w gegich po
krystwij<0SAA> . Ale když sem vzřel žeby neupřijmē krá=
čeli podlé prawdy<0SAA> weselého<0AA> zwěštowanij<0SAA> / řekl sem
Petrowi<1SVP> přede wlfemi . Poňewadž ty / ša žide<0SAPG> / po
hanfky fy žiw<0AA> / a ne židowfky/ proč pohany<0SAPP> nůtijš
aby židowfky žiwi<0AA> byli ?
My od přirozenij<0SAA> žide<0SAPG> / a ne hříšlnijcy<0SAPP> z poha=
nů<0SAPP> : neb wijme že se neosprawedlnuge člověk<0SAPP> z fku
tků<0SAA> zaakona<0SAA> / než škrze wijru<0SAA> Gezu<1SVP> Kryfta<1SAS> / y my
fme w Gezu<1SVP> Kryfta<1SAS> vwěřili / abychom osprawedl
nění byli z wijry<0SAA> Kryftowi<1SAS> / a ne z fku tků<0SAA> zákona<0SAA>:
pro to že nebude osprawedlněn z fku tků<0SAA> zákona<0SAA> žá
dný člověk<0SAPP> .
Pakli když hledáme osprawedlnění býti škrze Kry
fta<1SAS> / y my nalezení býwáme hříšlnijcy<0SAPP>/ zdaliž tedy
Kryftus<1SAS> služebnikē<0SAPP> hříjcha<0SAA> gť ? Odstup to .
Neb gťli což sem zbořil zale šlawijm/ přestupnij
kem<0SAPP> sebe samého wštanowugi . Neb yá škrze zákō<0SAA> /
zákonu<0SAA> sem byl vmřel : abych Kryftu<0SAS> žiw<0AA> byl špo=
lu s Kryftem<1SAS> vkřižowán sem . Wšlak žiw<0AA> sem ne
yá giž / ale žiwť<0AA> we mne Kryftus<1SAS> . Ziwotem pak
gimž nynij žiw<0AA> sem w tiele<0SAK> / škrze wijru<0SAA> fynā<0SAS> Božij

<g ij r><Lift l. r>

ho<1SAS> žiw<0AA> sem / kterýž mne milowal / a wydal se samé
ho za mne .
Nepohrdám milostij<0SAA> Božij<1SAS> . Neb gťli šprawed
liwoft<0SAA> škrze zákō<0SAA> / tedy Kryftus<1SAS> nadarmo vmřel .

KAPI. III.

Obláznij Galatstij<1SAPG> / kdo wás vržkl aby=
šte newěřili prawdě<0SAA> ? Kterýmžto před oči
ma<0SAK> Gėzus<1SVP> Kryftus<1SAS> prwé byl wyplán / me
zy wámi vkřižowán . To toliko žádám zwěďeti
od wás . Z fku tkůli<0SAA> zákona<0SAA> šte přigali ducha<0SAS> / čili
z kázanij<0SAA> wijry<0SAA> ? Takliž šte bláznij<0AA> / že počawšle
duchem<0SAA> / giž tielem<0SAK> konáte ? Tak mnoho šte trpě=
li nadarmo/ gťli wšlak y nadarmo . Protož kterýž
wám dodává ducha<0SAS> / a činij mocy<0SAA> mezy wámi / z
fku tkůli<0SAA> zákona<0SAA> čili z kázanij<0SAA> wijry<0SAA> to činij ? Ya=

kož Abraham<1SVP> vwěřil Bohu<1SAS> / a počteno geft mu k
 fprawedliwoſti<0SA> . Wijte tedy / že kteříž ſau z wijry<0SAA>
 ti ſau ſynowé<0SAPP> Abrahamowi<1APPV> .
 Přehlédli pak pijfmo<0SVT> / že Bůh<1SAS> z wijry<0SAA> ofpra=
 wedlňuje pohany<0SAPP> / prwé wefelú<0AA> wěc<0SAA> zwěſtowalo
 Abrahamowi<1SVP> / řkucy . Požehnání budau w tobie
 wſlckni pohané<0SAPP> . A tak kteříž z wijry<0SAA> ſau / požeh
 nání býwagi s wěrným<0AA> Abrahamě<1SVP> . Nebo koliko

<g ij v><Lift l. v>

gich koli gť z ſkutků<0SAA> zákona<0SAA>/ zlořečenſtwij<0SAA> ſau pod
 dáni<0AA> . Neb pláno geft : Zlořečený každý / kterýž=
 by nezůſtal wewſlēm což pláno geft w knihách<0SVT> zá=
 kona<0SAA> aby to činil . Zie pak w zákoně<0SAA> žádný ſe neo
 fprawedlňuje w Boha<1SAS> / zgewné<0AA> geft . Neb ſpra=
 wedliwý<0AX> z wijry<0SAA> žiw<0AA> bude . Zákon pak není z wij
 ry<0SAA>/ ale kterýby člověk<0SAPP> to činil/ žiw<0AA> bude ſkrze to .
 Kryſtus nás vykupil od zlořečenij<0SAA> zákona<0SAA> / když
 za nás včiſen geft zlořečenijm<0SAA> (neb pláno gť : Zlo
 řečený každý/ kterýž wiſý na dřewě<0SAK>) aby na poha
 ny<0SAPP> požehnaanj<0SAA> Abrahamowo<1APPV> přiſſlo ſkrze Gezu<1SVP>
 Kryſta<1SAS>/ abychom zaſlijbenij<0SAA> ducha<0SAS> přiſgali ſkrze wij
 ru<0SAA> .

Bratřij / podlé člověka<0SAPP> prawijm : vmluwy<0SAA> ač
 koliby byla člověka<0SAPP> / wſlāk bylaliby potwrzena žá
 dný nezamijá / aniž co přidává . Ale Abrahamo
 wi<1SVP> powědjina ſau zaſlijbenij<0SAA> y ſemeni<0SAK> geho. Ne dij
 y ſemenom<0SAK> / yako o mnohých<0AA> / ale yako o gednom<0NN>
 a w ſemenu<0SAK> twém / genž gť Kryſtus<1SAS> . To pak
 prawijm/ že vmluwy<0SAA> prwé<0NN> ztwrzené<0AA> od Boha<1SAS> při
 Kryſtu<1SAS> zákon<0SAA> neruſſij (kterýž po čtyřech<0NN> ſtech<0NS> a po
 třidceti<0NN> letech<0SAA> počátek<0SAA> wzal) aby zahladil zaſlijbe=
 nij<0SAA> . Nebo geftli z zákona<0SAA> geft d'edictwij<0SAA> / giž není
 z zaſlijbenij<0SAA> . Giſtie Abrahama<1SVP> ſkrze zaſlijbenij<0SAA> da
 rowal Bůh<1SAS> .

K čemu geft tedy zákon<0SAA> ? Pro přeſtaupenij<0SAA> při
 dán byl/dokawadžby ne↔pſſlo ſemenom<0SAK> / gemužto za
 ſlijbeno bylo / zřijzený<0AA> ſkrze angely<0SAS> w ruce<0SAK> přiſmlů=
 wce<0SAPP> . Přiſmlůwce pak není gednoho<0NN>/ ale Bůh<1SAS> ge
 den<0NN> gť . Zdaliž tedy zákon<0SAA> geft proti zaſlijbenijm<0SAA>
 Božijm<1AS> ? Odſtup to . Neb bybyl dán zákon<0SAA> geft=
 toby mohl obziwiti / w prawd'e<0SAA> z zákonaby<0SAA> byla ſſp
 wedliwoſt<0SAA> . Ale pijfmo<0SVT> zawřelo wſſecko pod hřij=
 chem<0SAA>/ aby zaſlijbenij<0SAA> z wijry<0SAA> Gezu<1SVP> Kryſta<1SAS> dáno by
 lo wěřijcý<0AX> . Ale prwé nežli byla přiſſla wijra<0SAA>/ pod

<g iij r><Lift lj. r>

zákoně<0SAA> ſme byli ofřijhání / zawřijni k té wijře<0SAA> kte
 ráž měla zgewena býti .

A tak zákon<0SAA> přeſtaunem<0SAPP> naſſim byl k Kryſtu<1SAS> / a=
 bychom z wijry<0SAA> ofprawedlňeni byli . Ale yakž při=
 ſſla wijra<0SAA> / giž wijce<0NN> neyſme pod přeſtaunem<0SAPP> . Neb
 wſlckni ſynowé<0SAPP> Bozij<1AS> ſte / proto že ſte vwěřili Ge
 zu<1SVP> Kryſtu<1SAS> . Neb kteřížkoli pokřtjeni ſte / w Kry=
 ſta<1SAS> ſte ſe oblěkli . Není žid<0SAPG> / a ni Ržek<1SAPG> : není ſlu=
 žebnijk<0SAPP> ani ſwobodný<0AX> : není muž<0SAPP> ani žena<0SAPP> . Neb
 wy wſlckni gedem<0NN> ſte w Gezu<1SVP> Kryſtu<1SAS> . A ponie=
 wadž ſte wy Kryſtowi<1AS> / tedy ſemenom<0SAK> Abrahamo=
 wo<1APPV> / a podlé zaſlijbenij<0SAA> d'edicowé<0SAPP> .

KAPI. IIII.

PRawijm pak / yak dlúho d'edic<0SAPP> dijtietem<0SAPP> gť /
nic fe neďelij od služebnjika<0SAPP> / fa pánem<0SAPP> wľfe=
ho / ale pod obráncemi<0SAPP> a zpraawcemi<0SAPP> geľt až
do čafu<0SAA> / kterýž otec<0SAPP> vložil . Tak y my když fme
byli d'etmi<0SAPP> / pod žiwly<0SAA> fwěta<0SAK> fme byli / w flůžbu<0SAA> ↔p
núcení . Ale yakž přifľla plnořt<0SAA> čafu<0SAA> / wyľlal Bůh<1SAS>
ľyna<0SAS> fwěho / včičeněho<0AA> z ženy<0SAPP>/ včičeněho<0AA> podda
něho<0AA> zákonu<0SAA> : aby ty kteříž zaakonu<0SAA> byli poddáni
wykaupil : abychō wywolenijm<0SAA> / práwo<0SAA> fynůw<0SAPP> ↔p
gali . Zie pak řte fynowě<0SAPP> / wyľlal Bůh<1SAS> ducha<0SAS> ľyna<0SAS>
fwěho w řrdce<0SAK> náľfe wolagijčyho<0AA> / Abba otče<0SAS> .

<g iij v><Lift ľj. v>

A tak giž neľy flůžebnjikem<0SAPP> / ale fynem<0SAPP> . A gťli fy
nem<0SAPP> / y d'edicem<0SAPP> Božijm<1AS> řkrze Kryľta<1SAS> .
Ale tehdy zagiftě když řte neznali Boha<1SAS> flaužili
řte tiem kteříž od přirozenij<0SAA> neľfau Bohowě<1SAPP> . Ny
nij pak yakž řte poznali Boha<1SAS> / anobř řaďegi poz=
nání řte od Boha<1SAS>/ kterak ře obracugete za ře k mdlý<0AA>
a nuzným<0AA> žiwłom<0SAA> / gimžto opěť z cela flaužiti chce=
te ? Dny zachowawáte / a měľyce<0SAA> / a čaľy<0SAA> y ľeta<0SAA> .
Bogijm ře za wás / abych nadarmo nepracowal řp
wás . Budťež yako yá řem / poňewadž y yá řem /
yako wy / bratřij<0SAPP> proľým wás . Nic řte mne neura
zyli . Znáte / že řem řkrze mdlobu<0SAA> tiela<0SAK> Ewangeli=
um<1SAS> kázal wám prwě/ a zkuľřeným<0SAA> mým/ kteréž by
lo w tieľe<0SAK> / nepohřdali řte / aniž řte zawřhli / ale
yakožto angela<0SAS> Božijho<1AS> řte mne přigali / yako Ge
zu<1SVP> Kryľta<1SAS> . Které geľt tedy blahoflawenľtwij<0SAA> wá
ľfe ? Neb fwěďectwij<0SAA> wám wydávám / žeby to by
lo mohlo býti/ oči<0SAK> fwě wylaupeně<0AA> byľibylťte mi da
ľi ů což tedy nepřijťteľem<0SAPP> řem wám včičen / praw=
du<0SAA> mľuwě wám ?
Milugij wás ne dobře / nýbř čťiegij wás wy=
ľřčiti / abyľte gich náľľedowali . Dobře geľt pak
náľľedowati w dobree<0AA> wěcy<0SAA> wžďycky / a netoliko
když řem přijťomě v wás . Synáčkowě mogli / kte
řéž opěť boleťně rodijm / dokawadžby nebyľ způľo
ben w wás Kryľtus<1SAS> . Čťielbych pak přijťomen<0AA> bý
ti v wás nynij / a proměňiti hlas<0SAK> fwůy / neb ne=
wijm wám yaké rady<0SAA> dáti .
Powězte mi kteříž chcete pod zákonem<0SAA> býti / ne
ľyľľijťeliž zákona<0SAA> ? Neb pláno gť / že Abrahā<1SVP> měl
dwa<0NN> ľyny<0SAPP> / gednoho<0NN> z diľwky<0SAPP> / a gednoho<0NN> z ľwobo
dně<0AX> . Ale ten kterýž z diľwky<0SAPP> ře narodil/ podľé tie
ľa<0SAK> ře narodil : kterýž pak z ľwobodně<0AX> řkrze zaľľijbe
nij<0SAA> / kteréžto wěcy<0SAA> w giném ľmyľľu<0SAA> ře prawij . Ne
bo to ľau dwie<0NN> umľuwy<0SAA> / gedna<0NN> owľľem od hory<0SAK>

<g iij r><Lift ľj. r>

Sýna<1SVG> k flůžbě<0SAA> roděcy<0AA>/ kteráž gť Agar<1SVP> (Nebo Agar<1SVP>
geľt hora<0SAK> Sýna<1SVG> w Arábij<1SVG> / a w gedněch<0NN> mezých<0SAA> gť
s řijm genž nynij flowe Geruzalém<1SVG> / a flaužij s ľy=
ny<0SAPP> fwými) Ale Geruzalě<1SVG> kterýž řwrchu geľt/ta ľwo
bodná<0AX> geľt : kteráž geľt máťe<0SAPP> wľľech nás . Neb plā
no geľt : Wefel ře neľľodná<0AX> / kteráž nerodijš : wy
ľkoč a zwolay / kteráž nepracugeš ku porodu<0SAA> : ne=
bo mnohé ľau d'eti<0SAPP> ofaměľé<0AX>/wijce<0NN> nežľi ře geľľto má
muže<0SAPP> . My pak bratřij<0SAPP> podľé Izaaka<1SVP> řme fynowee<0SAPP>

zaľijbenij<0SAA> .

Ale jakož tehdy tē gēž se podlé tiela<0SAK> byl narodil/

↑ptiwil se to^v / kterýž se byl narodil podlé ducha<0SAS> :

tak y nyní . Ale co dij pijfmo<0SVT> ? Wywurz dijkwu<0SAPP> y

fyna<0SAPP> gegijho : nebt' nebude d'edicem<0SAPP> fyn<0SAPP> dijkwy<0SAPP> s fy

nem<0SAPP> fwobodné<0AX> . A tak bratřij<0SAPP> / neyfme fynowee<0SAPP>

dijkwy<0SAPP> / ale fwobodné<0AX> .

KAPI. V.

WSwobod'e tedy kterauž naas Kryftus<1SAS> wy=

fwobodil / ftyyte / a nezapleteyte se za se w

gho<0SAK> fluzby<0SAA> . Hle ya Pawel<1SVP> prawijm wa :

<g iij v><Lift lij. v>

že budeteli se obřezowati / Kryftus<1SAS> wám nic ne↑p=

fpęge . Powědčugi pak každému člowěku<0SAPP> / kterýž

se obřezuge / že powinen geft aby weľken zákon<0SAA> za

chowal / Kryftus<1SAS> wám včiňen geft prázdny<0AA> : kte=

řijž se koli řkrze zákon<0SAA> osprawedľnugete / z milofti<0SAA>

fte wypadli . Neb my duchem<0SAA> z wijry<0SAA> / nad'ege<0SAA> f↑p=

wedliwofti<0SAA> očekáwáme . Nebo w Gezu<1SVP> Kryftu<1SAS> /

ani obřijzka<0SAA> co platna gt' / ani neobřijzka<0SAA> / ale wij

ra<0SAA> řkrze milowánij<0SAA> d'elagijcý<0AA> .

Bieželi fte dobře / kdo wám překazyl/ abyľte ne

wěřili prawd'e<0SAA> ? Totižto namlauwani<0SAA> ne z toho

pojľlé<0AA> / kterýž waas wolá . Málo kwafu<0SAK> wľecko

řkropenij<0SAK> nakwaľuge . Ya daufánij<0SAA> o wás mám/

w paanu<0SAS> / že nic giného<0AX> nebudete fmeľľleti . Ale

kdožť wás zarmucuge / poneťeť faud<0SAA> kdož by koli

byl . Ya pak bratřij<0SAPP> geftli obřijzku<0SAA> geftlie káži / ↑p

čež geftlie protiwenftwij<0SAA> trpijm ? Tedy zahľazeno

geft pohorľšenij<0SAA> křijže<0SAK> . Oby y odřezáni byli kteřijž

wámi wiklij .

Neb wy k fwobod'e<0SAA> powolaani byli fte bratřij<0SAPP> :

toliko abyľte fwobody<0SAA> nedáwali ku přijčiňe tielu<0SAK>/

ale řkrze láľku<0SAA> posľuhuyte sobě weľpolek . Neb we

ľken zákon<0SAA> w gednom<0NN> flowu<0SAA> se napľňuge / totižto

w tóto : Milowati budeš bližnijho<0AX> fwého yako se

ľamého . Pakli gedem druhého weľpolek kúľľete a

žijřete/ hled'tež abyľte weľpolek gedem od druhého

nebyli sežránij .

Ale prawijm / duchē<0SAA> chod'te / a žádostij<0SAA> tiela<0SAK> ne=

dokonáte . Nebo tielo<0SAK> žádá ↑pti duchu<0SAA> / duch<0SAA> pak

proti tielu<0SAK> . A to dvě<0NN> mezy sebu weľpolek se sobě ↑p

tiwij / abyľte toho nečinili / cožbyľtekoli chtieli .

Pakli duchem<0SAS> býwáte wedeni / neyľte pod zákonē<0SAA> .

Zgewnijť ľau pak ľkutkowé<0SAA> tiela<0SAK> / genž ľau tito :

cyzoložľtwo<0SAA> / fmilľtwo<0SAA> / nečľřtota<0SAA> / chľipnoľt<0SAA> / mo

ďľáľřtwij<0SAA> / kauzla<0SAA> / nepřijzni<0SAA> / fwár<0SAA> / nenáwľřti<0SAA> /

<g v r><Lift liij. r>

hňewowé<0SAA> / krykowé<0SAA> / fwády<0SAA> / feľty<0SAA> / záwľřti<0SAA> / w=

raždy<0SAA> / opilľřwa<0SAA> / hodowánij<0SAA> / a tiem wěcem<0SAA> po

dobné<0AA> : o nichž předpowijďám wám / jakož ľem y

předpowěďel : že kteřijž takowé wěcy<0SAA> činiť / křáľow

řtwij<0SAS> Božijho<1AS> d'edicowee<0SAPP> nebudau . Za se / owoce<0SAA>

ducha<0SAS> geft láľka<0SAA> / radoľt<0SAA> / pokoy<0SAA> / dlaľhočekánij<0SAA> /

dobrotiwolf<0SAA> / dobrota<0SAA> / wěřnoľt<0SAA> / krotkoľt<0SAA> / zdrže

ľiwolf<0SAA> . Proti takowým wěcem<0SAA> nenij zákon<0SAA> . Ale

kteřijž ľau Kryřřowi<1AS> / tielo<0SAK> vkřižowali s wáľľňie=

mi<0SAA> a s žádostími<0SAA> .
Smeli žiwi<0AA> duchem<0SAA> / duchem<0SAA> y kračeyme . Ne=
býwajme včiňeni marnee<0AA> fláwy<0SAA> žádostíwi<0AA>/welpo
lek febe popauzegijce / welpolek fobě záwidijce .

KAPI. VI.

BRatřij / bylliby také zachwácen člověk<0SAPP> w ně
gakém hříjchu<0SAA> / wy kterijž duchownij<0AX> fte/ na
prawte takowého duchem<0SAA> krotkým<0AA> / prohlé
dage fám k fobě / aby y ty pokušlen nebyl .
Welpolek gedni druhých břemena<0SAK> nefte / a tak
naplňuyte zákon<0SAA> Kryšťu<1AS> .
Nebo zdáli se komu žeby něco byl / ničijmž ney=
fa/ fám fwú myll<0SAA> zklamáwá . Ale dijla<0SAA> fwého zkus
geden každý / a tehdyť fám w fobě toliko pochwá=
lu<0SAA> miji bude / a ne w gineem . Neb gedeni každý

<g v v><Lift liij. v>
wlaťnij<0AA> břijmě<0SAK> ponefe .
Zdělŭ se pak ten kterýž naučenij<0SAA> přigijmá řečij<0SAA>/
s tijnž genž mu naučenij<0SAA> dáwá wllijm dobrý<0AX> .
Nebluďte / Bůh<1SAS> nechce posmijwā býti . Neb což
koli bude fýti člověk<0SAPP> / to bude y žijti . Nebo kdož
rozfýwá fkrze tielo<0SAK> fwé / z tiela<0SAK> žijti bude poruše=
nij<0SAA> : ale kdož rozfýwá fkrze ducha<0SAA>/ z ducha<0SAA> žijti bu
de žiwot<0SAA> wěčný<0AA> . Dobré pak činijce neuftaweyme .
Neb čafem<0SAA> fwý žijti budeme fauce neuftálj . A tak
dokawadž čas<0SAA> máme čiňme dobré<0AA> / yak ke wllēm /
tak pak neywijce k domácým<0AX> wijry<0SAA> .
Widijte kterak weliký<0AA> listem<0SAK> sem wā pfal fwau
rukau<0SAK> . Kterijžkoli chtiegij se lijbiti na oko<0SAK> w tiele<0SAK>
ti waas nutij abyfšte se obřezowali toliko aby pro
křijž<0SAK> Kryšťu<1AS> protiwenftwij<0SAA> netrpěli . Neb kterijž se
obřezugij / aniž fami zákona<0SAA> zachowaawagij : ale
chtiegij abyfšte se wy obřezowali / aby se w tiele<0SAK> wa
flēm chlubili . Ale odemne to odfstup/ abych se měl
chlubiti než w křijži<0SAK> paana<0SAS> nalfeho Gezu<1SVP> Kryřta<1SAS> /
fkrze něhož mi fwět<0SAK> vkřizowán gt' / a yá fwētu<0SAK> .
Nebo w Gezu<1SVP> Kryřtu<1SAS> ani obřijzka<0SAA> co platna<0AA> geft /
ani neobřijzka<0SAA> / ale nowé<0AA> ftwořenij<0SAA> .
A kterijžkoli podlé té zřpwy<0SAA> kračegij / pokoy<0SAA> bud'
nad nimi a milofrdenftwij<0SAA> / y nad Izraélem<1SAPG> Bo=
žijm<1AS> . Giž potom žádný mi obtijžnofti<0SAA> nečiň / neb
yá gijzwý<0SAK> pána nalfeho Gézuřa<1SVP> na tiele<0SAK>
fwě nořým . Miloft pána<0SAS> nalfē
ho Gezu<1SVP> Kryřta<1SAS> s duchē<0SAA>
wallim / bud' bratřij<0SAPP> .
AMEN .

11.5 Blahoslavŭv Nový zákon – 1. vyd. (1564, K17110)

11.5.1 Janovo evangelium, 1.–5. kapitola

<T iij. r> <111r>

Kapitola I.

NA počátku<0SAA> bylo
flowo<0SAS>/a flowo<0SAS> bylo wBo=
ha<1SASx>/a Bůh<1SAS> byl to flowo<0SAS>.

To bylo napočátku<0SAAx> vBo=
 ha<1SASx>. Wlfcky wěcy<0SAK> fkrzeně
 včíněny faw/ a bezněho nic
 nenj včíněno /což včíněno
 gefť Wněm žiwot<0SAA> byl a žiwot<0SAA> byl fwětlo<0SAA> li
 dj<0SAPP> a to fwětlo<0SAA> wtemnoftch<0SAAx> fwjti a tmy<0SAA> ho
 neobfáhly. Był čłowěk<0SAPP> pořlaný<0AA> odBoha<1SASx>/ge
 mužno gměno<0SAA> bylo Ian<1SVP>. Ten přifšel nafwě=
 dectwj<0SAA> aby fwědčil o fwětle<0SAA>/aby wflickni wě=
 řili fkrzeněho. Nebył on to fwětlo<0SAA>/ale[po=
 řlán byl] aby fwědectwj<0SAA> wydáwał o fwětle<0SAA>.
 Bylo to prawě<0AA> fwětlo<0SAA> genž ofwěcuge každé
 ho čłowěka<0SAPP> přicházegjcýho<0AA> nafwět<0SAKx>. Nafwě
 tě<0SAKx> byl/a fwět<0SAK> fkrzeněho včíněn gefť a fwět<0SAK>
 ho nepoznał. Do fwěho wlaftniho<0AX> přifšel/a
 fwogi ho nepřigali: kteříž pak koli přigali

<T iij. v><111v>

geg dał gim moc fyny<0SAPP> Božjmi<1AS> býti: těm
 kteříž wěřj wegměno<0SAA> geho: kteřížto ne zekr=
 wj<0SAKx> ani zwůle<0SAAx> těla<0SAK> ani zwůle<0SAKx> muže<0SAPP>/ ale zBo=
 ha<1SASx> zpłoeni faw.A flowo<0SAS> to tělo<0SAK> včíněno gefť
 a přebýwało mezy námi(a widěli fme řáwu<0SAA>
 geho/řáwu<0SAA> gakožto gednorozeněho<0AA> odotce<0SASx>)
 plně miłofti<0SAA> a prawdy<0SAA> Ian fwě
 dectwj<0SAA> wydáwał o něm/a wołał řka/Ten=
 toť gefť oněmž fem prawil/genž pomně gda
 předřfel mne: nebo prwněgřlj<0AA> mne byl. A
 zplnofti<0SAAx> geho my wflickni wzali fme/a[to]
 miłoft<0SAA> zamiloft<0SAAx>: Nebo zákon<0SAA> fkrze Mogžjřfe<1SVP>
 dán gefť. Boha žádný nikdy newiděl [aře]
 gednorozený<0AA> fyn<0SAS> kterýž gefť wľnu<0SAKx> otce<0SAS>/ont'
 gefť [nám] wyprawil. @A toť gefť
 fwědectwj<0SAA> Ianowo<1APPV>/když pořfali Židě<1SAPG> zGe
 ruzaléma<1SVGx> kněži<0SAPP> a Iahny<1SAPP> aby ře ho otázali: Ty
 kdo gřy? Y wyznał a nezapřel: a wyznał/Že
 Iá negřem Kryřtus<1SAS>. Y otázali ře ho/Což
 pak Eliáš<1SVP> gřy ty? Y řekl/Negřem. Tedy gřy
 prorok<0SAS>? Odpowěděl/Negřem. Y řekli ge=
 mu /Kdožř[pak]?at' odpowěd dáme těm kte=
 řjž nás pořfali.Co prawjř řám o řobě?Řekl
 Iá[gřem] řlas<0SAK> wořagjcýho<0AX> napauřti<0SAKx> zpraw
 te ceřtu<0SAA> Páně<1AS> gakož powěděl Izaiáš<1SVP> prorok<0SAS>
 A pak kteříž byli pořřáni/zFaryzeů<1SAPPx> byli. Y o=
 tázali ře ho a řekli gemu/Pročež tedy křťjř
 poněwadž ty negřy Kryřtus<1SAS>/ani Eliáš<1SVP>/ani
 prorok<0SAS>? Odpowěděl gim Ian<1SVP> řka Iá křťjm
 wodau<0SAK>/ale vprořřřed wás řfogj gehoř wy ne
 znáte. Tenť gefť kterýž pomně gda předřfel
 mne:

<T iiij. r><112r>

mne: [v] gehořto obuwi<0SAK> Iá negřem hoden<0AA>
 rozwázati řeměnkā<0SAK>. Toto w Betabaře<1SVG> řřalo
 ře za řordānem<1SVG>/kdeřto Ian<1SVP> křřil
 Nazeyřři[pak]vzřel Ian<1SVP> Geřřřfe<1SVP> an gde kně=
 mu/y djAy berānek<0SAS> Boži<1AS> kterýž řnimā řři=
 chy<0SAA> fwěta<0SAK>. Tentōť gefť o kterēmž řem Iá pra=
 wil že za mnau gde muž<0SAPP> kterýž mne předřfel/
 nebo prwněgřři<0AA> mne byl/a Iá neznał řem ho

ale aby zgewen był lidu<0SAPP> Izrahelíkémú<1ARGP>/proto
fem Iá přišel /křtěwodau. A fwēdectwj<0SAA> wy
dał Iana<1SVP> řka/Widěl fem Ducha<1SAS> sftupugjcy=
ho<0AA> gako hoľubice<0SAK> snebe<0SASx>/a zůstał naněm: a
Iá fem ho neznał:ale kterýž mne pošlał křtj=
ti wodau<0SAK>/ten mi řekl/Nadkýmž vzřjž Du=
cha<1SAS> sftupugjcyho<0AA> a zůstáwagjcyho<0AA> naněm/
tent' geft kterýž křtj Duchem<1SAS> fwatým<0AS>. A Iá
fem widěl/a fwēdectwj<0SAA> fem wydał že on
geft fyn<0SAS> Božj<1AS>. Druhého pak dne opět stál
Iana<1SVP> a zvčedlnjků<0SAPPx> gehu dwa<0NN>:a vzřew Gežifse<1SVP>
an gde/řekl Ay beránek<0SAS> Božj<1AS>. Y fšyřfeli ho
dwa<0NN> včedlnjcy<0SAPP> mluwjcyho<0AA>/a šli zaGežjřfem<1SVPx>.
Y obrátiw fe Gežjř<1SVP> a vzřew ge ani gdau za
nim/di gim/Co hledáte?/ A oni řekli gemu
Rabbi(genž fe wykłádá miftře<0SAPT>)kde bydljž?
Di gim/Pod'te a wizte.[Y]šli a widěli kde
by bydlil a zůstali vněho ten den<0SAA>: a bylo[giž]
około deřáté<0NN> hodiny<0SAA>. Był [pak]Ondřeg<1SVP> bratr<0SAPP>
Šřimona<1SVP> Petra<1SVP> geden<0NN> zedwau<0NNx>/kteřjž byli to
fšyřfeli od Iana<1SVP>/a šli zanim. [Y]naležł ten pr
wnj<0NN> bratra<0SAPP> fwěho wlařtniho<0AA> Šřimona<1SVP> a řekl
mu / Nalezli řme Mefyášfe<1SAS> genž fe wykłáda
Kryřtus<1SAS>. Y přiwedł geg kGežjřfowi<1SVPx>. A po=
hle=

<T iiij.v><112v>

hleděw naň Gežjř<1SVP> dj Ty gfy Šřimon<1SVP> fyn<0SAPP>
Ionášfű<1APPV>:ty řlauti budeř Cěffas<1SVP>/genž fe wy=
kládá Petr<1SVP>. Nadruhý<0NNx> den [pak]Gežjř<1SVP> chtěl
wygiti do Galilee<1SVG>/y naležł Filipa<1SVP> a řekl ge=
mu/Pod' zamnau. A był Filip<1SVP> zBetřaidy<1SVGx> mě
řta<0SAK> Ondřegowa<1APPV> a Petrowa<1APPV>. Naležł [také]Fi
lip<1SVP> Natanaele<1SVP>: y dj gemu Okterémž přał
Mogžjř<1SVP> wzákoně<0SVTx> a prorocy<0SAS>/naležli řme Ge
žifse<1SVP> fyňa<0SAPP> Iózeřfowa<1APPV> z Nazaréta<1SVG>. Y řekl ge=
mu Natanael<1SVP> [a]můž z Nazaréta<1SVG> co dobrěho<0AX>
býti? Řekl gemu Filip<1SVP>/Pod' a wiz. Wida
Gežjř<1SVP> Natanaele<1SVP> an gde kněmu/y dj oněm/
Ay práwe<0AA> Izrahelitřký<1ARGP> wněmžto řřti<0SAA> nenj.
Řekl mu Natanael<1SVP>/Gakž[ty]mne znáš?Od
powěděł Gežjř<1SVP> a řekl gemu/Prwě nežli tě Fi
lip<1SVP> zawołał/kdyžs był podřřfikem<0SAKx>/widěl fem
tebe.Odpowj Natanael<1SVP> a dj gemu Miftře
ty gfy fyn<0SAS> Božj<1AS>: ty gfy ten král<0SAPT> Izrahelřky<1ARGP>.
Odpověděł Gežjř<1SVP> a řekl gemu/Žeť fem řekl
Widěl fem tebe podřřfikem<0SAKx>/wěřjř: wěřřli wě
cy<0SAA> nadtyto vzřiš. Y dj mu/Amen amen pra
wjm wám odtoto řařu<0SAA> vzřjte nebe<0SAS> otew=
řené<0AA>/a anděly<0SAS> Božj<1AS> wřftupugjcy<0AA> a sftupugjcy<0AA>
na Synačłowěka<1SAS><0SAPPx>

Kapitola II.

Třetjho pak dne řtała fe řwadba<0SAA> wKá
ni<1SVGx> Galilegřké<1ARGG>/a byla matka<0SAS> Gežjřfo=
wa<1APPV> tam.A pozwán geft také Ge=
žjř<1SVP> a včedlnjcy<0SAPP> gehu nařwadbu<0SAAx>. Když fe pak
nedořtało wjna<0SAK>/řekła matka<0SAS> Gežjřfowa<1APPV> kně
mu/Wjna nemagj. Dj gj Gežjř<1SVP> Co mně a
to=

<T v.r><113r>

tobě ženo<0SAPP>? gešťe nepřifla hodina<0SAA> má. Dj
matka<0SAS> geho služebnjům<0SAPP>/Cožbykoli vám
řekl včiňte. A bylo tu kamenných<0ARS> štaudwj<0SAK> šest<0NN>
pořaweno podle [obyčge] <0SAA> očifřowánj<0SAA> Ži=
dowlkého<1ARGP> beraucý<0AA> wfebe gednakaždá dvě<0NN> ne
bo tři<0NN> měrice<0SAA>. Řekl gim Gežjš<1SVP>/Naplníte
ty štaudwe<0SAK> wodau<0SAK>. Y naplnili ge až dowr=
chu<0SAKx>. Y dj gim/Naléweytež giž a nešte wrch=
nimu<0AA> zprávcy<0SAPP> šwadby<0SAA>: y nešli. A gakž okuřyl
wrchni<0AA> zprávce<0SAPP> šwadby<0SAA> wody<0SAK> wjnem<0SAK> vči=
něné<0AA> a newěděł odkudby bylo (ale služebnicy<0SAPP>
wěděli kteřiz wažili wodu<0SAK>):powołał ženi=
cha<0SAPP> [ten] wrchnj<0AA> zprávce<0SAPP> a řekl mu/Každý
člowěk<0SAPP> neyprwé dobré<0AA> wjno<0SAK> dáwa/a kdyby
fe podnapili/tehdy to kteréž horšli<0AA> geřt:[ale]
ty zachowal fy wjno<0SAK> dobré<0AA> až dofawád. To
včinił Gežjš<1SVP> počátek<0SAA> diwůw<0SAA> wKáni<1SVGx> Gali=
legřké<1ARGG>/a zgewił šlawu<0SAA> šwau:y vwěřili wně=
ho včedlnjcy<0SAPP> geho Potom šřau=
pił doKaffarnaum<1SVGx> on y matka<0SAS> geho y bratřj<0SAPP>
geho y včedlnicy<0SAPP> geho: a pobyli tam nemno
ho<0NN> dni<0SAA>. Byla pak bljzko welikanoc<0SVA> Židowlká<1ARGP>
y wřtaupił Gežjš<1SVP> doGeruzaléma<1SVGx>/a naležł w
chrámě<0SVB> ano prodawagi woły<0SAK> a owce<0SAK> y hołu
by<0SAK> a peněžoměnce<0SAPP> ředjcy<0AA>. A wděław bič<0SAK> zpro
wázků<0SAK> wřecky wyhnał zchrámu<0SVBx> / y owce<0SAK> y
woły<0SAK>/a peněžoměncům<0SAPP> rozřypal penjeze<0SAK>/a řto
ły<0SAK> přewracel. A těm kteřiz hoľuby<0SAK> prodawali
řekl/Odnestež tyto wěcy<0SAK> odfud/a nečiňte
domu<0SAK> otce<0SAS> mého domem<0SAK> kupeckým<0ARPP>. Y rozpo
menuli fe včedlnicy<0SAPP> geho že pláno geřt Hor=
liwořt domu<0SAK> twého řnědla mne. Tedy odpo=
wě=

<T v.v><113v>

wěděli Židé<1SAPG> a řekli gemu Gaké znamenj<0SAA> [to
ho]nám vkážeř/že tyto wěcy<0SAA> činjř? Odpo=
wěděł Gežjš<1SVP> a řekl gim/Zřuřřte chrám<0SVB> tento
a wetřech<0NNx> dnech<0SAA> zasře wzdělám geg. Y řekli
Židé<1SAPG> Čtyřidceti a řřest<0NN> let dělán geřt chrám<0SVB>
tento/a ty wetřech<0NNx> dnech<0SAA> wzděláš geg? Ale
on prawił o chrámu<0SAK> těla<0SAK> řwého. A protož
když zmřtwých<0AXx> wřřtał/rozpomenuli fe včedl=
njcy<0SAPP> geho/že gim to byl powěděł: y vwěřili
piřmu<0SVT> a řlowu<0SAA> kteréž powěděł Gežjš<1SVP>. A
když byl wGeruzalémě<1SVGx> nawelikunoc<0SVAx> wden<0SAAx>
řwátečnj<0ARS> /mnozy<0AX> vwěřili we gměno<0SAK> geho/
widauce diwy<0SAA> geho kteréž činił. Ale on Ge=
žjš<1SVP> nefwěřił febe řamého gim: proto že geřt
on znał wřecky/a aniž potřebował aby[ge=
mu]kdo řwědeřtwj<0SAA> wydał o člowěku<0SAPP>: neb
on wěděł coby bylo wčlowěku<0SAPP>.

Kapitola III.

BYł pak člowěk<0SAPP> zFaryzeů<1SAPPx> Nykodém<1SVP>
gměnem<0SAA> knjže<0SAPT> Židowlké<1ARGP>. Ten při=
řřel kGeřřřlowi<1SVPx> wnocy<0SAAx>/a řekl gemu/
Miřřře wjme/že fy odBoha<1SASx> přiřřřel miřřř<0SAPT>: ne

bo žádný nemůže těch diwůw<0SAA> činiti/kteréž
 ty činjš/lečby Bůh<1SAS> byl snim. Odpowěděł
 Gežjš<1SVP> a řekl gemu/Amen amen prawjm to=
 bě/nenarodili fe kdo znowu/nemůž widěti
 králowftwi<0SAS> Božjho<1AS>. Řekl kněmu Nykodém<1SVP>/
 Kterak můž člověk<0SAPP> naroditi fe ftarý<0AA> gfa?Zda
 li může opět wżiwot<0SAKx> matky<0SAPP> fwé wgji a na=
 rodit fe? Odpowěděł Gežjš<1SVP>/Amen amen
 prawjm tobě Nenarodili fe kdo zwody<0SAKx> a z=
 Du=

<T vj.r><114r>
 Ducha<1SASx> [fwatého<0AS>]nemůž wgji dokrálowftwj<0SASx>
 Božjho<1AS>. Což fe narodilo z těla<0SAK>/tělo<0SAK> gefť/a
 co fe narodilo zducha<0SASx> ducha<0SAA> gefť. Nediwiž
 fe že sem řekl tobě/Mufýte fe znowu zroditi
 Wjtr kde chce wěge/a hlas<0SAK> gehu flyłjš/
 ale newjš odkud přicházy/a kam gde. Takt'
 gefť každý kdož fe zducha<0SAS> narodil. Odpowě=
 děł Nykodém<1SVP> a řekl gemu/Kterak mohau ty
 to wěcy<0SAA> býti? Odpowěděł Gežjš<1SVP> a řekl ge=
 mu/ Ty gfy miftr<0SAPT> włzraheli<1SAPGx> a toho neznáš?
 Amen amen prawjm tobě/ Že což wjme
 mluwjme/a což sme widěli fwědčjme/a fwě
 dectwj<0SAA> nafłeho nepřijmate. Poněwadž zem
 lké<0ARS> wěcy<0SAA> mluwil sem wám a newěřjte:kterak
 buduli wám prawiti nebelké<0AS> vwěřjte? A
 žádný newftaupil wnebe<0SASx>/než ten genž sftau
 pil snebe<0SASx>/Synčłowěka<1SAS><0SAPPx>:kterýž gefť wnebi<0SASx>. A
 gakož gefť Mogžjš<1SVP> powýłłil hada<0SAK> napaułłti<0SAKx>/
 takt' mufý powýłłen býti Synčłowěka<1SAS><0SAPP> abykaž
 dý kdož wěřj wněho nezahynuł ale měl ži=
 wot<0SAA> wěčný<0AA>¬ @Nebo tak Bůh<1SAS>
 miłował fwět/že fyna<0SAS> fwého gednorozeného<0AA>
 dał: aby každý kdož wěřj wněho nezahynuł/
 ale měl žiwot<0SAA> wěčný<0AA>. Neboť gefť nepořłł
 Bůh<1SAS> fyna<0SAS> wého nafwět<0SAKx>/aby faudił wět<0SAK>/a=
 le aby řpařen byl fwět<0SAK> řkrzeněho. Kdož wěřj
 wněg nebude řauzen: ale kdož newěřj giž
 gefť odfłauzen. Nebo newěřil wegméno<0SAAx> ged
 norozeného<0AA> fyna<0SAS> Božjho<1AS>. Toto pak gefť ten
 faud<0SAA> že fwětlo<0SAA> přilłlo nafwět<0SAKx>/a miłowali li=
 dé<0SAPP> wjce tmu<0SAA> nežli fwětlo<0SAA>:nebo řkutkowé<0SAA> ge=
 gich byli zlj<0AA>. Každý zagifté kdož zle činj/ne=
 ná=

<T vj.v><114v>
 náwidj fwětla<0SAA>/ a negde kfwětlu<0SAAx>/aby nebyli
 zgeweni řkutkowé<0SAA>geho: ale kdož činj praw
 du<0SAA>/gde kfwětlu<0SAAx> aby zgeweni byli řkutkowé<0SAA> ge
 ho/že wBohu<1SASx> včiniěni řau¬ Potom
 přilłł Gežjš<1SVP> y včedlnicy<0SAPP> gehu dozemě<0SAKx> Iůd=
 lké<1ARGG>/a tu přebýwał snimi a křtil: a řán<1SVP> také
 křtil wEnon<1SVGx> bljzko řálím<1SVG>/ nebo byly tam
 wody<0SAK> mnohé<0AA>.Y přicházeli[mnozy<0AX>]a křtili fe
 nebo gefłě řan<1SVP> nebył wřazen dořáláře<0SAKx>. Te
 dy vznikla otázka<0SAA> mezy řidy<1SAPG> a některými zv=
 ředlnjků<0SAPP> řanowých<1APPV> o očilřřowánj<0SAA>. Y přilłli
 řlanowi<1SVPx>/a řekli gemu/Mifře ten kterýž byl
 řtebau řalordánem<1SVGx> / gemužs ty fwědectwj<0SAA>

wydał ay on křtj: a wflickni gdau kněmu.
 Odpowěděł Ian<1SVP> a řekl/ Nemůžt' čłowěk<0SAPP>
 wzýti ničehéhož/lečby gemu dáno bylo snebe<0SASx>
 Wy fami fwědkowé<0SAPP> gfte mi že fem powěděł/
 Negfem Iá Krytus<1SAS> ale že fem pošťán před=
 nim. Kdož má newěštu<0SAPP> /ženich<0SAPP> geft: přjtel<0SAPP>
 pak ženicha<0SAPP>/genž stogj a flyšl ho/radofti<0SAA> rá=
 duge se prohłas<0SAKx> ženicha<0SAPP>:protož ta radoft<0SAA> má
 naplněna geft. Ont' musý růfti/Iá pak men=
 řliti se. Kdož geft shůry přilřel/nadewřeckyt'
 geft. Kdož geft zzemě<0SAKx> zemřkyt'<0ARS> geft a zemřké<0ARS>
 wěcy<0SAA> mluwj: [ale]ten genž snebe<0SASx> přilřel/na
 dewřecky geft: a což widěl a flyřel/toť fwěd
 čj a fwědectwj<0SAA> gehu žádný nepřigjmá. Kdož
 [pak] přigjmá fwědectwj<0SAA> gehu potwrdil
 geft že Bůh<1SAS> prawdomluwný<0ARS> geft. Nebo ten
 kteréhož Buh<1SAS> pošlal řlowa<0SAA> Božj<1AS> mluwj. Ne
 bo[gemu]ne wmiru dáwa Bůh<1SAS> Duchu<1SAS>. O
 tec miřuge řyna<0SAS> a wfřecku dał w ruku<0SAK> gehu.
 Kdož

<V i.r><115r>

Kdož wěřj wřyna<0SASx>/má řiwot<0SAA> wěčný<0AA>/ale
 kdožt' geft newěřjcy řynu<0SAS>/nevřjřt' řiwota<0SAA>/a=
 le hněw<0SAA> Božj<1AS> zůřtáwa naněm.

Kapitola IIII.

A Gakž poznał pán<0SAS> že řau řlyřřeli Faryze
 owé<1SAPP> žeby Gežjř<1SVP> wjce wředlnikůw<0SAPP> či/
 nił a křtil nežli Ian<1SVP>: (ačkoli Gežjř<1SVP>
 řām nekřtil/ale wředlnjcy<0SAPP> gehu) opuřtil řūd=
 řtwo<1SVG> a odřřel opěť doGalilee<1SVGx>/a muřyl gji řkr
 ze Samarj<1SVG>. Y přilřel kměřtu<0SAKx> Samarřkěmu<1ARGG>/
 kteréž řlowe Sychar<1SVG> wedlé popluřj<0SAK> kteréž
 byl dał řákob<1SVP> řózeřřowi<1SVP> řynu<0SAPP> řwěmu.Byla
 pak tu řtudnice<0SAK> řákobowa<1APPV>. Protož wřřaw na
 ceřřě Gežjř<1SVP>/pořadil se tak nařtudnicy<0SAKx>: a bylo
 giž okolo řřěřřé<0NN> hodiny<0SAA>. [Y]přilřřa řena<0SAPP> zSa
 marj<1SVGx> wářiiti wody<0SAK>/řekl gj Gežjř<1SVP>/Dey mi pj
 ti. Nebo wředlnicy<0SAPP> gehu byli odeřřli doměřřa<0SAKx>/
 aby nakaupili pokrmů<0SAK>. Y řekřa gemu řena<0SAPP> ta
 Samarytánka<1SAPG>/Kterak ty gřa řid<1SAPG>/řádař o=
 demne nápoqe<0SAK>/od řeny<0SAPP> Samarytánky<1SAPG>? po=
 něwáďř neobcugi řidé<1SAPG> řSamarytány<1SAPGx>. Od=
 powěděł Gežjř<1SVP> a řekl gj/Kdyby znařa dar<0SAA>
 Božj<1AS>/a[wěděřa]kdo geft kterýř pra wj tobě/
 Dey mi pjti: tyby prořřřa gehu a dařby to=
 bě wody<0SAK> řiwé<0AA>. Y dj gemu řena<0SAPP>/Pane aniř
 mář čjmby nawářił/a řtudnice<0SAK> geft řřuboká<0AA>:
 odkuďř tedy mář tu wodu<0SAK> řiwau<0AA>? Zdařiř řy
 ty wěřřři<0AA> nežli otec<0SAPP> nář řákob<1SVO>/kterýř nám dał
 tuto řtudnicy<0SAK>/a řām znj pił y řynowé<0SAPP> gehu/
 y dobytek<0SAK> gehu? Odpowěděł Gežjř<1SVP> a řekl
 gj/Každýř kdoř piqe wodu<0SAK> tuto/řizniti bude
 opěť:

<V i.v><115v>

opěť: ale kdořby se napił wody<0SAK> [té]kterauř
 řá dām gemu/neřizniłby nawěky<0SAAx>: ale wo=
 da<0SAK> kterauř řá dām gemu bude wněm řtudni

cý<0SAK> wody<0SAK> preyfljčý<0AA> fe kžiwotu<0SAAx> wěčnému<0AA>. Řek
 la kněmu žena<0SAPP> Pane dey mi té wody<0SAK> at'bych
 nežjznila / ani chodila fem wážíti. Řekl gj
 Gežjš<1SVP> / Gdi zawoley muže<0SAPP> fwého a přid'
 fem. Odpowěděla žena<0SAPP> a řekla gemu/Ne=
 mám muže<0SAPP>.Dj gj Gežjš<1SVP>/Dobřes řekla/Ne
 mám muže<0SAPP>/nebos pět<0NN> mužůw<0SAPP> měla a nynj
 kteréhož máš nenj twůg muž<0SAPP>:to fy prawdu<0SAA>
 powěděla. Řekla gemu žena<0SAPP>/Pane widjm
 že gly ty prorok<0SAS>.Otcowé nálli natěto hoře<0SAK>
 modléwali fe/a wy prawjte/že wGeruza=
 lémě<1SVGx> geft miſto<0SAK> kdežto náležj fe modliti. Dj
 gj Gežjš<1SVP>/Ženo wěr mi žeť gde hodina<0SAA>/
 kdyžto ani natěto hoře<0SAK>/ani wGeruzalémě<1SVGx> bu
 dete fe modliti otcy<0SAS>. Wy fe modljte a newj=
 te čemu: my fe [pak]modlime čemuž wjme:
 nebo ſpaſeni<0SAS> zŽidů<1SAPGx> geft. Ale gdeť hodina<0SAA>/a
 nynjť geft/kdyžto prawjmodlitebnicy<0AA><0SAPPx> modli
 ti fe budau otcy<0SAS> wduchu<0SAAx> a wprawdě<0SAAx>. Nebot'
 takowých otec<0SAS> hledá aby fe modlili gemu.
 Bůh duch<0SAS> [geft]a ti kteříž fe modlj/wduchu<0SAAx>
 a wprawdě<0SAAx> muſegi fe modliti. Dj gemu že=
 na<0SAPP>/Wjm že Mefyáš<1SAS> přigde/genž flowe Kry
 ſtus<1SAS>: ten když přigde oznámj nám wſſecko.
 Dj gj Gežjš<1SVP> Iát' gſem kteryž mluwj m ste=
 bau. A wtom přiſlli wčedlnicy<0SAPP> geho/y diwi=
 li fe žeby ſzenau<0SAPPx> mluwił: a wſlak žádný[ge
 mu] neřekl/ nač fe[gj]ptáš/a neb proč/młu=
 wjš ſnj? Y nechala tu žena<0SAPP> wědra<0SAK> fwého/
 a ſla

<V ij.r><116r>

a ſla doměſta<0SAKx>/a řekla těm lidem<0SAPP>/Pod'te wiz=
 te čłowěka<0SAPP> kteryž po wěděł mi wſſecko což fem
 koli činiła: nenjli on ale Kryſtus<1SAS>? Tedy wy=
 ſli změſta<0SAKx> a přiſlli kněmu.Mezy tjm pak pro
 fyli ho wčedlnicy<0SAPP> řkauce/Miſtře pomez. A on
 řekl gim/ Iát' mám pokrm<0SAK> gjfti kteréhož wy
 newjte. Wčedlnjcy pak mluwili weſpolek/
 Zdali gemu kdo přineſł gifti? Dj gim Gežjš<1SVP>/
 Můgť pokrm<0SAK> geft abych činił wůli<0SAA> toho genž
 mne poſlał/a dokonał diło<0SAA> geho. Wſlak wy
 prawjte že geſtě čtyři<0NN> měřycowé<0SAA> gſau/a žeň<0SAA>
 přigde. Ay prawjm wám/Pozdwihněte očj<0SAK>
 waſſich a patřte nakraginy<0SAKx> žeť fe giž bělegj
 kežni<0SAAx>. Kdož pak žne/odplatuť<0SAA> běře a fhro=
 mažd'uge wžitek<0SAA> kžiwotu<0SAAx> wěčnému<0AA>: aby y ten
 kdož rozfýwá ſpolu fe radował y kdo žne. Ne
 bo [y] wtom prawě<0AA> geft flowo<0SAA>/žeť giný geft
 genž rozfýwá/a giný kteryž žne.Iát' fem wás
 poſlał žjti/očemž ſte wy nepracowali. Gi
 njť ſau pracowali/ a wy ſte wgegich práce<0SAA>
 weſſli . Změſta<0SAKx> pak toho mnozý<0AX> zSamaryta=
 nů<1SAPGx> vwěřili wněho pro řeč<0SAA> ženy<0SAPP> ſwědčjčý<0AA>/že
 mi powěděł wſſecko což fem činiła. A když k=
 němu přiſlli Samarytáni<1SAPG>/profyli ho aby ſni
 mi zůſtał.Y pobył tu zadwa<0NNx> dni<0SAA>/a mnohém
 gich wjce wwěřilo pro řeč<0SAA> geho. A ženě<0SAPP> té ře
 kli/Že giž ne pro twé wyprawowanj<0SAA> wěřj=
 me nebo ſami ſme ſlyſſeli/a wjme že tento

geft práwě špafytel<0SAS> fwěta<0SAK> Kryftus<1SAS>. Podwau<0NNx> pak dnech<0SAA> wyflēl odtud a flēl doGalilee<1SVGx>. Ne bo řam Gežjš<1SVP> fwēdectwj<0SAA> wydał Že prorok<0SAS> wwłafti<0SAAx> fwé wpoctiwofti<0SAAx> nenj. A když přiflēl do=

<V ij.v><116v>

doGalilee<1SVGx> / přigali geg Galilegfti<1SAPG>/wflecko widēwflē co činił wGeruzalémě<1SVGx> wfwátek<0SAAx>: nebo y oni byli přiflīli kedni<0SAA> fwátečnjmu<0ARS>. Te dy opēt přiflēl Gežjš<1SVP> do Káně<1SVG> Galilegfké<1ARGG>/kdežto včinił był z wody<0SAK> wjno<0SAK>. @Y był geden králjk<0SAPT> gehož fyn<0SAPP> nemocen<0AA> był wKaffarnaum<1SVGx>: ten vflyflēw žeby Gežjš<1SVP> přiflēl zľúďftwa<1SVGx> doGalilee<1SVGx>/flēl kněmu a pro fyl ho/aby sftaupil a vzdrawil fyn<0SAPP> geho: ne bo počjnał vmjrati. Y řekl kněmu Gežjš<1SVP> Ne vzřjteli diwů<0SAA> a zázraků<0SAA>/nevwěřjte. Dj ge= mu králjk<0SAPT> / Pane podiž prwé nežli vmře fyn<0SAPP> můg. Dj gemu Gežjš<1SVP>/Gdi fyn<0SAPP> twůg žiw<0AA> geft. Y vwěřil čłowěk<0SAPP> řeči<0SAA> kterauž mľuwił k= němu Gežjš<1SVP>: a flēl. Když pak on giž flēl/pot kali fe řnjm řlužebnjcy<0SAPP> geho/a zwēftowali [mu]řkauce/Syn twůg žiw<0AA> geft. Tedy otá= zał fe gich nahodinu<0SAAx> wkterauby fe lépe mēł. Y řekli gemu/Wčera whodinu<0SAAx> ředmau<0NN> pře= řlała mu zymnice<0SAA>. Tedy poznał otec<0SAPP>/že prá= wē wtu hodinu<0SAA> [to fe řlało] wkterauž řekl był gemu Gežjš<1SVP>/Syn twůg žiw geft. Y vwē= řil on y čeled<0SAPP> geho wflecka. To opēt druhý<0NN> diw<0SAA> včinił Gežjš<1SVP>/ přiflēd zľúďftwa<1SVGx> do Ga= lilee<1SVG>=

Kapitola V.

POtom był fwátek<0SAA> Židowlký<1ARGP>: y flēl Ge žjš<1SVP> doGeruzaléma<1SVPx>. A był wGeruzalé mě<1SVGx> rybnyk<0SAK> brawný<0ARS>/kterýž řlowé Ži= dowlky Betfaida<1SVG> patero<0NS> přiflřffli<0SAK> mage:kdež to leželo množftwj<0AX> weliké<0AA> nedužiwých<0AX>/fle= pých<0AX>/

<V iij.r><117r>

pých<0AX> / kulhawých<0AX> řuchých<0AX>/očekáwagjcých<0AA> hnutj<0SAA> wody<0SAK>. Nebo anděl<0SAS> [Páně<1AS>]wgiftý čas<0SAK> s řtupował dorybnjka<0SAKx> a kormautil wodu<0SAK>. A kdož[tam]neyprwé sftaupil potom zkormauce nj<0SAA> wody<0SAK>/vzdrawen býwał od kterékoli nemo cy<0SAA> trápen był. Y był tu čłowěk<0SAPP> geden/kterýž ofim<0NN> a řřidceti<0NN> let<0SAA> nemocen<0AA> był: toho vzřew Gežjš<1SVP> ležjcýho<0AA>/a poznaw že geft giž dáwno nemocen<0AA>/dj gemu/Chceřli zdráw<0AA> býti? Od powēděł mu nemocný<0AX>/Pane nemám čłowěka<0SAPP> kterýžby když fe zkormautj woda<0SAK> vwrhl mne dorybnjka<0SAKx>: nebo když řá gdu/giný řředem= nau[giž]wřtupuge. Dj gemu Gežjš<1SVP> Wřtaň wezmi řože<0SAK> řwé a choď. A hned zdráw<0AA> geft včinen čłowěk<0SAPP> ten/a wzaw řože<0SAK> řwé y choďil A byla řobota<0SVA> wten den<0SAA>. Tedy řekli Židé<1SAPG> to mu vzdraweněmu<0AX>/Sobota geft neřtulljt to= bě řože<0SAK> nořyti. Odpowēděł gim/Ten kterýž

mne vzdawal/ont' mi řekl/Wezmi lože<0SAK> fwé
a chod'. Y otázali se ho/Kdo geft ten člověk<0SAPP>
kterýž tobě řekl / Wezmi lože<0SAK> fwé a chod'?
Ten pak vzdawený<0AX> newěděl kdoby byl. Ne=
bo Gežjš<1SVP> byl poodfllel odzáftupů<0SAKx> fhromáždě=
ného<0AA> natom mjtě. Potom pak nalezl geg Ge
žjš<1SVP> wchramě<0SVBx>/a řekl gemu/Ay zdráv<0AA> fy vči=
něn nikoli wjc nehřeš at'by se nětco horšliho<0AX>
nepřihodilo. Odfllel ten člověk<0SAPP> a powěděl
Židům<1SAPG> žeby Gežjš<1SVP> byl ten kterýž ho zdrawého<0AA>
včinił. A protož protiwiłi se Židé<1SAPG> Gežjšlowi<1SVP>
a hledali ho zabiti/ že ge to včinił wfobotu<0SVAx>.
Gežjš pak odpověděl gim Otec můg až do
lawád dělá/y lát' dělám. Tedy Židé<1SAPG> geftě
wjc

<V iij.v><117v>

wjc proto hledali ho zamordowati/žeby ne=
toliko rufflř fobotu<0SVA>/ale že otce<0SAS> fwého prawil
býti Boha<1SAS>: rowného<0AA> se čině Bohu<1SAS>. Y odpo=
wěděl Gežjš<1SVP> a řekl gim/Amen amen pra=
wjm wám: nemůžet' fyn<0SAS> fám odfebe nic čini
ti gediné což vzřj an otec<0SAS> činj. Nebo cožko
li on činj toť y fyn<0SAS> též podobně činj. Otec za
gifté miługe fyn<0SAS>/ a vkazuge gemu wflecko
což fám činj: a wětlřj<0AA> nadto vkáže gemu lkut=
ky<0SAA> [tak]abyflte wy se diwili. Nebo gakož o=
tec<0SAS> křjřf mrtwé<0AX> a obžiwuge:tak y fyn<0SAS> kteréž
chce obžiwuge. Aníž zagifté otec<0SAS> faudj toho/
ale wflecken faud<0SAA> dał fynu<0SAS>: aby wflickni cti=
li fyn<0SAS>/tak gakž otce<0SAS> ctj. Kdo nectj fyn<0SAS>/ne=
ctj ani otce<0SAS> kterýž ho pořlał. Amen amen pra
wjm wám/Že kdož flowo<0SAA> mé flyřj a wěřj to
mu genž mne pořlał/mát' žiwot<0SAA> wěčný<0AA>: a
na faud<0SAA> nepřigde/ale přefleł' geft zřmrti<0SAAx> doži
wota<0SAAx>. Amen amen prawjm wám/Že přigde
hodina<0SAA> a nynjt' geft kdyžto mrtwj<0AX> vflyřfi
řlas<0SAK> fyn<0SAS> Božjho<1AS>: a kteréž vflyřj žiwi<0AA> budau.
Nebo gakož otec<0SAS> má žiwot<0SAA> fám wfobě/tak
geft dał y fynu<0SAS> aby měl žiwot<0SAA> wfamém fobě:
a dał gemu moc<0SAA> y faud<0SAA> činiti nebo Synčlo=
wěka<1SAS><0SAPPx> geft. Nediwtež se tomu: neboť přigde
hodina<0SAA> wkteraužto wflickni kteřjž whrobjch<0SAK>
gřau vflyřj řlas<0SAK> geho: a pũgdau ti kteřjž dob
ré<0AA> wěcy<0SAA> činili nawzkřjřlenj<0SAAx> žiwota<0SAA>: ale ti kte=
řjž złé<0AA> wěcy<0SAA> činili nawzkřjřlenj<0SAAx> faudu<0SAA>. Ne=
mohut' Iá fám odfebe nic činiti: [ale]gakžť
flyřjm takť faudjm: a faud<0SAA> můg řprawedliwý<0AA>
geft. Nebo nehledám wůle<0AA> fwé/ale wůle<0AA> to
ho

<V iiij.r><118r>

ho genž mne pořlał otcowy<0AS>. Wydámliť Iá
fwědectwj<0SAA> fám ofobě / fwědectwj<0SAA> mé nenj
prawé<0AA>: ginýt' geft kterýž fwědectwj<0SAA> wydá=
wá omně/ a wjm že prawé<0AA> geft fwědectwj<0SAA>
geho kteréž wydává omně. Wy řte byli po
řali klanowi<1SVPx>/a on fwědectwj<0SAA> wydał praw
dě<0SAA>. Ale Iát' nepřigjmám fwědectwj<0SAA> odčlo=
wěka<0SAPPx>: než totot' prawjm abyřte wy řpařeni

byli. Ont' geft byľ fwjce<0SAK> hořjcy<0AA> a fwjtjcy<0AA>:
 wy pak chtěli ſte načas<0SAAx> poradowati ſe w=
 fwětle<0SAA> geho. Ale Iá mám wěťľi<0AA> fwědectwj<0SAA>
 nežli Ianowo<1APPV>. Nebo ſkutkowé<0SAA> kteréž mi daľ
 otec<0SAS> abych ge wykonaľ/tiť ſkutkowé<0SAA> kteréž
 Iá činjm fwěďčj o mně že geft mne otec<0SAS> po=
 ſlaľ. A kterýž mne poſlaľ otec<0SAS> ont' geft fwě=
 dectwj<0SAA> wydaľ o mně: gehožſte wy hľafu<0SAK> nik=
 dý neľyſſeli ani twáři<0SAK> geho widěli/a ſłowa<0SAA>
 geho nemáte wwás zůľtáwagjcýho<0AA>. Nebo
 kteréhož geft on poſlaľ tomu wy newěřjte.
 Pteyte ſe napiſma<0SVTx>/geſťto wy domnjwáte ſe
 wnich wěčný<0AA> ſiwot<0SAA> mjtj: a tať fwědectwj<0SAA>
 wydáwagj o mně: a nechcete přigjti kemně/
 abyľſte ſiwot<0SAA> měli. Chwály odlidi<0SAPPx [Iáť]ne=
 přigjmám/ale poznaľ ſem wás že miľovánj
 Božjho<1AS> nemáte wľobě. Iá ſem přiffel we=
 gměnu<0SAAx> otce<0SAS> mého a nepřigjmáte mne: kdyby
 giný přiffel we gměnu<0SAA> fwém/toho přigmete.
 Kterak wy můžte wěřiti/chwály<0SAA> gedni od=
 druhých hledagjce:a chwály<0SAA> kteraž geft od=
 ſamého Boha<1SAS>/nehledáte? Nedomnjweyte ſe
 bycht' Iá nawás ſaľowati měl před otcem<0SAS>:
 geťtiť kdoby ſaľowaľ nawás/Mogžjš<1SVP> wněmž
 wy

<V iiij.v><118v>

wy naděgi<0SAA> máte. Nebo kdybyľſte byli wěřili
 Mogžľſłowi<1SVP> / wěřilibyľſte y mně: nebt' geft
 on omně pľaľ. Ale poněwádž geho pľľmům<0SVT>
 newěřjte/y kterať ſłowům<0SAA> mým vwěřjte.

11.5.2 List Galatským

<P p iiij.r><232r>

Kapitola I.

PAweľ Apolľtoľ<1SAS>

(ne odlidj<0SAPPx> ani ľkrze čłowě

ka<0SAPP> ale ľkrze Gezukryľta<1SVP> a

Boha<1SAS> otce<0SAS> kterýž geg wz=

křilýľ zmrtwých<0AXx>)y ti kteřž

gľau ſe mnau wľľickni bra=

třj<0SAPP> zborům<0SVI> Galatľkým<1ARGP>:

miľoľt<0SAA> wám a pokog<0SAA> odBoha<1SASx> otce<0SAS>/a pána<0SAS>

nalľeho Gezukryľta<1SAS> kterýž wydaľ ſebe ſamého

zahřjchy<0SAAx> náľľe/aby náľ wytrhľ ztohoto přj=

tomného<0AA> wěku<0SAA> zľého<0AA>/podľé wůľe<0SAA> Boha<1SAS> a ot

ce<0SAS> nalľeho: genuž ľľawa<0SAA> nawěky<0SAA> wěkůw<0SAA> a=

men. Diwjjm ſe [tomu]že tak rychle odtoho

kterýž wás powoľaľ wmiľoľt<0SAAx> Kryľto wu<1AS> v=

chýľililſte ſe kginěmu<0AAx> Ewangelium<1SAS>: kteréž ne=

nj giné<0AA>/než že gľau některj geſťto wás kor

mauti/a přewrátiti chtěgj Ewangelium<1SAS> Kry

ľłowo<1AS>. Ale bychom pak y my neb anděľ<0SAS> sne

be<0SASx> kázaľ wám mimo to což ľme wám [pr=

wě]kázaľi prokletý<0AA> buď. Gakož ľme giž po=

wěďěľi / a geſťľe znowu prawjm/Geſťľižeby

wám kdo [co giného<0AX>] kázaľ mimo to cožľte

přigali/prokletý<0AA> buď. Nebo lidľkéľiž<0AA> wěcy<0SAA> či

ľi Božj<1AS> předkládám? Zdaľiž lidem<0SAPP> ſe ľjbiti

hledám? kdybych se gestě nyní lidem<0SAPP> ljbil/
flužebnj<0SAPP> Kryšťubych<1AS> nebyl. Oznamu=
giť pak wám bratřj<0SAPP> že Ewangelium<1SAS> to kteréž
kázáno gest odemne / nenj podlé člověka<0SAPP>.
Nebo aniž sem Iá ho přigaľ odčlověka<0SAPPx>/a=
ni

<P p iij.v><232v>
ni se naučil/ale fkrze zgewenj<0SAA> Gežiffe<1SVP> Kryfta<1SAS>
Slýchalište zagiťe o mém obcowánj<0SAA> někdey=
lĵjm<0AA> wŽidowftwu<1SAAx> kterak sem se welice proti
wiľ cýrkwi<0SVI> Božj<1AS>/ a hubiľ sem gi: a prořpj=
waľť sem wŽidowftwu<1SAAx> nad mnohé<0AX> mně row
né<0AA> wpokolenj<0SAAx> mém/byw welmi horliwý<0AA> mi=
łownjk<0SAPP> otcowfkých<0ARPP> vľtanowenj<0SAA>. Ale když se
zaljbiľo Bohu<1SAS> (kterýž mne byl odděliľ zžiwo
ta<0SAKx> matky<0SAPP> mé/a powoľaľ fkrze miľořt<0SAA> fwau)
zgewiti fyňa<0SAS> fwého mně abych geg kázał
mezy pohany<0SAPP>/hned sem se neporadiľ stělem<0SAKx>
a krwj<0SAK> / aniž sem se wrátiľ doGeruzaléma<1SVGx> k=
těm genž prwě[byli]Apořtoli<1SAS> nežli Iá: ale
řřel sem doArábie<1SVGx>/ a přřřel sem [pak] zasře
doDamařřku<1SVGx>. Potom potřech<0NNx> letech<0SAA> nawrá
tiľ sem se doGeruzaléma<1SVGx>/abych nawřřtiwiľ
Petra<1SVP>/a pobýľ sem wněho patnácte<0NN> dnj<0SAA>. Gi
něho pak zApořřtoli<1SASx> řžděného sem newiděľ/
než Iakuba<1SVP> bratra<0SAPP> Páně<1AS>.Cožť pak piřři wám
ay před Bohem<1SAS> [ofwěďčugi]žetť neklamám.
Potom přřřel sem dokragin<0SAKx> Sýřřfkých<1ARGG> a Cylic
fkých<1ARGG>: a nebyľ sem známý<0AA> ofobau<0SAPP> zborům<0SVI> Ži
dowfkým<1ARGP> kteréž byľy wKryřtu<1SASx>: než toľiko řřý=
chali o mně/Že ten kterýž se nám někdy proti
wiľ/giž nynj káže wřru<0SAA> kteraůž někdy wybo
gowáwaľ:a řřawili wemně Boha<1SAS>.

Kapitola II.

POtom počtrnácti<0NNx> letech<0SAA> opěť wřřau
piľ sem doGeruzaléma<1SVGx> sBarnabá=
řřem<1SVPx> pogaw řřebau y Týta<1SVP>. Wřřau
piľ sem pak podlé zgewenj<0SAA> a wyprawowaľ
sem

<P p v.r><233r>
sem gim Ewangelium<1SAS> kteréž káži mezy poha=
ny<0SAPP>: a zwľářřě pak znamenitěřřim<0AA>/ abych
nadarmo neběžeľ nynj y prwě. Ale a=
ni Týtus<1SVP> kterýž řřemna byl pohan<0SAPP> byw/ne=
byľ přřinucen obřezati se propodeřřě řřařřěřřné<0AA>
bratřj<0SAPP> kteřjž se byli wľaudili kwyřřřehowánj<0SAAx>
fwobody<0SAA> nařřj/kterauž máme wKryřtu<1SASx> Gežj
řři<1SVP>/aby nás w řřužbu<0SAA> podrobili. Kterýmžto
ani nachwiľku<0SAAx> nevřřaupili řřme a nepoddali se
aby prawda<0SAA> Ewangelium<1SAS> zůřřřaľa wwás.Od
těch pak kteřjž se zdáli něťco býti: (ač gacy
řřau někdy byli/mně po tom nic nenj: Bůhť<1SAS>
ofoby<0SAPP> člověka<0SAPP> nepřřigimá)ti prawjm kteřjž se
něťco zdáli býti/nic mi nepřřidali: nýbrž na
odpor<0SAA> když vzřřeli že gest mi řřwěřřeno Ewan=
gelium<1SAS> [abych ge kázał] neobřezaným<0AX>/ga=
ko y Petrowi<1SVP> mezy Židy<1SAPG>: (nebo ten kterýž mo

cný<0AA> byl wPetrowi<1SVPx> kApolltolftwj<1SASx> mezy Židy<1SAPG>
 byl mocný<0AA> y wemně mezy pohany<0SAPP>) a poz=
 nawfle miłoft<0SAA> mně danau/ Iakub<1SVP> a Petr<1SVP> a
 Ian<1SVP> / kteříž se zdáli flaupowé<0SAK> býti: podali
 [fwých]prawic<0SAK> mně a Barnabášlowi<1SVP> nato=
 waryšftwj<0SAAx>/abychom my mezy pohany<0SAPP>/a oni
 mezy Židy<1SAPG> [kázali]: toliko bychom nachudé<0AXx>
 pamatowali což sem se y činiti snažował.
 A když byl přišel Petr<1SVP> doAntyochie<1SVGx> zgewně
 sem gemu odepřel: hoden<0AA> zagiťe byl trešťanj<0SAA>.
 Nebo prwé nežli sau přišli někteřj odlakuba<1SVPx>
 gidał spohany<0SAPPx>: a když přišli/vcházel a oddě
 lował se odnich/boge se těch kteříž byli z Ži
 dowłtw<1SAAx>: a społu snjm wtom pokryttwj<0SAA>
 byli y ginj Židé<1SAPG>/tak že y Barnabáš<1SVP> wведен
 byl

<P p v.v><233v>

byl wgegich pokryttwj<0SAA>. Ale [Iá]vzřew že
 nesprotně chodj wprawdě<0SAAx> Ewangelium<1SAS>/ře=
 kl sem Petrowi<1SVP> předewflēmi/ Poněwadž ty
 gfa Žid<1SAPG> pohanfky žiw<0AA> gfy a ne Židowfky/
 proč pohany<0SAPP> kŽidowfkému<1ARGPx> způfobu<0SAA> wedeš?
 My přirozenj<0AA> Židé<1SAPG> a ne pohané<0SAPP> hřiflnj<0AA>: wj
 me to že nebýwá člověk<0SAPP> osprawedlněn zlkut
 ků<0SAAx> zákona<0SAA>/ale skrže wjru<0SAA> [w]Gezukryfta<1SVP>: y
 my wKryfta<1SASx> vwěřili sme/abychom osprawe
 dlnění byli zwjry<0SAAx> Kryftowy<1AS>/a ne zlkutků<0SAA> záko
 na<0SAA>: proto že nebude osprawedlněn zlkutků<0SAAx>
 zákona<0SAA> žádný člověk<0SAPP>. Geftli že pak hledagj
 ce osprawedlněj býti wKryftu<1SASx>/nalézáme se
 y my hřiflnjcy<0SAPP>:tedy geft Kryftus<1SAS> flužebnj<0SAPP> hřj
 cha<0SAA>? nikoli. Nebo buduli to což sem zbořil o
 pět zasle rozděláwati/přeřtupnjkem<0SAPP> sebe či=
 njm. Iá zagiťe skrže zákon<0SAA> zákonu<0SAA> vmřel
 sem [a]abych žiw<0AA> byl Bohu<1SAS> sKryftem<1SASx> vkři
 žowán sem. Žiwť sem pak giž ne Iá/ale žiw<0AA>
 geft wemně Kryftus<1SAS>. Že pak nynj žiw<0AA> sem w
 těle<0SAK>/v wjře<0SAA> fyna<0SAS> Božjho<1AS> žiw<0AA> sem kterýžto za
 miłował mne / a wydał sebe samého zamne:
 ne pohrdámť tau miłoftj<0SAA> Božj<1AS>. Nebo geft=
 li žeť geft z zákona<0SAA> sprowedlnoft<0SAA>/tedyť geft
 Kryftus<1SAS> nadarmo vmřel.

Kapitola III.

O Nemaudřj Galatřlj<1SAPG> kdož geft wás
 tak zmámil abyřte nebyli powolnj<0AA>
 prawdě<0SAA>? kterýmž před očima<0SAK> Ge=
 žjš<1SVP> Kryftus<1SAS> [giž]prwé wyplán byl: [a]me=
 zy wámi vkřižowán. Toto bych gen rád<0AA> ch=
 těl

<P p vj.r><234r>

těl zwěděti odwás/zlkutkůwli<0SAAx> zákona<0SAA> Du=
 cha<1SAS> [fwatého<0AS>]řte přigali/čili z flýřlenj<0SAA> wjry<0SAA>?
 Tak nemaudřj<0AA> gřte/počawfle duchem<0SAS> [giž]
 nynj tělem<0SAK> konáte? Tak mnoho trpělifte na=
 darmo? a geřtē nadarmoli.Ten tedy kterýž
 dáwá wám Ducha<1SAS> [fwatého<0AS>] a činj diwy<0SAA>
 mezy wámi/zlkutkůwli<0SAAx> zákona<0SAA> [to činj]čili z

lyfŕŕenj<0SAA> wjry<0SAA>? Gako Abraham<1SVP> vwěřil Bo
 hu<1SAS>/a počteno gemu to křprawedlnofŕi<0SAAx>. Pro
 tož zneyte že ti kteřž gŕau zwjry<0SAAx>/ti gŕau ly=
 nowé<0SAPP> Abrahamowi<1APPV>. Předzwěděwŕŕi
 pak pjfmo<0SVT>/že zwjry<0SAAx> ofprawedlnuge pohany<0SAPP>
 Bůh/předpowědělo Abrahamowi<1SVP> Že wto=
 bě budau požehnání wŕŕickni národowé<0SAPP>. A
 tak ti kteřž gŕau zwjry<0SAAx> docházegj požehnánj<0SAA>
 swěrným<0AAx> Abrahamem<1SVP>. Kteřž pak koli z
 ŕkutkůw<0SAA> zákona<0SAA> gŕau/podzłořečenŕtwjm<0SAAx> gŕau
 Nebo pŕáno geŕt Złořečený každy kdož nezů=
 ŕtáwá wewŕŕem což geŕt pŕáno wknihách<0SVTx> zá=
 kona<0SAA> aby to plniŕ. A že z zákona<0SAA> nebýwá
 žádný ofprawedlněn předBohem<1SASx>/ zgewné<0AA>
 geŕt: nebo ŕprawedliwý<0AX> zwjry<0SAAx> žiw<0AA> bude.
 Zákon pak nenj z wjry<0SAA> ale ten čłowěk<0SAPP> kteřž=
 by plniŕ ta [přikázanj<0SAA>]žiw<0AA> bude wnich.[A
 le]wykaupil' geŕt náš Kryřtus<1SAS> zzłořečenŕtwj<0SAAx>
 zákona<0SAA>/včiněn byw pronás złořečenŕtwjm<0SAA>:
 (nebo pŕáno geŕt Złořečený každy kdož wiŕý
 nadřewé<0SAKx>) aby napohany<0SAPPx> po žehnánj<0SAA> Abraha
 mowo<1APPV> přiřŕŕlo wKryřtu<1SASx> Gežjŕŕi<1SVP>/abychom zaŕ
 ljbjenj<0SAA> Duchu<1SAS> [řwatého<0AS>] přigali řkrze wjru<0SAA>.
 @Bratřj(polidřku prawjm)Wŕŕak wtwr
 zeným<0AA> [někteřého]čłowěka<0SAPP> Kŕařŕtem<1SAK> žádný
 ne=

<P p vj.v><234v>
 nepohrží/anižho kdo proměňuge. Abraha
 mowi<1SVP> pak včiněná řau zařljbjenj<0SAA> y řemeni<0SAK> ge
 ho. Nedj/A řemenům<0SAK>/gakoby o mnohých<0AA>
 [mluwiŕ]ale gako o gednom<0NN>: a řemenu<0SAK> twé
 mu/genž geŕt Kryřtus<1SAS>. Totot' pak prawjm/
 [Že]kŕařŕtu<0SAK> prwé odBoha<1SASx> řtwřeného<0AA> [wz
 tahugjcyho<0AA> ře] kKryřtu<1SASx>/zákon<0SAA> kteřž počty=
 řech<0NNx> řtech<0NS> a potřidcyti<0NNx> letech<0SAA> začal ře/newy=
 prazdňuge[tak]aby řliby<0SAA> Božj<1AS> wníc obrátil.
 Nebo geŕŕŕižet' z zákona<0SAA> [pocházý]dědictwj<0SAA>
 [tedy]giž ne zzařljbjenj<0SAAx>:ale Abrahamowi<1SVP> řkr
 ze zařljbjenj<0SAA> daŕ geŕt Bůh<1SAS>. Což pak zákon<0SAA>?
 Pro přeřŕupowánj<0SAA> vřtanowen geŕt(dokudž
 by nepřŕiřŕlo to řýmě<0SAK> gemužře řtaŕo zařljbjenj<0SAK>)
 způřobený<0AA> řkrze anděly<0SAS> wruce<0SAKx> prořřřednjka<0SAPP>
 Ale prořřt<0AA> řečnj<0SAPP> nenj gednoho/Bůh<1SAS> pak ge=
 den<0NN> geŕt.Tedy zákon<0SAA> geŕt proti řlibům<0SAA> Božjm<1AS>
 Odřŕup to. Nebo kdyby byl zákon<0SAA> dán/kte=
 rýžby mohłobžiwiti/ giřě z zákona<0SAA> byľaby
 řprawedlnot<0SAA>: ale zawřelo piřmo<0SVT> wŕŕecky
 podhřřch<0SAAx>/aby zařljbjenj<0SAA> zwjry<0SAAx> Gezukryřtowy<1APPV>
 dáno bylo wěřjcým<0AX>~ @Prwé
 pak nežli přiřřŕa wjra<0SAA>/podzákonem<0SAAx> byli řime
 ofřřřhání / zawřjni gŕauce wté wjře<0SAA>/kteřáž
 [potom]měľa zgewena býti. A tak zákon<0SAA>
 přeřřtanem<0SAPP> nařřjm byl kKryřtu<1SASx>/abychom zwj
 ry<0SAAx> ofprawedlněni byli: ale když přiřřŕa wjra<0SAA>/
 giž negřme podpěřřtanem<0SAPPx>. Wŕŕickni zagiřě
 [wy]řynowé<0SAPP> Božj<1AS> gřte wKryřtu<1SASx> Gežjŕŕi<1SVP> řkr=
 ze wjru<0SAA>. Nebo kteřžkoli wKryřta<1SASx> pokřřěni
 řte Kryřta<1SAS> řte oblěkli. Nenjť ani Žid<1SAPG>/ani
 Řek<1SAPG>/ani řlauha<0SAPP>/ani řwobodný<0AX>/ani muž<0SAPP>/

ani

<Q q i.r><235r>

ani žena<0SAPP>. Nebo wfllickni wy gedno<0NN> gfte w=
Kryftu<1SASx> Gežjlli<1SVP>: a když Kryftowi<1AS> gfte/tedy
fýmě<0SAK> Abrahamowo<1APPV> gfte/a podle zaľjbenj<0SAA> dě
dicowé<0SAPP>─

Kapitola IIII.

PRawimť pak/že pokudž dědic<0SAPP> malič=
ký<0AA> geť nic nenj rozdjlný<0AA> odlužebnj=
ka<0SAPPx>/gfa Pánem<1SAPP> wľého: ale podochrán
cemi<0SAPPx> a zprávceři<0SAPP> geť až dočafu<0SAAx> vložného<0AA>
odotce<0SASx>. Tak i my když fme byli maličcy<0AA> podži
wly<0SAAx> fwěta<0SAK> byli fme wľužbu<0SAAx> podrobeni. ale
když přiflla plnoť<0SAA> čafu<0SAA> poľla Bůh<1SAS> fyna<0SAS> fwé
ho včiněného<0AA> zženy<0SAPPx>/včiněného<0AA> podzákonem<0SAAx>
aby ti kteřjž podzákonem<0SAAx> byli wykaupiľ/aby
chom práwo<0SAA> fynůw<0SAPP> přigali. Ale že gfte fyno=
wé<0SAPP> [protož]poľla Bůh<1SAS> ducha<0SAS> fyna<0SAS> fwého w
řrdce<0SAK> wáľfe/woľagicyho<0AA> Otče otče<0SAS>. A tak
giž negfy řlauha<0SAPP> ale fyn<0SAPP>: a poněwádž fyn<0SAPP> [te
dy]y dědic<0SAPP> Božj<1AS>/řkrze Kryřta<1SAS>─ Ale
tehďáž neměwľfe známoťi<0SAA> Boha<1SAS>/řlaužiliřte
těm kteřjž zpřirozenj<0SAAx> negľau Bohowé<1SAPP>: ny=
nj pak znagjce Boha<1SAS> (nýbrž poznáni gľauce
odBoha<1SASx>)kterakž ře opět obracyte kmdlým<0AAx> a
bjdným<0AA> žiwľum<0SAA> / gimž opět znouu chcete
řlaužiti? Dnů řľetřjte a měľyců<0SAA> a čafů<0SAA> y let<0SAA>:
bogjm ře zawás/abych řnad nadarmo nepra
cowaľ mezy wámi. Buďte gako Iá/neb y
Iá[řem]gako wy/bratřj<0SAPP> prořým wás. Nic
řte mi nevbľjžili: neb wjte že řmdľobau<0SAAx> těľa<0SAK>
kázał řem wám Ewangelium<1SAS> poneypřwé: a
pokuffenj<0SAA> mé/nebylo wvás
má=

<Q q i.v><235v>

málo wážno/anižřte pohrdli/ale gako an
děľa<0SAS> Božjho<1AS> přigaliřte mne gako Kryřta<1SAS> Ge=
žjľfe<1SVP>. Ale gaké geť giž bľahorľawenřtwj<0SAA> wá
ľfe? Swědectwjť wám zagifté dáwám/že
kdyby to možné byľo/oči<0SAK> wáľfe wylaupjce by
libyľřte mi dali. Což tedy včiněn řem wám
nepřjtel<0SAPP> / prawdu<0SAA> wám prawě? Miľugiť
wás[někteřj]nedobře nýbrž pohrdati wá=
mi chtěgj/abyľřte wy gich hledali. řľuřřněť
geť pak horľiwě miľowati wdobřém<0AXx> wždyc=
ky /a netoliko tehďáž když řem přjťomen wám.
Synáčkowé mogi kterěž opět rodjm/ažby
Kryřtus<1SAS> zřřformowám byľ w wás. Čhtěľ=
bych pak přjťomen wám býti nynj/a promě
niti řľas<0SAK> řwůg:nebo wpochybnofťi<0SAAx> řem o
wás. Powězte mi kteřjž podzákonem<0SAAx> řcete
býti/ nepozorugeteliž zákona<0SAA>?
@Nebo řľáno geť / Že Abraham<1SVP> měľ
dwa<0NN> řyny<0SAPP> gednoho<0NN> zděwky<0SAPPx> a druhého<0NN> zřřwo
bodné<0AXx>. Ten pak zděwky<0SAPPx> podle těľa<0SAK> ře narodil
ale tento zřřwobodné<0AXx> podle zaľjbenj<0SAA>. Kterěž=
to wěcy<0SAA> wřřgiľůře ře řľaly. Nebo toť gľau ti

dwa<0NN> zákonowé<0SAA>: geden<0NN> zhory<0SAKx> Sinai<1SVG>/kterýž
wľuľbu<0SAAx> podrobowaľ/a tent' geľt[gako]A=
ġar<1SVP> (Aġar zagilťe geľt hora<0SAK> Sinai<1SVG> wArabij<1SVGx>
Dobřeť fe pak knj treffuġe nyněġľľ Geruza=
lém<1SVG>). Nebo wľuľbu<0SAAx> podroben geľt sfyny<0SAPPx>
fwými. Ale tento fwrchnj<0AA> Geruzalém<1SVG> fwobo
dný<0AA> geľt/ kterýž geľt matka<0SAPP> wľech nás. Ne=
bo pľáno geľt Wefel fe neľłodná<0AX> kteráž nero
djš: wykřikni a zwoľey kteráž nepracuġeš ku
po=

<Q q ij.r><236r>

porodu<0SAA>. Nebo ta opuľľťená<0AX> mnoho má fy=
nůw<0SAPP> / wjce nežli ta kteráž má muľe<0SAPP>. Myť
ľme tedy ó bratřj<0SAPP> tak gako Izák<1SVP> ľynowé<0SAPP> zaľli
benj<0AA>. Ale gakoľ tehďáž ten podľe těľa<0SAK> zpľo=
zený<0AA>/ protiwl fe tomu kterýž byl podľe du=
cha<0SAA>/tak[ľe děġe]y nynj: než co prawj pľľmo<0SVT>
Wywrz děwku<0SAPP> y ľyna<0SAPP> ġeġjho: nebo nebudeť
dědicem<0SAPP> ľyn<0SAPP> děwky<0SAPP> ľľynem<0SAPPx> ľwobodné<0AX>. A tak
bratřj<0SAPP> negľmeť ľynowé<0SAPP> děwky<0SAPP>/ ale ľwobod=
né<0AX>─

Kapitola V.

PRotoľ wľwobodě<0SAAx> kteraũ Kryľtus<1SAS>
nás ofwobodil/ľťuġte a nezapľeťeťeľ
fe zasľe wġho<0SAKx> ľľuľebnoľti<0SAA>. Ay Iá Pa
wel<1SVP> prawjm wám Źe budetľi fe obřezowa=
ti Kryľtus<1SAS> wám nic neproľľěġe: a zasľe o=
ľwěďcuġi wľľelikému čľowěku<0SAPP> kterýž fe obřezu
ġe/ľe geľt powinen wľľecken zákon<0SAA> napľniti.
Odczyľľľte fe odKryľta<1SASx>/kterľžkoli wzákoně<0SAAx>
oľprawedľněni býti hledáte: wypadľľte zmi
ľoľti<0SAAx>. My zagilťte duchem<0SAA> z wjry<0SAA>/naděġe<0SAA> ľpra
wedľnoľti<0SAA> očekáwáme. Nebo wKryľtu<1SASx> Ge
ľľľľ<1SVP> ani obřjzka<0SAA> proľľjwá ani neobřjzka<0SAA>/ale
wjra<0SAA> ľkrze ľáľku<0SAA> děľagjcy<0AA>. Běľelľľte dobreľ/
kdo geľt wám překazyl[a ktomu přiwedľ]a=
byľľte prawdy<0SAA> nepoľľauchali? Nenjt' ta rada<0SAA>
ztoho kterýž wás powoľal: maličko kwafu<0SAK>
wľľecko těľto<0SAK> nakwafľuġe. Iát' mám naděġi<0SAA>
o wás wPánu<1SASx>/ľeť nic ġiného<0AX> ľmýľľľti nebu
dete: ale ten ġeňž kormautj wás trpěti bu=
de

<Q q ij.v><236v>

de ľaud<0SAA>/kdoľť geľt on koli. Iá pak bratřj<0SAPP> ká=
ľili ġeľľťe obřjzku<0SAA>/y pročěľ protiwenľtwj<0SAA> tr=
pjm? Tedy geľt wypráľzněno pohorľľenj<0SAA> křj
ľe<0SAK>. O by raději odřezáni byli křjľž wás ne
pokoj. Nebo wy wľwobodu<0SAAx> powoľal=
niľte bratřj<0SAPP>/toliko abyľľte té ľwobody<0SAA> [nepo
kľádali]ľobě za zámyľľ<0SAA> [powoľowánj<0SAA>]ťěľu<0SAK>:
ale ľkrze ľáľku<0SAA> poľľľuľuġte ľobě wěľľoľek. Ne
bo wľľecken zákon<0SAA> wġednom<0NNx> ľľowu<0SAA> fe zawj=
rá: [totiľ]wtom Milowati budeš bliľznjho<0AX>
ľwěho gako ľebe ľaměho. Pakľi fe wěľľoľek
kauffete a řerete/hľeďteľž abyľľte ġedni od dru
hych zkaľeni<0AA> nebyľi. Ale prawimť/
@Duchem choďte/a řáďoľti těľa<0SAK> newy
konáte. Nebo těľo<0SAK> řádá proti duchu<0SAA>/a duch<0SAA>

proti tělu<0SAK>. Ty pak věcy<0SAA> ſau ſobě weſpolek od
 porné<0AA> tak abyſſte ne[hned]cožbyſſte chtěli to
 činili. Getliže pak duchem<0SAS> wedeni býwáte/
 negſte podzákonem<0SAAx>. Zgewniť ſau pak ſkutko
 wé<0SAA> těla<0SAK>: genž ſau/Cyzołoſtwo/ſmilſtwo<0SAA>/ne
 čiſtota<0SAA>/chlipnoſt<0SAA>/mođloſlužba<0SAA> čarowánj<0SAA> ne
 přátelſtwj<0SAA>/ſwárowé<0SAA>/nenáwilti<0SAA>/hněwowé<0SAA>/
 wády<0SAA>/různice<0SAA> ſekty<0SAA>/záwilti<0SAA>/wraždy<0SAA>/opil=
 ſtwj<0SAA> pogjdanj<0SAA>/a těm podobné<0AA> věcy<0SAA>: kteréž=
 to kdožkoli činj(tot' wám předpowjdam/ga
 kož ſem y prwé prawil) že králowſtwj<0SAS> Božj=
 ho<1AS> dědicowé<0SAPP> nebudau. Owoce pak ducha<0SAS>
 geſtiť :láſka<0SAA>/radoſt<0SAA>/pokoynoſt<0SAA> tichoſt<0SAA> dobro
 tiwoſt<0SAA>/dobrota<0SAA>/wěrnnoſt<0SAA>/krotkoſt<0SAA>/ſtředmoſt<0SAA>
 Pro

<Q q iij r><237r>

Proti takowýmť nenj zákon<0SAA>. Kteřjžť pak
 gſau Kryſtowi<1AS>/tiť ſau tělo<0SAK> ſwé vkřižowali s
 wálſněmi<0SAA> a ſžádoſtmi<0SAAx>¬ @Gſme
 liť [tedy] duchem<0SAA> žiwi<0AA>/duchem<0SAA> y choďme.
 Nebýweyme marné<0AA> chwály<0SAA> žádoſtiwi<0AA>/gedni
 druhých popauzegjce a gedni druhým záwidj
 ce.

Kapitola VI.

BRaťj byľliby zachwácen čłowěk<0SAPP> w
 něgakém pádu<0SAA>/ wy duchownj<0AX> na=
 prawte takowého wduchu<0SAAx> tichoſti<0SAA>:
 prohlédage [každý] ſám kfobě/aby[ſnad]y
 ty nebyľ pokauľjn. Gedni druhých břeme=
 na<0SAK> neſte/a tak plňte zákon<0SAA> Kryſtů<1AS>. Nebo zdá
 li ſe komu žeby nětco byľ/nic negſa/takowý
 ſám ſe ſwodj: ale dĵla<0SAA> ſwého zkus gedenkaž=
 dý/a takť ſám wſobě toliko chwálu<0SAA> mjti bu
 de/a ne wginém. Neb gedenkaždý ſwé břj
 mě<0SAK> poneſe. Zdileyž ſe pak ten kterýž naučenj<0SAA>
 přiĵimá wſlowu<0SAA> [Páně<1AS>]ſtjm odkohož nau=
 čenj<0SAA> běře/wľſjm[ſwým]ſtatkem<0SAK>. Nemyľte ſe
 Bůhť<1SAS> nebude oklamán: nebo cožkoli rozſý=
 walby čłowěk<0SAPP>/tot' bude y žjti. A kdož rozſý=
 wá tělu<0SAK> ſwému/ztěla<0SAKx> žjti bude poruſſenj<0SAA>:a=
 le kdož rozſýwá duchu<0SAA>/zduchať<0SAAx> žjti bude ži=
 wot<0SAA> wěčný<0AA>. Činjce pak dobře ne wſtáwey
 me: nebo čaſem<0SAA> ſwým budeme žjti nevlá=
 wagjce. Aprotož dokudž čas<0SAA> máme čiňme do
 bře wſtechném a zwſáľſtě pak domácým<0AX> wj=
 ry¬ Hle gaký ſem wám liſt<0SAK> napſal
 ſwau rukau<0SAK>: ti kteřjž chtěgj twárnj<0AA> býti pod=
 lé

<Q q iij.v><237v>

lé těla<0SAK>/nutj wás abyſſte ſe obřezowali/ged=
 né aby protiwenſtwj<0SAA> křjže<0SAK> Kryſtowa<1AS> netrřě
 li. Nebo aniž ti kteřjž ſe obřezugj zachowá=
 wagj zákon<0SAA>: ale chtj abyſſte ſe obřezowali
 [proto]aby ſe tělem<0SAK> walſjm chľubili. Ale o=
 demne odſtup to aťbych ſe[wčem]chľubiľ/
 gedině wkřjži<0SAKx> pána<0SAS> naſſeho Gezukryſta<1SVP>/ſkrze
 něhož geſt mi ſwět<0SAK> vkřižowán/a Iá ſwětu<0SAK>.

Nebo wKryftu<1SASx> Gežjľi<1SVP> aniž obřjzka<0SAA> co pla
 tj/ani neobřjzka<0SAA>/ale nowé<0AA> řtwořenj<0SAA>. A kteřj
 koli tohoto prawidła<0SAA> náľledugj pokog<0SAA> [při=
 gdiž]naně a miľofrdenřtwj<0SAA> y na lid<0SAPP> Božj<1AS> Iz
 rahelřký<1ARGP>. Dále pak řadný mi nečiň zaměřt=
 knánj<0SAA>: Iá zagiftě gizwy<0SAK> pána<0SAS> Ge=
 žjľě<1SVP> nořým na těle<0SAK> řwém.
 Miľofř pána<0SAS> Gežjľě<1SVP> Kry
 řta<1SAS> [budiž] řduchě<0SAAx>
 wallřm bratřj<0SAPP>.
 amen.

11.6 Melantrichův Nový zákon – 6. vyd. (1582, K17115)

11.6.1 Janovo evangelium, 1.–5. kapitola

<R viij. r>

Kapitola I.

NA Pocžátku<1SAA> bylo

Slowo<1SAS> / a Slowo<1SAS> bylo

v Boha<1SAS> / a Buoh<1SAS> byl to Slowo<1SAS>.

To bylo na počátku<0SAA> v Boha<1SAS>. W

ľecky věcy<0SAA> řkrze ně včiniěny gľau/

a bez něho nic není včiniěno / což

včiniěno geřt. W němž řivot<0SAA> byl / a řivot<0SAA> byl

Swětlo<1SAA> Lidij<1SAPP>:a Swětlo<1SAA> w temnořtech<0SAA> řwijtj/a

tmy<0SAA> ho neobřľahly.

¶ Byľ Čřlowěk<1SAPP> poľlaný<0AA> od Boha<1SAS> / kterémuž

Gměno<1SAA> bylo Ian<1SVP>. Ten přřľel na Swědect=

wij<1SAA>/ aby Swědectwij<1SAA> wydal o Swěťlu<1SAA> / aby

wľřckni věřili řkrze něho. Nebyľ on to Swě=

tlo<1SAA> / ale aby Swědectwij<1SAA> wydal o Swěťlu<1SAA>.

Byľo Swětlo<1SAA> prawě<0AA> / kterěž ofwěcuge kařděho

<R viij v>

Cřlowěka<1SAPP> přřcházegijcýho<0AA> na tento Swět<1SAK>. Na

Swětě<1SAK> bylo/ a Swět<1SAK> řkrze ně včiniěn geřt/ a Swět<1SAK>

ho nepoznal.Mezy řwě wľařtnij<0AX> přřľľo/ a řwo=

gi ho nepřřjali: Kolikož pak koli přřjali ge/

dalo gim moc<0SAA> aby Syny<1SAPP> Bořijmi<1AS> byli/ťěm kte=

řijž věřij we Gměno<1SAA> geho: Kteřijžto ne ze Kr=

wij<1SAK>/ani z wűle<0SAA> Těľa<1SAK>/ ani z wűle<0SAA> Muže<1SAPP>/ale z Bo=

ha<1SAS> zrozeni gľau. A Slowo<1SAS> Těľem<1SAK> včiniěno geřt/

a přřbýwalo mezy námi/ a widěľi gľme Slawu<1SAA>

geho/ Sláwu<1SAA> jakožto gednorozeněho<0AA> od Otce<1SAS>/

plněho<0AA> Miľofřti<1SAA> a Prawdy<1SAA>.

¶ Ian Swědectwij<1SAA> wydáwá o něm/ a wo=

ľá řka:Tento byl o němž gľem prawil/kteřjž po

mně přřgijti má/přřdřľel mne/nebo prwě nežľi yá

on byl.A z plnořti<0SAA> geho wľřckni my wzali řme/a

miľofř<0SAA> za miľofř<0SAA>. Nebo Řákon<1SAA> řkrze Moyřijľě<1SVP>

dán geřt / Miľofř<1SAA> a Prawda<1SAA> řkrze Geřjľě<1SVP> Kry=

řta<1SAS> přřľľa. Boha řadný newiděľ. Gedno=

rozený Syn<1SAS> / kteřjž geřt w Łůnu<1SAK> Otce<1SAS> / ont' geřt

wyprawil.

¶ A toť geřt řwědectwij<0SAA> Ianowo<1APPV> : Když

poľľali Zidě<1SAPG> od Geruzalěma<1SVG> Kněřij<1SAPP> a ľahny<1SAPP> k

němu/aby otázali ho/Ty kdo gľy ? Y wyřnal a

nezapřel. A wyznal: Že já negfem Kryštus<1SAS>. Y
otázali ho: Což tehdy/Eliáš<1SVP> gfy ty ? Y řekl :
Negfem. Prorokli gfy ? Odpověděl : Ne. Te=
hdy řekli gemu : Kdo gfy pak/ ať odpověď<0SAA> dá=
me těm kteříž nás pollali? Co prawijšs šam o
fobě? Řekl: Já hlas<0SAK> wolagijcyho<0AX> na Paufti<1SAK>/
<S j r>

Zprawte cestu<0SAK>
Páně<1AS>/ Yakož po=
věděl Izayáš<1SVP>
Prorok<1SAS>.
¶ A ti kteříž by=
li polláni/z Záko=
nijkůw<1SAPP> byli. Y o=
tázali ho / a řekli
gemu : Pročž te=
hdy křtjšs/poně=
wadž ty negfy
Kryštus<1SAS> / ani E=
liáš<1SVP>/ani Prorok<1SAS>?
Odpověděl gim
Ian<1SVP> řka : Já
křtjím wás w Wodě<1SAK> / ale v prostřed wás stogij/
kteréhož wy neznáte.Ont' geft kterýž po mně při=
gijti má / a kterýž předemnu byl : Gehožto neg=
fem hoden<0AA> rozwázati Ržeménka<1SAK> v Obuwij<1SAK> geh.
Tyto wěcy<0SAA> w Bethybaře<1SVG> štaly fe za Iordánem<1SVG>
kdež Ian<1SVP> křtil.
¶ Druhého pak dne/vzřel Ian<1SVP> Gežijšě<1SVP> an gde
k němu/y řekl : Ay toť Beránek<1SAS> Božij<1AS>/kterýž šnij=
má hřichy<0SAA> Swěta<1SAK>. Tentot' geft o kterémž gfem
powěděl : Že pomně přišel Muž<1SAPP>/kterýž předem=
nau byl /nebo prwé nežli já on byl / a já neznal
gfem ho / ale aby oznámen byl w Lidu<1SAPP> Izrahel=
lkém<1ARGP>/ proto já přišel gfem křtě w Wodě<1SAK>.
¶ A Swēdectwij<1SAA> vydal Ian<1SVP> / řka : Widěl

<S j v>
gfem Ducha<1SAS> / an šstupuge yako Holubice<1SAK> s Ne=
be<1SAS>/a zuoštáwá na něm.A já gfem ho neznal : Ale
který mne pollal křtjiti w wodě<0SAK>/ten mi řekl : Nad
kýmž vzřijš Ducha<1SAS> šstupugijcyho<0AA>/ a zuoštáwa=
gijcyho<0AA> na něm / tent' geft kterýž křtij w Duchu<1SAS>
Swatém<1AS>. A já gfem widěl/a šwēdectwij<0SAA> gfem
vydal/že tento geft Syn<1SAS> Božij<1AS>.
¶ Druhého pak dne opět štal Ian<1SVP>/az Včedl=
nijkuow<1SAPP> gehu dwa<0NN>. A wida Gežijšě<1SVP> an gde/řekl :
Ay toť Beránek<1SAS> Božij<1AS>. Y šlyšali ho dwa<0NN> Včedl=
nijcy<1SAPP> mluwijcyho<0AA>/y šli za Gežijšem<1SVP>. Tehdy ob=
rátiw fe Gežijšs<1SVP> / a vzřew ge ani gdau za nim/ře=
kl gim : Co hledáte ? Kteřijžto řekli : Rabi (genž
fe wykládá Mištre<1SAPT>) kde bydljšs ? Řekl gim :
Pod'te/a ohledayte. Y šli a ohledali kdeby bydle/
a zuoštili v něho ten den<0SAA> : A byla yakožto de=
fatá<0NN> hodina<0SAA>.
¶ Y byl Ondřeg<1SVP> Bratr<1SAPP> Šfymonuow<1APPV> Petrůw<1APPV>
geden<1NN> ze dwau<1NN> / kteřž byli šlyšeli od Iana<1SVP>/ a šli
za Gežijšem<1SVP>. Y našel ten prwnij<0NN> Bratra<1SAPP> šwé=
ho Šfymona<1SVP> / a řekl gemu : Nalezli gfme Měfy=

álfe<1SAS> / genž fe wykládá Kryftus<1SAS>. Y přiwedl gey
k Gežijšlowi<1SVP>. A pohleděw naň Gežijš<1SVP>/ řekl : Ty
gfy Sfymon<1SVP> Syn<1SAPP> Ionuow<1APPV> / ty flauti budefs Cé=
ffas<1SVP>/genž fe wykládá Petr<1SVP>.

¶ Nazayťij pak Gežijš<1SVP> chtěl wygijti do
Galilee<1SVG> : Y nalezl Filipa<1SVP> / a řekl gemu : Pod' za
mnau. A byl Filip<1SVP> z Betšaydy<1SVG> Měšta<1SAK> Ondře=

<S ij r>

gowa<1APPV>/ a Petrowa<1APPV>. Nalezl také Filip<1SVP> Nathana=
ele<1SVP>/y řekl gemu : O kterémž přal Moyžijš<1SVP> w Zá=
koně<1SVT>/a Prorocy<1SAS>/ nalezli gfmě Gežijšfe<1SVP> Syna<1SAPP> Io=
zeffowa<1APPV> z Nazarétha<1SVG>. Y řekl gemu Nathanael<1SVP> :
Z Nazarétha<1SVG> muož nětco dobrého<1AX> býti? Ržekl ge
mu Filip<1SVP> : Pod' a ohleday.

¶ Y vzřel Gežijš<1SVP> Nathanaele<1SVP> an gde k ně=
mu. Y řekl o něm : Hle prawý<0AA> Izrahelitšký<1SAPG>/ w
kterémžto lšti<0SAA> není. Y řekl gemu Nathanael<1SVP> :
Kde ty mne znáš ? Odpowěděl Gežijš<1SVP> / a řekl
gemu : Prwé než gešt tebe Filip<1SVP> zawolal / když
gfy byl pod Fijkem<1SAK> / widěl gfmě tebe. Odpowě=
děl gemu Nathanael<1SVP>/a řekl: Miřře/Ty gfy Syn<1SAS>
Božij<1AS> / ty gfy Král<1SAPT> Izrahelšký<1ARGP>. Odpowěděl
Gežijš<1SVP> / a řekl gemu : Že gfmě tobě řekl : Widěl
gfmě tebe pod Fijkem<1SAK> / wěrijš : Wěťšly wěcy<0SAA>
nad tyto vzřijš. Y řekl gemu : Zagitě zagitě
prawijm wám/ vzřijte Nebe<1SAS> otewřeně<0AA> / a Ange=
ly<1SAS> Božij<1AS> wftupugijcy<0AA> / a sftupugijcy<0AA> na Syna<1SAS>
Cžlowěka<1SAPP>.

Kapitola II.

TRžetijho pak dne<0SAA>/štala fe Swat=
ba<1SAA> w Káně<1SVG> Galilegšké<1ARGG> / a byla Mat=
ka<1SAS> Gežijšlowa<1APPV> tu. Tehdy pozwán
gešt také Gežis<1SVP> / y Včedlnijcy<1SAPP> gehu

<S ij v>

na Swatbu<1SAA>. A když fe nedořtalo Wijna<1SAK> / řekla
Gežijšlowa<1APPV> Matka<1SAS> k němu : Wijna nemagij.
Y řekl gij Gežijš<1SVP> : Co mně a tobě Ženo<1SAPP> ? geřtě
nepřišla hodina<0SAA> má. Ržekla Matka<1SAS> gehu šlu=
žebnijkuom<1SAPP> : Což

koli wám dij / v=

čiňte. A bylo tu

kamenných<0ARS> štau=

dwij<0SAK> šfešt<0NN> pošta=

weno / wedlé oči=

štiowánij<0SAA> židow=

škého<0ARGP> / beraucy<0AA> w

febe gedna každá

Měřice<1SAA> dwě<0NN> / ne=

bo tři<0NN>.

¶ Ržekl gim

Gežijš<1SVP> : Naplň=

te Wodau<1SAK> štau

dwe<1SAK>. Y naplnili

ge až do wrchu<0SAK>. Y řekl gim Gežijš<1SVP> :Naléway=

tež giž/a neřte Wrchnijmu<1AA> Zprávcy<1SAPP> Swatby<1SAA>.

Y neřli gšau. A když okuřyl Wrchnij<1AA> Zprávce<1SAPP>

wody<0SAK> Wijnem<1SAK> včineně<0AA>/a newěděl odkudby bylo/

ale Služebníky<1SAPP> věděli/kterijž vážili Wodu<1SAK>/po=
wolał Ženicha<1SAPP> Wrchnij<1AA> Zprávce<1SAPP> Hoduo<1SAA> / a řekl
gemu : Každý Čžlowěk<1SAPP> nayprwé dobré<0AA> Wijno<1SAK>
dává / a kdyžby fe podnapili/ tehdy to které hor=
flý<0AA> geft. Ale ty zachoval gfy Wijno<1SAK> dobré<0AA>/ až
dofawád. To učinil Gežijfs<1SVP> počátek<0SAA> Diwuow<0SAA>

<S iij r>

w Káně<1SVG> Galilegfké<1ARGG> / a zgewil Sláwu<1SAA> fwau. Y
vwěřili w něho Včedlnijcy<1SAPP> gehu.
¶ Potom sftaupil do Kaffarnaum<1SVG> on y Ma=
tka<1SAS> gehu/y Bratřij<1SAPP>/y Včedlnijcy<1SAPP> : A tu pobyl ne
mnoho<0NN> dnij<0SAA>.Byla pak blizko Welikánoc<1SVA> Zidow=
fká<1ARGP>. Y wftaupil Gežijfs<1SVP> do Geruzaléma<1SVG> / a nalezl
w Chrámě<1SVB> ano prodáwagij Woly<1SAK>/ Owce<1SAK>/Holu=
by<1SAK>/a Peněžoměnce<1SAPP> fedijcy<0AA>.A když vdělal Bič<1SAK> z pro
wázkůw<0SAK>/wflecky wyhnal z Chrámu<1SVB> / Owce také
y Woly<1SAK> / a Peněžoměncuom<1SAPP> rozfpal Penijze<1SAK>/a
Stoly<1SAK> přewracel. A těm kterijž Holuby<1SAK> prodá=
wali řekl: Odneštež tyto wěcy<0SAA> odftud/ a nečiňte
Domu<1SAK> Otce<1SAS> mého domem<0SAK> kupeckým<0ARPP>. Y rozpo=
menuli fe Včedlnijcy<1SAPP> gehu / že pľáno geft: Horli=
woft Domu<1SAK> twého řnědla mne.

¶ Tehdy odpowěděli Zidé<1SAPG>/a řekli gemu:Kte
ré znamenij<0SAA> vkazugeš nám/že tyto wěcy<0SAA> činijs ?
Odpowěděw Gežijfs<1SVP> / řekl gim : Zruřte Chrám<1SVB>
tento/ a we třech<0NN> dnech<0SAA> zaře wzdělám gey. Y ře=
kli Zidé<1SAPG>: Čžtyřidceti a řleřt<0NN> Let<1SAA> dělán gt' Chrám<1SVB>
tento / a ty we třech<0NN> dnech<0SAA> wzdělati chceš gey ?
Ale on prawil o Chrámu<1SVB> Těla<1SAK> řwého. Protož
když z mrtwých<0AX> wtał / rozpomenuli fe Včedlnij=
cy<1SAPP> gehu / že geft to powěděł. Y wvěřili Pijřmu<1SVT>/a
té řeči<0SAA> kteraůž mluwil gim.

¶ A když byl w Geruzalémě<1SVG> na Welikau<1AA> noc<0SAA>/
w den<0SAA> Swátečnij<1ARS> / množý<0AX> wvěřili we Gméno<1SAA>
gehu / widauce diwy<0SAA> gehu kterěž činil. Ale on
Gežijfs<1SVP> nefwěřil febe řamého gim / proto / že geft

<S iij v>

on znal wflecky/aniž bylo potřebij gemu/aby kdo
Swědectwij<1SAA> wydal o Čžlowěku<1SAPP>/ neb on geft wě=
děl/ coby bylo w Čžlowěku<1SAPP>.

Kapitola III.

Byl pak Čžlowěk<1SAPP> z Zákonijkuow<1SAPP>
Nykodém<1SVP> Gménem<1SAA> / Knijže<1SAPT> Zidow=
fké<1ARGP>. Ten přilřel k Gežijřfowi<1SVP> w nocy<0SAA>/a
řekl gemu : Miřt=
ře/ wijme že gfy od
Boha<1SAS> přilřel Mi=
řtr<1SAPT>. Nebo řádný
nemuože těch Di=
wůw<1SAA> činiti / kterěž
ty činijs/ lečby byl
s nim Buoh<1SAS>. Od=
powěděł Gežijfs<1SVP>/
a řekl gemu : Gi=
řtě giftě prawijm
tobě/ Nenarodijli
fe kdo znowu / ne=

můžet' widěti Krá=
lowftwíj<1SAS> Božijho<1AS>.
Ržekl k němu Nykodém<1SVP> : Kterak fe muož Cžlo=
věk<1SAPP> naroditi gfa ftarý<0AA> ? zdali muože zafe w život<0SAK>

<S iiij r>

Matky<1SAPP> fwé wgijti / a naroditi fe ? Odpowěděl
Gežijfs<1SVP> : Giftě giftě prawijm tobě / Nenarodilj=
li se kdo z Wody<1SAK> a z Ducha<1SAK> Swatého<1AS> / nemuože
wgijti do Králowstwíj<1SAS> Božijho<1AS>. Což naroze=
no geft z Těla<1SAK>/Tělo<1SAK> geft / a co narozeno z Du=
cha<1SAS>/Duch<1SAA> geft. Nediwiž fe / že gfem řekl tobě/
Muľýte fe znowu zroditi. Wijtr kde chce wěge/
a hlas<0SAK> gehu llyflyfs / ale newijfs odkawád wě=
ge / neb kam gde. Také geft každý / kdož fe na=
rodil z Ducha<1SAS>.

¶ Odpowěděl Nykodém<1SVP> / a řekl gemu : Kte=
rak mohau tyto wěcy<0SAA> býti ? Odpowěděl Gežijfs<1SVP>
a řekl gemu : Ty gfy Miftr<1SAPT> w Izraheli<1SAPG>/ a těch
wěcý<0SAA> neznáfs ? Giftě giftě prawijm tobě / že to
což wijme mluwijme/ a což gfme widěli/fwědčij=
me / a Swědectwíj<1SAA> naffeho nepřigijmáte. Po=
něwadž Zemské<1ARS> wěcy<0SAA> mluwil gfem wám/a newě=
řiljte / y kterak buduli wám prawiti Nebeské<1SAS> / v=
wěřijte ? A nižádný newftaupil na Nebe<1SAS> / gedi=
ně ten kterýž sftaupil s Nebe<1SAS> / Syn<1SAS> Cžlowěka<1SAPP>
kterýž geft w Nebi<1SAS>. A yakož geft Moyžijfs<1SVP> po=
wýflyl Hada<1SAK> na Pauľti<1SAK> / tak má powýľfen býti
Syn<1SAS> Cžlowěka<1SAPP>/aby každý kdož wěřij w něho/ne=
zahynul/ale měl život<0SAA> wěcný<0AA>.

¶ Nebo tak' geft Buoh<1SAS> miloval Swět<1SAK> / že
Syna<1SAS> fwého Gednorozeného<1AA> dal / aby každý
kdož wěřij w něho nezahynul / ale měl život<0SAA> wě=
cný<0AA>. Neb geft nepoľlal Buoh<1SAS> Syna<1SAS> fwého
na Swět<1SAK> / aby ľaudil Swět<1SAK> / ale aby Spaľen

<S iiij v>

byl Swět<1SAK> ľkrze něho. Kdo wěřij w něho/nebu=
deť ľauzen : ale kdožť newěřij / giž geft odlľauzen/
neb newěřij we Gméno<1SAA> ľgednorozeného<0AA> Syna<1SAS>
Božijho<1AS>.A tentoť geft Saud<1SAA>/že geft Swětlo<1SAA> při=
ľlo na Swět<1SAK>/ a milovali Lidé<1SAPP> wijce temnofti<0SAA>
nežli Swětlo<1SAA>/neb byli ľkutkowé<0SAA> gegich zlij<0SAA>.Kaž=
dý zagilťe kdož zle činij / nenáwidij Swětla<1SAA> a ne=
wycházý na swětlo<0SAA>/ aby nebyli treťtáni ľkutkowé<0SAA>
geho. Ale kdož činij prawdu<0SAA>/wycházý na Swě=
tlo<1SAA>/ aby zgeweni byli ľkutkowé<0SAA> gehu/nebo w Bo=
hu<1SAS> včíněni gľau.

¶ Potom přilľel Gežijfs<1SVP> y Včedlnijcy<1SAPP> gehu do
Země<1SAK> Iudľké<1ARGG>/a tu přebýwal s nimi a křtil. Ian<1SVP>
pak také křtil w Enon<1SVG> podľe Salim<1SVG>/neb wody<0SAK> tu
mnohé<0AA> byly : Y přicházeli/ a křtili fe. Neb geľľťe
Ian<1SVP> nebyl wfazen do Zialáře<1SAK>. Tehdy vznikla
hádka<0SAA> mezy Včedlnijky<1SAPP> Ianowými<1APPV> s Zidy<1SAPG> o Oči
ľľowánij<1SAA>. Y přilľli k Ianowi<1SVP> / a řekli gemu :
Miľťe/ ten kterýž byl s tebau zaľordánem<1SVGx>/ ge=
muž gfy ty Swědectwíj<1SAA> wydal/hle on křtij/a wľľy
ckni gďau k němu. Odpowěděl Ian<1SVP> a řekl : Ne=
muožť ělověk<0SAPP> wzýti niěehéhož / nebudeliť dano
gemu s Nebe<1SAS>. Wy ľami Swědkowé<1SAPP> gľte / že yá

głem řekl : Já negłem Krytus<1SAS> / ale połłan głem
před nim.Kdož má Newěštu<1SAPP>/Ženicht'<1SAPP> geft : Přij
tel pak Ženicha<1SAPP>/ kterýž štogij a šlyřly ho/ radořtij<0SAA>
fe raduge pro hlas<0SAK> Ženicha<1SAPP>. Protož tato radoř<0SAA>
má naplněna geft. Ont' muřly ruořti / ale yá fe
menřlyti.

<S v r>

¶ Kdožt' geft s Huory<1SAK> přilřel / nadewřecknyt'
geft. Kdo geft z Země<1SAK>/ z Zeměť<1SAK> geft / a o Zemit'<1SAK>
muwij. Kdot' geft z Nebe<1SAS> přilřel / nadewřec=
kyť geft. A cožt' geft widěl a šlyřel/ toť řwědčij/
a řwědectwij<0SAA> geho řádný nepřigijmá. Ale kdož=
by přiyal geho řwědectwij<1SAA> / ten zapečetil a po=
tvrdil / že Bůh<1SAS> prawdomluwný<0ARS> geft. Nebo ko=
hožt' geft pořlal Bůh<1SAS>/Slowo<1SAA> Bořij<1AS> mluwij.
Ne w mijru<0SAA> zagiftě dáwa Buoh<1SAS> gemu Ducha<1SAS>.
Otec miluge Syna<1SAS>/ a wřlecky wěcy<0SAA> dal w ruce<1SAK> ge
ho. Kdož wěřij w Syna<1SAS> / máť řivot<1SAA> věčný<0AA> : ale
kdožt' geft newěřijcý<0AA> Synu<1SAS> / nevzřijť řivota<0SAA> / ale
hněw<0SAA> Bořij<1AS> zůřtáwá na něm.

Kapitola IIII.

TEhdy yakž poznal Geřijřs<1SVP> že gřau řly=
řřeli Zákonijcy<1SAPP>/žeby Geřijřs<1SVP> wijce Vče=
dlnijkřw<1SAPP> činil a křtil nežli Ian<1SVP> (Ač=
koli Geřijřs<1SVP> nekřtil / ale Včedlnijcy<1SAPP> ge=
ho) opuřtil řůdřtwo<1SVG>/a odřřel opěť do Galilee<1SVG>.A
muřyl gijti řkrze Samařij<1SVG>.
¶ Y přilřel k Měřtu<1SAK> Samarřkému<1ARGG>/ kteréž řlo=
we řýchar<1SVG> / wedřé popluřij<0SAK> kteréž byl dal Iá=
kob<1SVP> Iozeffowi<1SVP> Synu<1SAPP> řwěmu. A byla tu Stud=
nice<1SAK> Iákobowa<1APPV>. Protož vřřaw na ceřtě<0SAK> Pán<1SAS> Ge=
řijřs<1SVP>/ pořadil ře tak na Studnicy<1SAK>. A byla hodina<0SAA>
yakožto řřěřřá<0NN>.
¶ Y přilřla Žena<1SAPP> z Samařij<1SVG> wářit Wody<1SAK>.

<S v v>

Ržekl gij Geřijřs<1SVP> : Day mi at' ře napijm : Včedl=
nijcy zagiftě geho byli odeřřli do Měřřa<1SAK> / aby na
kauřili Pokrmuow<1SAK>. Y řřkla gemu Žena<1SAPP> ta řa=
marytánka<1SAPG> : Kterak ty gřa řidem<1SAPG> / řáđářs ode=
mne pijti / genž głem Žena<1SAPP> Samarytánka<1SAPG> ? Po=
něwadř neobcugij řidě<1SAPG> s Samarytány<1SAPG>. Ođpo=
wěđěl Geřijřs<1SVP> / a řřekl gij : By řnala dar<0SAA> Bořij<1AS>/
a kdo geft kterýž mluwij tobě : Day mi pijti / ty=
by řnad prořyla od něho / a đalby tobě wody<0SAK> ři=
wě<0AA>. Ržřkla mu Žena<1SAPP> : Pane / aniž mářs čijmby
nawářil / a Studnice<1SAK> řluboká<0AA> geft : Ođkud teh=
dy mářs tu Wodu<1SAK> řiwau<0AA> ? řđali gřy ty wěřřly<0AA>/
neřli Otec<1SAPP> nářs Iákob<1SVP>/kterýž nám đal tuto řtu=
dnicy<1SAK>/ a řám z nij pil / y řynowě<1SAPP> geho/ y řoby=
tek<1SAK> geho.
¶ Ođpowěđěl Geřijřs<1SVP> / a řřekl gij : Kařđý
kdož bude pijti Wodu<1SAK> tuto/řijřniti bude opěť : ale
kdož ře napij Wodij<1SAK>/kterauř yá đám gemu/nebu=
đeť řijřniti na wěky / ale Woda<1SAK> kterauř yá đám
gemu/bude w něm Studnice<1SAK> Wody<1SAK> wřkakugijcý<0AA>
đo řivota<0SAA> věčného<0AA>. Ržřkla k němu Žena<1SAPP> : Pane/
day mi té Wody<1SAK> / abyř neřijřnili / ani řodila

fem wážit. Ržekl gij Gežijfs<1SVP> : Gdi powolay
 Muže<1SAPP> twého/ a přid' fem. Odpowěděla Žena<1SAPP>/a
 řekla : Nemám Muže<1SAPP>. Ržekl gij Gežijfs<1SVP> : Dobře
 gfy řekla : Nemám Muže<1SAPP>.Nebo gfy pět<0NN> Mužůw<1SAPP>
 měla / a nynij kteréhož máfs/ nenij twuog Muž<1SAPP>.
 To gfy powěděla práwě.
 ¶ Ržekla gemu Žena<1SAPP> : Pane / widijm že gfy

<S vj r>

ty Prorok<1SAS>. Otcowé našly na této Hoře<1SAK> modlili
 fe : a wy prawijte / že w Geruzalémě<1SVG> geft mijfto<0SAK>
 kdežto náležij fe modliti. Ržekl gi Gežijfs<1SVP> : Že=
 no / wěť mi že gde hodina<0SAA> / kdyžto ani na této ho=
 ře<0SAK> / ani w Geruzalémě<1SVG> / budete fe modliti Otcy<1SAS>.
 Wy fe modlijte tomu čemuž newijte/ a my fe mo=
 dlijme čemuž wijme/ neb Spafenij<1SAS> z Zidůw<1SAPG> geft.
 Ale gdeť hodina<0SAA> / a nynijť geft/kdyžto prawij<0AA> cti=
 telé<0SAPP> / modliti fe budau Otcy<1SAS> w Duchu<1SAS> a w pra=
 wdě<1SAA>. Nebo y Otec<1SAS> takowých hledá / kteřížby
 fe modlili gemu. Buoh Duch<1SAS> geft / a ti kteříž fe
 mu modlij / w Duchu<1SAS> a w prawdě<0SAA> magij fe mo=
 dliti.

¶ Ržekla gemu Žena<1SAPP> : Wijm že Mefyáfs<1SAS>
 přijgde/kterýž flowe Kryřtus<1SAS>. Protož když přij=
 gde / onť nám zwěřtuge wflecky wěcy<0SAA>. Ržekl gi
 Gežijfs<1SVP> : Iát' gfem kterýž mluwijm s tebau. A
 w tom hned přišli Včedlnijcy<1SAPP> gehoy diwili fe že=
 by s Ženau<1SAPP> mluwil. A wfšak žádný gemu neřekl :
 Co fe gij ptáfs ? aneb proč mluwijfs s nij ? Te=
 hdy nechala tu Žena<1SAPP> Wědra<1SAK> fwého/ a odešla do
 Měřta<1SAK> / a řekla těm Lidem<1SAPP> : Podťte a pohledťte
 na Čžlowěka<1SAPP> / kterýž powěděł mi wfšeckny wěcy<0SAA>
 které gfem koli činila. Zdali on geft Kryřtus<1SAS> ? Y
 wyřli z Měřta<1SAK>/a řli k němu.

¶ Mezy tijn pak profyli ho Včedlnijcy<1SAPP> ge=
 ho / řkauce : Miřťe / pogezyž. A on řekl gim :
 Iát' mám pokrm<0SAK> gijfti/kteréhož wy newijte.
 Tehdy prawili Včedlnijcy<1SAPP> weřpolek : Zdali geft

<S vj v>

kdo přineř gemu gijfti ? Ržekl gim Gežijfs<1SVP> :
 Muogť pokrm<0SAK> geft/ abych činil wuoli<0SAA> toho kte=
 rýž mne pořlal / a konal dijlo<0SAA> gehoy. Wřšak wy
 prawijte / že geřřť čtyři<0NN> gfau Měřyce<1SAA>/ a žeň<0SAA> přij=
 gde ? Ay prawijm wám / zdwijhněte Oči<1SAK> wářře/
 a patřte na Kraginy<1SAK> / žeť fe giž bělegij ke žni<0SAA>. A
 kdožť žne / odpłatůť<0SAA> běře / a shromažďuge vřžitek<0SAA>
 k řiwotu<0SAA> wěčnému<0AA> / aby y ten kdož rozřywá řpo=
 lu fe radoval/y kdo žne.W tom zagiftě flowo<0SAA> pra=
 wě<0AA> geft/žeť giný geft kterýž rozřywá/ a giný který
 žne.Iát' gfem wás pořlal/abyřřte řžali o čemž gřte
 nepracovali. Ginij gfau pracowali/a wy gřte w
 gegich prácy<0SAA> weřřli.

¶ Z Měřta<1SAK> pak toho mnozý<0AX> vwěřili w ně=
 ho z Samarytanuow<1SAPG> / pro řeč Ženy<1SAPP> kteráž Swě=
 dectwij<1SAA> wydáwala / že mi geft powěděł wfšecky
 wěcy<0SAA> kteréž gfem koli činila. Tehdy když přišli
 Samarytáni<1SAPG> k němu / profyli ho aby tu pozuo=
 řtal. Y pobyl tu za dwa<0NN> dni<0SAA>. A mnohém gich
 wijce vwěřilo / pro řeč<0SAA> gehoy. A Ženě<1SAPP> mluwili :

Že giž ne pro twau řeč<0SAA> věřijme / neb gíme fami
flyřeli / a wijme giftě / že tento geřt Spafyřel<1SAS>
Swěta<1SAK>.

¶ Po dwau<0NN> pak dnech<0SAA> / wyřel odtud a řel
do Galilee<1SVP>. Sám zagiftě Gežijřs<1SVP> Swědectwij<1SAA>
wydal/že Prorok<1SAS> w řwé Wlařti<1SAA> w poćiwolřti<0SAA> ne=
nij. Protož když přiřřel do Galilee<1SVG> / přiřali gey
Galiligřtij<1SAPG> / že widěli wřecky wěcy<0SAA> / kteréž wči=
nil w Geruzalémě<1SVG> na den<0SAA> Swátećnij<1ARS> : neb y oni

<S vij r>

byli přiřřli ke Dni<1SAA> řawnému<0ARS>. Tehdy opět při=
řel do Káně<1SVG> Galilegřké<1ARGG> / kdežto wćinil byl z wo=
dy<0SAK> Wijno<1SAK>.

¶ Y byl gedem Kráľijk<1SAPT>/ gehož Syn<1SAPP> nemocen<0AA>
byl w Kaffarnaum<1SVG>. Ten když vřlyřel/že Gežijřs<1SVP>
přiřřel z Iudřké<1ARGG> Kraginy<1SAK> do Galilee<1SVG>/řel k němu
a profyl ho / aby
řel / a vzdrowil
Syna<1SAPP> geho / neb
poćijnal mřijti.
Tehdy řekl k ně=
mu Gežijřs<1SVP> : Ne=
vzřijřeli diwůw<0SAA> a
zázrakůw<0SAA>/ nevwě
řijře. Řřekl mu
Kráľijk<1SAPT> : Pane/
poď prwé nežli v=
mře Syn<1SAPP> muog.
Řřekl gemu Ge=
žijřs<1SVP> : Gdi / Syn
twůg žiw<0AA> geřt.
Vwěřil Człowěk<1SAPP> řeči<0SAA>/ křerauž mluwil k němu Ge
žijřs<1SVP>/a řel. A když on řel / potkali ře s nim Slu=
žebnijcy<1SAPP>/a zwěřřowali gemu/řkauce : Syn twůg
žiw<0AA> geřt. Tehdy otázal ře gich na Hodinu<1SAA> / w
křerauby ře lépe měl ? Y řekli gemu : Wčera w ho
dinu<0SAA> ředmau<0NN> / ořřala ho Zymnice<1SAA>. Tehdy poz=
nal Ořec<1SAPP> že ta hodina<0SAA> byla / w křerauž řekl ge=
mu Gežijřs<1SVP> : Syn twuog žiw geřt. Y vwěřil on

<S vij v>

y Czleď<1SAPP> geho wřeckna. To opět druhý<0NN> Diw<1SAA> v=
ćinil Gežijřs<1SVP> / když přiřřel z Iudřké<1ARGG> Kraginy<1SAK> do
Galilee<1SVG>.

Kapitola V.

POřom byl Swářek<1SAA> židowřký<0ARGP>
Y řel Gežijřs<1SVP> do Geruzaléma<1SVG>. A
byl w Geruzalémě<1SVG> Rybnijk<1SAK> Braw=
ný<1ARS> / křerýž řlowe židowřký Betřayda<1SVG>/
patero<0NS> přiřřřřřřř<0SAK> mage. W nichřto leželo množ=
řřwij<0SAA> weliké<0AA> nedužiwých<0AX> / řlepých<0AX> / kulhawých<0AX>/
řuchých<0AX> / oćekáwagijře hnutij<0SAA> wody<0SAK>. Nebo An=
gel<1SAS> Božij<1AS> giftěho<0AA> čařu<0SAA> řřřřřřř do Rybnijka<1SAK> a
hýřal wodau<0SAK>. A kdož prwnij<0NN> řřřřřřř do Ry=
bnijka<1SAK> po hnutij<0SAA> Wody<1SAK>/vzdrowen býřal/od kte=
řekli nemocy<0SAA> trápen<0AA> byl. Y byl řu Człowěk<1SAPP> ge=
řen / křerýž ležel Ořřm<1NN> a Trĩdřeti<1NN> Let<1SAA> w nemocy<0SAA>
řwé. Toho když vzřel Gežijřs<1SVP> an ležij/a poznal že=

by giž čas<0SAA> mnohý<0AA> byl nemocen<0AA>/ řekl gemu : Chce=
 mli zdráv<0AA> býti ? Odpověděl gemu Nemocný<1AX> :
 Pane / nemám Cžlowěka<1SAPP> když se zbaurij Woda<1SAK>/
 aby mne wpuřtil do Rybnijka<1SAK> : neb když já gdu/
 giný předemnu wftupuge.
 ¶ Ržekl gemu Gežijfs<1SVP> : Wftaň / wezmi Lože<1SAK>

<S viij r>
 twé/ a chod'. A hned zdráv<0AA> geřt včiněn Cžlowěk<1SAPP>
 ten/a wzaw Lože<1SAK> fwé/ y chodil. A byla Sobota<1SVA>
 w ten den. Tehdy řekli Židé<1SAPG> tomu kterýž byl
 zdráv<0AA> včiněn : Den Swátečnij<1ARS> geřt/neřluřýt to=
 bě nořyti Lože<1SAK> twého. Odpověděl gim : Ten
 kterýž mne vzdrawil/onť mi rozkázal : Wezmi lo=
 že<0SAK> twé a chod'. Y otázali ho : Který geřt ten Cžlo=
 wěk<1SAPP> / kterýž řekl tobě : Wezmi Lože<1SAK> twé a chod' ?
 Ale ten kterýž byl vzdrawen / newěděl kdoby byl.
 A Gežijfs<1SVP> byl odřel od Zástupu<1SAK> shromážděného<0AA>
 na tom mijiřtě<0SAK>.
 ¶ Potom pak Gežijfs<1SVP> nalezl gey w Chrámě<1SVB>/
 y řekl gemu : Hle zdráv<0AA> včiněn gfy / giž nehřeřs/
 aťby se tobě nětco horřlýho<0AX> nepřihodilo. Od=
 řel ten Cžlowěk<1SAPP>/a powěděl Ziduom<1SAPG>/žeby Gežijfs<1SVP>
 byl kterýž ho zdrawého<0AA> včinil. Protož protiwi
 ře Židé<1SAPG> Gežijřlowi<1SVP>/že to včinil w den<0SAA> Swátečnij<1ARS>.
 Ale Gežijfs<1SVP> odpověděl gim:
 ¶ Otec muog až dořawád dělá / y yáť dělám.
 Tehdy židé<0SAPG> wijce proto hledali ho zabiti : ne to=
 liko žeby řuřyl Sobothu<1SVA>/ ale že Otce<1SAS> řwého pra=
 wil býti Boha<1SAS>/ rowného<0AA> ře čině Bohu<1SAS>. Tehdy
 odpověděl gim Gežijfs<1SVP> / a řekl : Giřtě giřtě pra=
 wijm wám / Nemuožeť Syn<1SAS> řám od řebe ničehé=
 hož včiniti/gedině což vzřij an Otec<1SAS> činij.
 Neb cožkoli on činij / toť y Syn<1SAS> též činij. Otec
 zagiftě miluge Syna<1SAS> / a vkazuje gemu wřleckny
 wěcy<0SAA> / kteréž řám činij / a wěřřlý<0AA> nad to vkáže

<S viij v>
 gemu řkutky<0SAA> / abyřřte wy ře řiwili. Neb yakož
 Otec<1SAS> křijřý Mrtwé<1AX> a obžiwuęe / tak y Syn<1SAS> kte=
 řéž chce obžiwuęe ? A niž zagiftě Otec<1SAS> řaudij ko=
 ho / ale wěřřkeryn Saud<1SAA> řal Synu<1SAS> / aby wřřyc=
 kni řtili Syna<1SAS>/ tak yako řtij Otce<1SAS>. Kdo nectij
 Syna<1SAS>/ nectij ani Otce<1SAS>/který ho řallal. Giřtě/
 giřtě prawijm wám / že kdož Slowo<1SAA> mé řlyřřý/ a
 wěřij tomu kterýž mne řallal / máť řivot<0SAA> wěč=
 ný<0AA> / a na Saud<1SAA> nepřijęde / ale puogęe z řmrti<1SAA>
 do řiwota<0SAA>.
 ¶ Giřtě giřtě prawijm wám/ že přijęde hodi=
 na<0SAA> a nynijť geřt/kdyžto Mrtwij<1AX> vřlyřřý řlas<0SAK> řy
 na<1SAS> Božijho<1AS> : a ti křerij vřlyřřý řiwi<0AA> řudau. Neb
 yakož Otec<1SAS> má řiwot<0SAA> řám w řobě / tak geřt řal y
 Synu<1SAS> / aby měl řiwot<0SAA> w řamém řobě / a moc<0SAA> řal
 gemu y Saud<1SAA> řiniti/neb Syn<1SAS> Cžlowěka<1SAPP> geřt.Ne=
 diwtež ře tomu : neboť přijęde řodina<0SAA> / w křerůž
 to wřřckni křerij w řrobijch<0SAK> řřau vřlyřřý řlas<0SAK>
 Syna<1SAS> Božijho<1AS> : Y pğđau křerij řobře<0AA> wěci<0SAA> ři=
 nili/ na wzkrijřřenij<0SAA> řiwota<0SAA>/ ale ti křerijž złé<0AA> wěcy<0SAA>
 řinili/na wzkrijřřenij<0SAA> řaudu<1SAA>.
 ¶ Nemohuť yá řám od řebe nič řiniti. Ale

yakž flyflym/tak foudijm/a Saud<1SAA> muog fprawe=
dliwý<0AA> gefť : neb nehledám wuole<0SAA> mé/ale wůle<0SAA> to=
ho kterýž mne pollal / Otcowý<1AS>. Wydávámli
yá fwědectwij<0SAA> ľám o ľobě/ Swědectwij<1SAA> mé není
prawé<0AA>. Ginýt' gefť kterýž Swědectwij<1SAA> wydá=
wá o mně/a wjm že prawé<0AA> gefť Swědectwij<1SAA> ge=
ho / kteréž wydává o mně.

<T j r>

¶ Wy pollali gfte k Ianowi<1SVP>/a on vydal fwě=
dectwij<0SAA> Prawdě<1SAA>. Ale yát' nepřigijmám fwědec=
twij<0SAA> od Čłowěka<1SAPP> : ale toťot' prawijm / abyľte
wy ľpaľeni byli. Ont' gefť byl fwijce<0SAK> kteráž hořij
a fwijtj : Wy pak chtěli gfte na čas radowati ľe
w fwětle<0SAA> geho. Iá pak mám wětčij<0AA> fwědectwij<0SAA>
nad Iana<1SVP> Nebo ľkutky<0SAA> kteréž mi dal Otec<1SAS> abych
ge wykonal/ ti ľkutkowé<0SAA> kteréž yá činiwm fwědect=
wij<0SAA> o mně wydávagij / že mně gefť Otec<1SAS> pollal.
A kterýž mne pollal Otec<1SAS> / ont' fwědectwij<0SAA> wydá=
wá o mně.Gehož gfte wy ľlafu<0SAK> nkdý nelyľľeli/
ani Twáři<1SAK> geho widěli / a ľlowa<0SAA> geho nemáte w
wás zůľtawagijcýho<0AA> . Nebo kteréhož gefť on po=
ľlal / tomu newěřijte.

¶ Pťayte ľe na Pijľma<1SVT>/ w nichž ľe domnijwá=
te řivot<0SAA> wěčný<0AA> miji. A tať ľľau gefťto fwědec=
twij<0SAA> wydávagij o mně : A wľľak nechcete pří=
gijti ke mně / abyľte řivot<0SAA> měli. Zwelebenij od
Lidij<1SAPP> yát' nepřigijmám : ale poznal ľľem wás
že wy milowánij<0SAA> Bořijho<1AS> nemáte w ľobě. Iát'
ľľem přľľel we Gmėnu<1SAA> Otce<1SAS> mého / a nepřigij=
máte mne. Přigdelit' giný we Gmėnu<1SAA> fwém/
toho wy přijgmete. Kterak wy můřete wěřiti /
kterijž chwálu<0SAA> gedem od druhého přigijmáte :
chwály<0SAA> pak kteráž gefť od ľamého Boha<1SAS> / nehle=
dáte ?

¶ Nedomnijwayteř ľe bych yá na wás řalo=
wati měl před Otcem<1SAS>. Gefťit' kdo na wás řa=
ľuge/ Moyřijľs<1SVP>/w kterémž wy naděgi<0SAA> máte. Ne=

<T j v>

bo kdybyľte wěřili Moyřijľľowi<1SVP> / wěřilibyľte
ľnad y mně : nebo gefť on o mně ľľal. Ale poně=
wadž geho Pijľmuom<1SVT> newěřijte/y kterak ľľlowům<0SAA>
mým wvěřijte ?

11.6.2 List Galatským

<M m ij r>

Kapitola I.

PAwel Apolľľol<1SAS>/ne
od Lidij<1SAPP>/ani ľkrze Čłowěka<1SAPP>/
ale ľkrze Geřijľľe<1SVP> Kryľta<1SAS>/ a
Boha<1SAS> Otce<1SAS>/kterýž gey wzķrij=
ľyl z mrtwých<0AX> / y ti ķteřijž ľe=
mnau ľľľau wľľyckni Bratřij<1SAPP>
Cýřkwijm<1SVI> Galatľkým<1ARGG> : Mľloľť wám a Pokog<1SAA> od
Boha<1SAS> Otce<1SAS> a Pána<1SAS> naľľľeho Geřijľľe<1SVP> Kryľta<1SAS> / kte=
rýřto vydal ľebe ľamého za hřijchy<0SAA> naľľe / aby
nás wytrhl z tohoto Swěta<1SAK> neľľľechetného<0AA> / we=
dlé wůle<0SAA> Boha<1SAS> a Otce<1SAS> naľľľeho / kterémuřto čľľť<0SAA> a

chwála<0SAA> na věky<0SAA> věkůw<0SAA>/ Amen.
¶ Diwijm se tomu / že tak rychle vchýlili gfe
se od toho (kterýž vás powolal k Milofti<1SAA> Kry=
fłowě<1AS>) k ginému<0AA> Ewangelium<1SAS> : kteréž není gi=
né<0AA> / než glau někteříj kteříž vás zarmucugij/

<M m ij v>

a wywrátiti chtějí Ewangelium<1SAS> Kryftowo<1AS>.
Ale bychme pak my / neb Angel<1SAS> s Nebe<1SAS> / kázal
wám mijmo to / což gfmě wám kázali/ prokletý<0AA>
bud'. Yakož gfmě předpowěděl wám/ a nyní o=
pět prawijm : Budeli wám kdo co kázati giné=
ho<0AX>/kromě toho což gfe přiyali / bud' prokletý<0AA>.
Nynij pak k Lidemli<1SAPP> wedu / čili k Bohu<1SAS> ? Zdaliž
hledijm Lidem<1SAPP> se lijbiti ? Kdybych se geftě lij=
bil Lidem<1SAPP>/ Služebnjkem<1SAPP> bych Kryftowým<1AS> ne=
byl. ¶ Známo zagifté činijm wám
Bratřij<1SAPP> Ewangelium<1SAS> / kteréž kázáno geft ode=
mne žeť není wedlé Čžlowěka<1SAPP> / aniž gfmě yá ho
wzal od člowěka<0SAPP> / ani se naučil / ale škrze zgewe=
nij<0SAA> Gezijšě<1SVP> Kryfta<1SAS>. Neb šlychali gfe o mém
obcowánij<0SAA> někdeglým w Zidowftwu<1SAA> / že nad o=
byčeg<0SAA> protiwl gfmě se Cýrkwi<1SVI> Božij<1AS> / a hubil
gfmě gi / a prolpjwal gfmě w Zidowftwu<1SAA> / nad
mnohé<0AX> mně rovné<0AA> w pokolenij<0SAA> mém / horliwým<0AA>
a pilným<0AA> gla milownijkem<0SAPP> Otcuow<1APPP> mých wfta=
nowenij<0SAA>.
¶ Ale když Bohu<1SAS> (kterýž mne oddělil z žiwo=
ta<0SAK> Matky<1SAPP> mé / a powolal škrze miloft<0SAA> fwau) to
se widělo / aby zgewil Syna<1SAS> fwého škrze mne /
abych kázal o něm mezy Pohany<1SAPP> / hned gfmě ne=
powolil tělu<0SAK> a krwi<0SAK> / aniž gfmě šel do Geruzalé=
ma<1SVG> k Apoštolům<1SAS> / genž byli předemnu / ale šel
gfmě do Arabie<1SVG>/a potom nawrátíl gfmě se zaše do
Damafku<1SVG>. Potom po třech<0NN> Letech<1SAA> přišel gfmě
do Geruzalema<1SVG> / aby se shledal s Petrem<1SVP>/ y

<M m iij r>

pobyl gfmě s nim patnácte<0NN> dnij<0SAA>. Giného pak z
Apoštolůw<1SAS> žádného gfmě newiděl / gedině Ia=
kuba<1SVP> Bratra<1SAPP> PAně<1AS>. Coť pak pijšy wám / hle
před Bohem<1SAS> žeť neklamám. Potom přišel gfmě
do Kragin<1SAK> Sýrlkých<1ARGG> a Cylicie<1SVG>. Y neznaly mé o=
foby<0SAPP> Cýrkwe<1SVI> Zidowfké<1ARGP> / kteréž byly w Kryftu<1SAS> :
Než toliko šlychali o mně / že ten kterýž se proti=
wl nám někdy/ giž nyní káže Wijru<1SAA> / proti kte=
réž někdy boyowal : A tak pro mne chwálili
Boha<1SAS>.

Kapitola II.

POtom pak po čtnacti<0NN> Letech<1SAA> /
opět gfmě šel do Geruzaléma<1SVG> s Bar=
nabášlem<1SVP>/ poyaw se sebaw y Týta<1SVP>. A
wšel gfmě podlé zgewenij<0SAA>/a rozmlau=
wal gfmě s nimi o Ewangelium<1SAS> Swaté<1AS> / kteréž
káži mezy Pohany<1SAPP> : A zwlášť s těmi kteříž pře=
dnij<0AA> a w vážnofti<0SAA> byli / aby se snad na darmo ne
běžel nyní y prwé. Ale ani Týtus<1SVP> kterýž femnu
byl/ a gla Pohanem<1SAPP> / není přinucen aby se obře=
zal : pro wведенé<0AA> tu ffalešné<0AA> Bratry<1SAPP> / kteříž by=

li přišli k vyšetřování<0SAA> fwoobody<0SAA> nařít / kte=
rauž máme w Krytu<1SAS> Gežířli<1SVP> / aby nás w řuž=
bu<0SAA> podrobili. Kterýmžto ani na čas<0SAA> nepowolili

<M m iij v>

gíme k poddání<0SAA> gim / aby Prawda<1SAA> Ewangelium<1SAS>
zůstala w nás.

¶ Od těch pak / kteří se zdáli nětco býti (ya=
cý gřau někdy byli / není mi do toho nic : Bůh
ořoby<0SAPP> Čřlowěka<1SAPP> nepřijímá) A tak ti / kteříž se
nětco zdáli býti / nic gřau mi nepomohli. Ale za=
se když vzřeli / že gřet mi řvěřeno Ewangelium<1SAS> /
abych ge kázal mezy neobřezanými<0AX> : yako y Pe=
trowi<1SVP> mezy řidy<0SAPG> (nebo ten kterýž powolal Petra<1SVP>
k Apořtolřtwij<1SAS> mezy řidy<1SAPG> / powolal také y mne
abych byl Apořtolem<1SAS> mezy Pohany<1SAPP>) A když gřů
poznali milořt<0SAA> Bořij<1AS> / kteráž gřet mi dána / Ia=
kub<1SVP>/Petr<1SVP> a Ian<1SVP> / kteří zdáli se býti Slaupowé<1SAK>/
rukau<0SAK> podali mi y Barnabášřwi<1SVP> / na znamenij<0SAA>
towaryřřtwij<0SAA> : abychom my mezy Pohany<1SAPP> / a o=
ni mezy řidy<1SAPG> kázali / toliko abychom na chudé<0AX>
pamatowali / čehož y řilen<0AA> gřem byl / abych tak
činil.

¶ A když přišel Petr<1SVP> do Antyochye<1SVG> / zgewně
gřem gemu odeřřel / neb gřet byl hoden<0AA> treřřání<0SAA>.
Nebo řwé než gřau přišli někteřij od řakuba<1SVP> /
gřidal s Pohany<1SAPP>. A když přišli / vcházal a od=
děřwal se od nich / boge se těch kteří byli z ři=
dowřřwa<1SAA> obráćeni. A w geho pokryřřtwij<0SAA> řro=
wnáwali se y řinij řidé<1SAPG>/tak že y Barnabášř<1SVP> vwe=
den byl od nich w to Pokryřřtwij<1SAA>. Ale když gřem
vzřel / že se nevpřijmně magij k Prawdě<1SAA> Ewan=
gelium<1SAS> / řekl gřem Petrowi<1SVP> řředewřřemi : Poně=
wadř ty gřa řidem<1SAPG> / Pohanyky gřy řiw<0AA>/ na e ři=

<M m iiii r>

dowřky / y kterakř weděřř k tomu Pohany<1SAPP> / aby
řidowřky řiwi<0AA> byli ? My řřirozenij<0SAA> gřme řidé<1SAPG> /
a ne Pohané<1SAPP> / řřijřřnjcy<0SAPP> : Wědauce to že nebý=
wá Čřlowěk<1SAPP> Sprawedliw<1AA> vćiněř z řkutkůw<0SAA> řá=
kona<1SAA> / ale řkrze řwijru<1SAA> w Kryřřa<1SAS> Gežířřě<1SVP> / abychom byli
Sprawedliwij<1AA> vćiněři z řwijry<1SAA> Kryřřowry<1AS> / a ne
z řkutkůw<0SAA> řákona<1SAA> : Proto / že z řkutkůw<0SAA> řákona<1SAA>
nebude řprawedliw<0AA> vćiněř řádný Čřlowěk<1SAPP>.

¶ Pakli hledagijce abychom Sprawedliwij<1AA>
vćiněři byli řkrze Kryřřa<1SAS>/ nalezeni gřme y my řřij=
řřnjcy<0SAPP> / tehda Kryřřus<1SAS> gřet řluřřebnjkem<1SAPP> řřij=
ču<0SAA> ? řikoli : Nebo buduli to což gřem řwé ka=
zyl/ opěř zasř wzděřřawati / řřěřřupnjkem<0SAPP> řebe
ćinijm. Nebo yá řkrze řákon<1SAA> / vmřel gřem řako=
nu<1SAA>/ abych řiw<0AA> byl w Bohu<1SAS> / yá s Kryřřem<1SAS> vkřřžo=
wán gřem : a řiw<0AA> gřem gřř ne yá / ale řiw<0AA> gřet we
mně Kryřřus<1SAS>. Že pak nynij řiw<0AA> gřem w těle<0SAK>/ řiw<0AA>
gřem w řwijře<1SAA> řyna<1SAS> Bořijřho<1AS> / kterýžto zamilo=
wal mne/a wydal řebe řamého za mne.Nezamj=
tám řilofři<1SAA> Bořij<1AS>.Nebo gřetři řprawedlnofř<0SAA> řkr=
ze řákon<1SAA>/ tehda Kryřřus<1SAS> na darmo gřet vmřel.

<M m iiii v>

Kapitola III.

O Blázníwíj Galatřtíj<1SAPG> / y kdo
geřt wás zmámil / abyřte newěřili
prawdě<0SAA> ? Před wafřými to očima<0SAK>
Kryřtus<1SAS> Geříjřs<1SVP> potupen geřt / a me=
zy wámi vkřířowán ? Toto toliko chcy zwěděti
od wás : Z řkutkúwli<0SAA> Zákona<1SAA> přiyali gřte Duchu<1SAS>
Swatého<1AS> / čili z řlyřřenij<0SAA> Wijry<1SAA> ? Tak blázníwíj<0AA>
gřte / ře počawřře Duchem<1SAS> / giř nynij Tělem<1SAK> ko=
náte ? Tak mnoho trpěli gřte na darmo ? a wřřak
na darmoli. Protoř ten / kterýřř dává wám Du=
cha<1SAS> Swatého<1AS> / a činiř diwy<0SAA> mezy wámi : z řkut=
kúwli<0SAA> Zákona<1SAA> to činiř/ čili z řlyřřenij<0SAA> Wijry<1SAA> ? Ya=
koř y Abraham<1SVP> wvěřil Bohu<1SAS> / a počteno gemu
to k Sprawedlností<1SAA>. Protoř znayte/ře kteřijř gřau
z Wijry<1SAA> / ti gřau Synowé<1SAPP> Abrahamowi<1APPV>.
¶ Předzwěděwřř pak Pířřmo<1SVT>/ ře Bůh<1SAS> Li=
di<1SAPP> řprawedliwé<0AA> činiř z Wijry<1SAA> / předpowědělo A=
brahamowi<1SVP> : Ře požehnání budau w tobě wřř=
ckni Lidé<1SAPP>. A protoř kteřijř gřau z Wijry<1SAA>/dochá=
zegij požehnaníj<0SAA> s wěrným<0AA> Abrahamem<1SVP>. Kte=
řijř pak koli z řkutkúw<0SAA> Zákona<1SAA> gřau / pod zloře
čenfwiřm<0SAA> gřau. Neb pláno geřt : Zlořečený kař=
dý kdo nezůřřawá we wřřem / což geřt pláno w
Knihách<1SVT> Zákona<1SAA> / aby to naplnil. Ale ře řkrze
Zákon<1SAA> nebýwá řádný Sprawedliw<1AA> včiněn před
Bohem<1SAS>/zegwné<0AA> geřt/Neb Sprawedliwý<1AA> z wij=
ry<0SAA> řiw<0AA> geřt.Zákon pak není z Wijry<1SAA> / ale kdo bu=
de plniti Příkazaniř<1SAA> Zákona<1SAA> / řiw<0AA> bude w nich.

<M m v r>

Kryřtus wykupil nás z Zlořečenřtwij<1SAA> Zákona<1SAA> /
včiněn gřa pro nás Zlořečenřtwijm<1SAA>. Neb plá=
no geřt : Zlořečený kařdý kdoř wířř na dřewě<0SAK> /
Aby mezy Národy<1SAPP> požehnaníj<0SAA> Abrahamowo<1APPV>
přířřlo řkrze Kryřta<1SAS> Geříjřře<1SVP> / abyřom zařlijbe=
nij<0SAA> Duchu<1SAS> Swatého<1AS> přiyali řkrze Wijru<1SAA>.
¶ Bratřij (wedlé Čřlowěka<1SAPP> prawířm) w=
řřak wřwrzeným<0AA> někteřého člowěka<0SAPP> Křřafftem<1SAK> /
řádný nepohřřý / ani ho ģinak není.
¶ Abrahamowi powěđijna gřau zařlijbenij<0SAA>
y Semenu<1SAK> ģeho. Nedij / Semenuom yakořto
mnohým<0AA> : ale yakořto ģednomu<0NN>. A Semení<1SAK> twé=
mu/ kterýř geřt Kryřtus<1SAS>. Toto pak prawířm / ře
Křřafftu<1SAK> řřwrzeného<0AA> od Boha<1SAS> w Kryřtu<1SAS> / Zá=
kon / kterýř po čtyřech<0NN> Stech<1NS> a po třídčýti<0NN> Le=
tech<1SAA>/ začal ře a wydán geřt/ neruřřý aby wypráz=
dnil řliby<0SAA>.Neb geřtli z Zákona<1SAA> děđictwij<0SAA> / tehda
ģiř není z Zařlijbenij<1SAA>. Ale Abrahamowi<1SVP> řkrze
Zařlijbenij<1SAA> dal geřt Bůh<1SAS>.
¶ Coř tehda Zákon<1SAA> ? Y pro přeřřupnijky<0SAPP> v=
řřanowen geřt (dokawadřby nepřířřlo řýmě<1SAK> /
kteřémuř zařlijbil Bůh<1SAS>) zřřizený<0AA> řkrze Angely<1SAS> w
ruce řmijřce<1SAPP>. Ale řmijřce<1SAPP> není ģednoho<0NN> / Bůh<1SAS>
pak ģeden<0NN> geřt. Coř tehda Zákon<1SAA> geřt proti řli=
bům<1SAA> Bořijřm<1AS> ? Ođřřup to. Nebo byř byl Zákon<1SAA>
dán / kterýřby mohl obřiwiti / zařřtě z Zákona<1SAA>
byľaby Sprawedlností<1SAA>. Ale zawřelo Pířřmo<1SVT> w=
řřeckny wěcy<0SAA> pod řřijchem<0SAQA> / aby zařlijbenij<0SAA> ģe=
řijřře<1SVP> Kryřta<1SAS> z wijry<0SAA> dáno bylo wěřijcým<0AX>.

<M m v v>

¶ Prvé zagiťé nežli geť přišla Wijra<1SAA> / pod Zákonem<1SAA> byli gľme ošťřiháni / zawřijni gľauce w té Wijře<1SAA>/kteráž měla zgewena býti. A tak Zá= kon<1SAA> Pěšťanem<1SAPP> nallým byl až do Kryřta<1SAS> / aby= chom z Wijry<1SAA> Sprawedliwij<1AA> byli včineni. Ale když přišla Wijra<1SAA> / giž negľme pod Pěšťanem<1SAPP>. Nebo wy wľřckni Synowé<1SAPP> Božij<1AS> gľte řkrze Wij= ru<1SAA>/kteráž geť w Kryřtu<1SAS> Gežijľřy<1SVP>. Protož kteřijž= koli pokřťeni gľte/w Kryřta<1SAS> gľte ře oblěkli. A tak nenij rozdiľu<0SAA> mezy Zidem<1SAPG> a Řřekem<1SAPG>/ mezy Služe= bnijkem<1SAPP> a Swobodným<1AX>/ mezy Mužem<1SAPP> a Ženau<1SAPP>. Nebo wy wľřckni gedno gľte w Kryřtu<1SAS> Gežij= ľřy<1SVP>. A poněwadž wy gľte Kryřtowi<1AS> / tehda Sý= mě<1SAK> Abrahamowo<1APPV> gľte / a podľé zaaľlijbenij<0SAA> Dědi= cowé<1SAPP>.

Kapitola IIII.

PRawijm pak / že pokudž Dědic<1SAPP> maličký<0AA> geť / nic ře neděľij od Služe= bnijka<1SAPP> / gľa Pánem<1SAPP> wľřeho / ale pod obráncemi<0SAPP> a Zprávřcemi<1SAPP> geť / až do vloženého<0AA> řaľu<0SAA> od Otce<1SAS> : Tak i my když gľme byli maličký<0AA> / pod žiwly<0SAA> Swěta<1SAK> byli gľme / řlau= žijce. Ale když přišla plnořt<0SAA> řaľu<0SAA> / poľlal Buoh<1SAS> Syna<1SAS> řwěho narozeného<0AA> z Ženy<1SAPP> / včineného<0AA> pod Zákonem<1SAA>/aby ty/ kteřijž pod Zákonem<1SAA> byli/ wy= kaupil/ abychom zaľlibenij<0SAA> práwo<0SAA> Synůw<1SAPP> při=

<M m vj r>

yali. Poněwadž gľte pak wy Synowé<1SAPP> Božij<1AS> / poľlal Bůh<1SAS> Duchu<1SAS> Syna<1SAS> řwěho w Srdce<1SAK> nallě/ wolagijčýho<0AA>/Otče/Otče<1SAS>. A tak giž nenij Slu= žebnijkem<1SAPP>/ale Synem<1SAPP> : Poněwadž Synem<1SAPP> tehda y Dědicem<1SAPP> řkrze Boha<1SAS>.

¶ Ale že tehdaž neznagijce Boha<1SAS> / těm kteřijž negľau z přirozenij<0SAA> Bohowé<1SAPP> / řlaužili gľte. Giž pak nynij poznawľře Boha<1SAS>/nýbrž y poznáni gľů= ce od něho : kterak obracugete ře opět k mdlým<0AA> a bijdným<0AA> žiwľům<0SAA>/gimž opět znowu chcete řlauži= ti ? Neb řřetřijte dnij<0SAA> a Měřřcůw<1SAA> / a řaľuow<0SAA> / y Leth<1SAA>. Bogijm ře/ abych řnad nadarmo nepru= cowaľ mezy wámi. Buďte yako yá/ neb y yá řem yako wy.

¶ Bratřij milij<0AA> (profým wás)Nic gľte mne nevrazyli. Ale wijte / že s mnohau<0AA> mdlobau<0SAA> tě= řa<0SAK> / kázał gľřm wám Ewangelium<1SAS> ponayprwé / a pokuřřenijm<0SAA> tijm na těle<0SAK> mém nepohřřeli gľte / ani ge zawřhli / ale yako Angela<1SAS> Božijho<1AS> přiya= ři gľte mne / a yako Gežijľře<1SVP> Kryřta<1SAS>. Protož ya= ké geť Blahorľawenřtwij<1SAA> walfře ? Swědectwij zagiťé yá wydáwám wám / že Oči<1SAK> walfře (by to mohlo býti) wylaupijce/byľibýľřte mně dali.Což tehdy nepřřjřelem<0SAPP> řem wám včinenřprawdu<0SAA> wám prawě ?

¶ Milugijť ginij wás / ne dobře / neb wás řtěgij odwřřřiti od Prawdy<1SAA> / abyľřte gich ná= řředowali. Wy pak dobrého<0AX> náľředugte w do=

<M m vj v>
brém<0AX> wždyckny / a ne toliko tehdaž / když glem
přijtomen wám. Synáčkové mogi / kteréž opět
s boleťij<0SAA> rodijm / dokudž zasfe mezy wás vwe=
den nebude Kryftus<1SAS>.. Ale chtělbych ľám v wás
býti nynij/ a hlas<0SAK> můg změnit/ neb glem zahan=
ben pro wás. Powězte mi kteříj pod Zákonem<1SAA>
chcete býti/ zdali Zákona<1SAA> nellýcháte ?
¶ Nebo w něm pláno geft / že Abraham<1SVP> měl
dwa<0NN> Syny<1SAPP>:gednoho<0NN> z Děwky<1SAPP>/a druhého<0NN> z Swo=
bodné<1AX>. Ten pak kterýž z Děwky<1SAPP> byl / podle těla<0SAK>
fe narodil : ale kterýž z Swobodné<1AX>/ ten škrze zaľij=
benij<0SAA>:a toť fe Duchowně mluwij y rozumij.Neb
totoť gľau dwa<0NN> Zákonowé<1SAA>. Geden zagifté na Hů=
ře<1SAK> Sýna<1SVG> wydaný<0AA> / kterýž w službu<0SAA> podrobował/
a ten fe wyznamenáwá škrze Agar<1SVP> (Sýna zagifté
Hora<1SAK> geft w Arabij<1SVG>/kteráž připogena geft té/ kte=
ráž geft nynij Geruzalém<1SVG>/ a flaužij s Syny<1SAPP> s fwý=
mi) Onenno pak/kterýž fwrchu geft Geruzalém<1SVG>/
fwobodnýť<0AA> geft / kterýž geft Matka<1SAPP> naľfe. Neb
pláno geft : Wefel fe neplodná<0AX> / kteráž nerodijfs/
wykřikni wefele a zwolay / kteráž nepracugefs ku
porodu<0SAA> . Neb wijce Synůw<1SAPP> má opušťelá<0AA>/ než ta
kteraž má Muže<1SAPP>. My pak Bratřij<1SAPP> wedlé zaľij=
benij<0SAA> Izákowa<1SVP> / Synowé<1SAPP> gľme.

¶ Ale yakož pak tehdaž ten / kterýž wedlé tě=
la<0SAK> narozen geft / protiwil fe tomu /kterýž byl we=
dlé Ducha<1SAS> / tak geft y nynij. Ale co prawij Pij=
fmo<1SVT> : Wywrz děwku<1SAPP> y Syna<1SAPP> gegijho. Neb ne=

<M m vij r>
bude Dědicem<1SAPP> Syn<1SAPP> Děwky<1SAPP> / s Synem<1SAPP> Swobo=
dné<1AX>. A protož Bratřij<1SAPP> / negľme my Synowé<1SAPP>
Děwky<1SAPP> / ale Swobodné<1AX> : kteražto fwobodau<0SAA>
Kryftus<1SAS> nás wyfwobodil.

Kapitola V.

PRotož Bratřij<1SAPP> / w Swobodie<1SAA>
ľtuogte / a nevwalugte na febe opět
gha<0SAK> Služebnoťi<1SAA> / Ay yá Pawel<1SVP> pra=
wijm wám / budeteli fe obřezowati /
Kryftus<1SAS> wám nic neprospěge. A opět řwědčijm
každému kdo fe obřezuge /že geft dlužnikem<0SAPP> aby
weľkeren Zákon<1SAA> napľnil. Zbaweni gľte Kryřta<1SAS>/
kteřijž škrze Zákon<1SAA> chcete řprawedľnoťi<0SAA> nabý=
wati/ a z Miloťi<1SAA> gľte wypadli. Neb my škrze
Ducha<1SAS> Swatého<1AS>/naděge<0SAA> Sprawedľnoťi<1SAA> z wij=
ry<0SAA> čekáme.Neb w Kryřtu<1SAS> Gežijľy<1SVP> / ani Obřezo=
wánij<1SAA> proľpijwá / ani neobřezowánij<0SAA> / ale Wij=
ra<1SAA>/ kteráž fe škrze Láľku<1SAA> půfobij. Běžali gľte do=
bře / y kdo geft wám překazyl / abyľte napoľlau=
chali Prawdy<1SAA> ? Ziadnému nepowolugte / neb ta
radda<0SAA> nenij z toho / kterýž wás powolal : Ma=
ľčko Kwafu<1SAK>/ wľeckno Těřto<1SAK> poruľľuge.
¶ Yát dauffánij<0SAA> mám o wás w PANu<1SAS> / že
nic giného<0AX> nebudete řmayľľeti. Kdo pak was

<M m vij v>
zarmucuge / trpěti bude Saud<1SAA> / kdožkoli geft ten.

Iá pak Bratřij<1SAPP> / kážili geſtě Obřezánij<1SAA>/ y pro=
čež protiwenſtwij<0SAA> trpijm ? Tehda geſt wypráz=
dněno pohorſſenij<0SAA> Křijže<1SAK>. O by byli wyobco=
wáni a zkaženi/ ti kteříž wás rmautij.

¶ Nebo wy k ſwobodě<0SAA> powołáni gſte Bratřij<1SAPP>/
toliko abyſte té ſwobody<0SAA> k příčině<0SAA> Těla<1SAK> nepo=
žijwali / ale ſkrze láſku<0SAA> Duchu<1SAS> poſluhugtež ſobě
weſpolek. Nebo weſſkeren Zákon<1SAA> w gednom<0NN>
flowu<0SAA> ſe zawijrá a naplňuje / totiž : Milowati
budeſ Bližnijho<1AX> twého/ yako ſebe ſámého. Bu=
deteli ſe pak weſpolek kauſati a hrýzti/hled'te aby=
ſte weſpolek gedn od druhého zkaženi nebyli.

Protož prawijm w Kryſtu<1SAS> :

¶ Duchem choďte a žádofťij<0SAA> tělefných<0ARS> ne=
wykonáte Nebo Tělo<1SAK> žádá proti Duchu<1SAS>/ a
Duch<1SAS> proti Tělu<1SAK>. Toto zagiftě dwě<0NN> weſpolek
ſe ſobě protiwij / abyſte ne wſſe činili/ cobyſte
chtěli. Geſtli pak Duchem<1SAS> wedeni býwáte/ giž
negſte pod Zákonem<1SAA>. Zgewnijť gſau zagiftě ſkut=
kowé<0SAA> Těla<1SAK> / genž gſau Cyzoložſtwo<1SAA> / Smiſtwo<1SAA> /
Nečifſtota<1SAA> / Neſtydatot<1SAA> / Chlipnoſť<1SAA> / Modlo=
ſlauzenij<1SAA>/ Tráwenij<1SAA>/Nepřijzně<1SAA>/ Swárowé<1SAA>/Ne=
náwiſti <1SAA>/ Hněwowé<1SAA>/ Wady<1SAA>/Různice<1SAA>/ Roty<1SAA>/ Zá=
wiſti<1SAA> / Wraždy<1SAA>/ Opilſtwij<1SAA> / Hodowánij<1SAA> / a těm
wěcem<0SAA> podobné<0AA> / kteréž wám předpowijdám /
yakož gſem y prwé prawil / že kdož takowé wěcy<0SAA>
činij / Králowťwij<1SAS> Božijho<1AS> nedůgdau . Ale o=
wotce<0SAA> Duchu<1SAS> geſt Láſka/ Radofť<1SAA>/Pokog<1SAA>/ dlau=

<M m viij r>

hočekánij<0SAA>/Trpěliwoſť<1SAA>/Dobrotiwoſť<1SAA>/Dobrota<1SAA>/
Tichoſť<1SAA>/Wijra<1SAA>/ Strjdmofť<1SAA>/ Zdrželiwoſť<1SAA>/ Czi=
ſtota<1SAA> : Proti takowým wěcem<0SAA> nenij Zákon<1SAA>. Kte=
řijž pak gſau Kryſtowi<1AS>/ tiť gſau Tělo<1SAK> ſwé vkři=
žowali s wálſněmi<0SAA> a s žádofťmi<0SAA>. Poněwadž
tehda Duchem<1SAS> gſme žiwi<0AA> / Duchem y choďme.
Nebywayme marné<0AA> chwály<0SAA> žádofťwij<0AA> / weſpo=
lek ſebe popauzegijce/ gedn druhému záwidijce.

Kapitola VI.

BRatřij : Billiby zachwácen Czlo=

wěk<1SAPP> w některém nedoſtatku<0SAA> / wy kteříž
Duchownij<1AX> gſte / naučte takowého w
duchu<0SAA> tichém<0AA> / prohlédage ſám k ſobě/
aby y ty nebyl pokauffýn. Geden druhého Bře=
mena<1SAK> neſte/ a tak naplnijte Zákon<1SAA> Kryſtůw<1AS>.Neb
domnijwáli ſe kdo žeby nětco byl / a nic neglá/ta=
kowý ſám ſebe ſwodij. Ale dijla<0SAA> ſwého zkus ge=
denkaždý / a takť ſám w ſobě toliko chwálu<0SAA> mijti
bude/a ne v giného. Neb gedenskaždý brijmě<0SAK> ſwé
poneſe.

¶ Zdělugž ſe pak ten kterýž naučenij<0SAA> přigij=
má w Slowu<1SAA> / s tijm od kohož naučenij<0SAA> béře/
wſým ſwým Statkem<1SAK>. Nemylte ſe/ Bůht'<1SAS> ne=
bude poſmijwán. Neb cožkoli ľyti bude Czlo=

<M m viij v>

wěk<1SAPP> / toť bude y žijti. A kdož rozľýwá w Těle<1SAK>
ſwém / z těla<1SAK> žijti bude poruſſenij<0SAA>: ale kdož rozľý=
wá w Duchu<1SAS>/z Duchat'<1SAS> y žijti bude žiwot<0SAA> wěčný<0AA>.

dán geft / Miloft<1SAA> a prawda<0SAA> fkrze Gežjffe<1SVP> Kryfta<1SAS> při=
 flla. Boha žádný nikdý newiděl. Gednorozený
 fyn<0SAS>/kterýž geft w Lůnu<1SAK> Otce<1SAS>/ ont' geft wyprawil.
 @¶A totoť geft fwědectwj<0SAA> Ianowo<1APPV>. Když poľlali
 židě<0SAPG> od Geruzaléma<1SVG> kněžj<0SAPP> a ľahny<1SAPP> k němu/ aby otá=
 zali ho /Ty kdo gfy?Y wyznal a nezapřel. A wy=
 znal/řka:Yá neyfem Kryftus<1SAS>. Y otázali ho : Což te=
 hdy?Gfyli ty Eliáš<1SVP>?Y řekl/Neyfem.Prorokli gfy?
 Odpowěděl : Ne. Tehdy řekli mu : Kdo fy pak/
 ať odpowěd<0SAA> dáme těm kterjž nás poľlali?Co prawjš

ľam o fobě?Ržekl, Yá hlas<0SAK> wolagjcýho<0AX> na Pauľti<1SAK>/
 Zprawte ceftu<0SAA> Páně<1AS> / yakož powěděl Izayáš<1SVP> Pro=
 rok<1SAS>. A ti kterjž byli poľlání/ z Zákonjkůw<1SAPP> byli.
 Y otázali ho a řekli mu / Pročež tehdy křtjfs poně=
 wádž ty negfy Kryftus<1SAS> / ani Eliáš<1SVP> / ani Prorok<1SAS>?
 Odpowěděl gim Ian<1SVP> řka /Yá křtjm wodau<0SAK>/ ale v=
 proľřed wás ľtogj /kteréhož wy neznáte. Ont' geft
 kterýž když za mnau ľfel, předefľel mne: gehožto obu=
 wi<0SAK> yá neyfem hoden<0AA> rozwázati řeménka<0SAK>. To fe w
 Bethabaře<1SVG> ľtalo za Iordánem<1SVG> kdežto Ian<1SVP> křil.
 ¶Druhého pak dne<0SAA> / vzřel Ian<1SVP> Gežjffe<1SVP> an gde k
 němu / y řekl : Hle ten Beránek<1SAS> Božj<1AS> / kterýž ľnjmá

<R ij v>
 hřjchy<0SAA> fwěta<0SAK>. Tentot' geft o němž gľem prawil :
 Za mnau gde muž<0SAPP> / kterýž mne předefľel / nebo
 prwě nežli yá on byl/ a yá neznal gľem ho/ ale aby o=
 známen byl w lidu<0SAPP> Izrahelkém<1ARGP>/proto yá přilľel fem
 křtě Wodau<1SAK>.
 ¶Y fwědčil In<1SVP> ařka/Widěl fem Ducha<1SAS> an ľftu=
 puge wľpľufobu<0SAAx> Holubice<1SAK> s Nebe<1SAS> a zůľtal na něm.
 A yá fem ho byl neznal : Ale který mne poľlal abych
 křtil wodau<0SAK>/ ten mi řekl/Nakohožbych vzřel Ducha<1SAS>
 s ľtupugjcýho<0AA>/ a zůľtawagjcýho<0AA> na něm / tent' geft
 kterýž křtj Duchem<1SAS> Swatým<1AS>. A yá gľem widěl, a
 fwědčil/že on geft Syn<1SAS> Božj<1AS>.
 ¶Druhého pak dne<0SAA> opěť ľtál Ian<1SVP> / a z Včedlnj
 ků<1SAPP> geho dwa<0NN>. A wida Gežjffe<1SVP> an gde/ řekl : Hle ten
 Beránek<1SAS> Božj<1AS>. Y ľlyľľali ho dwa<0NN> Včedlnjcy<1SAPP> mľu=
 wjcýho<0AA>/y ľľli za Gežjľem<1SVP>. Obrátiw fe pak Gežjľs<1SVP> /
 a vzřew ge ani gďau za nim / řekl gim / Co hledáte ?
 Kterjžto řekli / Rabi(genž fe wykľadá Mľľře<1SAPT>) kde
 bydljľs?Ržekl gim/Pod'te,wizte. Y ľľli a ľpatřili
 kdeby bydlel/ a zůľtali v něho ten den<0SAA> : A byla yakož=
 to deľátá<0NN> hodina<0SAA>.
 ¶Y byl Ondřeg<1SVP> Bratr<1SAPP> Sľfmona<1SVP> Petra<1SVP> / geden<0NN>
 ze dwau<0NN>/kterjžto byli ľlyľľeli od Iana<1SVP> / a ľľli za Gežj=
 ľľem<1SVP>. Y nalezl ten prwnj<0NN> bratra<0SAPP> fwěho Sľfmona<1SVP>
 a řekl mu / nalezli fme Mefyáľľe<1SAS> / genž fe wykľadá
 Kryftus<1SAS>. Y přiwedl ho k Gežjľľowi<1SVP>. A pohľe=
 děw naň Gežjľs<1SVP> řekl : Ty gfy Sľfmon<1SVP> Syn<1SAPP> Ioná=
 ľľů<1APPV>/ ty ľľauti budeľs Cěľľas<1SVP>/genž fe wykľadá Petr<1SVP>.
 ¶Nazeytřj pak Gežjľs<1SVP> chtěl wygiti do Galilee<1SVG> :
 Y nalezl Filipa<1SVP>/ a řekl mu : Pod' za mnau. A byl
 Filip<1SVP> z Betľaydy<1SVG> Měľta<1SAK> Ondřegowa<1APPV> / a Petrowa<1APPV>.
 Nalezl také Filip<1SVP> Nathanaele<1SVP> / y řekl mu . O němž

<R iij r>
 pľal Moyžjľs<1SVP> w zákoně<0SVT>/ y Prorocy<1SAS>/ nalezli gľme Ge=

žjſſe<1SVP> Syna<1SAPP> Iozeffowa<1APPV> z Nazarétha<1SVG>. Y řekl mu Na=thanael<1SVP>: Z Nazarétha<1SVG> muželiž co dobrého<0AX> býti ?
 Řekl mu Filip<1SVP> : Pod' a wiz.
 ¶Y vzěl Gežjſ<1SVP> Nathanaele<1SVP> an gde k němu. Y řekl o něm : Hle prawý<0AA> Izraelitký<1SAPG> / w kterémžto lfti<0SAA> neni. Y řekl mu Nathanael<1SVP> : Odkud mne znáſ?
 Odpověděl Gežjſ<1SVP> / a řekl mu : Prwé než tebe Filip<1SVP> zawolal/kdyžs byl pod Fjkem<1SAK>/widěl gſem tebe.
 Odpověděl Nathanael<1SVP>/a řekl:Miſtře/Ty gſy Syn<1SAS>
 Božj<1AS>/ ty gſy Král<1SAPT> Izraelitký<1ARGP>. Odpověděl Gežjſ<1SVP>/ a řekl mu : Žeť gſem powěděl : Widěl gſem tebe pod Fjkem<1SAK> / wěřjſ : Wětſſý wěcy<0SAA> nad tyto wzřjſ. Y řekl mu : Zagiſtě zagiſtě prawjm wám/ wzřjte Nebe<1SAS> otewřeně<0AA>/a Angely<1SAS> Božj<1AS> wſtupugjcy<0AA> a s ſtupugjcy<0AA> na Syna<1SAS> Człowěka<1SAPP>.

<R iij v>

Kapitola II.

TRžetjho pak dne<0SAA> / ſtala ſe Swatba<1SAA> w Káně<1SVG> Galilegſké<1ARGG> / a byla Matka<1SAS> Ge=žjſſowa<1APPV> tu. Pozwán geſt pak y Ge=žjſ<1SVP>/ y včedlnjcy<0SAPP> geho na Swatbu<1SAA>. A když ſe nedoſtalo wjna<0SAK>/řeklaGežjſſowa<1APPVx> Matka<1SAS> k němu/Wjna nemagi.Y řekl gi Gežjſ<1SVP>/Co mně a tobě ženo<0SAPP>?geſtſě nepřiſla hodina<0SAA> má. Řekla matka<0SAS> geho ſlužebnjkům<0SAPP> / Což koli wám dj / včiňte.

A bylo tu kamenných<0ARS> ſtaudwj<0SAK> ſeſt<0NN> poſtaweno/ we=dlé očiſtiowánj<0SAA> židowſkého<0ARGP> / beraucy<0AA> w ſebe gedna každá měrice<0SAA> dvě<0NN>/nebo tři<0NN>.

¶Řekl gim Gežjſ<1SVP> : Naplňte Wodau<1SAK> ſtaudwe<0SAK>. Y naplnili ge až do wrchu<0SAK>. Y řekl gim : Naléway=tež giž/a neſte wrchnjmu<0AA> zpráwcy<0SAPP> Swatby<1SAA>. Y ne=ſli. A když okuſyl wrchnj<0AA> Zpráwce<1SAPP> ſwatby<0SAA> wody<0SAK> w wjno<0SAK> obrácené<0AA>/ a newěděl odkudby bylo/ (ale ſluže=bnjcy<0SAPP> wěděli/kteřjž wážíli wodu<0SAK>) powolal Ženicha<1SAPP>/ a řekl mu : Každý čłowěk<0SAPP> neyprwé dobré<0AA> Wjno<1SAK> da=wá/a kdyžby ſe podnapili/ tehdy to které horſſý<0AA> geſt. Ale tys zachowal Wjno<1SAK> dobré<0AA> / až doſawád. Ten počátek<0SAA> znamenj<0SAA> včinil Gežjſ<1SVP> w Káně<1SVG> Galilegſké<1ARGG>/ a zgewil ſlawu<0SAA> fwú/a vwěřili w ně° včedlnjcy<0SAPP> geho.

<R iiij r>

¶Potom ſ ſtaupil do Kaffarnaum<1SVG> on y Mat=ka<1SAS> geho/ y bratřj<0SAPP>/y včedlnjcy<0SAPP> : A tu pobyli nemnoho<0NN> dnj<0SAA>. Byla pak bljzko Welikánoc<1SVA> židowſká<0ARGP>. Y wſtaupil Gežjſ<1SVP> do Geruzaléma<1SVG>/ a nalezl w chrámě<0SVB> ano prodáwagj Woly<1SAK>/Owce<1SAK>/Holuby<1SAK>/a Penězomen ce<1SAPP> ſedjcy<0AA>. A když wdělal bič<0SAK> z prowázkůw<0SAK> / wſſecky wyhnal z chrámu<0SVB>/Owce<1SAK> také y woly<0SAK>/ a Penězomen=cůw<1SAPP> rozſypal Penjeze<1SAK>/ a Stoly<1SAK> přewracel. A těm kteřjž holuby<0SAK> prodáwali/řekl : Odneſtež toto odfud/ a nečiňte Domu<1SAK> Otce<1SAS> mého domem<0SAK> kupeckým<0ARPP>. Y rozpomenuli ſe Včedlnjcy<1SAPP> geho/že pſáno geſt : Hor=liwoſt Domu<1SAK> twého ſnědla mně.
 ¶Tehdy odpověděli židé<0SAPG>/a řekli mu : Které zna=menj<0SAA> vkazugeſ nám/že tyto wěcy<0SAA> činjſ? Odpowě=děw Gežjſ<1SVP>/ a řekl gim : Zruſſte chrám<0SVB> tento / a we třech<0NN> dnech<0SAA> zaſe wzdělám gey. Y řekli židé<0SAPG>: Czty=řidceti a ſeſt<0NN> let<0SAA> dělán geſt Chrám<1SVB> tento /a což ty we

třech<0NN> dnech<0SAA> gey vzděláš? Ale on prawil o chrámu<0SAA> Těla<1SAK> fwého. Protož když z mrtwých<0AX> wftal/rozpo= menui fe Včedlnjcy<1SAPP> gehu/že geft to powěděl gim. Y vwěřili Pjfm<1SVT>/ a té řeči<0SAA> kterauž mluwil Gežjfs<1SVP>. ¶A když byl w Geruzalémě<1SVG> na Weliku<1AA> noc<0SAA> w den<0SAA> Swátečnj<1ARS>/ mnozý<0AX> vwěřili w Gmėno<1SAA> gehu/ wi= dauce znamenj<0SAA> gehu kteráž činil. Ale on Gežjfs<1SVP> ne= fwěřil febe šamého gim / proto / že geft znal wfěcky/ aniž potřebowal aby kdo Swědčil o člowěku<0SAPP>/neb on wěděl/ coby bylo w člowěku<0SAPP>.

<R iiij v>

Kapitola III.

Byl pak člowěk<0SAPP> z Zákoníků<1SAPP> Nykodem<1SVP> Gmėnem<1SAA> / Knžě<1SAPT> židowlké<0ARGP>. Ten při= flěl k Gežjflowi<1SVP> w nocy<0SAA>/ a řekl mu/Mi= flře / wjme že gfy od Boha<1SAS> přifflł Mi= fltr<1SAPT>. Nebo žádný nemůže tčh Diwů<1SAA>

činiti / kteréž ty činjfs / lečby byl Bůh<1SAS> s nim. Od= powěděl Gežjfs<1SVP>/a řekl mu/Giftě giftě prawjm tobě/

<R v r>

Nenarodjli se kdo znouu/ nemůžet' widěti Králow= fltwj<1SAS> Božjho<1AS>. Ržekl k němu Nykodém<1SVP>:Kterak fe muž člowěk<0SAPP> naroditi gla fltar<0AA> ? zdali může za fe w ži= wot<0SAK> matky<0SAPP> fwé wgjt/a naroditi fe?Odpowěděl Ge žjfs<1SVP> : Giftě giftě prawjm tobě / Nenarodjli fe kdo z Wody<1SAK> a z Ducha<1SAS> fwatého<0AS>/nemůže wgjt do králow= fltwj<0SAS> Božjho<1AS>. Což fe narodilo z těla<0SAK>/Tělo<1SAK> geft/a co fe narodilo z Ducha<1SAS>/Duch<1SAA> geft. Nediwiž fe/že gfem řekl tobě/Muflýte fe znouu zroditi. Wjtr kde chce wěge/a hlas<0SAK> gehu fljflýfs / ale newjfs odkawádž wě= ge/neb kam gde.Tak geft každý kterýž fe narodil z Du= cha<1SAS>.

¶Odpowěděl Nykodém<1SVP> / a řekl mu : Kterak fe může to djt?Odpowěděl Gežjfs<1SVP> a řekl mu : Ty gfy Mi fltr<1SAPT> w Izraheli<1SAPG> / a což toho neznáfs? Giftě giftě prawjm tobě/což wjme mluwjme : a což gfme widě= li/fwědčjme : a Swědectwj<1SAA> nafleho nepřigjmáte. Poněwadž Zemfké<1ARS> wěcy<0SAA> mluwj m wám/a newěřjte/ y kterak buduli wám prawiti Nebelké<1AS>/vwěřjte?A ni= žádný newftaupil na Nebe<1SAS>/ gediné ten kterýž sftau= pil s Nebe<1SAS>/Syn<1SAS> člowěka<0SAPP> genž geft w Nebi<1SAS>. A ya= kož geft Moyžjfs<1SVP> powýflł Hada<1SAK> na Pauflti<1SAK>/tak po= wýflłen muflý býti Syn<1SAS> člowěka<0SAPP>/ aby každý kdož wě= řj w něho/nezahynul/ale měl žiwot<0SAA> wěčnj<0AA>.¬ @¶Nebo takt' Bůh<1SAS> milowal fwět<0SAK>/ že fy na<0SAS> fwého Gdnorozeného<1AA> dal/aby každý kdož wěřj w něho ne= zahynul/ale měl žiwot<0SAA> wěčnj<0AA>. Neb nepořlal Bůh<1SAS> fy na<0SAS> fwého na fwět<0SAK> / aby faudil fwět<0SAK>/ ale aby řpařen byl fwět<0SAK> flkrze něho. Kdo wěřj w něho nebudeť fau= zen : ale kdožť newěřj/giž geft odřauzen/neb newěřil we Gmėno<1SAA> gednorozeného<0AA> fy na<0SAS> Božjho<1AS>. A tentot' geft Saud<1SAA>/že geft Swětlo<1SAA> přifflł na Swět<1SAK>/ a milo=

<R v v>

wali Lidé<1SAPP> wjce temnofti<0SAA> nežli fwětlo<0SAA>/neb byli řkutko wé<0SAA> gegich zlj<0AA>. Každý zagiftě kdož zlé<0AX> činj / nená= widj Swětla<1SAA>/ a newycházj na fwětlo<0SAA>/aby nebyli tre=

ltáni lkutkowé<0SAA> gehó. Ale kdož činj prawdu<0SAA>/přichá=
zý k fwětlú<0SAA>/aby zřetelni byli lkutkowé<0SAA> gehó/ že lkrze
Boha<1SAS> včiněni gláu.~

¶Potom přišel Géžjfs<1SVP> y Včedlnicy<1SAPP> gehó do Ze=
mě<1SAK> Iúdfké<1ARGG>/a tu přebýwal s nimi, a křtil. Ian pak
také křtil w Enon<1SVG> podlé Salim<1SVG>/neb wody<0SAK> tu mno=
hé<0AA> byly. Y přicházeli/a křtili fe. Neb gešťe Ian<1SVP> ne=
byl wřazen do Zialáře<1SAK>. Tehdy vznikla hádka<0SAA> mezy
Včedlnjky<1SAPP> Ianowými<1APPV> s Zidy<1SAPG> o Očišťowánj<1SAA>. Y
přišli k Ianowi<1SVP>/a řekli mu/Miřte/ten kterýž byl s
tebau za Iordánem<1SVG>/gemuž gfy ty fwědectwj<0SAA> vydal/
hle on křtj/a wřyckni gdau k němu. Odpowěděl
Ian<1SVP> a řekl/Nemůžť člowěk<0SAPP> wzýti ničehéhož/nebude=
liť dáno mu s Nebe<1SAS>. Wy ľami Swědkowé<1SAPP> gfte /
že yá gľem řekl : Iá neľľem Kryľtus<1SAS>/ale poľľán gľem
před nim. Kdož má Newěľtu<1SAPP>/Zenichť<1SAPP> geľť : Přj=
tel pak Ženicha<1SAPP>/kterýž řtogj a ľlyľľ ho/radoľťj<0SAA> ľe ra=
duge pro hlas<0SAK> Ženicha<1SAPP>. Protož tato radoľť<0SAA> má na=
plněna geľť. Ont' muľľ řuľti ale yá ľe menľľyťi.
¶Kdožť geľť s hůry<0SAK> přišľel/nadewľecknyť geľť.
Kdožť geľť z Země<1SAK>,Zeměť<1SAK> geľť/a o Zemit'<1SAK> mľuwj.
Kdot' geľť s Nebe<1SAS> přišľel/nadewľecknyť geľť.A cožť gť
widěl a ľlyľľel/tot' fwědčj / a fwědectwj<0SAA> gehó žádný
nepřijmá. Ale kdožby přiyal gehó fwědectwj<0SAA> / ten
zapečetil a potwrdil / že Bůh<1SAS> prawdomľuwný<ARS> geľť
Nebo kohožť geľť poľľal Bůh<1SAS>/Slowo<1SAA> Božj<1AS> mľuwj.
Ne w mľru<0SAA> zagifté dáwá Bůh<1SAS> mu ducha<0SAS>. Otec mi=
ľuge ľyna<0SAS>/a wľecky wěcy<0SAA> dal w ruce<0SAK> gehó. Kdož
wěťj w ľyna<0SAS>/mát' žiwot<0SAA> wěčný<0AA>:ale kdož geľť newěťj=

<R vj r>

cý<0AA> Synu<1SAS>/nevzřjť žiwota<0SAA>/ ale hněw<0SAA> Božj<1AS> zůľťawá na
něm.

Kapitola IIII.

TEhdy yakž poznal Gežjfs<1SVP> že gláu ľlyľľe
ľi Zákonjcy<1SAPP>/žeby Gežjfs<1SVP> wjce Včedlnj=
kűw<1SAPP> činil a křtil nežli Ian<1SVP> (Ačkoli Ge=
žjfs<1SVP> nekřtil/ale včedlnicy<0SAPP> gehó) opuľtil
Iúdfťwo<1SVG>/a odľľel opět do Galilee<1SVG>. A
muľľyl gji ľkrze Samařj<1SVG>.

¶A přišľel k Měľtu<1SAK> Samarľkěmu<1ARGG> / kteréž řľowe
Sýchar<1SVG>/wedľe popľužj<0SAK> kteréž byl dal Iákob<1SVP> Iozeľľo=
wi<1SVP> ľynu<0SAPP> ľwěmu. A byla tu Studnice<1SAK> Iákobowa<1APPV>.
Protož vľřaw na cestě<0SAK> Pán<1SAS> Gežjfs<1SVP>/ poľľadil ľe tak na
Studnicy<1SAK>. A byla hodina<0SAA> yakožťo řľeľťá<0NN>.

¶Y přišľla Žena<1SAPP> z Samařj<1SVG> wážit Wody<1SAK> : Y řekl
gi Gežjfs<1SVP> : Day mi at' ľe napjm : Včedlnjcy zagifté
geľťo byli odeľľly do Měľťa<1SAK>/aby nakaupili pokrműw<0SAK>.
Y řľekla mu Žena<1SAPP> ta Samaryťanka<1SAPG>: Kterak ty gľa ži=
dem<0SAPG>/žáďáľs odemne pjiť/ genž gľem Žena<1SAPP> Samary=

<R vj v>

ťanka<1SAPG>?Poněwadž neobcugi Zidě<1SAPG> s Samaryťany<1SAPG>.
Odpowěděl Gežjfs<1SVP> /a řekl gi : By znala dar<0SAA> Božj<1AS>/ a
kdo geľť který mľuwj tobě : Day mi pjiť / tyby řľnad
proľľyla od něho/a ďalby tobě wody<0SAK> žiwé<0AA>. Řľekla
mu Žena<1SAPP> /Pane / aniž málľs čjmby nawážit/ a Stu=
dnice<1SAK> ľľuboká<0AA> geľť : Odkud tehdy málľs tu Wodu<1SAK> ži=
wau<0AA> ? Zdali gľy ty wěťľľý<0AA>/nežli Otec<1SAS> náľľ Iákob<1SVP>/kte

rýž nám dal tuto Studnicy<1SAK>/a ľám z nj pil/ y fýnowé<0SAPP>
geho/y Dobyték<1SAK> gehó.
¶Odpowěděl Gežjfs<1SVP>/a řekl gi : Každý kdož bu=
de pjti wodu<0SAK> tuto/žjzniti bude opět : ale kdož se napj
Wody<1SAK>/kterauž yá dám mu/nebudeť žjzniti na wěky<0SAA>/
ale Woda<1SAK> kterauž yá dám mu/bude w něm Studni=
ce<1SAK> Wody<1SAK> wľakugjcý<0AA> do žiwota<0SAA> wěčného<0AA>. Ržekla
k němu žena<0SAPP> : Pane/day mi té Wody<1SAK> / aťbych nežjž=
nila/ani chodila sem wážit. Ržekl gi Gežjfs<1SVP>: Gdi
powolay Muže<1SAPP> twého/ a přid' sem. Odpowěděla
Žena<1SAPP>/a řekla:Nemám Muže<1SAPP>. Ržekl gi Gežjfs<1SVP> : Do=
bře gfy řekla : Nemám Muže<1SAPP>. Nebo gfy pět Mu=
žůw<1SAPP> měla/a nynj kteréhož máš/není twůg Muž<1SAPP>.
To gfy powěděla práwě.

¶Ržekla mu Žena<1SAPP> : Pane / widjm že gfy ty Pro=
rok<1SAS>. Otcowé našli na této Hoře<1SAK> modlili se : a wy
prawjte/ že w Geruzaléme<1SVG> geft mifto<0SAK> kdežto náležj se
modliti. Ržekl gi Gežjfs<1SVP> : Ženo wěť mi že gde ho=
dina<0SAA>/kdyžto ani na této hoře<0SAK>/ani w Geruzalémě<1SVG>/bu=
dete se modliti Otcy<1SAS>. Wy se modljte tomu čemuž
newjte/a my se modljme čemuž wjme/neb Spaŕenj<1SAS> z
Zidůw<1SAPG> geft. Ale gdeť hodina<0SAA>/ a nynjt' get/kdyžto
prawj<0AA> citelě<0SAPP> / modliti se budau Otcy<1SAS> w Duchu<1SAS> a w
prawdě<0SAA>. Nebo y Otec<1SAS> takowých hledá/kterjby se
modlili gemu. Bůh Duch<1SAS> geft/a ti kterjž se mu mo=

<R vij r>

dľj/w Duchu<1SAS> a w prawdě<0SAA> magi se modliti.
¶Ržekla mu žena<0SAPP> : Wjm že Mefyáš<1SAS> přigde/kte=
rýž slowe Krytus<1SAS>. Protož když přjgde / ont' nám
zwěštuge wľecky wěcy<0SAA>. Ržekl gi Gežjfs<1SVP> : Iát' gľem
kterýž mluwj m s tebau. A w tom hned přišli Vče=
dlnicy<1SAPP> gehó/y diwili se žeby s Ženau<1SAPP> mluwil. A w=
ľak žádný neřekl : Co se gi ptáš?aneb proč mluwjš
s nj ? Tehdy nechala tu Žena<1SAPP> Wědra<1SAK> swého/ a ode=
ľla do Měřta<1SAK>/a řekla těm lidem<0SAPP> : Podťte a pohľeťte
na člowěka<0SAPP> / kterýž powěděl mi wľeckny wěcy<0SAA> kteréž
gľem koli činila. Zdaly on geft Krytus<1SAS>? y vyšli z
Měřta<1SAK>/a šli k němu.

¶Mezy tjm pak profyli ho včedlnjcy<0SAPP> / řkúce:
Mifře/pogezjž. A on řekl gim : Iát' mám pokrm<0SAK> k
gedeni<0SAA>/kteréhož wy newjte. Tehdy prawili včedlnj=
cy<0SAPP> wěspolek : Zdali geft kdo přineřl mu gľiti ? Ržekl
gim Gežjfs<1SVP>:Můgt' pokrm<0SAK> geft/abych činil wůli<0SAA> to=
ho kterýž mne pošlal/a konal djlo<0SAA> gehó. Wľak wy
prawjte/že geľtě čtyři<0NN> gľau Měřyce<1SAA>/a žeň<0SAA> přjgde?Ay
prawjm wám/zdwihněte oči<0SAK> wľě/a patřte na Kra=
giny<1SAK>/žet' se giž běľegi ke žni<0SAA>. A kdožť žne/odplatut'<0SAA> bé=
ře / a s hromažd'uge vžitěk<0SAA> k žiwotu<0SAA> wěčnému<0AA> / aby y
ten kdož rozľýwá ľpolu se radoval/y kdož žne. W
tom zagitě flowo<0SAA> prawě<0AA> geft/žet' giný geft kterýž roz
ľýwá/a giný který žne. Iát' gľem wás pošlal/ aby=
ľte žali o čemž gľte nepracowali / Ginj gľau praco=
wali/a wy gľte w gegich práci<0SAA> wěľli.

¶Z Měřta<1SAK> pak toho mnozý<0AX> vwěřili w něho z
Samarytanůw<1SAPG>/pro řeč Ženy<1SAPP> kteráž Swědectwj<1SAA> wy=
dávala / že gi byl powěděl wľeckny wěcy<0SAA> kteréž
koli byla činila. Tehdy když přišli Samarytáni<1SAPG>
k němu/profyli ho aby w nich pozůřtal.Y pobyl tu za

<R vij v>

dwa<0NN> dni<0SAA>. A mnohém gich wjce vwěřilo / pro řeč<0SAA> geho. A Ženě<1SAPP> mluwili : Giž ne pro twau řeč<0SAA> wě= řjme/neb lme lami flyfeli/a wjme giftě/že tento geft fpafytel<0SAS> Swěta<1SAK> Kryftus<1SAS>.
¶Po dwau<0NN> pak dnech<0SAA>/wyfšel odtud a šel do Ga= lilee<1SVG>. Sám zagiftě Gežjfs<1SVP> Swědectwj<1SAA> wydál / že Prorok<1SAS> w fwé Wlafti<1SAA> w poctiwofti<0SAA> nenj. Protož když přiššel do Galilee<1SVG>/přiyali ho Galilegšj<1SAPG>/že widě li wflecky wěcy<0SAA> / kteréž učinil w Geruzalémě<1SVG> na den<0SAA> Swátečnj<1ARS> : neb y oni byli přišli ke dni<0SAA> flawnému<0ARS>. Tehdy opět přiššel do Káně<1SVG> Galilegšké<1ARGG>/kdežto učinil byl z wody<0SAK> Wjno<1SAK>.
@¶y byl geden Králjk<1SAPT> gehož fyn<0SAPP> nemocen<0AA> byl w Kaffarnaum<1SVG>. Ten když vflyššel/že Gežjfs<1SVP> přiššel z Iúdké<1ARGG> Kraginy<1SAK> do Galilee<1SVG> / šel k němu a profyl

ho/aby šel/a vzdrawil Syna<1SAPP> geho/neb počjnál mřj= ti. Tehdy řekl k němu Gežjfs<1SVP> : Nevzřjteli diwůw<0SAA> a zázrakůw<0SAA>/nevěřjte. Řekl mu Králjk<1SAPT> : Pane/pod' prwé nežli vmře Syn<1SAPP> můg. Řekl mu Gežjfs<1SVP>: Gdi/ Syn<1SAPP> twůg žiw<0AA> geft. Vwěřil člověk<0SAPP> řeči<0SAA> / kterauž mluwil k němu Gežjfs<1SVP>/a šel. A když on šel/potka= li se s nim služebníjcy<0SAPP>/a zwěštowali mu/řkauce: Syn

<R viij r>

twůg žiw<0AA> geft. Tehdy otázal se gich na Hodinu<1SAA>/ w kterauby se lépe měl ? Y řekl mu : Wčera w hodinu<0SAA> fedmau<0NN> oftala ho Zymnice<1SAA>. Tehdy poznal Otec<1SAPP> že ta hodina<0SAA> byla/w kterauž řekl mu Gežjfs<1SVP>:Syn twůg žiw<0AA> geft. Y vwěřil on y Czeled<1SAPP> geho wfleckna. To opět druhý<0NN> Diw<1SAA> učinil Gežjfs<1SVP>/ když přiššel z Iúdké<1ARGG> Kraginy<1SAK> do Galilee<1SVG>.-

Kapitola V.

POtom byl fwátek<0SAA> židowfký<0ARGP>/ Y šel Ge= žjfs<1SVP> do Geruzaléma<1SVG>. A byl w Geru= zalémě<1SVG> Rybnjk<1SAK> Brawný<1ARS> / kterýž flowe Betfayda<1SVG>/patero<0NS> přjštěfšj<0SAK> mage. W nichžto leželo množftwj<0SAA> weliké<0AA> neduži= wých<0AX>/ flepých<0AX> / kulhawých<0AX> / fuchých<0AX> / očekáwagjce hnutj<0SAA> wody<0SAK>. Nebo Angel<1SAS> Božj<1AS> giftého čafu<0SAA> sftu= powál do Rybnjka<1SAK> a hýbal wodau<0SAK>. A kdož prwnj<0NN> sftupowal do Rybnjka<1SAK> po hnutj<0SAA> Wody<1SAK> / vzdrawen býwal/od kterékoli nemocy<0SAA> trápen byl. Y byl tu člo= wěk<0SAPP> geden/kterýž ležel Ofm<1NN> a Tridceti<1NN> Let<1SAA> w nemocy<0SAA>

<R viij v>

fwé. Toho když vzřel Gežjfs<1SVP> an ležj/a poznal žeby giž čas<0SAA> mnohý<0AA> byl nemocen<0AA>/řekl mu : Chcešli zdráw<0AA> býti? Odpowěděl mu Nemocný<1AX> : Pane/nemám člo wěka<0SAPP> když se zbauřj Woda<1SAK>/ aby mne wpuřtil do Ry= bnjka<1SAK> : neb když yá gdu/giný předemnau wřtupuge.
¶Řekl mu Gežjfs<1SVP> : Wřtaň / wezmi Lože<1SAK> twé a choď. A hned zdráw<0AA> geft učiněň člověk<0SAPP> ten/a wzaw Lože<1SAK> fwé y chodil. Byla pak Sobota<1SVA> w ten den<0SAA>. Tehdy řekli židé<0SAPG> tomu kterýž byl zdráw<0AA> učiněň : Den Swátečnj<1ARS> geft/neřluřřt' tobě nořyti lože<0SAK> twého. Odpowěděl gim : Ten kterýž mne vzdrawil / ont' mi rozkázal : Wezmi Lože<1SAK> twé a choď. Y otázali ho :

Který geft ten člowěk<0SAPP>/kterýž řekl tobě : Wezmi Lože<1SAK> twé a chod'?Ale ten kterýž byl vzdrawn/newěděl kdo by byl. A Gežjfs<1SVP> byl odšfel od Záštu<1SAK> shromážždě= ného<0AA> na tom mjšťě<0SAK>.

¶Potom pak Gežjfs<1SVP> nalezl gey w Chrámě<1SVB>/ y řekl mu : Hle zdráv<0AA> včinen gfy/giž nehřefs/ at'by se tobě nětco horšfýho<0AX> nepřihodilo. Odšfel ten člowěk<0SAPP>/ a powěděl židům<0SAPG> /žeby Gežjfs<1SVP> byl kterýž ho zdrawého<0AA> včinił. Protož protiwił se Zidé<1SAPG> Gežjffowi<1SVP>/že to vči= nil/w den<0SAA> Swátečnj<1ARS>. Ale Gežjfs<1SVP> odpověděł gim: Otec můg až došawád dělá/y yát' dělám. Teh= dy židé<0SAPG> wjce proto hledali ho zabiti : ne toliko žeby rušfýł Sobothu<1SVA>/ ale že Otce<1SAS> fwého prawil býti Bo= ha<1SAS>/rowného<0AA> se čině Bohu<1SAS>. Tehdy odpověděł gim Gežjfs<1SVP> a řekl : Giftě giftě prawjm wám /Nemůžet' fyn<0SAS> šam od sebe ničehéhož včiniti / gediné což vzřj an Otec<1SAS> činj. Neb cožkoli on činj/toť y Syn<1SAS> též činj. Otec zagiftě miluge Syna<1SAS> / a vkazuge mu wfleckny wěcy<0SAA>/ kteréž šam činj / a wětfšfý<0AA> nad to vkazuge mu fkutky<0SAA>/abyšfte wy se diwili. Neb yakož Otec<1SAS> křjřfý <S j r>

Mrtwé<1AX> a obžiwuge / tak y fyn<0SAS> kteréž chce obžiwuge ? Aníž zagiftě Otec<1SAS> šaudj toho/ ale weškeren šaud<0SAA> dal fynu<0SAS>/aby wflyckni ctili fynu<0SAS>/tak yako ctj Otce<1SAS>. Kdo nectj Syna<1SAS>/nectj ani Otce<1SAS>/ kterýž ho pošlal. Giftě/ giftě prawjm wám/že kdož Slowo<1SAA> mé šlyšfj/ a wěřj tomu kterýž mne pošlal/mát' žiwot<0SAA> wěčnj<0AA>/a na šaud<0SAA> nepřigde/ale půgde z Šmrti<1SAA> do žiwota<0SAA>.

¶Giftě giftě prawjm wám / že přigde hodina<0SAA>/ a nyniř geft/kdyžto Mrtwj<1AX> wflyšfj hlas<0SAK> fynu<0SAS> Božjho<1AS> : a ti kteřj wflyšfj žiwi<0AA> budau. Neb yakož Otec<1SAS> má ži= wot<0SAA> šam w šobě/tak geft dal y Synu<1SAS> / aby měl žiwot<0SAA> w šamém obě/a moc<0SAA> dal mu y Saud<1SAA> činiti/neb fyn<0SAS> člowěka<0SAPP> geft. Nediwtež se tomu : neboť přigde ho= dina<0SAA>/w kteraužto wflyckni kteřj w hrobjch<0SAK> gšau wfly šfj hlas<0SAK> Syna<1SAS> Božjho<1AS> : Y půgdau kteřj dobré<0AA> wěcy<0SAA> činili/na wzkrjšfenj<0SAA> žiwota<0SAA>/ale ti kteřjž zlé<0AA> wěcy<0SAA> čini= li/na wzkrjšfenj<0SAA> Saudu<1SAA>.

¶Nemohuť yá šam z sebe nic včiniti. Ale yakž šlyšfjm/tak šaudjm/a Saud<1SAA> můg šprawedliwý<0AA> geft: neb nehledám wšle<0SAA> mé/ale wšle<0SAA> toho kterýž mne pošlal/Otcowy<1AS>. Wydávámli yá šwědectwj<0SAA> šam o šobě/Swědectwj<1SAA> mé nenj prawé<0AA>. Ginýt' geft kte= rýž šwědectwj<0SAA> wydává o mně / a wjm že prawé<0AA> geft Swědectwj<1SAA> geho/kterěž wydává o mně.

¶Wy gšte pošlali k janowi<0SVP>/a on wydal šwědec= twj<0SAA> Prawdě<1SAA>. Ale yát' nepřijmám šwědectwj<0SAA> od člowěka<0SAPP>/ale toť prawjm/abyšfte wy špašeni byli. On byl Šwjce<1SAK> hořjcý<0AA> a fwjtjcý<0AA> / Wy pak chtěli gšte na čas<0SAA> wefeliti se w fwětle<0SAA> geho. Yá pak mám wěťcj<0AA> šwědectwj<0SAA> nad šwědectwj<0SAA> Ianowo<1APPV>:Nebo fkut kowé<0SAA> kteréž mi dal Otec<1SAS> abych ge dokonal/ ti (pra= wjm)fkutkowé<0SAA> kteréž yá činjm šwěđj o mně/že mne

<S j v>

Otec<1SAS> pošlal. A Otec<1SAS> kterýž mne pošlal/on šwěđčil o mně. Gehož gšte wy hšafu<0SAK> nikdý neflyšfeli/ ani Twářj<1SAK> geho widěli/a šlowa<0SAA> geho nemáte w šobě zů= štawagicýho<0AA> : Nebo kteréhož on pošlal / tomu wy newěřjte.

¶Wyhledawayte Pjřma<1SVT>/w nichž se domnjwáte
 žiwot<0SAA> wěčný<0AA> mjtí. A tať gřau geřto řwěďčj o mně:
 a nechcete přigiti ke mně/abyřte žiwot<0SAA> měli. Slá=
 wy od Lidj<1SAPP> yá nepřigimám: ale poznal gřem wás že
 milowánj<0SAA> Božjho<1AS> nemáte w łobě. Iát' gřem při=
 řřel Gménem<1SAA> Otce<1SAS> mého/a nepřigimate mne.
 Přigdelit' giný Gménem<1SAA> řwým/toho přigmete.
 Kterak wy můžete wěřiti/kteřž řławu<0SAA> geden od dru=
 hého přigimate : a řlawy<0SAA> kteraž od řamého Boha<1SAS>
 pocházý/nehledáte ?
 ¶Nedomnjwaytež se bych yá na wás žalowati
 měl před Otcem<1SAS>. Geřtiť kdo na wás žaluge/Moy=
 žjřs<1SVP>/w němž wy naděgi<0SAA> máte. Nebo byřte wěřili
 Moyžjřřlowi<1SVP>/wěřilibyřte owřřem y mně : neb on o
 mně přal. Ale poněwadž geho Pjřmům<1SVT> newěřjte/
 y kterař řlowům<0SAA> mým wvěřjte?

11.7.2 List Galatským

<I i v v>

Kapitola I.

PAwel Apořřtol<1SAS>(ne od lidij<0SAPP>)/ani
 řkrze řłowěka<0SAPP>/ale řkrze Gežjřře<1SVP> Kry=
 řta<1SAS>, a Boha<1SAS> Otce<1SAS> / kteřž ho wzķřj=
 řyl z mrtwých<0AX>)/y ti kteřž řemnau řau
 wřřyckni bratřj<0SAPP> / Cýrkwjm<1SVI> Galat=
 řkým<1ARGG>:

<I i v j r>

Milofř wám a Pokog<1SAA> od Boha<1SAS> Otce<1SAS>, a od Pána<1SAS>
 nařřeho Gežjřře<1SVP> Kryřta<1SAS>: kteřžto wydal řebe řamého
 za hřjchy<0SAA> nařře/ aby wyřhl nás z tohoto řwěta<0SAK> zřého<0AA>
 podře wřle<0SAA> Boha<1SAS> a Otce<1SAS> nařřeho: gemužto řeřř<0SAA> a
 řława<0SAA> na wěky<0SAA> wěķůw<0SAA>. Amen.

¶Diwj m se / že od Kryřta<1SAS> kteřž wás powołal/
 řkrze milofř<0SAA>, tak rychle se přewoditi dáti w giné<0AA> E=
 wangelium<1SAS> : kteřž není giné<0AA> / než že gřau někteřj ge=
 řřto řmautj wás/ a řtěgi přewrátiti Ewangelium<1SAS>
 Kryřtowo<1AS>. Ale, bychom pak my / neb Angel<1SAS> s ne=
 be<0SAS>, kázal wám Ewangelium<1SASx> kromě tohoto/kteřž řme
 wám kázali/prokletý<0AA> buď. Yakož řem řředpowěďř/
 y nyní opěť prawjm: Geřřliby wám kázal kdo E=
 wangelium<1SAS>/kromě tohoto kteřž gře přiyali/prokle=
 tý<0AA> buď. Nynj pak zdali lidřké<0ARPP> wěcy<0SAA> káži/ řili Bož=
 řké<1AS> ? Aneb lidemli<0SAPP> se hledjm řjbiti? Nebo kdybych
 ře až dořawad řjbil/ řlužebnjkem<0SAPP> Kryřřowým<1AS> bych
 nikoli nebyl.

¶Známo pak wám řinjm Bratřj<1SAPP> Ewangelium<1SAS>/
 kteřž kázáno geřř odemne / že neni podře Čřłowěka<1SAPP> :
 aniž gřem yá ge wzal od řłowěka<0SAPP>/ ani se naučil / ale
 řkrze zgewenj<0SAA> Gežjřře<1SVP> Kryřta<1SAS>. Neb gře řlyřřeli o
 mém obcowánj<0SAA> někdeyřřjm<0AA> w řidowřřtu<0SAA>/ že řem ře
 nad obyčřeg<0SAA> protiwil Cýrkwi<1SVI> Božj<1AS> / a wypleňowal
 řem gi: a prořřjwal řem w řidowřřtu<0SAA>/nad giné mně
 rowně<0AA> w řwém pokolenj<0SAA>/gřla náramně pilen<0AA> wřřtano
 wenj<0SAA> wydaných<0AA> od řřarřřjch<0AX> řwých.

¶Ale yakž se widělo Bohu<1SAS>/kteřž mne byl odděřil
 z řiwota<0SAK> matky<0SAPP> mé/ a powołal řkrze milofř<0SAA> řwau/ k
 tomu/aby zgewil Syna<1SAS> řwěho řkrze mne / abyh ho
 kázal mezy Pohany<1SAPP>/y hned nerozmľuwil řem s řělem<0SAK>

a krwǵ<0SAK>: aniŷ fem űel do Geruzaléma<1SVG> k Apoűtolům<1SAS>

<I i vj v>

geň byli předemnu:ale űel fem doArabie<1SVGx>/a zaŷ fem
ŷe nawrátíl do Damaűku<1SVG>. Potom po třech<0NN> letech<0SAA>
nawrátíl fem ŷe do Geruzaléma<1SVG>/ abych ŷe űledal s
Petrem<1SVP>: y pobyl fem v něho patnácte<0NN> dnj<0SAA>. Giné=
ho pak z Apoűtolům<1SAS> ŷádného gľem newiděl/neŷ Ia=
kuba<1SVP> Bratra<1SAPP> Páně<1AS>. A toť pľűly wám/ hle před Bo=
hem<1SAS> ŷeť neklamám.

¶Potom přišel fem do Kragin<1SAK> Syrŷkých<1ARGG> a Cy=
lických<1ARGG>. Y neznali mé podle twáři<0SAK> oűoby<0SAPP> Cýrkwe<1SVI>
ŷidowlké<0ARGP> / kteréŷ byli w Kryűtu<1SAS>. Neŷ toliko űľychali
o mně/ ŷe ten kterýŷ ŷe nám protiwl někdy / giŷ nyní
káŷe wjru<0SAA> kteraůŷ někdy wyboyowáwal:A tak űlawi=
li pro mne Boha<1SAS>.

<I i vij r>

Kapitola II.

POtom po čtrnácti<0NN> letech<0SAA> opět fem űel
doGeruzaléma<1SVGx> űpolu sBarnabášem<1SVPx>/
poyaw také y Týta<1SVP>. A wűel fem po=
dlé zgewenj<0SAA>/ a rozmlauwal fem s nimi
o Ewangeliũ<1SAS>/kterěŷ káŷi mezyPohany<1SAPPx>:
ale obzwlášťně s těmi kteréŷ přednj<0AA> a w wážnoűti<0SAA> by
li/ abych űnad nadarmo neběŷel/aneb byl neběhal.
Ale ani Týtus<1SVP> kterýŷ femnau byl / a gľa Pohanem<1SAPP> /
přinučen byl aby ŷe obřezal: pro náhodau<0SAA> weűľé<0AA> fľa
leűľné<0AA> bratry<0SAPP> / kteréŷ podle giných přišli k wyűľpeho=
wánj<0SAA> űwobody<0SAA> naľľj/kterůŷ máme wKryűtuGeŷľľy<1SASx><1SVPx>/
aby nás w űľuŷbu<0SAA> přinutíli. Kterýmŷto ani na čas<0SAA>
zagiűľé nepoűtaupili űme űkrze poddánj<0SAA> / aby praw=
da<0SAA> Ewangeliũ<1SAS> ŷůűtala v wás.
¶Od těch pak kteréŷ ŷe ŷdáli něťčjm býti, yacý
gľau někdy byli/nenj mi do toho nic : Bůh oűoby<0SAPP> člo
wěka<0SAPP> nepřigjmá. Neb kteréŷ v wážnoű<0SAA>i byli/nic mi
nepřídali. Ale zaŷe/kdyŷ vzľeli ŷe mi űwěřeno bylo
Ewangeliũ<1SAS> / abych ge káŷal neobřezaným<0AX> / yako
Petrowi<1SVP> mezy ŷidy<0SAPG>:(nebo ten kterýŷ powolal Petra<1SVP> k
Apoűtolűtwj<1SAS> mezy ŷidy<0SAPG> / powolal také y mne abych
byl Apoűtolem<1SAS> mezy Pohany<1SAPP>)a kdyŷ poznali miloűt<0SAA>
Boŷj<1AS> mně danau Iakub<1SVP>,Petr<1SVP> a Ian<1SVP>/kterěŷ ŷdáli ŷe bý=
ti Slaupowé<1SAK>/rukau<0SAK> podali mi y Barnabášľowi<1SVP>/na
znamenj<0SAA> towarýűľtwj<0SAA> : abychom my k Pohanům<1SAPP> /
oni pak mezy ŷidy<0SAPG> vŷjwali Apoűtolűtwj<1SAS>: toliko aby=
chom na chudé<0AX> pamatowali: čehoŷ y pilen<0AA> fem byl/
abych to činil.

¶A kdyŷ přišel Petr<1SVP> do Antyochye<1SVG> / zgewně fem
ŷe mu opřel/neb byl hoden<0AA> treűťánj<0SAA> : Nebo prwé než
přišli někteřj od Iakuba<1SVP>/gľdal s Pohany<1SAPP>. Ale kdyŷ
přišli/vcházal a odděľlowal ŷe od nich / boge ŷe těch

<I i vij v>

kterěŷ byli z ŷidowľtwa<0SAA> obráceni. a w geho pokryt=
ľtwj<0SAA> fľownáwali ŷe y ginj ŷidé<0SAPG>/tak ŷe y Barnabáš<1SVP> v=
weden byl od nich w to Pokryťľtwj<1SAA>. Ale kdyŷ fem
vzřel ŷe nevpřjmně kráčegi podle prawdy<0SAA> Ewange=
liũ<1SAS>/ řekl fem Petrowi<1SVP> předewűľemi : Poněwadŷ ty
ľa ŷidem<0SAPG>/ pohanŷky fy ŷiw<0AA>/ a ne ŷidowľky / proč Po=
hany<1SAPP> nutjľŷ aby ŷidowky ŷiwi<0AA> byli ?

¶My od přirozenj<0SAA> židé<0SAPG>/ a ne hříšňjcy<0SAPP> z pohanů<0SAPP>:
 věduce to že nebývá člověk<0SAPP> špatně<0AA> z skutků<0SAA>
 Zákona<1SAA>/ než škrze Wjru<1SAA> w Kryfta<1SAS> Gežjše<1SVP> : y my šme
 w Gežjše<1SVP> Kryfta<1SAS> vwěřili / abychom ošprawněni
 byli z Wjry<1SAA> Kryftowy<1SAS>/ a ne z skutků<0SAA> Zákona<1SAA> : pro=
 to/ že z skutků<0SAA> Zákona<1SAA> nebude špatně<0AA> včinen
 žádný člověk<0SAPP>.
 ¶Pakli/ hledajce abychom špatně<0AA> byli
 škrze Kryfta<1SAS>/nalezení šme y my hříšňjcy<0SAPP>/ Zdaliž teh
 da Kryftus<1SAS> geft Služebnjkem<1SAPP> hříchu<0SAA> ? Nikoli : Ne=
 bo buduli to což šme prvé kazyl opět zasfe vzdělá=
 wati/přestupnjkem<0SAPP> šebe činjm. Nebo yá škrze zá=
 kon<0SAA> vmřel šem Zákonu<1SAA>:abych žiw<0AA> byl Kryftu<1SAS>/špolu
 s Kryftem<1SAS> vkřižowán šem : a žiw<0AA> šem giž ne yá /ale
 žiw<0AA> geft we mně Kryftus<1SAS>. Že pak nynj žiw<0AA> gšem w
 těle<0SAK>/ žiw<0AA> šem v Wjře<1SAA> Syna<1SAS> Božjho<1SAS>/kterýžto zamilo=
 wal mne/a wydal šebe šamého za mne. Nepohr=
 dám milostj<0SAA> Božj<1SAS>. Nebo geftli špatně<0SAA> škr=
 ze Zákon<1SAA>/tehdy Kryftus<1SAS> nadarmo vmřel.

<I i viij r>

Kapitola III.

O Bláznij Galatšj<1SAPG> / y kdo geft wás
 zmámil/abyšfe newěřili prawdě<0SAA>?Kte=
 rýmžto před očima<0SAK> Gežjše<1SVP> Kryftus<1SAS> pr=
 wé byl wyplán: mezy wámi vkřižowán
 Toto toliko žádám zwěděti od wás : Z
 škutkůZákona<0SAA><1SAAx> přiyali šfe ducha<0SAS>/čili z kázánj<0SAA> wjry<0SAA>?
 takliž gšfe bláznij<0AA> / že počawšfe Duchem<1SAS> / giž tělem<0SAK>
 konáte?Tak mnoho trpěli šfe na darmo?geftli wšak
 na darmo. Protož kterýž wám dodává ducha<0SAS> / a
 činj diwy<0SAA> mezy wámi:z škutků<0SAA> Zákona<1SAA> čili z kázánj<0SAA>
 wjry<0SAA> to činj?Yakož Abraham<1SVP> vwěřil Bohu<1SAS> /a počte=
 no mu k špatně<0SAA>. Wjte tedy / že kšej gšau z
 wjry<0SAA>/ ti gšau šynowé<0SAPP> Abrahamowi<1APPV>.
 ¶Předhlédli pak pšmo<0SVT>/že Bůh<1SAS> z wjry<0SAA> ošprawně=
 ňuge pohanj<0SAPP>/ prvé wefelau<0AA> wěc<0SAA> zwěštowalo Abra=
 hamowi<1SVP>,řkaucy/Požehnánj budau w tobě wšickni
 pohané<0SAPP>. A protož kšej z wjry<0SAA> gšau/docházegi po=
 žehnánj<0SAA> s wěrným<0AA> Abrahamem<1SVP>.Nebo koliko z gjch
 škutků<0SAA> Zákona<1SAA> geft / zlořečenštwj<0SAA> poddání šau.
 Neb pláno geft : Zlořečený každý kdo nezůštává we
 wšem což pláno geft w knihách<0SAK> Zákona<1SAA> / aby to či=
 nil. Ale že škrze Zákon<1SAA> nebývá žádný špatně<0AA>
 včinen před Bohem<1SAS>/zgewné geft:Neb špatně<0AA>

<I i viij v>

z wjry<0SAA> žiw<0AA> geft. Zákon pak nenj z Wjry<1SAA>/ ale kterýby
 člověk<0SAPP> to činil/žiw<0AA> bude škrze to. Kryftus nás wy=
 kaupil od Zlořečenštwj<1SAA> Zákona<1SAA>/včinen gša pro nás
 Zlořečenštwj<1SAA>:(neb pláno geft/Zlořečený každý kdož
 wifý na dřewě<0SAK>)aby mezy národy<0SAPP> požehnánj<0SAA> Abraha=
 mowo<1APPV> přišlo škrze Kryfta<1SAS> Gežjše<1SVP>/abychom zašljbe
 nj<0SAA> Ducha<1SAS> přiyali škrze wjru<0SAA>.
 @¶Bratřj/podlé člověka<0SAPP> prawjm/ wšak wtrwe=
 ným<0AA> některého člověkaKřštem<0SAPP><1SAAx> žádný nepohrzý/
 ani ho ginák měnj.
 ¶Abrahamowi powědjna gšau zašljbenj<0SAA>/y Se=
 meni<1SAK> gehu. Ne dj/Y Semenům<1SAK>/yako o mnohých<0AA>/
 ale yako o gednom<0NN> / A w Semenu<1SAK> twém / genž geft

lo w těle<0SAK> nepohrdali gfte/ aniž fte zawrhli: ale jakož=
to Angela<1SAS> Božjho<1AS> přiyali fte mne/a jako Gezu<1SVP> Kry=
fťa<1SAS>. Které gefť tedy blahoflawenftwj<0SAA> walfē?Swě=
dectwj zagiftē yá wydávám wám / že Oči<1SAK> walfē (by
to mohlo býti)wylaupjce/bylibyľte mně dali. Což
tehdy nepřjtleem<0SAPP> fem wám včíněň/ prawdu<0SAA> mluwě
wám?

¶Milugi wás ginj ne dobře / neb wás chtěĝj od=
wrátiti od prawdy<0SAA>/abyľte gich náľledowali. Wy
pak dobrého<0AX> náľledugte w dobrém<0AX> wždyckny / a ne
toliko tehďáz když fem přjtomen<0AA> wám. Synáčko=
wé mogi/kterěž opěť s boleľtj<0SAA> rodjm/dokawáďžby za=
fe mezy wás wveden nebyl Kryľtus<1SAS>. Ale chtěľbych
ľám v wás býti nynj / a hlas<0SAK> fwűg proměňiti : neb
fem zahanben pro wás. Powězte mi kterĝj pod

<K k ij r>

Zákonom<1SAA> chcete býti/zdali Zákona<1SAA> neľlýcháte?
@¶Nebo pľáno gefť / že Abraham<1SVP> měľ dwa<0NN> Syny<1SAPP>:
gednoho<0NN> z děwky<0SAPP>/a druhého<0NN> z ľwobodné<0AX>. Ten pak
kterĝj z děwky<0SAPP> fe narodil/podľé těla<0SAK> fe narodil : ale kte=
rĝj z Swobodné<1AX>/ ľkrze zaľjbenj<0SAA>: kterěžto wěcy<0SAA> w gi=
ném ľmyľľu<0SAA> fe prawj. Neb to gľau dwa<0NN> Zákonowé<1SAA>.
Geden zagiftē na Hűře<1SAK> Sýna<1SVG> wydaný<0AA> / kterĝj w ľľuž=
bu<0SAA> podrobował / a ten fe wyznamenáwá ľkrze Agar<1SVP>:
(Sýna zagiftē Hora<1SAK> gefť w Arabij<1SVG> / kteráľ připogená<0AA>
gefť té/kteráľ nynj ľľowe Geruzalém<1SVG> / a ľľaužj s Syny<1SAPP>
s fwými) Ale Geruzalém<1SVG> kterĝj fwrchu gefť / ľwobo=
dnýt<0AA> gefť/kterĝj gefť Matka<1SAPP> nás wľľech. Neb pľá=
no gefť: Wefel fe neľplodná<0AX> / kteráľ nerodĝľs: wyľľkoč
a zwoley kteráľ nepracugeľs ku porodu<0SAA> : Neb mnohé<0AA>
ľau děti<0SAPP> ofaměľé<0AX>/wjce nežli té gefťto má muže<0SAPP>. My
pak Bratřj<1SAPP> podľé Izáka<1SVP> ľme Synowé<1SAPP> zaľjbenj<0AA>.
¶Ale jakož tehdy ten genž fe podľétěľa<0SAKx> narodil/pro
tiwil fe tomu kterĝj fe byl narodil podľé Duchu<1SAS> / tak y
nynj. Ale co dĝj pľľmo<0SVT>? Wywrž děwku<0SAPP> y ľyna<0SAPP> gegi=
ho:Neb nebude děďicem<0SAPP> Syn<1SAPP> Dĝwky<1SAPP> s ľynem<0SAPP> ľwobo=
dné<0AX>. A tak Bratřj<1SAPP> / negľme my Synowé<1SAPP> Dĝwky<1SAPP>/ ale
ľwobodné<0AX>.-

<K k ij v>

Kapitola V.

PRotož / w Swobodě<1SAA> kterauž nás Kry=
ľtus<1SAS> wyľwobodil ľűgte / a nezapľetegte
fe zaľe w gho<0SAK> ľľužby<0SAA>. Hľe yá Pa=
wel<1SVP> prawjm wám/ že budeteli fe obřezo=
wati / Kryľtus<1SAS> wám nic neproľpěge.
A opěť ľwěďďjm každěmu čľowěku<0SAPP> kterĝj fe obřezuge /
že gefť powinen<0AA> aby welľkeren zákon<0SAA> napľnil. Zbawe=
nj gfte Kryľta<1SAS> kterĝj fe koli ľkrze Zákon<1SAA> oľprawedľňu=
gete/ a z mľloľti<0SAA> fte wypadli. Neb my Duchem<1SAS> z wjry<0SAA>
naděge<0SAA> ľprawedľnoľti<0SAA> očekáwáme.Neb w Gezu<1SVP> Kry=
ľtu<1SAS>/ ani obřezowánj<0SAA> proľpjwá/ani neobřezowánj<0SAA> / ale
Wjra<1SAA>/ kteráľ fe ľkrze ľáľku<0SAA> pűľobj.
¶Běžali fte dobře/y kdo wám překazyl/ abyľte ne=
wěřili prawďě<0SAA> ? nepowolugte / neb ta radda<0SAA> neni z
toho kterĝj wás powołal. Maličko kwaľu<0SAK> wľľecko
Těľto<1SAK> poruľľuge.

¶Yáť dauffánj<0SAA> mám o wás w Pánu<1SAS>/že nic giné=
ho<0AX> nebudete ľmeyľľeti. Kdo pak wás zarmucuge/

ponefeť Saud<1SAA>/kdožkoli byl. Yá pak Bratřj<1SAPP>/kážili geſtſe obřezánj<0SAA>/pročež geſtſe protiwenſtwj<0SAA> trpjm? Tehdy wyprázdněno geſt pohorſſenj<0SAA> Křjže<1SAK>. O by byli wyobcowánj kteřjž wámi wiklj.
¶Nebo wy w ſwobodě<0SAA> powolánj ſte bratřj<0SAPP>/ toliko abyſtſe ſwobody<0SAA> nedáwali ku přjčině<0SAA> tělu<0SAK>/ ale ſkrze lá= ſku<0SAA> poſlugugte ſobě weſpolek. Nebo weſſkeren Zá=

<K k iij r>

kon<1SAA> w gednom<0NN> ſlowu<0SAA> ſe naplňuje/totižto w tom:Mi= lowati budefſ bližnjho<0AX> twého yako ſebe ſamého. Pa= kli gedem druhého weſpolek kauſati a hrýzti budete/ hled'tež abyſtſe weſpolek gedem od druhého nebyli ſe= žráni. Protož prawjm :
@¶Duchem chod'te/a žádoſti těla<0SAK> nedokonáte. Nebo tělo<0SDAK> žádá proti duchu<0SAA>/Duch<1SAA> pak proti tělu<0SAK>. A to dvě<0NN> mezy ſebau weſpolek ſe ſobě protiwy/abyſtſe to= ho nečinili/cobyſtſekoli chtěli. Pakli duchem<0SAS> býwá= te wedeni/ negtſe pod Zákonem<1SAA>. Zgewnjť gſau pak ſkutkowé<0SAA> Těla<1SAK>/genž gſau / Cyzoložſtwo/ſmilſtwo<0SAA>/ ne= čiſtota<0SAA>/neſtydatoſt<0SAA>/chlipnoſt<0SAA>/modlářſtwj<0SAA> / tráwenj<0SAA> / nepřjzně<0SAA>/ſwárowé<0SAA>/nenáwiſti<0SAA>/hněwowé<0SAA>/wády<0SAA>/křyko= wé<0SAA>/různice<0SAA>/ ſekty<0SAA>/záwiſti<0SAA>/wraždy<0SAA>/opilſtwa<0SAA>/ hodowá= nj<0SAA>/a těm wěcem<0SAA> podobné<0AA>: o nichž předpowjdám / ya= kož ſem y prwé powěděl: že kteřjž takowé wěcy<0SAA> činj/krá lowſtwj<0SAS> Božjho<1AS> dědicowé<0SAPP> nebudau. Ale owotce<0SAA> du= cha<0SAS> geſt láſka<0SAA>/radoſt<0SAA>/pokog<0SAA>/dlauhočekánj<0SAA>/trpěliwoſt<0SAA> dobrotiwoſt<0SAA>/dobrota<0SAA>/ tichoſt<0SAA>/ Wjra<1SAA>/ ſtrjdmofſt<0SAA>/ zdr= želiwoſt<0SAA>/ čiſtota<0SAA> : Proti takowým wěcem<0SAA> neni Zákon<1SAA>. Ale kteřjž gſau Kryſtowi<1AS>/Tělo<1SAK> ſwé vkřižowali s wá= ſſněmi<0SAA> a s žádoſtmi<0SAA>.~
@¶Gſmeli Duchem<1SAS> žiwi<0AA>/Duchem<1SAS> y chod'me. Nebý wayme marné<0AA> ſláwy<0SAA> žádoſtiwj<0AA>/ weſpolek ſebe popau= zegjce/ weſpolek ſobě záwidjce.

<K k iij v>

Kapitola VI.

BRatřj / Bylliby také zachwácen člověk<0SAPP> w něyakém hřjchu<0SAA>/wy kteřjž duchownj<0AX> gſte/ takowého naprawte Duchem<1SAA> ti chým: prohlédage ſám k ſobě / aby y ty pokauſſjn nebyl.
¶Weſpolek gedni druhých břemena<0SAK> neſte / a tak naplňugte zákon<0SAA> Kryſtů<1AS>. Neb domnjwáli ſe kdo žeby nětco byl/ničjmž negſa/ ſám ſwau myſl<0SAA> zklamá= wá. Ale dſla<0SAA> ſwého zkus gedenkaždý : a takt' ſám w ſobě toliko chwálu<0SAA> mjti bude/a ne w giného. Neb gedenkaždý břjmě<0SAK> ſwé poneſe.
¶Zdělugž ſe pak ten kteřjž naučenj<0SAA> přigjmá w ſlo= wu<0SAA>/s tjm kdož mu naučenj<0SAA> dáwá,wſſjm dobrým<0AX>.Ne= blud'te: Bůh nechce býti poſmjwán. Neb cožkoli bu= de řyti člověk<0SAPP>/to bude y žjti. Nebo kdož rozřýwá ſkr= ze tělo<0SAK> ſwé/ z těla<0SAK> žjti bude poruſſenj<0SAA> : ale kdož rozřýwá ſkrze Ducha<1SAS>/z Ducha<1SAS> žjti bude žiwot<0SAA> wěčný<0AA>. Dobře pak činjce neſtáwayme:neb čaſem<0SAA> ſwým žjti budeme gſauce neſtálj<0AA>. A tak dokawádž čas<0SAA> máme / čiňme dobře wſſem/ neywjce pak domácým<0AX> wjry<0SAA>.
¶Widjte kterak liſty<0SAK> pſál ſem wám ſwau rukau<0SAK>. Neb ti kteřjž chtěgi ſe těleſně na oko<0SAK> ljbiti / nutj wás

abyľte ťe obřezowali/ toľiko aby pro křĩž<0SAK> Kryťtů<1AS> proti=
wenťtwj<0SAA> netrpěľi. Nebo ani ti kteřĩž ťe obřezugi/Zá=
kon<1SAA> zachowáwagj: ale chtj abyľte ťe obřezowali / aby
ťe w těľe<0SAK> waľľem chlubili. Ale odemne to odfťup/ať

<K k iij r>

bych ťe w čem chlubil/ gediné w Křĩži<1SAK> Pána<1SAS> naľľeho
Gežjľľe<1SVP> Kryťta<1SAS>/ ľkrze něhož mi ťwět<0SAK> vkřĩžowán geť / a
yá ťwěťu<0SAK>. Neb w Gezu<1SVP> Kryťtu<1SAS> ani obřjzka<0SAA> co platná<0AA>
geť/ ani neobřjzka<0SAA>/ale nowé<0AA> ťťwořenj<0SAA>.
¶A kteřj koli podľé tětó zpráw<0SAA> kráčekj/ přjgdiž na
ně pokog<0SAA> a milofřdenťtwj<0SAA> / y nad Izraheľem<1SAPG> Božjm<1AS>:
Giž potom žádný mi obtjžňoťti<0SAA> nečin: neb yá gjzwy<0SAK>
Pána<1SAS> naľľeho Gežjľľe<1SVP> Kryťta<1SAS> na těľe<0SAK> ťwém noľým.
Miloť Pána<1SAS> naľľeho Gežjľľe<1SVP> Kryťta<1SAS> s duchem<0SAA> wa=
ľľim budiž, bratřj<0SAPP>. Amen.